

Skolväsendet

Sammanfattning

Utskottet föreslår fem tillkännagivanden till regeringen med anledning av motionsyrkanden om tioårig grundskola, möjligheten till konfessionella inslag i utbildningen, införande av ett nationellt digitalt lärarlyft, digitaliserade nationella prov med extern rättning och utökad undervisningstid i idrott och hälsa.

- Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om en tioårig grundskola.
- Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om att det ska införas ett undantag från 1 kap. 6 § skollagen (2010:800) med innebörden att konfessionella inslag ska få förekomma i offentliga skolor, i annan utbildning än undervisning, vid vissa tillfällen i samband med firandet av skolavslutningar och andra traditionella högtider.
- Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om ett nationellt digitalt lärarlyft.
- Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om att digitaliserade nationella prov med extern rättning ska införas.
- Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om att utöka undervisningstiden i ämnet idrott och hälsa i grundskolan med 100 timmar, vilket motsvarar en ökning av ämnet med 20 procent.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden, främst med hänvisning till gällande rätt och pågående utredningar och arbeten.

I betänkandet finns 65 reservationer. I fem reservationer (S, MP, V) föreslås att riksdagen inte ska göra något tillkännagivande till regeringen.

Behandlade förslag

Cirka 270 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2014/15 och 2015/16.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	5
Redogörelse för ärendet	14
Ärendet och dess beredning.....	14
Bakgrund	15
Utskottets överväganden.....	16
Vissa övergripande skolfrågor	16
Ansvarsfördelningen mellan stat och kommun	16
Förutsättningar för mindre skolor.....	18
Val av skola.....	22
Fristående skolor	27
Tillsyn	32
Förskoleklassen och tioårig grundskola.....	36
Skolavslutningar och andra traditionella högtider	44
Lärare och övrig personal	48
Läraryrket.....	48
Behörighet	55
Fortbildning.....	59
Skolledare.....	67
Studie- och yrkesvägledare.....	70
Nyanlända elever m.m.	73
Barn och elever med ett annat modersmål än svenska	73
Nyanlända elever.....	79
Grundläggande om utbildningen.....	82
Skolans värdegrund	82
Jämställdhet.....	88
Kränkande behandling.....	91
Utbildning på vetenskaplig grund.....	94
Utbildningens innehåll.....	98
Vissa undervisningsämnen	98
Samverkan med arbetslivet, entreprenörskap och hållbar utveckling	103
Digitalt lärande	109
Skolbibliotek	114
Bedömning.....	116
Betyg och nationella prov.....	116
Elevers hälsa och skolmiljö	122
Arbets- och skolmiljö	122
Elevhälsa	126
Idrott och fysisk aktivitet.....	130
Skolmat	135
Övrigt.....	136
Motioner som bereds förenklat.....	136
Reservationer	137
1. Ansvarsfördelningen mellan stat och kommun, punkt 1 (M)	137
2. Förutsättningar för mindre skolor, punkt 2 (M).....	137
3. Förutsättningar för mindre skolor, punkt 2 (C).....	138
4. Strategi för små landsbygds- och skärgårdsskolor, punkt 3 (SD, C) ..	139
5. Val av skola, punkt 4 (M).....	139
6. Val av skola, punkt 4 (C).....	140

7. Val av skola, punkt 4 (KD).....	141
8. Det fria skolvalet, punkt 5 (M, C, L, KD)	141
9. Det fria skolvalet, punkt 5 (V).....	143
10. Fristående skolor, punkt 6 (C)	144
11. Fristående skolor, punkt 6 (V).....	145
12. Fristående skolor, punkt 6 (L)	146
13. Fristående skolor, punkt 6 (KD).....	146
14. Tillsyn, punkt 7 (M)	147
15. Tillsyn, punkt 7 (SD).....	148
16. Tillsyn, punkt 7 (KD)	149
17. Förskoleklassen, punkt 8 (M)	150
18. Förskoleklassen, punkt 8 (V).....	150
19. Tioårig grundskola, punkt 9 (S, MP, V)	151
20. Skolavslutningar och andra traditionella högtider, punkt 10 (S, MP, V).....	153
21. Skolavslutningar och andra traditionella högtider, punkt 10 (SD).....	154
22. Läraryrket, punkt 11 (M).....	155
23. Läraryrket, punkt 11 (C).....	156
24. Behörighet, punkt 12 (V).....	156
25. Fortbildning, punkt 13 (M).....	157
26. Fortbildning, punkt 13 (KD).....	158
27. Nationellt digitalt lärarlyft, punkt 14 (S, MP, V).....	159
28. Skolledare, punkt 15 (M).....	159
29. Skolledare, punkt 15 (SD)	160
30. Skolledare, punkt 15 (V)	161
31. Skolledare, punkt 15 (KD).....	161
32. Studie- och yrkesvägledare, punkt 16 (M).....	162
33. Studie- och yrkesvägledare, punkt 16 (C)	163
34. Barn och elever med ett annat modersmål än svenska, punkt 17 (M) ..	164
35. Barn och elever med ett annat modersmål än svenska, punkt 17 (V) ..	165
36. Nyanlända elever, punkt 18 (KD).....	166
37. Skolans värdegrund, punkt 19 (SD).....	166
38. Skolans värdegrund, punkt 19 (V).....	168
39. Skolans värdegrund, punkt 19 (KD).....	169
40. Jämställdhet, punkt 20 (V).....	170
41. Kränkande behandling, punkt 21 (SD)	171
42. Utbildning på vetenskaplig grund, punkt 22 (C)	172
43. Utbildning på vetenskaplig grund, punkt 22 (KD)	173
44. Vissa undervisningsämnena, punkt 23 (M)	174
45. Vissa undervisningsämnena, punkt 23 (SD).....	175
46. Samverkan med arbetslivet och entreprenörskap, punkt 24 (M)	176
47. Samverkan med arbetslivet och entreprenörskap, punkt 24 (SD).....	177
48. Samverkan med arbetslivet och entreprenörskap, punkt 24 (C)	177
49. Utvärdering av styrdokumentens effekt när det gäller hållbar utveckling och entreprenöriellt lärande, punkt 25 (M, C, L, KD).....	178
50. Ökad samverkan mellan grundskolan och arbetslivet, punkt 26 (M, SD)	179
51. Digitalt lärande, punkt 27 (M).....	180
52. Digitalt lärande, punkt 27 (C).....	181
53. Skolbibliotek, punkt 28 (V).....	182
54. Betyg och nationella prov, punkt 29 (KD)	183

55. Digitaliserade nationella prov med extern rättning, punkt 30 (S, MP, V)	183
56. Arbets- och skolmiljö, punkt 31 (SD).....	184
57. Arbets- och skolmiljö, punkt 31 (KD)	185
58. Arbetsmiljö i fritidshemmen, punkt 32 (SD, V)	186
59. Inventering av den fysiska skolmiljön, punkt 33 (SD, KD).....	186
60. Idrott och fysisk aktivitet, punkt 35 (M).....	187
61. Idrott och fysisk aktivitet, punkt 35 (SD)	187
62. Idrott och fysisk aktivitet, punkt 35 (C).....	188
63. Idrott och fysisk aktivitet, punkt 35 (V)	189
64. Uppföljning av kvaliteten i undervisningen i idrott och hälsa, punkt 36 (SD, V)	189
65. Utökad undervisningstid i idrott och hälsa, punkt 37 (S, MP, V)	190
Särskilda yttranden	192
1. Skolavslutningar och andra traditionella högtider, punkt 10 (SD).....	192
2. Skolledare, punkt 15 (L)	192
3. Vissa undervisningsämnen, punkt 23 (L)	192
4. Motioner som bereds förenklat, punkt 39 (M).....	192
5. Motioner som bereds förenklat, punkt 39 (SD)	193
6. Motioner som bereds förenklat, punkt 39 (C).....	193
7. Motioner som bereds förenklat, punkt 39 (L)	193
8. Motioner som bereds förenklat, punkt 39 (KD).....	193
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	195
Motioner från allmänna motionstiden 2014/15	195
Motioner från allmänna motionstiden 2015/16	196
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet i förslagspunkt 39	223
<i>Bilaga 3</i>	
Konstitutionsutskottets yttrande 2015/16:KU7y	226

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Vissa övergripande skolfrågor

1. Ansvarsfördelningen mellan stat och kommun

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:1886 av Linus Sköld och Anna Wallentheim (båda S),

2015/16:2732 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) och

2015/16:3073 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 11.

Reservation 1 (M)

2. Förutsättningar för mindre skolor

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 9 och

2015/16:2738 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 2 och 3.

Reservation 2 (M)

Reservation 3 (C)

3. Strategi för små landsbygds- och skärgårdsskolor

Riksdagen avslår motion

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 36.

Reservation 4 (SD, C)

4. Val av skola

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:862 av Penilla Gunther (KD),

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkandena 25 och 30,

2015/16:2482 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 6 och

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 28.

Reservation 5 (M)

Reservation 6 (C)

Reservation 7 (KD)

5. Det fria skolvalet

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:279 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 1,

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkandena 23 och 24,

2015/16:2769 av Christer Nylander m.fl. (FP, M, C, KD) och

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 26.

Reservation 8 (M, C, L, KD)

*Reservation 9 (V)***6. Fristående skolor**

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:100 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 1,

2015/16:442 av Linus Sköld och Anna Wallentheim (båda S),

2015/16:1166 av Marta Obminska (M),

2015/16:2156 av Lars Eriksson m.fl. (S),

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkandena 27 och 28,

2015/16:2787 av Mathias Sundin m.fl. (FP) yrkande 7 och

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 27.

Reservation 10 (C)

Reservation 11 (V)

Reservation 12 (L)

Reservation 13 (KD)

7. Tillsyn

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:159 av Robert Stenkvist och Stefan Jakobsson (båda SD),

2015/16:170 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 5,

2015/16:441 av Linus Sköld och Anna Wallentheim (båda S),

2015/16:1295 av Richard Jomshof och Carina Herrstedt (båda SD),

2015/16:1847 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 6,

2015/16:2364 av Annika Qarlsson och Kristina Yngwe (båda C),

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 13 och 29 samt

2015/16:3073 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 9.

Reservation 14 (M)

Reservation 15 (SD)

Reservation 16 (KD)

8. Förskoleklassen

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:279 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 3,

2015/16:2774 av Camilla Walthersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 7 och

2015/16:3073 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 5.

Reservation 17 (M)

Reservation 18 (V)

9. Tioårig grundskola

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om tioårig grundskola och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:1285 av Richard Jomshof (SD),

2015/16:1847 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 11,

2015/16:2736 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 10 och
2015/16:3073 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 16.

Reservation 19 (S, MP, V)

10. Skolavslutningar och andra traditionella högtider

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att det ska införas ett undantag från 1 kap. 6 § skollagen (2010:800) med innebörden att konfessionella inslag ska få förekomma i offentliga skolor, i annan utbildning än undervisning, vid vissa tillfällen i samband med firandet av skolavslutningar och andra traditionella högtider och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna

2014/15:2839 av Tomas Tobé m.fl. (M, FP, C, KD) yrkande 44,

2014/15:2999 av Tomas Tobé m.fl. (M, FP, C, KD) och

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 39 och
avslår motionerna

2014/15:2385 av Mikael Oscarsson (KD),

2014/15:2744 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 23 och

2015/16:1847 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 32.

Reservation 20 (S, MP, V)

Reservation 21 (SD)

Lärare och övrig personal

11. Läraryrket

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:473 av Linus Sköld och Anna Wallentheim (båda S),

2015/16:1108 av Said Abdu (FP) yrkande 2,

2015/16:1584 av Magda Rasmusson (MP) yrkandena 1 och 2,

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 7,

2015/16:2774 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 3 och

2015/16:3073 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 3.

Reservation 22 (M)

Reservation 23 (C)

12. Behörighet

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:279 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 5 och

2015/16:2727 av Cecilia Widegren (M) yrkandena 1 och 2.

Reservation 24 (V)

13. Fortbildning

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:838 av Monica Green (S) yrkande 3,

2015/16:2427 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 3,

2015/16:2736 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 11,
 2015/16:2739 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 2–5,
 2015/16:2774 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 8,
 2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 12 och 18 samt
 2015/16:3073 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkandena 15 och 17.

Reservation 25 (M)

Reservation 26 (KD)

14. Nationellt digitalt lärarlyft

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen ska utreda frågan om att införa ett nationellt digitalt lärarlyft och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2768 av Christer Nylander m.fl. (FP, M, C, KD) yrkande 2.

Reservation 27 (S, MP, V)

15. Skolledare

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:100 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 3,

2015/16:786 av Christina Örnebjär (FP),

2015/16:2224 av Roger Haddad (FP),

2015/16:2774 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 4 och 5,

2015/16:2867 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 1 och 2,

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 15 och 17 samt

2015/16:3161 av Roger Haddad (FP).

Reservation 28 (M)

Reservation 29 (SD)

Reservation 30 (V)

Reservation 31 (KD)

16. Studie- och yrkesvägledare

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 13,

2015/16:2431 av Annika Carlsson m.fl. (C) yrkande 5 och

2015/16:2775 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 3.

Reservation 32 (M)

Reservation 33 (C)

Nyanlända elever m.m.

17. Barn och elever med ett annat modersmål än svenska

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:100 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 4,

2015/16:1182 av Eva Lohman och Cecilia Magnusson (båda M),

2015/16:2179 av Stefan Nilsson och Annika Hirvonen (båda MP) och
2015/16:2738 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 1.

Reservation 34 (M)

Reservation 35 (V)

18. Nyanlända elever

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:2636 av Ulrika Karlsson i Uppsala (M) yrkande 5,

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 22 och 24 samt

2015/16:3133 av Ulrika Carlsson i Skövde och Johanna Jönsson (båda C).

Reservation 36 (KD)

Grundläggande om utbildningen

19. Skolans värdegrund

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:20 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 1,

2015/16:832 av Anders Österberg (S),

2015/16:834 av Lawen Redar (S),

2015/16:1472 av Robert Hannah och Lars Tysklind (båda FP) yrkandena 1 och 2,

2015/16:2057 av Runar Filper (SD),

2015/16:2341 av Sanne Eriksson m.fl. (S),

2015/16:2753 av Hanna Wigh (SD),

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 9 och

2015/16:3099 av Carina Herrstedt m.fl. (SD) yrkandena 7, 8 och 11.

Reservation 37 (SD)

Reservation 38 (V)

Reservation 39 (KD)

20. Jämställdhet

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:20 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkandena 2, 3, 5 och 6 samt

2015/16:636 av Olle Thorell m.fl. (S).

Reservation 40 (V)

21. Kränkande behandling

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:612 av Patrik Engström m.fl. (S) yrkandena 1 och 2,

2015/16:1000 av Hannah Bergstedt m.fl. (S) yrkande 1,

2015/16:1236 av Christian Holm Barenfeld (M) yrkande 3,

2015/16:1847 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 17,

2015/16:1862 av Anna Wallentheim m.fl. (S) yrkande 2 och

2015/16:3099 av Carina Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 10.

Reservation 41 (SD)

22. Utbildning på vetenskaplig grund

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 8 och

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 2–4.

Reservation 42 (C)

Reservation 43 (KD)

Utbildningens innehåll

23. Vissa undervisningsämnen

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:518 av Birgitta Ohlsson och Robert Hannah (båda FP),

2015/16:804 av Boriana Åberg (M),

2015/16:1583 av Hans Rothenberg (M),

2015/16:2002 av Markus Wiechel och Richard Jomshof (båda SD) yrkande 1,

2015/16:2147 av Veronica Lindholm m.fl. (S),

2015/16:2283 av Larry Söder (KD),

2015/16:2303 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 3,

2015/16:2305 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 3,

2015/16:2805 av Magda Rasmusson (MP) yrkande 2,

2015/16:2901 av Markus Wiechel och Jeff Ahl (båda SD) yrkande 2,

2015/16:2905 av Paula Bieler och Markus Wiechel (båda SD) och

2015/16:3090 av Markus Wiechel (SD).

Reservation 44 (M)

Reservation 45 (SD)

24. Samverkan med arbetslivet och entreprenörskap

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:1446 av Johan Nissinen (SD),

2015/16:1447 av Johan Nissinen (SD),

2015/16:1556 av Jörgen Warborn (M),

2015/16:2366 av Kerstin Lundgren (C),

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 14 och

2015/16:2775 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 6.

Reservation 46 (M)

Reservation 47 (SD)

Reservation 48 (C)

25. Utvärdering av styrdokumentens effekt när det gäller hållbar utveckling och entreprenöriellt lärande

Riksdagen avslår motion

2015/16:2767 av Christer Nylander m.fl. (FP, M, C, KD).

Reservation 49 (M, C, L, KD)

26. Ökad samverkan mellan grundskolan och arbetslivet

Riksdagen avslår motion

2015/16:2775 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 2.

Reservation 50 (M, SD)

27. Digitalt lärande

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:203 av Mathias Sundin (FP),

2015/16:1389 av Monica Green (S),

2015/16:2195 av Johan Büser (S),

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 11,

2015/16:2441 av Kristina Yngwe (C) yrkandena 2, 4 och 7 samt

2015/16:3073 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 25.

Reservation 51 (M)

Reservation 52 (C)

28. Skolbibliotek

Riksdagen avslår motion

2015/16:279 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 4.

Reservation 53 (V)

*Bedömning***29. Betyg och nationella prov**

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:43 av Jonas Jacobsson Gjörtler (M) yrkandena 1 och 2 samt

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 21.

Reservation 54 (KD)

30. Digitaliserade nationella prov med extern rättning

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att digitaliserade nationella prov med extern rättning ska införas och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 20 och

avslår motion

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 29.

Reservation 55 (S, MP, V)

*Elevers hälsa och skolmiljö***31. Arbets- och skolmiljö**

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:265 av Jonas Eriksson (MP),

2015/16:649 av Lennart Axelsson (S),

2015/16:1847 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 40 och

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 35 och 36.

Reservation 56 (SD)

Reservation 57 (KD)

32. Arbetsmiljö i fritidshemmen

Riksdagen avslår motion

2015/16:51 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 3.

Reservation 58 (SD, V)

33. Inventering av den fysiska skolmiljön

Riksdagen avslår motion

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 34.

Reservation 59 (SD, KD)

34. Elevhälsa

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:207 av Torkild Strandberg (FP),

2015/16:1000 av Hannah Bergstedt m.fl. (S) yrkande 2,

2015/16:1548 av Hans Rothenberg (M) yrkandena 1 och 2 samt

2015/16:1918 av Saila Quicklund (M).

35. Idrott och fysisk aktivitet

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:463 av Fredrik Lundh Sammeli (S) yrkandena 1 och 2,

2015/16:753 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 2,

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 34,

2015/16:2483 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 2 och

2015/16:2548 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4.

Reservation 60 (M)

Reservation 61 (SD)

Reservation 62 (C)

Reservation 63 (V)

36. Uppföljning av kvaliteteten i undervisningen i idrott och hälsa

Riksdagen avslår motion

2015/16:753 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 1.

Reservation 64 (SD, V)

37. Utökad undervisningstid i idrott och hälsa

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att utöka undervisningstiden i idrott och hälsa och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2764 av Christer Nylander m.fl. (FP, M, C, KD).

Reservation 65 (S, MP, V)

38. Skolmat

Riksdagen avslår motion

2015/16:1586 av Jonas Eriksson (MP) yrkande 4.

Övrigt

39. Motioner som bereds förenklat

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 28 april 2016

På utbildningsutskottets vägnar

Lena Hallengren

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Lena Hallengren (S), Christer Nylander (L), Camilla Waltersson Grönvall (M), Thomas Strand (S), Betty Malmberg (M), Caroline Helmersson Olsson (S), Stefan Jakobsson (SD), Michael Svensson (M), Håkan Bergman (S), Jabar Amin (MP), Erik Bengtzboe (M), Robert Stenkvist (SD), Daniel Riazat (V), Annika Eclund (KD), Roza Güclü Hedin (S), Lena Emilsson (S) och Fredrik Christensson (C).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta ärende behandlar utbildningsutskottet 267 motionsyrkanden som rör övergripande skolfrågor från allmänna motionstiden 2014/15 och 2015/16, varav 92 behandlas förenklat. En förteckning över behandlade förslag finns i bilaga 1. Motionsyrkanden som bereds förenklat finns i bilaga 2.

Motionerna rör bl.a. frågor om ansvarsfördelningen mellan staten och kommunerna, val av skola, fristående skolor, tillsyn, tioårig grundskola, lärare och övrig personal, nyanlända elever, grundläggande frågor om utbildningens utformning, utbildningens innehåll, betyg och nationella prov och elevers hälsa och skolmiljö.

Utbildningsutskottet fick den 26 maj 2015 information om skolavslutningar från Skolverket, Skolinspektionen, Diskrimineringsombudsmannen, Barnombudsmannen, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund, Sveriges Skolledarförbund och Svenska kyrkan (prot. 2014/15:37).

Utskottet träffade den 21 januari 2016 representanter från Skolinspektionen som bl.a. informerade om aktuella utbildningsfrågor och inspektionens nya tillsynsmodell.

Utskottet fick den 23 februari 2016 information om Skolforskningsinstitutets verksamhet. Representanter från Skolverket informerade den 1 mars och den 26 april 2016 utskottet om utbildning för nyanlända elever i skolan. Vidare informerades utskottet den 22 mars 2016 av företrädare för Sveriges Kommuner och Landsting om nyanlända elever i skolan. Helene Hellmark Knutsson, minister för högre utbildning och forskning, informerade utskottet om lärarförsörjningen i skolan den 10 mars 2016. Amelie von Zweigbergk, chef för industriell utveckling på Teknikföretagen informerade den 12 april 2016 utskottet om Yrkesprogramsutredningens betänkande SOU 2015:97 Välja yrke. Utredaren Eva Durhan informerade utskottet den 14 april 2016 om delbetänkandet Ökade möjligheter till modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål (SOU 2016:12). Utredaren Tommy Lagergren informerade utskottet den 26 april 2016 om betänkandet Likvärdigt, rättssäkert och effektivt – ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning (SOU 2016:25).

Utskottet beslutade den 3 mars 2016, inom ramen för beredningen av motioner i detta betänkande, att ge konstitutionsutskottet tillfälle att yttra sig över angivandet av tidsgränser i tillkännagivanden till regeringen i de fall tillkännagivandet har en hög detaljeringsgrad när det gäller inriktningen på det förslag som utskottet vill att regeringen ska återkomma med till riksdagen. Gränsdragningen mellan riksdagen och regeringen är av särskilt intresse eftersom regeringen enligt regeringsformen styr riket och ansvarar för beredning av lagförslag inför riksdagsbeslut. Konstitutionsutskottet

överlämnade ett yttrande (yttr. 2015/16:KU7y) till utbildningsutskottet den 7 mars 2016. Konstitutionsutskottets yttrande finns i bilaga 3.

Folkpartiet liberalerna (FP) bytte under hösten 2015 namn till Liberalerna (L).

Bakgrund

Skolväsendet omfattar enligt skollagen (2010:800) skolformerna förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning som inkluderar utbildning i svenska för invandrare (sfi) samt särskild utbildning för vuxna. I skolväsendet ingår också fritidshem. Utbildning inom skolväsendet anordnas av det allmänna och av enskilda. Regelverket är så långt det är möjligt gemensamt för alla skolformer och huvudmän. I det här betänkandet behandlar utskottet främst skolformsövergripande och viktiga principiella frågor.

Utskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden från allmänna motions tiden 2015/16 om specifika skolformer i egna betänkanden: betänkandena 2015/16:UbU11 om förskolan, 2015/16:UbU12 om grundskolan och fritidshemmet, 2015/16:UbU13 om gymnasieskolan och 2015/16:UbU16 om vuxenutbildningen.

Utskottets överväganden

Vissa övergripande skolfrågor

Ansvarsfördelningen mellan stat och kommun

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om ansvarsfördelningen mellan stat och kommun.

Jämför reservation 1 (M).

Motionerna

I partimotion 2015/16:3073 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 11 föreslår motionärerna att Skolverket ska få i uppdrag att utreda och tydliggöra ansvarsfördelningen mellan staten och kommunerna. I kommittémotion 2015/16:2732 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) lyfter motionärerna frågan om att man bör utreda och tydliggöra ansvarsfördelningen mellan staten och kommunerna samt på skol-, lärar- och rektorsnivå. Motionärerna anser att det finns behov av att tydliggöra alla olika nivåers ansvar och även hitta modeller för ansvarsutkrävande.

I motion 2015/16:1886 av Linus Sköld och Anna Wallentheim (båda S) lyfts frågan om att man bör överväga en översyn av hur skolans styrning kan förändras för att förbättra den psykosociala arbetsmiljön, elevernas utveckling och likvärdigheten.

Gällande rätt

Riksdagen och regeringen har ett övergripande nationellt ansvar för skolväsendets resultat och utveckling. Staten anger nationella mål, krav och riktlinjer för verksamheterna i skollagen (2010:800), läroplanerna och andra författningar. Staten ansvarar för tillsyn, statlig kvalitetsgranskning samt nationell uppföljning och utvärdering genom de statliga förvaltningsmyndigheterna inom området (Skolverket och Skolinspektionen).

Kommuner, landsting, staten eller enskilda kan vara huvudmän inom skolväsendet. Huvudmannens ansvar är bl.a. att fördela resurser och organisera verksamheten utifrån lokala förutsättningar samt följa upp, utvärdera och utveckla verksamheten så att de nationella målen och kvalitetskraven kan uppfyllas (jfr 2 kap. 8 och 8 a §§ skollagen).

Huvudmännen ansvarar för att inom regelverkets ramar bedriva och organisera sin verksamhet så att målen nås. När kommunen är skolhuvudman är det kommunfullmäktige som är mottagare av statens uppdrag och som enligt

kommunallagen (1991:900) och skollagen ska utse en eller flera nämnder för att fullgöra det statliga skoluppdraget. Ansvarsfördelningen mellan staten och kommunerna utgår från vad som generellt gäller för statens förhållande till kommunerna. Den kommunala självstyrelsen innebär att det ska finnas en självständig och inom vissa gränser fri bestämmanderätt för kommunerna. Enligt den grundläggande kompetensbestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen får kommuner och landsting själva ha hand om sådana angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens eller landstingets område eller deras medlemmar och som inte ska handhas enbart av staten, en annan kommun, ett annat landsting eller någon annan. I 8 kap. 5 § regeringsformen framgår att kommunernas befogenheter och åligganden ska meddelas i lag.

På en skolenhet (eller förskoleenhet) leder rektorn (eller förskolechefen) det pedagogiska arbetet och har det övergripande ansvaret för verksamheten i den enskilda enheten. Läraren (eller förskolläraren) har ansvar för den undervisning som han eller hon bedriver.

Bakgrund

Statskontoret konstaterar i sin myndighetsanalys av Skolverket (2015:16) att detaljstyrningen av myndigheten har lett till att regeringens förväntningar på vad myndigheten ska göra och åstadkomma har blivit otydliga. Statskontoret anser att regeringen genom detaljstyrningen i praktiken har tagit över det huvudsakliga ansvaret för utformningen och samordningen av Skolverkets verksamhet. Därmed blir det enligt Statskontoret svårare för regeringen att utkräva ansvar av Skolverket om myndigheten inte uppnår goda resultat.

I Skolverkets årsredovisning för 2015 framgår följande.

Skolverket har i flera olika sammanhang lyft fram behovet av en långsiktig styrning av skolan. Inte minst har Skolverket pekat på nödvändigheten av en mer långsiktig styrning av myndigheten. Ett omfattande arbete har under året inletts för att förbättra Skolverkets möjligheter att fullgöra sitt uppdrag så att det bidrar till förbättrad undervisning. Under våren 2015 genomförde Statskontoret en myndighetsanalys av Skolverket. Samtidigt inledde Skolverket en genomgripande översyn av myndighetens styrning och arbetsformer.

Statskontorets rapport Skolverket behöver en nystart kom att få stor betydelse för Skolverkets organisationsöversyn, och under hösten 2015 lade Skolverkets medarbetare ner ett stort arbete för att skapa en ny organisation med bättre förutsättningar till styrning, stöd och samarbete. En ledstjärna i organisationsöversynen har varit att öka Skolverkets förmåga att möta skolhuvudmäns, rektorers, lärares och elevers behov.

Under 2015 har Skolverket strävat efter att bidra till en styrning som kan ske med mer medel på förvaltningsanslaget och färre medel på olika sakslag. Skolverkets bedömning är att det är nödvändigt för att åstadkomma en effektiv styrning och medelsanvändning och i förlängningen bidra till högre kunskapsresultat i svensk skola.

Skolverket har fr.o.m. den 1 april 2016 inrättat en ny myndighetsorganisation.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att för skolväsendet gäller de nationella mål, krav och riktlinjer för verksamheterna som anges i skollagen, läroplanerna och andra författningar. Staten ansvarar för tillsyn, statlig kvalitetsgranskning samt nationell uppföljning och utvärdering genom de statliga förvaltningsmyndigheterna inom området, dvs. Skolverket och Skolinspektionen.

Utskottet kan även konstatera att Skolverket har ett uppdrag att främja att alla barn och elever får tillgång till en likvärdig utbildning och annan verksamhet av god kvalitet i en trygg miljö. Skolverket ska styra med tydliga måldokument, kunskapskrav, föreskrifter, allmänna råd, nationella prov och stöd till genomförande av beslutade reformer. Utskottet vill i sammanhanget framhålla att Skolverket ska stödja kommuner och andra huvudmän i deras utbildningsverksamhet och andra pedagogiska verksamheter samt bidra till att förbättra deras förutsättningar att arbeta med utveckling av verksamheten för ökad måluppfyllelse (förordningen [2015:1047] med instruktion för Statens skolverk). Skolverket har också fått ett ökat förvaltningsanslag som för 2016 uppgår till ca 626 miljoner kronor för att modernisera och effektivisera sin verksamhet.

Utskottet noterar att det har pågått ett arbete inom Regeringskansliet som har resulterat i en ny instruktion för Skolverket. Vidare har Skolverket genomfört en organisationsöversyn som har fått till följd att Skolverket har inrättat en ny organisation fr.o.m. den 1 april 2016 för att öka sin förmåga att möta skolhuvudmäns, rektorers, lärares och elevers behov.

Utskottet avstyrker med det anförda motionerna 2015/16:1886 (S), 2015/16:2732 (M) och 2015/16:3073 (M) yrkande 11.

Förutsättningar för mindre skolor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om insatser för mindre skolor genom bl.a. förbättrade möjligheter till fjärrundervisning.

Jämför reservationerna 2 (M), 3 (C) och 4 (SD, C).

Motionerna

I kommittémotion 2015/16:2738 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 2 behandlas behovet av utvecklingsprogram och insatser för mindre skolor och i yrkande 3 frågan om att utreda distans- och fjärrundervisningen. Motionärerna föreslår att Skolverket ska få i uppdrag att ta fram särskilda utvecklingsprogram och insatser som riktar sig till mindre skolor med färre än 100 elever som är i behov av stöd för att kunna säkerställa en likvärdig

utbildning med behöriga lärare. Motionärerna föreslår också en utredning för att se över hur distans- och fjärrundervisning och annat stöd med hjälp av it-teknik kan höja kvaliteten på undervisningen i dessa mindre skolor.

I kommittémotion 2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 9 framför motionärerna att man bör se över möjligheten till ett ökat samarbete mellan skolhuvudmännen så att lärares kompetens kan delas mellan skolor. Enligt motionärerna måste systemet med huvudmannaskap bli mer flexibelt för att kunna möta elevernas och därmed skolornas skiftande behov av lärarkompetens. Små skolor på landsbygden borde kunna dela på lärare när de inte finner rätt kompetens.

I yrkande 36 begär motionärerna att det ska utarbetas en strategi för att ta till vara de små landsbygd- och skärgårdsskolornas potential och höja deras status som arbetsplatser och unika skärgårdsmiljöer, en strategi som tar hänsyn till deras speciella utmaningar, förutsättningar och möjligheter samt deras avgörande betydelse för ett levande lokalsamhälle. Motionärerna anser att det går att finna vägar för att behålla de mindre skolorna på landsbygden genom bl.a. förbättrade möjligheter till fjärrundervisning och ett ökat samarbete mellan skolhuvudmännen.

Gällande rätt

Av 10 kap. 24 § skollagen (2010:800) framgår att det är hemkommunen som ansvarar för att utbildning i grundskolan kommer till stånd för alla som enligt skollagen har rätt att gå i grundskolan och som inte fullgör sin skolgång på annat sätt. Skyldigheten ska enligt bestämmelsen fullgöras genom att hemkommunen anordnar grundskola i den omfattning som krävs för att bereda utbildning för alla i kommunen som är berörda.

Att elever ska ha nära till skolan regleras i 10 kap. 29 § skollagen. Varje kommun ska enligt bestämmelsen organisera sin grundskola så att ingen elev på grund av skolgången behöver bo utanför det egna hemmet. Många gånger måste avvägningar göras mellan olika elever eller mellan vissa elevers intresse av en kort skolväg och vikten av att skolorna får en rationell storlek (prop. 1990/91:115 s. 73).

Sedan den 1 juli 2015 finns en reglerad möjlighet för skolhuvudmän att under vissa förutsättningar bedriva fjärrundervisning. I skollagen definieras fjärrundervisning som en interaktiv undervisning som bedrivs med informations- och kommunikationsteknik där elever och lärare är åtskilda i rum men inte i tid. Fjärrundervisning får genomföras i vissa ämnen, bl.a. moderna språk och modersmål, om det inte finns någon legitimerad och behörig lärare att tillgå inom skolenheten eller när elevunderlaget är otillräckligt. Fjärrundervisning får bedrivas i grundskolan och motsvarande skolformer, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och utbildningen vid Statens institutionsstyrelsens särskilda ungdomshem. (Se 1 kap. 3 § och 29 kap. 22 a § skollagen, 5 a kap. skolförordningen [2011:185] och 4 a kap. gymnasieförordningen [2010:2039].)

Någon definition av distansundervisning finns inte i skollagen. I betänkandet Utbildning för elever i samhällsvård och fjärr- och distansundervisning (SOU 2012:76) definieras distansundervisning till skillnad från fjärrundervisning som att läraren inte undervisar eleverna i realtid. I stället ges undervisning genom en digital lärplattform där eleverna själva bestämmer när och var de ska utföra sitt skolarbete.

Regeringen har även beslutat om en försöksverksamhet med fjärrundervisning utan begränsning av ämnen i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Syftet med försöksverksamheten är att få ett underlag som ger goda förutsättningar att utvärdera fjärrundervisning i fler ämnen än de nu tillåtna. (Se förordningen [2015:481] om försöksverksamhet med fjärrundervisning.)

Regler om entreprenad finns i 23 kap. skollagen. Med entreprenad avses att en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman med bibehållet huvudmannaskap sluter avtal med en enskild fysisk eller juridisk person om att utföra uppgifter inom utbildning (23 kap. 1 § skollagen). Inom grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan får en enskild huvudman överlämna uppgifter som avser modersmålsundervisning på entreprenad. Inom gymnasieskolan får uppgifter som avser undervisning i karaktärsämnen som har en yrkesinriktad eller estetisk profil överlämnas på entreprenad. Endast staten får utföra uppgifter som avser fjärrundervisning på entreprenad. Av bestämmelserna i 23 kap. skollagen följer bl.a. att kommunala skolhuvudmän inte kan ingå entreprenadavtal för att utföra uppgifter som avser undervisning åt en annan skolhuvudman.

Bakgrund och pågående arbete

En särskild utredare har fått i uppdrag att föreslå hur skolhuvudmän för grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ges ökade möjligheter att dels ingå avtal med andra skolhuvudmän om att utföra undervisning, dels i vissa fall använda undervisningsformer som medger ett mer flexibelt sätt att erbjuda utbildning (dir. 2015:112). Syftet är att öka möjligheterna för skolhuvudmän att erbjuda den undervisning som elever har behov av och att ge alla elever en likvärdig tillgång till utbildning. Som bakgrund anges i direktiven bl.a. att skolor i glesbygdsområden kan ha svårt att tillgodose behovet av behöriga lärare eller att organisera undervisningen på grund av sviktande elevunderlag och att det finns elever som kan ha behov av att undervisning anordnas på ett annat sätt än som skolförlagd utbildning. Enligt direktiven ska utredaren bl.a. föreslå under vilka förutsättningar skolhuvudmän, eller i vissa fall andra aktörer, bör ges ökade möjligheter att utföra undervisning åt andra skolhuvudmän och utreda om distansundervisning inom vissa skolformer bör regleras. Uppdraget ska redovisas senast den 30 maj 2017. Utredningen har tagit namnet Utredningen om bättre möjligheter till fjärrundervisning och undervisning på entreprenad (U 2015:09). Utredningen

har lämnat delbetänkandet Ökade möjligheter till modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål (SOU 2016:12).

Den 31 mars överlämnade regeringen lagrådsremissen Fjärrundervisning och entreprenad – nya möjligheter för undervisning och studiehandledning på modersmål till Lagrådet. I lagrådsremissen föreslås att uppgifter som avser modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål ska få överlämnas på entreprenad till en annan huvudman. På motsvarande sätt föreslås att även fjärrundervisning ska få överlämnas på entreprenad. I remissen föreslås även ändringar av skollagens definition av entreprenad och skollagens bestämmelser om kommuners befogenhet att utföra uppgifter på entreprenad åt en annan huvudman inom skolväsendet. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2016. Regeringen har aviserat en proposition i denna fråga under våren 2016.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis framhålla att när en kommun ska organisera sin grundskola måste den göra ett antal avvägningar om exempelvis vissa elevers intresse av en kort skolväg och vikten av att skolorna får en rationell storlek. Utskottet har förståelse för att skolor i glesbygdsområden kan ha svårt att tillgodose behovet av behöriga lärare eller att organisera undervisningen på grund av sviktande elevunderlag. Utskottet vill därför betona att det är en grundläggande princip i skollagen att alla, oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden, ska ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet samt att utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform oavsett var i landet den anordnas (1 kap. 8 och 9 §§).

Utskottet anser i likhet med regeringen att fjärrundervisning kan vara ett sätt att öka tillgången till likvärdig utbildning genom att göra det möjligt att erbjuda undervisning av en behörig lärare i ämnen och kurser som annars inte skulle ha kunnat anordnas och att skolhuvudmän ges ökade möjligheter att utföra undervisning åt andra skolhuvudmän. Utskottet välkomnar den kommande propositionen om fjärrundervisning och entreprenad och anser att det är viktigt att invänta slutbetänkandet från Utredningen om bättre möjligheter till fjärrundervisning och undervisning på entreprenad. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 2015/16:2399 (C) yrkandena 9 och 36 och 2015/16:2738 (M) yrkandena 2 och 3.

Val av skola

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. val av skola, skolskjuts, sjukhusskolor och det fria skolvalet.

Jämför reservationerna 5 (M), 6 (C), 7 (KD), 8 (M, C, L, KD) och 9 (V).

Motionerna

Val av skola

I kommittémotion 2015/16:2482 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 6 begär motionärerna att familjer som får stöd av socialtjänsten ska få hjälp att söka sig till skolor som inte ligger i s.k. utanförskapsområden. Enligt motionärerna finns det ca 140 000 barn i Sverige som lever i ekonomiskt utsatta hushåll. Dessa barnfamiljer ska ges stöd för att kunna stärka barnens uppväxtvillkor.

I kommittémotion 2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 25 föreslår motionärerna att det ska etableras en lättförståelig webbplats där skolor kan jämföras utifrån parametrar som kvalitet, likvärdighet och progression. Motionärerna anser att det är viktigt att det blir lättare att söka skola och att föräldrar kan få stöd i att hjälpa sina barn att aktivt välja skola.

I yrkande 30 anförs att man bör utreda förutsättningarna för att se över kösystemet till skolor. Enligt motionärerna ska det inte vara avgörande vid vilken tidpunkt en familj ställer sitt barn i kö till en skola för att barnet ska få gå på den skola barnet vill eftersom det särskilt missgynnar nyanlända elever och elever från socioekonomiskt svaga familjer som inte tidigt gör ett aktivt val av skola.

I kommittémotion 2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 28 konstaterar motionärerna att kommunerna i dag endast är skyldiga att erbjuda skolskjuts till en kommunal skola, även om det finns en friskola närmare elevens hem. Motionärerna anser dock att kommunerna ska tillämpa reglerna för skolskjuts lika, oavsett vem som är huvudman. Kommunerna har olika regler för när skolskjuts ska beviljas, och därför bör en allmän princip anges för när en elev är berättigad till skolskjuts.

I motion 2015/16:862 av Penilla Gunther (KD) begär motionären att sjukhusskolorna även ska vara öppna för barn som är anhöriga så att de kan få sin undervisning där under exempelvis syskons sjukhusvistelser.

Det fria skolvalet

I kommittémotion 2015/16:2769 av Christer Nylander m.fl. (FP, M, C, KD) värnar motionärerna rätten till det fria skolvalet och framhåller att det är självklart att elever och föräldrar själva ska ha möjlighet att välja skola.

Även i kommittémotion 2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 23 värnar motionärerna det fria skolvalet. Motionärerna anför att elevernas rätt att välja måste stärkas och att det finns ett behov av att vidareutveckla, förenkla och kvalitetssäkra valfriheten så att den tillgängliggörs för fler.

I partimotion 2015/16:279 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 1 anser motionärerna att skolvalet måste förändras. Utgångspunkten ska vara att varje elev placeras i en skola så nära hemmet som möjligt, men att föräldrar och elever dock bör ges möjlighet att komma med alternativa önskemål, som tillgodoses så långt det är möjligt. Till skillnad från i dag ska geografisk närhet alltid ge företräde om fler elever än det finns plats för önskar gå i skolan.

Kommittémotion 2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 24 behandlar frågan om att utveckla det fria skolvalet. Motionärerna framhåller att det i valet av grundskola främst är elever till socioekonomiskt starka föräldrar som väljer aktivt. För att möjliggöra för fler att ta del av valfriheten måste den tillgängliggöras och förenklas.

I kommittémotion 2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 26 anser motionärerna att grundprincipen ska vara att alla föräldrar aktivt ska ta ställning till vilken skola deras barn ska gå i. Det krävs enligt motionärerna att alla skolor möter lika villkor och krav samt att föräldrar och elever kan göra informerade val baserade på korrekt information om skolornas inriktning, resultat och kvalitet.

Bakgrund och gällande rätt

Möjlighet att välja skola

År 1993 överlämnade regeringen propositionen Valfrihet i skolan till riksdagen, som beslutade att införa en möjlighet för elever och föräldrar att välja skola (prop. 1992/93:230, bet. 1992/93:UbU17, rskr. 1992/93:406). Den 1 juli 1994 blev det möjligt för eleverna att välja en annan kommunal skola än den som låg närmast. Det gick att välja en skola både i och utanför hemkommunen.

Information om utbildningar

Sedan den 1 juli 2015 regleras i 29 kap. 19 och 19 a §§ skollagen (2010:800) att kommuner är skyldiga att informera vårdnadshavare och elever om utbildningar som erbjuds i eller av kommunen och om riksrekryterande utbildningar. Informationen ska utformas enligt 6 kap. 8 a § andra stycket kommunallagen (1991:900). Bestämmelsen i kommunallagen syftar till att säkerställa att allmänheten ges god information om de valmöjligheter som finns när enskilda kan välja en särskild utförare av nämndens tjänster.

En skolhuvudman är vidare skyldig att lämna sådana uppgifter om verksamhetens organisation och ekonomiska förhållanden till Skolverket som behövs för allmänhetens insyn.

Bestämmelserna tillämpas på utbildningar som påbörjats efter den 30 juni 2015 (prop. 2013/14:112, bet. 2013/14:UbU22, rskr. 2013/14:357).

Webbplatsen Välja skola

Skolverket har haft i uppdrag att utveckla och senast den 1 juli 2015 driftsätta ett nytt informationssystem som möjliggör jämförelser mellan skolor (bl.a. Skolverkets regleringsbrev för 2014 och 2015). I mars 2015 beslutade regeringen vilka uppgifter Skolverket skulle publicera på webbplatsen i förordningen (2015:195) om ett nationellt informationssystem för skolväsendet (se Skolverkets redovisning av regeringsuppdraget, Rapport 2016-03-08, dnr 2012:1002).

Skolverket har för ändamålet utvecklat webbplatsen Välja skola. Där presenteras olika mått på skolors kvalitet och resultat. Syftet med webbplatsen är att ge elever och föräldrar stöd vid valet av skola. Webbplatsen ger hjälp att hitta olika jämförbara uppgifter om lärare och elevresultat för skolorna. Det finns också exempel på frågor som elever och föräldrar kan ställa till skolor för att få veta mer.

Mottagande och placering

I 1 kap. 9 § skollagen sägs att utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas. Det finns utrymme för anpassningar av undervisningen och organisationen av utbildningen till behoven hos olika barn och elever, så länge de tillförsäkras lika tillgång till likvärdig utbildning (se prop. 2009/10:165 s. 638).

Av 10 kap. 24 § skollagen framgår att det är hemkommunens ansvar att utbildning i grundskolan kommer till stånd för alla som enligt skollagen har rätt att gå i grundskolan och som inte fullgör sin skolgång på annat sätt. Skyldigheten ska enligt bestämmelsen fullgöras genom att hemkommunen anordnar grundskola i den omfattning som krävs för att bereda utbildning för alla i kommunen som är berörda.

Att elever ska ha nära till skolan regleras i 10 kap. 29 § skollagen. I bestämmelsen sägs att varje kommun är skyldig att vid utformningen av sin grundskola beakta vad som är ändamålsenligt för eleverna från kommunikationssynpunkt. Varje kommun ska organisera sin grundskola så att ingen elev på grund av skolgången behöver bo utanför det egna hemmet.

Enligt 10 kap. 25 § skollagen har en elev rätt att bli mottagen i en grundskola som anordnas av en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens grundskola. Särskilda skäl kan vara bl.a. mobbning och andra allvarliga konfliktsituationer. Prövningen ska göras av den kommun där barnet önskar fullgöra sin utbildning. Hemkommunens

inställning i frågan om ersättning för mottagandet är utan betydelse i frågan om barnet ska tas emot eller inte (se prop. 2009/10:165 s. 737).

I 10 kap. 30 § skollagen anges att en elev ska placeras vid den av kommunens skolenheter där elevens vårdnadshavare önskar att eleven ska gå. Om den önskade placeringen skulle medföra att en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts, ska dock kommunen placera eleven vid en annan skolenhet inom sin grundskola. I bestämmelsen sägs också att kommunen i annat fall endast får frångå elevens vårdnadshavares önskemål om den önskade placeringen skulle medföra betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för kommunen eller om det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero.

För fristående grundskolor gäller att om det finns fler sökande än antalet platser ska som huvudregel urvalet göras på de grunder som Skolinspektionen godkänner (10 kap. 36 § skollagen). Skolinspektionen har godkänt bl.a. kötid och syskonförtur som grunder för urval. Hur ett kösystem ska vara organiserat och dokumenterat är oregerat.

Utredningen om utbildning för nyanlända

Utredningen om utbildning för nyanlända föreslår i sitt delbetänkande Plats för nyanlända i fler skolor (SOU 2016:9) att en kommun ska få göra undantag från bestämmelserna om placering enligt vårdnadshavarnas önskemål och elevers berättigade krav på en placering nära hemmet i grundskolan och grundsärskolan om det finns särskilda skäl med hänsyn till kommunens mottagande av nyanlända elever eller andra elever som varit bosatta i landet en kortare tid.

Utredningen föreslår vidare att bestämmelsen om att urvalsgrunder får användas om en fristående skolenhet inte har plats för alla sökande ska ändras bl.a. så att det framgår att regeringen med stöd av regeringsformen kan meddela föreskrifter om undantag för vissa elever. I sådana föreskrifter ska det få föreskrivas att en enskild huvudman som har fler sökande än platser till sin skolenhet och där skolan använder en urvalsgrund som t.ex. anmälningstid får välja att ta emot ett begränsat antal platser för nyanlända elever per läsår (särskild kvot) som ges företräde framför övriga sökande. I föreskrifterna bör det anges vilka elever som omfattas, hur många och hur mottagandet i övrigt ska gå till. Regeringen har aviserat en proposition om nyanländas utbildning under våren 2016.

Skolkostnadsutredningen

Skolkostnadsutredningen har bl.a. i uppdrag att utreda alternativa regleringar som syftar till att säkerställa att antagningen av elever i fristående förskoleklasser, grundskolor och grundsärskolor sker enligt gällande regelverk och ska lämna nödvändiga författningsförslag (dir. 2015:37 och dir. 2015:117). För att säkerställa att alla elever har lika tillgång till utbildning och att alla skolor är öppna för alla behöriga sökande bör det enligt direktiven utredas hur det kan säkerställas att elever i enskilt bedrivna förskoleklasser, grundskolor och grundsärskolor antas enligt gällande bestämmelser om lika tillgång till utbildning. En lösning som ska övervägas är att lägeskommunen görs ansvarig

för administrationen av köer och antagning av elever även till de fristående skolor som är belägna i kommunen. Uppdraget ska redovisas senast den 1 oktober 2016.

Skolskjuts

I 10 kap. 32 § skollagen (2010:800) anges att elever i en grundskola med offentlig huvudman har rätt till kostnadsfri skolskjuts från en plats i anslutning till elevens hem till den plats där utbildningen bedrivs och tillbaka, om sådan skjuts behövs med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållanden, elevens funktionsnedsättning eller någon annan särskild omständighet.

Denna rätt gäller enligt bestämmelsen bl.a. inte de elever som väljer att gå i en annan skolenhet än den som kommunen skulle ha placerat dem i. Kommunen ska dock anordna skolskjuts även i dessa fall om det kan ske utan organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för kommunen. En kommuns beslut att inte bevilja kostnadsfri skolskjuts för en elev som valt en annan skola än den som kommunen har anvisat kan endast prövas genom laglighetsprövning enligt kommunallagen (1991:900), dvs. en prövning om beslutet strider mot någon lag eller författning. I en dom från Högsta förvaltningsdomstolen fann domstolen att en kommun inte är skyldig att tillhandahålla kostnadsfri skolskjuts för en elev som valt en annan skola än den kommunen anvisat om det innebär merkostnader för kommunen (se HDF 2013 ref. 77).

Särskild undervisning på sjukhus

Skollagens bestämmelser om särskild undervisning på sjukhus (24 kap. 17 §) ändrades den 1 juli 2015 så att sådan undervisning ska anordnas för elever som inte kan delta i vanligt skolarbete med anledning av att de vårdas på sjukhus eller institutioner som är knutna till ett sjukhus, om det inte är obehövt för elevens inhämtande av kunskaper. Det krävs därför inte längre att eleven inte kan delta i vanligt skolarbete under en längre tid. (Prop. 2014/15:43, bet. 2014/15:UbU4, rskr. 2014/15:136.)

Utskottets ställningstagande

För drygt 20 år sedan införde riksdagen en möjlighet för elever och föräldrar att välja skola. Utskottet ser inte skäl att ändra denna reglering, vilket är i linje med ett antal yrkanden om att det fria skolvalet ska finnas kvar. Utskottet vill i sammanhanget uppmärksamma att utskottet behandlade motsvarande motioner om det fria skolvalet i sitt betänkande 2014/15:UbU11.

Utskottet kan när det gäller såväl yrkanden om det fria skolvalet som yrkanden om mottagande och placering vid en skolenhet konstatera att det är kommunen som avgör hur många elever som får plats vid varje skolenhet. Kommunen ska i första hand utgå från vårdnadshavarens önskemål när den placerar en elev vid en viss skolenhet. Enligt den s.k. närhetsprincipen får dock inte vårdnadshavarens önskemål gå utöver ett annat barns rätt till placering vid

en skolenhet nära hemmet. För fristående skolor gäller att om det finns fler sökande än antalet platser ska urvalet göras på de grunder som Skolinspektionen godkänner. Utskottet ser dock att det kan finnas skäl för att göra undantag från bestämmelserna om placering enligt vårdnadshavarnas önskemål och om fristående grundskolors urvalsgrunder. Utskottet anser att Regeringskansliets beredning av ärendet bör inväntas och avvaktar därför den aviserade propositionen i frågan.

I fråga om yrkanden om att det behövs information till föräldrar och deras barn om val av skolor vill utskottet informera om den skyldighet som nyligen införts i skollagen för kommuner att informera vårdnadshavare och elever om utbildning i bl.a. grundskolor och gymnasieskolor. Utskottet vill även uppmärksamma den information om olika skolor som finns på Skolverkets webbplats Välja skola, som har till syfte att ge elever och föräldrar stöd vid valet av skola. Utskottet konstaterar att detta är i linje med yrkandena om information om det fria skolvalet.

Utskottet finner inga skäl för att föreslå någon ändrad reglering om skolskjuts eller sjukhusskolor.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 2015/16:279 (V) yrkande 1, 2015/16:862 (KD), 2015/16:2399 (C) yrkandena 23–25 och 30, 2015/16:2482 (M) yrkande 6, 2015/16:2769 (FP, M, C, KD) och 2015/16:2878 (KD) yrkandena 26 och 28.

Fristående skolor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om etablering av och förutsättningar för fristående skolor.

Jämför reservationerna 10 (C), 11 (V), 12 (L) och 13 (KD).

Motionerna

Etablering av fristående skolor

I kommittémotion 2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 27 begär motionärerna att man ser över möjligheten att införa en skyldighet för kommuner att erbjuda andra aktörer att ta över nedläggningshotade skolor. Motionärerna framhåller att kommunen ska ha en skyldighet att undersöka om det finns någon annan aktör, t.ex. ett privat företag eller ett föräldrakooperativ, som vill och kan ta över verksamheten.

I yrkande 28 föreslår motionärerna att man ska se över möjligheten att inrätta ett snabbspår hos Skolinspektionen för de friskolor som ansöker om att ta över en nedläggningshotad skola så att man kan söka tillstånd hos Skolinspektionen vid alla tidpunkter på året.

I kommittémotion 2015/16:2787 av Mathias Sundin m.fl. (FP) yrkande 7 framhåller motionärerna att det har funnits svårigheter för bl.a. nya svenskfinska friskolor att få tillstånd att starta. Enligt motionärerna behövs det en genomgång av orsakerna till detta för att få en bild av vad som försvårar startande av skolor med profilering mot någon av de nationella minoriteterna.

I motion 2015/16:2156 av Lars Eriksson m.fl. (S) behandlar motionärerna frågan om kommunernas inflytande vid nyetableringar av skolor som drivs med vinstsyfte. Motionärerna välkomnar den utredning som ska föreslå bestämmelser som innebär att kommuner ges ett avgörande inflytande över nyetableringar av skolor som drivs med vinstsyfte.

I kommittémotion 2015/16:100 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 1 begär motionärerna att regeringen ska återkomma med ett förslag till ändring i skollagen som ska syfta till att ge kommunerna makt över etableringen av nya förskolor genom krav på kommunala förskoleavtal för privata utförare.

Förutsättningar för fristående skolor

I motion 2015/16:1166 av Marta Obminska (M) föreslår motionären att regeringen ska arbeta med åtgärder för att förbättra fristående förskolors och skolors samt annan pedagogisk verksamhets förutsättningar att bedriva verksamhet på lika villkor. Anledningen är enligt motionären att barn och elever ska få del av samma resurser oberoende av vilken förskola eller skola de väljer.

I motion 2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 27 anser motionärerna att man ska stärka transparensen i och förståelsen för skolpengens beräkning genom en tydlig modell där beräkningsunderlaget från kommunen är transparent och lika för alla skolor. Enligt motionärerna bör det finnas tydliga föreskrifter om hur kommunernas redovisning av skolpengen till huvudmännen ska se ut.

I motion 2015/16:442 av Linus Sköld och Anna Wallentheim (båda S) framhåller motionärerna att friskolereformens vällovlige avsikter har fört med sig ett antal allvarliga bekymmer i form av segregeringseffekter, vinstuttag och skolkonkurser. Detta bör ses över för att minska skadeverkningarna för barn, elever, föräldrar, huvudmän och kommuner.

Gällande rätt

Utgångspunkten i skollagen (2010:800) är att samma regelsystem i så stor utsträckning som möjligt ska gälla för alla skolor. För fristående skolor gäller således samma regelverk som för kommunala skolor, och utbildningen ska vara likvärdig med utbildningen vid en kommunal skola. Det innebär bl.a. att fristående skolor med vissa begränsade undantag ska följa kurs- och läroplaner och sätta betyg.

Tillstånd för etablering

Grundläggande regler om godkännande av enskilda huvudmän finns i 2 kap. 5–7 §§ skollagen. Enskilda får efter ansökan godkännas som huvudmän för förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola och fritidshem (5 §). Skolinspektionen handlägger ärenden om godkännande av enskilda som huvudmän för förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola eller fritidshem som anordnas vid en skolenhet med en förskoleklass, grundskola eller grundsärskola. En kommun där utbildningen ska bedrivas ska ges tillfälle att yttra sig över en ansökan om att godkännas som huvudman för en utbildning (2 kap. 2 § skolförordningen [2011:185]). Ärenden om godkännande av enskild som huvudman för förskola handläggs av den kommun där utbildningen ska bedrivas (2 kap. 7 § skollagen).

Ett godkännande ska lämnas om den enskilde har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen och utbildningen inte innebär påtagliga negativa följder på lång sikt för eleverna eller för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna i den kommun där utbildningen ska bedrivas. Om godkännandet avser en gymnasieskola eller gymnasiesärskola ska följderna i närliggande kommuner för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna också beaktas. Avser godkännandet en förskoleklass, grundskola eller grundsärskola krävs därutöver att elevunderlaget är tillräckligt för att verksamheten ska kunna bedrivas långsiktigt (5 §). Ett godkännande ska avse viss utbildning vid en viss skolenhet eller förskoleenhet (5 §).

Sedan den 1 oktober 2014 ska en enskild huvudman innan den har startat utbildningen samråda med den kommun där utbildningen ska bedrivas (5 a §). Vidare gäller att Skolinspektionen inom ramen för sin tillsyn ska genomföra en kontroll av den verksamhet som en enskild huvudman avser att bedriva (etableringskontroll), om Skolinspektionen godkänt den enskilde som huvudman. Etableringskontrollen ska genomföras innan utbildningen startar (26 kap. 9 a §). Skolinspektionen kan återkalla ett godkännande om huvudmannen inte har följt ett föreläggande och ett missförhållande är allvarligt eller om huvudmannen vid etableringskontrollen inte kan visa att rimliga åtgärder har vidtagits för att få till stånd ett samråd (26 kap. 13 §).

I 2 kap. 1 § skolförordningen framgår att den ordinarie ansökningstiden för att starta en fristående skola är den 31 januari kalenderåret innan utbildningen ska starta. Om det finns särskilda skäl med hänsyn till elevers möjlighet att fullfölja sin utbildning kan dock Skolinspektionen med stöd av ett tillägg till bestämmelsen som började gälla den 1 januari 2015 pröva en ansökan om godkännande som huvudman för en fristående skola utanför ordinarie ansökningstid. Motsvarande reglering finns för gymnasieskolan i gymnasieförordningen (2010:2039).

Förutsättningar för fristående skolor

Elevens hemkommun är alltid skyldig att betala skolpeng i form av ett grundbelopp till en fristående skola för varje elev som går där. Skolpengen ska avse ersättning för undervisning, lärmaterial, elevhälsa, måltider, administration, mervärdesskatt och lokalkostnader. Kommunen är även skyldig att lämna ett tilläggsbelopp för elever som har ett omfattande behov av särskilt stöd eller ska erbjudas modersmålsundervisning. (Se bl.a. 10 kap. 37–39 §§ och 16 kap. 52–54 §§ skollagen.) I skolförordningen och gymnasieförordningen finns bestämmelser om vad ersättningen ska avse.

Enligt 14 kap. 10 § skolförordningen ska en kommun som lämnar bidrag för en elev i en fristående skola eller för ett barn i en fristående förskola eller i annan pedagogisk verksamhet med en enskild huvudman kunna redovisa för den enskilda huvudmannen hur bidraget har beräknats. Av redovisningen ska beloppen för lokalkostnader, administration och mervärdesskatt framgå. Om det inte finns särskilda skäl ska redovisningen även innehålla beloppen för övriga kostnadslag var för sig. I 13 kap. 10 § gymnasieförordningen finns en motsvarande bestämmelse.

Pågående arbete

Skolkostnadsutredningen

En särskild utredare har fått i uppdrag att kartlägga hur budgetering och redovisning går till i kommuner och hos enskilda huvudmän för fristående skolor, den s.k. Skolkostnadsutredningen (dir. 2014:126). Syftet är att jämförbar ekonomisk information ska kunna presenteras på skolenhetsnivå. I direktiven anges att frågan måste utredas eftersom det krävs en ordentlig genomlysning av hur budgeteringen och redovisningen går till i kommuner och skolföretagen, för att man ska kunna bedöma hur jämförbar ekonomisk information ska kunna upprättas.

Utredaren ska även se över bestämmelserna om beräkning av och beslut om bidrag till fristående skolor i syfte att säkerställa lika villkor mellan kommunala och fristående huvudmän. Uppdraget omfattar även fristående förskolor, vissa enskilt bedrivna fritidshem och pedagogisk omsorg med enskild huvudman (dir. 2015:117). Utredningen har också i uppdrag att utreda hur kommuner kan ges ett avgörande inflytande över nyetableringar av skolor som är avsedda att drivas med vinstsyfte och lämna nödvändiga författningsförslag (dir. 2015:37). Den reglering som utredaren ska föreslå ska inte omfatta icke-kommersiella aktörer. Uppdraget ska redovisas senast den 1 oktober 2016.

Välfärdsutredningen

En särskild utredare har fått i uppdrag att utreda förutsättningarna för och föreslå hur den offentliga finansieringen av privat utförda välfärdstjänster bör regleras (dir. 2015:22, 2015:100 och 2015:108). Syftet med utredningen är att

säkerställa dels att offentliga medel används till just den verksamhet de är avsedda för och på ett sådant sätt att de kommer brukarna till godo, dels att eventuella överskott som huvudregel ska återföras till den verksamhet där de uppstått. Utredningen ska föreslå hur offentlig finansiering av privat utförda välfärdstjänster kan utformas så att den säkrar likvärdighet, kvalitet, samhällsekonomisk effektivitet, behovsstyrning och öppenhet. Den föreslagna regleringen ska omfatta verksamhet inom bl.a. skolväsendet. Uppdraget ska redovisas senast den 1 november 2016.

Proposition om tilläggsbelopp för särskilt stöd till barn och elever

I proposition 2015/16:134 Tilläggsbelopp för särskilt stöd till barn och elever föreslås ändringar i bestämmelserna i skollagen om bidrag till enskilda huvudmän för förskolor och skolor i form av tilläggsbelopp för särskilt stöd till barn och elever. Genom ändringarna förtydligas att tilläggsbeloppet ska vara individuellt bestämt utifrån barnets eller elevens behov. Vidare gör regeringen bedömningen att det bör klargöras att ett tilläggsbelopp också kan lämnas för sådana extraordinära stödåtgärder som ett barn eller en elev har behov av i undervisningen. Syftet med åtgärderna är att säkerställa att enskilda huvudmän för förskolor och skolor får de resurser som behövs för att tillgodose varje barns och elevs behov av särskilt stöd. De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 juli 2016. Riksdagens behandling av propositionen är planerad under våren 2016.

Utskottets ställningstagande

I början av 1990-talet genomfördes den s.k. friskolereformen i Sverige. I och med 2010 års skollag gäller i dag i huvudsak samma regelverk för kommunala skolor och fristående skolor. Det innebär att fristående skolor genom reformen i princip gavs samma ekonomiska förutsättningar att verka som skolor med offentliga huvudmän och krav på att utbildningen skulle vara likvärdig med utbildningen vid en kommunal skola.

Utskottet kan konstatera att genom friskoleöverenskommelsen inom Friskolekommittén (SOU 2013:56) togs de inledande viktiga stegen för att säkerställa att verksamheten i skolan har en god kvalitet och att de offentliga medel som avsätts för skolverksamheten kommer eleverna till del.

Utskottet vill när det gäller yrkanden om etableringen av fristående skolor framhålla att det sedan 2015 krävs ett obligatoriskt samråd mellan en godkänd enskild huvudman för en fristående skola och den kommun där skolan är belägen och att Skolinspektionen genomför en etableringskontroll innan utbildningen startar. Utskottet vill även uppmärksamma att regeringen vill ge kommunerna avgörandet över nyetableringen av skolor som drivs med vinstsyfte och att den har gett Skolkostnadsutredningen i uppdrag att särskilt se över denna fråga. När det gäller frågan om införande av ett snabbspår hos Skolinspektionen för friskolor som ansöker om att ta över en nedläggningshotad skola vill utskottet upplysa om att Skolinspektionen sedan den 1 januari

2015 kan pröva en ansökan om godkännande som huvudman för en fristående skola utanför ordinarie ansökningstid om det finns särskilda skäl med hänsyn till elevers möjlighet att fullfölja sin utbildning. Skolinspektionen har som särskilda skäl godtagit bl.a. att huvudmannen har gått i konkurs eller riskerar en konkurs eller att den nuvarande huvudmannen inte längre avser att bedriva en skola.

När det gäller yrkanden som behandlar ekonomiska och andra förutsättningar för fristående skolor vill utskottet även i denna fråga hänvisa till Skolkostnadsutredningen. Utredningen kartlägger hur budgetering och redovisning går till i kommuner och hos enskilda huvudmän för fristående skolor, eftersom det krävs en ordentlig genomlysning av hur budgetering och redovisning går till hos dessa för att man ska kunna bedöma hur jämförbar ekonomisk information ska kunna upprättas. Utredningen ser också över bestämmelserna om beräkning av och beslut om bidrag till fristående skolor i syfte att säkerställa lika villkor mellan kommunala och fristående huvudmän. Vidare har Valfärdsutredningen till syfte att säkerställa att offentliga medel inom bl.a. skolväsendet används till just den verksamhet de är avsedda för och kommer brukarna till godo. Utskottet noterar även att propositionen om tilläggsbelopp för särskilt stöd till barn och elever förväntas behandlas av riksdagen under våren 2016.

Utskottet anser att det nu är viktigt att utredningarna får möjlighet att slutföra sitt arbete, så att regeringen därefter kan inleda beredningen av dessa viktiga frågor. Utskottet finner inga skäl för att föregripa detta arbete och avstyrker med det anförda motionerna 2015/16:100 (V) yrkande 1, 2015/16:159 (SD), 2015/16:442 (S), 2015/16:1166 (M), 2015/16:1295 (SD), 2015/16:2156 (S), 2015/16:2399 (C) yrkandena 27 och 28, 2015/16:2787 (FP) yrkande 7 och 2015/16:2878 (KD) yrkande 27.

Tillsyn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om tillsyn.

Jämför reservationerna 14 (M), 15 (SD) och 16 (KD).

Motionerna

I partimotion 2015/16:3073 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 9 begär motionärerna att Skolinspektionen ska kunna ta över huvudmannaskapet för svagpresterande skolor. Om Skolinspektionen bedömer att bristerna är för stora ska det enligt motionärerna kunna bli aktuellt med beslut om nedläggning.

I motionerna 2015/16:170 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 5 och 2015/16:1847 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 6 anser motionärerna att Skolinspektionen efter genomförda inspektioner av såväl kommunala

skolor som friskolor ska skriva rapporter som syftar till att elever och föräldrar lättare ska kunna ta del av de olika skolornas betygsnivåer men också annan viktig information som antalet anställda lärare, deras utbildningsnivå och hur den övriga organisationen ser ut.

I motion 2015/16:159 av Robert Stenkvist och Stefan Jakobsson (båda SD) anser motionärerna att det förekommer missförhållanden på konfessionella friskolor och att Skolinspektionen bör utöka sitt tillsynsansvar till en trovärdig nivå.

I motion 2015/16:1295 av Richard Jomshof och Carina Herrstedt (båda SD) framför motionärerna att de vill ha en hårdare granskning av de konfessionella friskolorna eftersom det enligt motionärerna finns allvarliga problem på dessa skolor.

I motion 2015/16:2364 av Annika Qarlsso och Kristina Yngwe (båda C) anser motionärerna att Skolinspektionen ska ges skärpta direktiv att granska skolans verksamhet ur ett jämställdhetsperspektiv eftersom det är viktigt att det som är beslutat omsätts i praktiken.

I kommittémotion 2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 13 föreslår motionärerna att man vill vidga Skolinspektionens uppdrag till att även ge en förbättringsorienterad återkoppling som stöder skolorna i arbetet med att åtgärda missförhållanden, brister och kvalitetsproblem.

I yrkande 29 behandlar motionärerna frågan om att skolor som har stora brister i verksamheten och som inte kan erbjuda eleverna den skolgång de har rätt till ska stängas. Motionärerna lyfter bl.a. fram skolor där nästan hälften av eleverna går ut utan gymnasiebehörighet, exempelvis på grund av att skolan tagit emot många nyanlända flyktingbarn.

I motion 2015/16:441 av Linus Sköld och Anna Wallentheim (båda S) efterlyser motionärerna ett återupprättande av förtroendet för skolans professioner genom att man ser över hur uppföljningen på skolans område kan utvecklas.

Bakgrund

Skolväsendet är sedan början av 1990-talet decentraliserat, och såväl offentliga som enskilda huvudmän ansvarar för verksamheterna. Skolväsendet är mål- och resultatstyrt. Ett viktigt styrmedel för staten är tillsynen över verksamheterna. År 2008 överfördes den statliga tillsynen över skolväsendet från Skolverket till den nya myndigheten Skolinspektionen.

Gällande rätt

Skolinspektionens tillsynsansvar

Genom 2010 års skollag stärktes Skolinspektionens tillsyn på olika sätt. I skollagen infördes bl.a. ett tillsynsbegrepp och en reglering av Skolinspektionens ansvar, befogenheter och ingripanden vid tillsyn (26 kap.). Med tillsyn avses en självständig granskning som har till syfte att kontrollera om

den verksamhet som granskas uppfyller de krav som följer av lagar och andra föreskrifter. I tillsynen ingår att fatta de beslut om åtgärder som kan behövas för att den huvudman som bedriver verksamheten ska rätta fel som upptäckts vid granskningen (26 kap. 2 § skollagen [2010:800]).

Skolinspektionen har tillsyn över både fristående skolor och offentliga skolor (som drivs av en kommun, ett landsting eller staten). Enligt 26 kap. 3 § skollagen omfattar Skolinspektionens tillsynsansvar med några undantag alla skolformer som ingår i skolväsendet, fristående fritidshem som anordnas vid en fristående skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola, de särskilda utbildningsformerna, annan kommunalt driven pedagogisk verksamhet såsom öppen förskola, öppen fritidsverksamhet och omsorg på kvällar, nätter och helger (s.k. nattis) samt annan utbildning såsom International Baccalaureate (IB).

Ingripanden vid tillsyn

Den grundläggande sanktionen som Skolinspektionen har till sitt förfogande är föreläggande (26 kap. 10 §). Skolinspektionen kan återkalla ett godkännande för en enskild huvudman om ett föreläggande enligt 10 § inte har följts och missförhållandet är allvarligt (26 kap. 13 §) Skolinspektionen har enligt 18 § möjlighet att utfärda ett tillfälligt verksamhetsförbud i upp till sex månader. Denna sanktion kan användas mot enskilda huvudmän om det är sannolikt att ett beslut om återkallelse enligt 13 § kommer att fattas och beslutet inte kan avvaktas med hänsyn till allvarlig risk för barnens eller elevernas hälsa eller säkerhet eller av någon annan anledning.

I 27 § finns en bestämmelse som innebär att ett föreläggande enligt bestämmelserna får förenas med vite.

Förstärkt tillsyn

Sedan den 1 januari 2015 gäller nya bestämmelser i skollagen som har förstärkt Skolinspektionens tillsyn ytterligare (prop. 2013/14:112, bet. 2013/14:UbU22, rskr. 2013/14:357). Skolinspektionen ska i sin tillsyn förena ett föreläggande med vite om föreläggandet avser brister som allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen (26 kap. 27 § andra stycket). Vidare ska lärarresurserna vid en skolenhet analyseras om Skolinspektionen vid sin tillsyn konstaterar återkommande brister som påtagligt påverkar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen (26 kap. 2 § andra stycket). De nya bestämmelserna omfattar inte förskoleverksamheten. Om analysen ger stöd för det, kan Skolinspektionen i ett föreläggande ange åtgärder som omfattar förändringar i lärarresurserna (26 kap. 10 § andra stycket).

Statlig kvalitetsgranskning

Skolinspektionen ska även granska kvaliteten i sådan utbildning och annan verksamhet som står under dess tillsyn eller under tillsyn av en kommun.

Granskningen ska avse den granskade utbildningens eller verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer (se 19 och 20 §§).

Skolinspektionens tillsynsmodell

Skolinspektionen lämnade sin årsredovisning för 2015 till regeringen i februari 2016. I årsredovisningen framgår att Skolinspektionen bytte tillsynsmodell under 2015 för att kunna fokusera på de skolor som har störst utvecklingsbehov. De skolor där det finns störst risk för att eleverna inte får den utbildning de har rätt till har fått mer tillsynstid. Skolinspektionen granskar även skolhuvudmännens arbete i högre utsträckning. Under 2015 utvecklade inspektionen sin granskning av undervisningen bl.a. genom fler strukturerade observationer. Vidare framgår att inspektionen i och med den ändrade lagstiftningen om viten nu i fler fall än tidigare ska besluta om att skolornas huvudmän får betala vite om iakttagna brister i skolan inte åtgärdas. Lagstiftningen har medfört att fler huvudmän nu berörs av denna strängare form av åtgärd. Under 2015 fattade myndigheten 90 beslut om föreläggande med vite.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis framhålla att tillsyn är ett viktigt statligt styrmedel för att säkerställa en likvärdig utbildning av god kvalitet oavsett huvudman. Ett viktigt syfte med tillsynen är att den ska leda till hög kvalitet i verksamheterna. Utskottet vill framhålla att Skolinspektionens tillsyn har förstärkts på olika sätt sedan 2010 års skollag infördes. En nyhet var att Skolinspektionen fick en generell möjlighet att kombinera sina förelägganden med vite. Sedan den 1 januari 2015 gäller också två nya bestämmelser i skollagen som ytterligare förstärker Skolinspektionens tillsyn.

Skolinspektionen har nu en skyldighet att förena ett föreläggande med vite i vissa allvarliga fall. Det gäller brister som allvarligt försvårar elevernas förutsättningar att nå målen för utbildningen. Skyldigheten att vitesförelägga gäller både offentliga och enskilda huvudmän. Utskottet kan konstatera att Skolinspektionen har använt vitesmöjligheten i mycket begränsad omfattning men att den nya lagstiftningen har medfört att fler huvudmän nu berörs av denna åtgärd.

Skolinspektionen ska även göra en särskild analys av lärarresurserna på en skola om inspektionen vid sin tillsyn konstaterar återkommande brister som påtagligt påverkar elevernas förutsättningar att nå kunskapsmålen för utbildningen. Skolinspektionen kan då efter en sådan analys förelägga en huvudman att förändra lärarresurserna för att avhjälpa brister vid en skolenhet. Att en skola har tillräckliga lärarresurser, både vad gäller omfattning och kvalitet, är enligt utskottets mening en central förutsättning för att elever ska kunna få sin rätt till utbildning tillgodosedd och för att utbildningen i övrigt ska hålla god kvalitet.

Utskottet vill i sammanhanget lyfta fram att om Skolinspektionen upptäcker mycket allvarliga brister i en skola kan inspektionen bestämma att skolan ska stängas direkt och vara stängd tills bristerna har åtgärdats. Detta gäller både kommunala och fristående skolor.

Utskottet vill även uppmärksamma den nya tillsynsmodell som Skolinspektionen nu arbetar efter och som särskilt fokuserar på de skolor som har störst utvecklingsbehov.

När det gäller yrkanden om att det finns ett behov av att informera om olika skolor vill utskottet hänvisa till avsnittet om Val av skola som bl.a. innehåller information om Skolverkets nya webbplats Välja skola.

Utskottet ser mot bakgrund av det anförda inga skäl för att göra några ändringar i den gällande ordningen. Därmed avstyrker utskottet motionerna 2015/16:170 (SD) yrkande 5, 2015/16:441 (S), 2015/16:1847 (SD) yrkande 6, 2015/16:2364 (C), 2015/16:2878 (KD) yrkandena 13 och 29 och 2015/16:3073 (M) yrkande 9.

Förskoleklassen och tioårig grundskola

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om en tioårig grundskola och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en obligatorisk förskoleklass och om överlämning mellan förskolan och förskoleklassen.

Jämför reservationerna 17 (M), 18 (V) och 19 (S, MP, V).

Motionerna

Tioårig grundskola

I partimotion 2015/16:3073 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 16 och kommittémotion 2015/16:2736 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 10 framför motionärerna att de för att stärka skolans kunskapsfokus står bakom förslaget att det behövs en tioårig grundskola, där förskoleklassen blir den nya årskurs 1. Motionärerna anser att befintliga förskollärare ska fortbildas så att de blir behöriga att undervisa i den nya grundskolan.

I motionerna 2015/16:1285 av Richard Jomshof (SD) och 2015/16:1847 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 11 anser motionärerna att förskoleklassen ska bli en obligatorisk del av grundskolan som då blir tioårig. Motionärerna menar att ett införlivande av förskoleklassen i grundskolan där sexåringarna får möta behöriga lärare kommer att leda till en förbättrad verksamhet med ökad kvalitet.

Obligatorisk förskoleklass

I partimotion 2015/16:279 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 3 anser motionärerna att det finns skäl för att göra förskoleklassen för sexåringar obligatorisk eftersom alla barn ska få ta del av de utvecklingsmöjligheter som erbjuds där, men framför allt för att tydliggöra att eleverna även i förskoleklassen har rätt till kunskaper och rätt till särskilt stöd om det finns sådana behov. Motionärerna påpekar att en obligatorisk förskoleklass inte innebär att grundskolan skulle bli tioårig.

Överlämning mellan förskolan och förskoleklassen

I partimotion 2015/16:3073 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 5 anser motionärerna att det behövs en förbättrad överlämning mellan förskolan och förskoleklassen. Motionärerna anser att det behöver göras en översyn av hur det kan säkerställas att alla förskolor lämnar över kunskaper om barnens utveckling genom en kvalificerad överlämning mellan förskolan och förskoleklassen. Även kommittémotion 2015/16:2774 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 7 behandlar frågan om en kvalificerad överlämning mellan förskolan och förskoleklassen.

Bakgrund och gällande rätt

Förskolan och förskoleklassen

Genom 2010 års skollag har förskolan integrerats i skollagen och bildar nu en egen frivillig skolform inom utbildningsväsendet med samma övergripande mål som andra skolformer (prop. 2009/10:165, bet. 2009/10:UbU21, rskr. 2009/10:370).

I 8 kap. 2 § skollagen (2010:800) framgår att syftet med utbildningen i förskolan är att stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda barnen en trygg omsorg. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov och utformas så att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. Vidare ska förskolan främja allsidiga kontakter och social gemenskap och förbereda barnen för fortsatt utbildning.

Genom införandet av en läroplan för förskolan (Lpfö 98, reviderad 2010) har förskolans pedagogiska uppdrag förtydligats och verksamheten fått mer preciserade nationella mål.

Förskoleklassen infördes 1998 som en egen skolform i det offentliga skolväsendet. Avsikten var, enligt propositionen Förskoleklass och andra skollagsfrågor (prop. 1997/98:6), bl.a. att underlätta en verksamhetsmässig integration mellan förskolan och skolan, där det bästa av verksamheterna skulle kunna tillvaratas och vidareutvecklas.

Förskoleklassen är avsedd för barn som ännu inte har börjat någon utbildning för fullgörandet av skolplikten (9 kap. 4 § första stycket skollagen). Barn som är bosatta i Sverige ska erbjudas förskoleklass fr.o.m. höstterminen det år de fyller sex år, men barn får tas emot tidigare (9 kap. 5 §). Det är således

en frivillig skolform. Förskoleklassen ska omfatta minst 525 timmar under ett läsår (9 kap. 7 §).

Förskoleklassens syfte beskrivs i skollagen som att den ska stimulera elevers utveckling och lärande och förbereda dem för fortsatt utbildning. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov. Förskoleklassen ska också främja allsidiga kontakter och social gemenskap (9 kap. 2 § skollagen).

I propositionen Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet (prop. 2009/10:165 s. 358) framgår att undervisningsbegreppet i den nya skollagen är definierat så att förskolans, förskoleklassens och skolans kultur och arbetssätt kan bilda en pedagogisk helhet. Det framgår även att i förskoleklassen ingår lek och skapande som väsentliga delar i det aktiva lärandet. Utgångspunkten är att utveckling och lärande sker ständigt, inte bara vid arrangerade inläringssituationer. Det är kombinationen av förskolans och grundskolans arbetssätt och metodik som ger förskoleklassen dess identitet.

Skolplikt och rätt till utbildning

Enligt skollagen har barn som är bosatta i landet skolplikt och en rätt till kostnadsfri grundläggande utbildning i den allmänna skolan (7 kap. 2 och 3 §§). Skolplikten inträder vid höstterminens start det kalenderår när barnet fyller sju år. Om det finns särskilda skäl får barnet börja fullgöra sin skolplikt först det kalenderår när barnet fyller åtta år. Frågan om uppskjuten skolplikt prövas av hemkommunen efter begäran av barnets vårdnadshavare (7 kap. 10 §). Om barnets vårdnadshavare begär det hos hemkommunen ska barnet redan höstterminen det år när barnet fyller sex år jämföras med skolpliktiga barn i fråga om rätten att börja skolan (7 kap. 11 §).

Tioårig grundskola

Riksdagen beslutade i maj 2015 om ett tillkännagivande till regeringen som innebär att regeringen ska återkomma med förslag om en tioårig grundskola (bet. 2014/15:UbU11, rskr. 2014/15:201). Utskottet uttalade bl.a. följande.

Utskottet menar att skolstarten bör ske tidigare även i Sverige. Det skulle medföra att skolan skulle få möjlighet att fånga upp barnens behov tidigare än vad som görs i dag och att barnen skulle få bättre förutsättningar att nå målen för skolan. Utskottet anser därför att skolstarten ska ske vid sex års ålder, i stället för som i dag vid sju års ålder. Därmed förlängs skolplikten till tio år, och förskoleklassen blir den nya årskurs 1 i grundskolan. Detta innebär att förskoleklassen upphör att vara en egen skolform och att det nuvarande lågstadiet (årskurs 1–3) kompletteras med en årskurs och då kommer att omfatta årskurs 1–4 i den tioåriga grundskolan. Vidare kommer mellanstadiet att omfatta årskurs 5–7 och högstadiet årskurs 8–10. De kunskapskrav som finns för lågstadiet i dag ska vara oförändrade.

— — —

Utskottet vill betona att med en allmän skolstart vid sex års ålder kommer utbildningsperspektivet att tydliggöras, men samtidigt ska lärandet utgå från en pedagogik som är anpassad till elevernas ålder.

I utskottets betänkande 2014/15:UbU1 (s. 53) framgår att det avsattes 68 miljoner kronor för 2015 för att genomföra vidareutbildning av tillsvidareanställda förskollärare i förskoleklassen. Satsningen kunde ses som en förberedelse för Alliansens förslag om en tioårig grundskola. Det framgår även att förslaget kräver lagändringar och andra förberedelser som det av tidsmässiga skäl inte var möjligt att genomföra under 2015 och som därmed får behandlas i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet.

I Vårändringsbudget för 2015 ansåg regeringen att medel inte borde avsättas för denna satsning (prop. 2014/15:99 s. 111, bet. 2014/15:FiU21, rskr. 2014/15:255). Utskottet ansåg i sitt yttrande till finansutskottet över vårändringsbudgeten att finansutskottet borde tillstyrka propositionen i den berörda delen (yttr. 2014/15:UbU6y).

Grundskoleutredningen

Grundskoleutredningen lämnade sitt slutbetänkande Mer tid för kunskap – förskoleklass, förlängd skolplikt och lovskola (SOU 2015:81) till regeringen i september 2015. Utredningen ska enligt direktiven föreslå att förskoleklassen ska bli obligatorisk för alla sexåringar som ett av två alternativa förslag. Det andra alternativet innebär enligt direktiven att förskoleklassen för sexåringar blir en del av grundskolan. För båda alternativen ska enligt direktiven förskoleklassens syfte, uppdrag och innehåll vara oförändrade (dir. 2014:159). Betänkandet har remitterats med remisstid till den 29 februari 2016.

Alternativ 1: Förskoleklassen blir obligatorisk

Utredningen förordar att det första alternativet obligatorisk förskoleklass med skolplikt ska införas. Undervisningen ska som i dag omfatta minst 525 timmar under ett läsår. Genom att sexåringarna får skolplikt får vårdnadshavarna ett nytt ansvar för att eleven fullgör sin skolplikt i förskoleklassen. Det betyder att eleven ska infinna sig och delta i undervisningen, om det inte finns giltiga skäl att utebli. För huvudmän, rektorer och lärare eller förskollärare som undervisar i förskoleklassen får inte det faktum att sexåringarna ska ha skolplikt några större pedagogiska konsekvenser i övrigt. Skälet är att enligt direktiven ska utredningen inte föreslå några förändringar i syfte, uppdrag, innehåll eller behörighetsbestämmelser för personal i förskoleklassen. Specialskolan och sameskolan ska kunna ha förskoleklasser som i dag, där eleverna har skolplikt. Bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 juli 2017.

Alternativ 2: Sexårsklassen blir ett obligatoriskt första år för sexåringar i grundskolan

När det gäller det andra alternativet, som utredningen benämner sexårsklass, gör utredningen bedömningen att sexårsklassen skulle bli ett obligatoriskt första år för sexåringar i grundskolan. Eleverna skulle få skolplikt. Syfte, uppdrag, innehåll och behörighetsbestämmelser för personal skulle kvarstå oförändrade liksom i förskoleklassen. Undervisningen skulle som i dag bedrivas minst 525 timmar under ett läsår. Enligt detta alternativ skulle

grundskolan omfatta tio år och förskoleklassen upphöra som egen skolform. Eftersom förskoleklassen skulle bli en del av grundskolan är det naturligt att eleverna har skolplikt. Sexårsklassen skulle dock inte bli en ny årskurs 1 utan ett förberedande år i grundskolan precis som förskoleklassen.

Utredningen konstaterar att innehållet i verksamheten inte skiljer sig åt mellan de olika alternativen obligatorisk förskoleklass eller sexårsklass eftersom det av utredningens direktiv följer att timplanen för årskurs 1–9 i grundskolan inte ska gälla för sexårsklassen, och inte heller kursplaner och kunskapskrav. Sexårsklassen kan således enligt detta alternativ inte i formell mening vara en årskurs i grundskolan, vilket bl.a. beror på att årskurs 1–9 har en definierad tidsram i timplanen, där varje ämne har en minsta garanterad undervisningstid. Sett ur ett elevperspektiv får eleverna inte heller samma rättigheter som eleverna har i årskurs 1 i dag. Det gäller bl.a. rätten till utbildning (se 7 kap. 3 § skollagen) och till särskilt stöd (se 3 kap. skollagen). Att föreslå förändringar på dessa områden har legat utanför utredningens direktiv. Enligt utredningens bedömning ska enskilda huvudmän som är godkända för förskoleklass och grundskola med årskurs 1 och uppåt få anordna en sexårsklass. Vidare införs sexårsklassen enligt bedömningen i sameskolan, men eftersom specialskolans nuvarande regelsystem är under utredning införs därför inte sexårsklassen i specialskolan. Vidare gör utredningen bedömningen att förskollärare liksom i dag är behöriga att undervisa sexåringarna, till skillnad mot i årskurs 1 i grundskolan, där läraren ska vara behörig och legitimerad för undervisning i årskurs 1. Detta alternativ föreslås starta höstterminen 2017.

Utredningens samlade bedömning

Utredningens samlade bedömning är att alternativ 2, sexårsklassen, inte bör införas. Alternativet till en obligatorisk förskoleklass skulle i stället vara en sänkning av skolpliktsåldern till sex år för elever i årskurs 1 i grundskolan. En sådan lösning innebär att eleverna skulle få samma rättigheter som eleverna i årskurs 1 har i dag. Enligt direktiven ingår dock inte detta i utredningens uppdrag. Utredningen förordar därför att alternativ 1, obligatorisk förskoleklass med skolplikt, ska införas.

Övergången mellan förskolan och förskoleklassen

Skolverket redovisade i november 2015 regeringens uppdrag om förtydligande av förskoleklassens och fritidshemmets uppdrag m.m. (dnr U2015/191/S och dnr 2015:201). Frågan bereds i Regeringskansliet.

Skolverket anser att avsnitten om övergång och samverkan i läroplanerna för de obligatoriska skolformerna (Lgr 11, Lspec 11, Lsam 11 och Lgrsär 11) och förskolans läroplan (Lpfö 98, reviderad 2011) behöver harmoniseras med varandra och förtydligas för att öka möjligheterna till ömsesidigt samarbete (se avsnitt 2.5 i respektive läroplan). Skolverket har så långt det är möjligt tagit fram texter som motsvarar varandra i de aktuella läroplanerna. Läroplans-texterna föreslås förtydligas så att lärare i olika skolformer ska ha ett

kontinuerligt samarbete och så att samarbetet handlar om utbyte av kunskaper, erfarenheter och information om varandras verksamheter och innehåll i syfte att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i undervisningen. Här beskrivs även att det ska finnas samarbetsformer som syftar till att förbereda barnen och deras vårdnadshavare inför övergångar från förskolan till förskoleklassen, skolan och fritidshemmet.

Skolverket publicerade 2014 stödmaterialet Övergångar inom och mellan skolor och skolformer – Hur övergångar kan främja en kontinuitet i skolgången från förskolan till gymnasieskolan. Målsättningen med stödmaterialet är att ge stöd och idéer om hur förskolan och skolan kan arbeta för att ge barn och elever kontinuitet i deras skolgång oberoende av skolbyten. En ny reviderad upplaga planeras under 2016.

Yttrande från konstitutionsutskottet

Utbildningsutskottet beslutade den 3 mars 2016 att inom ramen för beredningen av motioner i detta betänkande att ge konstitutionsutskottet tillfälle att senast den 7 april 2016 yttra sig över angivandet av tidsgränser i tillkännagivanden till regeringen i de fall tillkännagivandet har en hög detaljeringsgrad när det gäller inriktningen på det förslag som utskottet vill att regeringen ska återkomma med till riksdagen. Gränsdragningen mellan riksdagen och regeringen är av särskilt intresse då regeringen enligt regeringsformen styr riket och ansvarar för beredning av lagförslag inför riksdagsbeslut.

Av konstitutionsutskottets yttrande (yttr. 2015/16:KU7y) framgår bl.a. följande.

Under rubriken Konstitutionsutskottets behandling av skrivelse 75 (s.13–14) anför konstitutionsutskottet bl.a. följande.

Utgångspunkten bör, i enlighet med den konstitutionella praxis som vuxit fram, enligt utskottet vara att regeringen tillgodoser ett tillkännagivande. Om regeringen inte delar riksdagens mening i en fråga och inte har för avsikt att tillgodose riksdagens önskemål bör den underrätta riksdagen om detta inom den tidsgräns – när sådan anges – som angetts i tillkännagivandet. Även skälen till att regeringen inte har tillgodosett tillkännagivandet bör då redovisas (t.ex. bet. 2011/12:KU21).

Utskottet har också understrukt vikten av att regeringen gör ansträngningar för att undvika onödig tidsutdräkt i behandlingen av riksdagens tillkännagivanden. Utskottet har också framhållit vikten av att regeringen särskilt vid längre tidsutdräkter lämnar fullgod information om orsakerna till fördröjningen. Utskottet har vidare betonat dels att stor tidsåtgång skapar en osäkerhet som ofta leder till att ämnet för tillkännagivandet kommer upp på nytt i olika sammanhang i riksdagen, dels att det är angeläget att en åtgärd som aviseras till en viss tidpunkt verkligen vidtas och inte gång på gång skjuts upp (t.ex. bet. 2003/04:KU21 och bet. 2011/12:KU21).

Konstitutionsutskottet föreslog i sin behandling av skrivelse 75 våren 2012 ett tillkännagivande till regeringen om vikten av att beredningsåtgärder med anledning av ett tillkännagivande från riksdagen påbörjas så snart som möjligt. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (bet. 2011/12:KU21 s. 34, rskr. 2011/12:269–271).

Under rubriken Utskottets ställningstagande (s. 17) anför konstitutionsutskottet bl.a. följande.

Konstitutionsutskottet vill inledningsvis framhålla att när det gäller regeringens behandling av riksdagens tillkännagivanden bör utgångspunkten, i enlighet med den konstitutionella praxis som vuxit fram, vara att regeringen tillgodoser ett tillkännagivande. Om regeringen inte delar riksdagens mening i en fråga och inte har för avsikt att tillgodose riksdagens önskemål bör den underrätta riksdagen om detta inom den tidsgräns – när en sådan anges – som angetts i tillkännagivandet. Även skälen till att regeringen inte har tillgodosett tillkännagivandet bör då redovisas.

Konstitutionsutskottet vidhåller också i övrigt sina tidigare ställningstaganden. Utskottet har vid flera tillfällen understrukit vikten av att regeringen gör ansträngningar för att undvika onödigt tidsutdräkt i behandlingen av riksdagens tillkännagivanden. I sammanhanget har utskottet också framhållit vikten av att regeringen särskilt vid längre tidsutdräkter lämnar fullgod information om orsakerna till fördröjningen. Utskottet har vidare betonat dels att stor tidsåtgång skapar en osäkerhet som ofta leder till att ämnet för tillkännagivandet kommer upp på nytt i olika sammanhang i riksdagen, dels att det är angeläget att en åtgärd som aviseras till en viss tidpunkt verkligen vidtas och inte gång på gång skjuts upp.

Utskottet har även uttalat sig om vissa generella tidsgränser för slutbehandling av tillkännagivanden. Inom ramen för utskottets beredning av regeringens skrivelse 75 våren 2006 gjordes inom utskottets kansli en genomgång av riksdagens tillkännagivanden till regeringen sedan 1975. Mot bakgrund av de iakttagelser som gjordes i samband med beredningen av skrivelsen och uppföljnings- och utvärderingsarbetet anförde utskottet att det inte kan bortses ifrån att tillkännagivanden ibland kan vara av sådan karaktär att de kräver ett omfattande och långvarigt utredningsarbete, men att det ändå borde höra till undantagen att tillkännagivanden inte kan slutredovisas inom två till tre år (bet. 2005/06:KU34 s. 19; jfr bet. 2002/03:KU30 s. 28). Om det finns omständigheter som hindrar ett genomförande ska regeringen redovisa skälen för sin bedömning.

Enligt utskottet gäller att handläggningstiden för slutbehandlingen av ett enskilt tillkännagivande är avhängig tillkännagivandets innehåll och de beredningsåtgärder som förutsätts för en sådan slutbehandling. Det bör inte förekomma att tillkännagivanden inte är slutbehandlade efter flera år utan att det redovisas en bedömning av när de kan bli slutbehandlade.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis belysa skillnaden mellan de olika förslag som Grundskoleutredningen har lämnat. Enligt det första alternativet, som utredningen förordar ska införas, ska förskoleklassen bli obligatorisk för alla sexåringar. Förskoleklassen kvarstår således som en egen skolform men blir obligatorisk. Enligt det andra alternativet blir sexårsklassen ett första förberedande år för sexåringar i grundskolan. Förskoleklassen tas således bort i alternativ 2. Sexårsklassen kan dock trots detta inte i formell mening vara en årskurs i grundskolan eftersom det följer av utredningens direktiv att timplanen för årskurs 1–9 i grundskolan inte ska gälla för sexårsklassen och inte heller kursplanerna och kunskapskraven. Det beror bl.a. på att årskurs 1–9 har

en definierad tidsram i timplanen, där varje ämne har en minsta garanterad undervisningstid. Utredningen framhåller också att uppdraget har gett ett begränsat utrymme för förslag om förändringar av förskoleklassens syfte, uppdrag och innehåll så att det skulle motsvara det som gäller för grundskolan. Utredningen konstaterar således att likheterna mellan förslagen är att syfte, uppdrag, innehåll och behörighetsbestämmelser för personalen skulle bli oförändrade oavsett vilket alternativ som väljs. Vidare ska lärare och förskollärare även i fortsättningen få undervisa såväl i den obligatoriska förskoleklassen som i sexårsklassen.

Utskottet vill lyfta fram att utredningen även redogör för ett alternativ till en obligatorisk förskoleklass som skulle vara en sänkning av skolpliktsåldern till sex år för elever i årskurs 1 i grundskolan. En sådan lösning skulle enligt utredningen innebära att eleverna skulle få samma rättigheter som eleverna i årskurs 1 har i dag. Utskottet noterar att utredningen betonar att detta inte ingår i uppdraget, och därför förordar utredningen att alternativ 1, obligatorisk förskoleklass med skolplikt, ska införas.

Utskottet vill mot bakgrund av detta påminna om att alliansregeringen inledningsvis gav Grundskoleutredningen i uppdrag att föreslå hur en tioårig grundskola med obligatorisk skolstart från sex års ålder lämpligast skulle kunna införas (dir. 2014:41). Utskottet kan konstatera att den nuvarande regeringens ändringar av Grundskoleutredningens direktiv omöjliggjort för utredningen att lämna ett förslag om en tioårig grundskola. Utskottet tillkännagav mot denna bakgrund för regeringen i maj 2015 att den ska återkomma med förslag om en tioårig grundskola (se bet. 2014/15:UbU11 s. 24–27). Utskottet förutsätter därför att regeringens beredning, i enlighet med utskottets tidigare tillkännagivande, resulterar i ett förslag om tioårig grundskola samt fortbildning av befintliga förskollärare så att de kan bli behöriga att undervisa i den nya tioåriga grundskolan. Utskottet föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen att den senast den 1 april 2017 bör återkomma med ett förslag om en tioårig grundskola i enlighet med vad utskottet anför ovan.

Som framgått ovan har konstitutionsutskottet på utbildningsutskottets begäran yttrat sig över ”angivandet av tidsgränser i tillkännagivanden till regeringen i de fall tillkännagivandet har en hög detaljeringsgrad när det gäller inriktningen på det förslag som utskottet vill att regeringen ska återkomma med till riksdagen”. Utbildningsutskottet anser i likhet med konstitutionsutskottet att när det gäller regeringens behandling av riksdagens tillkännagivanden bör utgångspunkten, i enlighet med den konstitutionella praxis som vuxit fram, vara att regeringen tillgodoser ett tillkännagivande. Om regeringen inte delar riksdagens mening i en fråga och inte har för avsikt att tillgodose riksdagens önskemål bör den underrätta riksdagen om detta inom den tidsgräns – när en sådan anges – som angetts i tillkännagivandet. Även skälen till att regeringen inte har tillgodosett tillkännagivandet bör då redovisas. Utbildningsutskottet noterar i det sammanhanget att konstitutionsutskottet i sitt ställningstagande inte avråder från tidsgränser i tillkännagivanden utan bl.a. framhåller vikten av att regeringen gör ansträngningar för att undvika

onödig tidsutdräkt i behandlingen av riksdagens tillkännagivanden. Vidare betonar konstitutionsutskottet att regeringen särskilt vid längre tidsutdräkter lämnar fullgod information om orsakerna till fördröjningen.

Utskottet tillstyrker med det anförda motionerna 2015/16:1285 (SD), 2015/16:1847 (SD) yrkande 11, 2015/16:2736 (M) yrkande 10 och 2015/16:3073 (M) yrkande 16. Motion 2015/16:279 (V) yrkande 3 avstyrks.

När det gäller yrkandena om att det behövs en förbättrad överlämning mellan förskolan och förskoleklassen hänvisar utskottet inledningsvis till Skolverkets stödmaterial Övergångar inom och mellan skolor och skolformer. Enligt vad utskottet har erfarit är fortfarande Skolverkets redovisning av regeringens uppdrag om förtydligande av förskoleklassens och fritidshemmets uppdrag m.m. under beredning. Utskottet vill inte föregripa den pågående beredningen av ärendet och avstyrker med det anförda motionerna 2015/16:2774 (M) yrkande 7 och 2015/16:3073 (M) yrkande 5.

Skolavslutningar och andra traditionella högtider

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att det ska införas ett undantag från 1 kap. 6 § skollagen (2010:800) med innebörden att konfessionella inslag ska få förekomma i offentliga skolor, i annan utbildning än undervisning, vid vissa tillfällen i samband med firandet av skolavslutningar och andra traditionella högtider och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen avslår motionsyrkanden om skolavslutningar.

Jämför reservationerna 20 (S, MP, V) och 21 (SD) samt särskilt yttrande 1 (SD).

Motionerna

I motion 2014/15:2839 av Tomas Tobé m.fl. (M, FP, C, KD) yrkande 44 och kommittémotion 2014/15:2999 av Tomas Tobé m.fl. (M, FP, C, KD) begär motionärerna att riksdagen beslutar att 1 kap. 6 § skollagen (2010:800) ska ges följande lydelse med ikraftträdande den 1 april 2015: ”Utbildningen vid en skolenhet eller förskoleenhet med offentlig huvudman ska vara icke-konfessionell. Trots första stycket får det i annan utbildning än undervisning förekomma enstaka konfessionella inslag som syftar till att överföra och utveckla traditioner som är en del av samhällets kulturarv. Deltagandet i sådana delar av utbildningen som innehåller konfessionella inslag ska vara frivilligt.”

I kommittémotion 2014/15:2744 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 23 och motion 2015/16:1847 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 32

föreslår motionärerna att landets skolor ska vara skyldiga att ordna traditionella avslutningar för de elever och föräldrar som så önskar.

I kommittémotion 2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 39 anser motionärerna att det bör införas ett tillägg till 1 kap. 6 § skollagen med följande lydelse: ”Undantag från 6 § får i offentliga skolor förekomma vid vissa tillfällen under ett skolår i samband med firande av traditionella högtider. Deltagande vid sådana högtider ska vara frivilligt för eleverna.”

I motion 2014/15:2385 av Mikael Oscarsson (KD) framhåller motionären att det bör utformas riktlinjer för skolavslutningar i kyrkan som inte strider mot grundlagen. Enligt motionären behöver en präst som talar vid en skolavslutning enligt regeringsformen inte uppge innehållet i sitt bidrag till avslutningen för rektorn, och prästen har enligt grundlagen frihet att i tal uttrycka upplysningar, tankar, åsikter och känslor.

Bakgrund och gällande rätt

Offentliga huvudmän

Av 1 kap. 6 § skollagen (2010:800) framgår att utbildningen – dvs. den verksamhet inom vilken undervisningen sker utifrån bestämda mål – vid en skolenhet eller förskoleenhet med offentlig huvudman ska vara icke-konfessionell. Paragrafen saknade motsvarighet i 1985 års skollag, men i de då gällande läroplanerna för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet och för de frivilliga skolformerna framgick att undervisningen i skolan skulle vara icke-konfessionell.

För att undervisning i t.ex. religionskunskap eller historia som innebär en fördjupning i en viss religions troslära ska anses som icke-konfessionell måste den, som all utbildning i skolväsendet, vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och vara saklig och allsidig (prop. 2009/10:165 s. 227). Det anges också i propositionen att bestämmelsen innebär att huvudmannen har ett ansvar för att se till att eleven inte blir ensidigt påverkad i olika trosfrågor (s. 636).

I 1 kap. 3 § skollagen definieras undervisning som sådana målstyrda processer som under ledning av lärare eller förskollärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden, och utbildning definieras som den verksamhet inom vilken undervisning sker utifrån bestämda mål.

Fristående huvudmän

Enskilda huvudmän har ett visst utrymme att bedriva en verksamhet med konfessionella inslag. Enligt 1 kap. 7 § skollagen ska undervisningen vid fristående skolor, fristående förskolor och fristående fritidshem vara icke-konfessionell. Utbildningen i övrigt vid fristående skolor, fristående förskolor

och fristående fritidshem får ha en konfessionell inriktning. Deltagandet i konfessionella inslag ska vara frivilligt.

I proposition 2009/10:165 (s. 226) anges att i en skola med konfessionell inriktning kan det enligt regeringens uppfattning finnas utrymme för att inom ramen för utbildningen anordna andakter, bönestunder eller annan form av religionsutövning, t.ex. fördjupning i den egna trosläran som konfirmationsläsning. Inget hindrar heller att det kan finnas inslag av religiösa symboler eller dylikt i inredningen. Om konfessionella inslag förekommer i utbildningen ska deltagandet vara frivilligt för barnet eller eleven.

Skolverkets juridiska vägledning

I Skolverkets juridiska vägledning Skol- och förskoleverksamhet i kyrkan eller annan religiös lokal (granskad i oktober 2012) framhåller Skolverket att en skolavslutning är en del av utbildningen men inte en del i undervisningen. Det innebär enligt Skolverket att skolavslutningar i de offentliga skolorna och i de fristående skolor som inte har en konfessionell inriktning ska vara icke-konfessionella, dvs. det får inte förekomma några religiösa inslag som böner, välsignelser, trosbekännelser, predikan eller andra former av förkunnelser under skolavslutningen.

Skolverket uttalar bl.a. i vägledningen att det är möjligt att sjunga Den blomstertid nu kommer som visserligen är en psalm men som är tydligt förknippad med traditionen med skolavslutning. I vägledningen behandlas också högtider med utgångspunkt i kristendomen eller andra religioner. Enligt vägledningen måste sådana inslag utformas med beaktande av skollagens bestämmelser om en icke-konfessionell utbildning. En skola kan således uppmärksamma advent t.ex. genom att tända ljus eller ha adventsljusstakar. Det är också möjligt att t.ex. ha en adventssamling för att uppmärksamma traditionen med advent. En sådan samling får dock inte rymma religiösa inslag som böner, välsignelser, trosbekännelser, predikan eller andra former av förkunnelser. Det är därför inte tillåtet att ha en adventssamling i kyrkan om prästen förmedlar religiösa budskap.

Fristående skolor som har en konfessionell inriktning får ha en skolavslutning eller en samling i anslutning till en religiös högtid som har konfessionella inslag eftersom dessa verksamheter inte är en del av undervisningen.

Regleringen i grundlagen

Av 1 kap. 2 § regeringsformen (RF) framgår att den offentliga makten ska utövas med respekt för alla människors lika värde. Det allmänna ska också motverka diskriminering av människor, t.ex. på grund av nationellt eller etniskt ursprung eller religiös tillhörighet.

En av de grundläggande fri- och rättigheterna är religionsfriheten, som innebär frihet att ensam eller tillsammans med andra utöva sin religion (se 2 kap. 1 § RF). Varje medborgare är gentemot det allmänna skyddad mot tvång

att ge till känna sin åskådning i politiskt, religiöst, kulturellt eller annat sådant hänseende.

Regeringsformen skyddar också de s.k. negativa opinionsfriheterna. Detta innebär enligt 2 kap. 2 § RF att ingen av det allmänna får tvingas att ge till känna sin åskådning i politiskt, religiöst, kulturellt eller annat sådant hänseende. Inte heller får någon av det allmänna tvingas att delta i sammankomster för opinionsbildning eller i demonstrationer eller andra meningsyttringar eller att tillhöra politiska sammanslutningar, trossamfund eller andra sammanslutningar för åskådning som avses i första meningen.

Religionsfriheten, liksom den negativa religionsfriheten som beskrivs som rätten att avstå från religion, skyddas också av artikel 9 i lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen).

Skolinspektionen om skolavslutningar

Skolinspektionen har i sin myndighetspraxis bedömt att en skolavslutning kan äga rum i kyrkan om tonvikten ligger på traditioner, högtidlighet och den gemensamma samvaron och inte på religiösa inslag såsom böner, välsignelser eller trosbekännelser.

Skolinspektionen har uppgett följande statistiska uppgifter som rör skolavslutningar (uppgifterna kan även avse annat än skolavslutningar).

Skolinspektionen har inte någon särskild statistikkategori för anmälningar om konfessionella inslag. Däremot har Skolinspektionen gjort en särskild genomgång av anmälningar som inkom under perioden januari–augusti 2012 och i denna identifierat totalt 12 anmälningar som rörde konfessionella inslag (av 803 genomgångna anmälningar). I 3 av dessa fall prövades ärendet i sak, och i samtliga fall beslutade Skolinspektionen att inte ingripa. Totalt kom det in ca 1 700 anmälningar under den aktuella perioden. Enligt Skolinspektionen finns det inte senare siffror om hur vanligt förekommande konfessionella inslag är i inspektionens anmälningsärenden eftersom konfessionella inslag, som framgår ovan, inte har någon egen statistikkategori.

Under perioden den 1 juli 2011–4 november 2013 fann Skolinspektionen inom den regelbundna tillsynen av grund- och gymnasieskolor (inklusive sarskolor) brister när det gäller konfessionella inslag i tolv skolor. Skolinspektionen fann brister i ytterligare fyra skolor i fråga om undervisningens saklighet och allsidighet. Totalt granskades under perioden 2 316 skolor. Andelen skolor där Skolinspektionen fann en brist när det gäller konfessionella inslag var endast ca 0,5 procent. Enligt en ny tillsynsmodell som Skolinspektionen började använda 2015 har inspektionen prioriterat att granska de områden som utifrån forskning och tidigare erfarenhet bedöms ha stor betydelse för elevers utveckling och lärande. Vissa områden som inspektionen granskade i den tidigare modellen, exempelvis konfessionella inslag, har därför valts bort.

Utskottets ställningstagande

Enligt 1 kap. 6 § skollagen (2010:800) ska utbildningen vid en skolenhet eller förskoleenhet med en offentlig huvudman vara icke-konfessionell. Utskottet anser att det finns skäl att införa ett undantag från denna bestämmelse. Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen ska ta fram ett undantag från 1 kap. 6 § skollagen och tillkännager detta för regeringen. Innebörden av undantaget ska vara att konfessionella inslag med tonvikt på den gemensamma samvaron ska få förekomma i offentliga skolor, i annan utbildning än undervisning, vid vissa tillfällen i samband med firandet av skolavslutningar och andra traditionella högtider. Det ska vara möjligt att använda kyrkor eller andra religiösa lokaler för ändamålet. Deltagandet i sådana delar av utbildningen som innehåller konfessionella inslag ska vara frivilligt. Vid regeringens utformande av undantagsbestämmelsen görs nödvändiga överväganden och avgränsningar. Utskottet anser att regeringen senast den 1 april 2017 bör lämna ett sådant förslag till riksdagen. När det gäller frågan om angivande av tidsgränser i tillkännagivanden till regeringen hänvisar utskottet till vad utskottet ovan uttalar i sitt ställningstagande när det gäller ett tillkännagivande om en tioårig grundskola.

Med det anförda tillstyrker utskottet delvis motionerna 2014/15:2839 (M, FP, C, KD) yrkande 44, 2014/15:2999 (M, FP, C, KD) och 2015/16:2878 (KD) yrkande 39.

Utskottet finner inga skäl att tillstyrka yrkanden om skyldighet att ordna traditionella skolavslutningar och om riktlinjer för skolavslutningar och avstyrker motionerna 2014/15:2385 (KD), 2014/15:2744 (SD) yrkande 23 och 2015/16:1847 (SD) yrkande 32.

Lärare och övrig personal

Läraryrket

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om karriärtjänster, Lärarlönelöftet och minskad administration för lärare.

Jämför reservationerna 22 (M) och 23 (C).

Motionerna

Karriärtjänster

I partimotion 2015/16:3073 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 3 framför motionärerna att den karriärtjänstreform som tidigare införts i skolan

inte omfattade förskolan. Enligt motionärerna bör därför Skolverket utreda möjligheterna att inrätta förstelärare i förskolan.

Även i kommittémotion 2015/16:2774 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 3 anför motionärerna att Skolverket ska utreda möjligheterna att inrätta förstelärare i förskolan. Genom att utveckla och fördjupa förstelärarreformen till att även omfatta förskollärare kan, menar motionärerna, statusen för yrket höjas och fler lockas till förskolläraryrket. Förstelärare i förskolan innebär också enligt motionärerna bättre möjligheter till karriärutveckling.

I motion 2015/16:1584 av Magda Rasmusson (MP) yrkande 1 anför motionären att regeringen ska se över ett inrättande av förstelärare med tydligt ansvar för skolans demokratiuppdrag med särskilt fokus på normkritiska värden. Med en till typ av förstelärare skapas extra resurser att arbeta med värderingsarbetet på skolan, menar motionären.

I yrkande 2 framför motionären att försteläraruppdraget med ansvar för skolans demokratiuppdrag ska omfattas av dagens statliga finansiering av förstelärare.

Lärarlönelyftet

I motion 2015/16:1108 av Said Abdu (FP) yrkande 2 anför motionären att satsningarna på ökade lärarlöner bör riktas mot lärare i Ung Företagsamhet (UF) så att skickliga och kompetenta lärare med entreprenörskapsfokus kan föra vidare sina erfarenheter till nästa generation.

Minskad administration för lärare

I kommittémotion 2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 7 framför motionärerna att administrationen för lärare och skolledare bör minska. Motionärerna menar att dokumentation som inte leder till en ökning av elevens lärande ska tas bort så att lärarna kan fokusera på undervisningen.

I motion 2015/16:473 av Linus Sköld och Anna Wallentheim (båda S) anför motionärerna att förskollärare, lärare, fritidspedagoger, studie- och yrkesvägledare och skolledare begränsas i sitt huvuduppdrag – att jobba med barns och ungas lärande och utveckling – av administration, detaljreglering, ekonomiska ersättningsmodeller och extern kontroll. Motionärerna framför att man bör se över möjligheten att minska skolornas administration samt visa tillit till och öka professionernas självständighet så att deras kompetens tas till vara.

Bakgrund och gällande rätt

Karriärtjänster

Sedan den 1 juli 2013 finns det i 2 kap. 22 § skollagen (2010:800) dels ett s.k. målsättningsstadgande om att skolhuvudmännen ska sträva efter att inrätta

karriärsteg för särskilt yrkesskickliga lärare, dels en upplysningsbestämmelse om att regeringen meddelar föreskrifter om statsbidrag till huvudmän i syfte att stimulera dessa att inrätta karriärstegen förstelärare och lektor (prop. 2012/13:36, bet. 2012/13:UbU15, rskr. 2012/13:266). Karriärtjänstreformen beräknas enligt regeringen vara fullt utbyggd fr.o.m. 2017 och då omfatta 1 700 förstelärare (prop. 2015/16:100 s. 46 f.).

Förordningen (2013:70) om statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare innehåller bestämmelser om statsbidrag till huvudmän som i undervisningen använder särskilt yrkesskickliga lärare. Syftet med statsbidraget är att stimulera skolhuvudmännen att inrätta karriärstegen förstelärare och lektor med därtill kopplad lönehöjning på i genomsnitt 5 000 kronor respektive 10 000 kronor per lärare och månad. Statsbidraget administreras av Skolverket.

I 3 § i den aktuella förordningen framgår vad som krävs för att en lärare ska kunna utses till förstelärare av en huvudman. Med förstelärare avses i förordningen legitimerade lärare som har minst fyra års erfarenhet av undervisning inom skolväsendet och som har visat särskilt god förmåga att förbättra elevernas studieresultat, visat starkt intresse för att utveckla undervisningen samt i övrigt bedöms som särskilt kvalificerade för undervisning. Innehållet i förstelärarnas uppdrag utformas av skolhuvudmännen. De olika kategorier av lärare som avses är legitimerade lärare i förskoleklassen, grund- och gymnasieskolan. Lärare i övriga skolformer ska hänföras till någon av kategorierna i första stycket med beaktande av deras grundläggande lärarexamen (9 §).

Regeringen framförde i budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 171) att den avser att noggrant följa det fortsatta genomförandet av systemet med karriärtjänster och vid behov föreslå och genomföra åtgärder för att säkerställa att lärare med karriärtjänster har tydliga och goda förutsättningar för uppdraget att utveckla och förbättra undervisningens kvalitet.

År 2014 gav regeringen Statskontoret i uppdrag att följa upp och analysera hur reformen om inrättandet av karriärsteg för särskilt yrkesskickliga lärare genomförts och fungerar (U2014/4127/S). En första delrapport av uppdraget redovisades i juni 2015. Av rapporten framgår att karriärstegsreformen uppvisar ett brett deltagande. Undantaget är små enskilda huvudmän som av olika skäl i lägre utsträckning har deltagit i reformen.

I februari 2016 lämnade Statskontoret en andra delrapport om lärarkårens syn på karriärstegsreformen. Statskontorets huvudsats var att genomförandet av reformen endast till viss del har skapat förutsättningar för att nå målet om ett attraktivare läraryrke och bättre skolresultat. Bland rapportens slutsatser kan särskilt nämnas att många lärare är negativa till hur karriärstegsreformen utformats och genomförts och att många lärare upplever att det är otydligt hur karriärtjänsterna tillsätts. Det råder också en viss osäkerhet om vad uppdraget som förstelärare och lektor innebär, även för de

lärare som har sådana tjänster, och vad övriga lärare kan förvänta sig av de lärare som har karriärtjänsterna.

Statskontoret ska slutredovisa uppdraget om inrättandet av karriärstegsreformen för särskilt yrkesskickliga lärare i februari 2017.

Regeringen har även under våren 2016 beslutat om en förordning som innebär att skolhuvudmän som gör insatser enligt särskilda överenskommelser inom ramen för Skolverkets uppdrag om Samverkan för bästa skola eller för att stärka utbildningens kvalitet för nyanlända elever kan få ytterligare statsbidrag för att inrätta karriärsteg i form av förstelärare och lektorer. Statsbidrag ska även kunna lämnas för insatser för särskilt yrkesskickliga personer i ledande befattning. Om de tillgängliga medlen räcker ska även huvudmän som inte har ingått särskilda överenskommelser men som har särskilt svåra förutsättningar kunna få statsbidraget. Regeringen aviserar att den avser att avsätta 50 miljoner kronor årligen på extra karriärtjänster i skolor som har särskilt stora utmaningar, varav 34 miljoner kronor enligt den nu beslutade förordningen. En förutsättning för att ta del av statsbidraget ska bl.a. vara att huvudmännen först har ansökt om högsta möjliga statsbidrag enligt förordningen (2013:70) om statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare. Förordningen träder i kraft den 26 april 2016 (pressmeddelande, Regeringskansliet, den 17 mars 2016).

Nationell samling för läraryrket

I budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1 utg.omr. 16 s. 160) aviserade regeringen en nationell samling för läraryrket. Initiativet syftar till att göra yrket mer attraktivt och omfattar bl.a. insatser för högre löner, minskat administrativt arbete, kompetensutvecklingsinsatser samt bättre karriär- och utvecklingsmöjligheter i yrket.

Lärlönelyftet

Enligt budgetpropositionen för 2016 ser regeringen investeringar i höjda lärarlöner som en nödvändig åtgärd för att öka läraryrkets attraktivitet. Enligt Läraryrket och Statistiska centralbyrån riskerar det att saknas 65 000 lärare 2025 (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 169). En investering i högre löner för lärare rekommenderas även av Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) som en åtgärd för att vända utvecklingen i den svenska skolan (Improving Schools in Sweden: An OECD Perspective 2015).

Lärlönelyftet innebär att medel tillförs för höjda löner till vissa lärare i syfte att premiera skicklighet och utveckling i yrket. Reformen, som aviserades i budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1 utg.omr. 16) och i 2015 års ekonomiska vårproposition (prop. 2014/15:100), utgör en central del av den nationella samlingen för läraryrket. Modellen för detta lärlönelyft togs under våren 2015 fram i dialog med de centrala arbetsgivarorganisationerna inom skolan och lärarnas fackliga organisationer: Sveriges Kommuner och Landsting, Friskolornas riksförbund, Almega, Lärarnas Riksförbund och Läraryrket. Genom Lärlönelyftet föreslog

regeringen att det investeras 3 miljarder kronor på årsbasis i höjda lärarlöner för att öka läraryrkets attraktionskraft och därigenom resultaten i skolan (prop. 2015/16:1, bet. 2015/16:UbU1, rskr. 2015/16:113).

Lärarlönelyftet ska bidra till en långsiktig löneförhöjning till de lärare som kommer i fråga, utöver den ordinarie lönerevisionen. Det genomsnittliga lönepåslaget uppgår till 3 000 kronor per månad och lärare. Reformen bygger på att skolhuvudmännen lokalt fattar beslut om lönehöjningar (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 169 f.).

Villkoren för att skolhuvudmännen ska få ta del av medel för höjda lärarlöner anges i förordningen (2016:100) om statsbidrag för höjda löner till lärare och vissa andra personalkategorier. I förordningens 2 § framgår att syftet med statsbidraget är att ge särskilt kvalificerade lärare, förskollärare eller fritidspedagoger högre lön för att därigenom bidra till en ökad kvalitet i undervisningen, till förbättrade kunskapsresultat och till verksamhetens utveckling i övrigt.

Införandet av Lärarlönelyftet förbereds under våren 2016 av Skolverket och skolhuvudmännen. Skolverket ska meddela föreskrifter i enlighet med 28 § förordningen (2013:70) om statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare (SKOLFS 2013:147). Från och med hösten 2016 kommer skolhuvudmännen att kunna rekvirera medel från Skolverket.

Minskad administration

Initiativet Nationell samling för läraryrket omfattar bl.a. insatser för att minska lärares och rektorers administrativa arbete. Under riksmötet 2013/14 biföll riksdagen två propositioner som innehöll förslag om ändringar i skollagen (2010:800) i syfte att förenkla lärarnas administrativa arbete. Dessa förändringar innehöll bl.a. att mer tid frigjordes för undervisning genom minskade krav på dokumentation i skolan (prop. 2012/13:195, bet. 2013/14:UbU5, rskr. 2013/14:19) samt att reglerna om stöd och särskilt stöd förtydligades och lärarnas arbete med åtgärdsprogram och annan dokumentation förenklades (prop. 2013/14:160, bet. 2013/14:UbU19, rskr. 2013/14:291).

Skolverket har sedan juli 2015 i uppdrag att ta fram och genomföra nationella skolutvecklingsprogram som riktar sig till huvudmän och skolor inom grundskolan och motsvarande skolformer samt gymnasieskolan och gymnasiesärskolan (U2015/03844/S). De nationella skolutvecklingsprogrammen syftar till att möta huvudmäns och skolors olika förutsättningar och behov genom att Skolverket erbjuder en variation av insatser inom olika områden. Enligt uppdraget ska Skolverket bl.a. ta fram förslag till nödvändiga kompetensutvecklingsinsatser och insatser för en effektivare administration i syfte att minska lärares och rektorers administrativa arbete. I enlighet med vad som aviserades i propositionen Vårändringsbudget för 2015 föreslog regeringen i budgetpropositionen för 2016 att 140 miljoner kronor skulle avsättas årligen fr.o.m. 2016 för detta ändamål (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16).

Hösten 2015 fick Skolverket även i uppdrag att lämna förslag på nationella it-strategier med syfte att bidra till en ökad måluppfyllelse och likvärdighet (U2015/04666/S). Enligt uppdraget skulle Skolverket föreslå it-strategier för hela skolväsendet, bl.a. om användningen av it som verktyg för skolutveckling och effektiv administration, för lärare i deras planering och för att följa elevernas kunskapsutveckling. I budgetpropositionen för 2016 avsatte regeringen 1 miljon kronor för ändamålet, vilket finansieras inom ramen för satsningen Nationella skolutvecklingsprogram.

I februari 2016 redovisade Skolverket den del av uppdraget om nationella skolutvecklingsprogram (U2015/03844/S) som bl.a. avser insatser för en effektivare administration med syfte att minska lärares och rektorers administrativa arbete (dnr 2015:899). Skolverket lyfte här fram att skolans personal har behov dels av kompetensutveckling i hanteringen av tekniska hjälpmedel, dels av digitalisering av bedömningsstöd för att effektivisera arbetet med resultatuppföljning. De administrativa system som används inom skolområdet behöver också utvecklas för att underlätta och effektivisera lärares administrativa arbete.

Den del av uppdraget om nationella skolutvecklingsprogram som avser digitala lösningar för att underlätta och effektivisera administrationen redovisades i samband med de förslag till nationella it-strategier (U2015/04666/S) som Skolverket lämnade till regeringen den 4 april 2016 (dnr 2015:01153 och 2015:00067). Skolverket föreslår i denna del effektivisering av skoladministrativa system och nya digitala lösningar för att effektivisera lärares administrativa uppgifter. Enligt Skolverket finns ett stort behov av kompetensutveckling inom digitaliseringsområdet på alla nivåer inom skolan. Arbetet med att ta fram insatser för rektorer, lärare och personal i förskolan har påbörjats.

Förslagen om en nationell it-strategi innehåller insatser som syftar till att alla elever och all personal ska utveckla den digitala kompetens som de behöver. Inom ramen för strategin föreslås kompetensutveckling, insatser för en likvärdig tillgång till digitala verktyg och insatser för att bättre utnyttja digitaliseringens möjligheter i undervisning och administration.

De delar i uppdraget om it-strategi som rör gymnasieskolan, gymnasie-särskolan och skolväsendet för vuxna ska Skolverket redovisa senast den 29 april 2016. En utvärdering av de nationella skolutvecklingsprogrammen som gäller 2016 och 2017 ska lämnas senast den 13 april 2018.

Andra aspekter av Skolverkets uppdrag om nationella skolutvecklingsprogram och en nationell it-strategi behandlas vidare under avsnitten Fortbildning, Digitalt lärande och Barn och elever med ett annat modersmål än svenska.

Utredningen om nationella prov, vars uppdrag var att föreslå ett effektivare och tillförlitligare nationellt sammanhållet system för bedömning, uppföljning och utvärdering av elevers kunskaper med minskad administrativ börda för lärare (dir. 2015:36), redovisade i mars 2016 sitt uppdrag till regeringen. Utredaren föreslog ett tredelat nationellt system för kunskapsbedömning

bestående av nationella prov, nationella bedömningsstöd och nationell kunskapsutvärdering. Utredaren bedömer att datoriserade prov kan innebära minskad administration för lärare eftersom proven distribueras och bedöms digitalt. Vidare föreslog utredaren att vissa nationella prov ska ersättas av frivilliga bedömningsstöd, vilket bedöms minska lärarnas administrativa börda.

Utskottets ställningstagande

Det system med karriärtjänster som ger lärare möjlighet till utveckling och höjda löner har genomförts med brett politiskt stöd. Utskottet kan konstatera att regeringen har för avsikt att löpande följa upp och kvalitetssäkra det fortsatta genomförandet av karriärtjänstreformen och vid behov föreslå och genomföra åtgärder för att säkerställa att lärare med karriärtjänster har tydliga och goda förutsättningar för uppdraget samt för att utveckla och förbättra undervisningens kvalitet. I detta sammanhang välkomnar utskottet den nya förordning som väntas träda i kraft i april 2016 och som innebär att skolhuvudmän som gör särskilda insatser – bl.a. inom ramen för Samverkan för bästa skola eller för att stärka utbildningens kvalitet för nyanlända elever – kan få ytterligare statsbidrag för att inrätta karriärsteg. Utskottet ser även fram emot den slutrapport i uppdraget om inrättandet av karriärstegsreformen för särskilt yrkesskickliga lärare som Statskontoret ska redovisa i februari 2017.

Utskottet kan konstatera att regeringen har tagit ett flertal initiativ inom ramen för den nationella samlingen för läraryrket. Här kan bl.a. nämnas Lärarlönelyftet och uppdraget till Skolverket att genomföra nationella skol-utvecklingsprogram, vilket även omfattar insatser för minskad administration. Utskottet vill inte föregripa det pågående arbetet inom ramen för den nationella samlingen för läraryrket och värdesätter de samtal som regeringen för med de centrala arbetsgivarorganisationerna och lärarnas fackliga organisationer.

När det gäller Lärarlönelyftet vill utskottet även framhålla att reformen bygger på att det är huvudmännen som dels i enlighet med rådande ansvarsfördelning mellan staten och huvudmännen, dels utifrån de kriterier som anges i den aktuella statsbidragsförordningen (2016:100) har arbetsgivaransvar och därmed lokalt beslutar om lönehöjningar. Även när det gäller karriärtjänster är det huvudmännen som bedömer om sådana tjänster ska inrättas i enlighet med de förutsättningar och kriterier som framgår av förordningen (2013:70) om statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare.

När det gäller minskad administration för lärare och skollära vill utskottet hänvisa till det pågående arbetet på området, exempelvis Skolverkets uppdrag inom ramen för de nationella skolutvecklingsprogrammen och förslagen till en nationell it-strategi, vilka fortlöper fram t.o.m. 2017.

Utskottet avstyrker med det anförda motionerna 2015/16:473 (S), 2015/16:1108 (FP) yrkande 2, 2015/16:1584 (MP) yrkandena 1 och 2,

2015/16:2399 (C) yrkande 7, 2015/16:2774 (M) yrkande 3 och 2015/16:3073 (M) yrkande 3.

Behörighet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om behörighet för lärare.
Jämför reservation 24 (V).

Motionerna

I motion 2015/16:2727 av Cecilia Widegren (M) yrkande 1 framför motionären att regeringen bör göra det enklare för yrkeslärare att utöka sin behörighet i fler yrkesämnen än det ämne eller de ämnen som examen är avsedd för.

I yrkande 2 anför motionären att man bör se över hur fler yrkeslärare kan bredda sin behörighet för att stärka yrket och skapa fler karriärvägar.

I partimotion 2015/16:279 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 5 anför motionärerna att regeringen bör återkomma med förslag om förenklade och förändrade behörighetsregler för att öka tillgången till lärare som är behöriga att ge särskilt stöd. Motionärerna framför att det finns möjlighet att relativt snabbt få fram fler behöriga speciallärare, bl.a. genom att förenkla vägen till behörighet för de som redan har utbildning eller erfarenhet inom det specialpedagogiska området. Även behörighetsreglerna behöver förändras, menar motionärerna, så att både utbildningen till speciallärare och utbildningen till specialpedagog leder till behörighet att ge särskilt stöd. Motionärerna menar att utbildningarna är snarlika till innehållet och har samma längd och komplexitet, varför det är orimligt att de behandlas så olika när det gäller behörighet och legitimation.

Bakgrund och gällande rätt

Riksdagen har tidigare genom ändringar i skollagen (2010:800) beslutat att från den 1 juli 2011 införa ett legitimationssystem för lärare och förskollärare (prop. 2010/11:20, bet. 2010/11:UbU5, rskr. 2010/11:171). Regleringen i skollagen kompletteras av bestämmelser i förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare (behörighetsförordningen) och av föreskrifter från Skolverket, som är den myndighet som utfärdar legitimationen.

Enligt huvudregeln i 2 kap. 13 § skollagen får endast den som har legitimation som lärare eller förskollärare och är behörig för viss undervisning bedriva undervisning i skolväsendet. Vidare får i huvudsak endast legitimerade lärare eller förskollärare anställas som lärare eller förskollärare i skolväsendet utan tidsbegränsning (2 kap. 20 §). Det är endast lärare eller

förskollärare som har en behörighetsgivande examen enligt behörighetsförordningen som efter ansökan kan beviljas legitimation av Skolverket (2 kap. 16 § skollagen).

Av 2 kap. 16 § tredje stycket skollagen framgår att Skolverkets prövning efter ansökan kan avse även ytterligare behörighetsgivande utbildning som läraren eller förskolläraren har slutfört med tillfredsställande resultat. Med ytterligare behörighetsgivande utbildning avses alla typer av utbildning som ger läraren eller förskolläraren behörighet att undervisa i ämnen, årskurser och skolformer utöver vad som följer av en behörighetsgivande examen. Utbildningen kan ha slutförts före, samtidigt med eller efter den behörighetsgivande examen. Ansökan kan även avse ytterligare behörighet på annan grund än utbildning (se prop. 2012/13:187 s. 42).

Det ska anges på legitimationen vilken behörighet läraren eller förskolläraren har att bedriva undervisning i skolväsendet, dvs. vilken eller vilka skolformer eller fritidshem, årskurser eller motsvarande, ämnen eller ämnesområden som behörigheten avser (2 kap. 16 § fjärde stycket skollagen och 4 kap. 4 § behörighetsförordningen). Det är alltså inte legitimationen i sig utan behörigheten som styr var i skolväsendet läraren eller förskolläraren får undervisa.

I skollagen finns vissa undantag från kraven på legitimation och behörighet för att få bedriva undervisning i skolväsendet (2 kap. 17 §). Bland annat får lärare som saknar legitimation och behörighet för undervisning trots det bedriva undervisning i fristående skolor och fristående fritidshem med särskild pedagogisk inriktning. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer har bemyndigats att meddela föreskrifter om vilka särskilda pedagogiska inriktningar som avses. Enligt förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare avses med särskild pedagogisk inriktning Waldorfpedagogisk inriktning (1 kap. 4 §).

Riksdagen har beslutat att vissa lärare och förskollärare, t.ex. lärare med lång undervisningserfarenhet, lärare i särskolan och lärare inom kultur- och musikskolan, ska kunna få lärarlegitimation under en övergångsperiod även om de inte uppfyller legitimationskraven (prop. 2012/13:187, bet. 2013/14: UbU6, rskr. 2013/14:27). Beslutet innebär också att fritidspedagoger får undervisa på fritidshem utan att ha legitimation.

Riksdagen har även beslutat att ge regeringen till känna att den borde återkomma till riksdagen med en plan för hur fler yrkesgrupper, yrkeslärare och modersmållärare, skulle kunna innefattas i legitimationsreformen. Riksdagsskrivelsen är inte slutbehandlad i denna del. Samtal förs om dessa frågor inom ramen för den nationella samlingen för läraryrket (skr. 2015/16:75).

Behörighetsregler för yrkeslärare

I skollagen finns det inga krav på behörighet och legitimation för att yrkeslärare ska få bedriva undervisning (2 kap. 18 §). Verksamma yrkeslärare

kan dock på eget initiativ ansöka om legitimation. Enligt 2 kap. 25 § förordningen om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare är den behörig att undervisa i yrkesämnen i gymnasieskolan som avlagt yrkeslärarexamen eller motsvarande äldre examen eller har en examen som ger behörighet att bedriva undervisning i enlighet med förordningen och som har kompletterat sin behörighet att undervisa som lärare med sådana yrkeskunskaper som är relevanta för ett yrkesämne.

Personer som tidigare har en behörighetsgivande lärarexamen kan i enlighet med Skolverkets föreskrifter få behörighet att undervisa i ett eller flera yrkesämnen i gymnasieskolan. Behörigheten kan i dessa fall uppnås genom validering, vilken fastställer att en person har relevant yrkeskunskap. Valideringen genomförs av Skolverket i samarbete med lärosätena. Yrkeskunskaperna bedöms utifrån de kunskapskriterier som finns i Skolverkets föreskrifter om vilka yrkeskunskaper som krävs för att undervisa i ett yrkesämne (SKOLFS 2012:4). Dessa kriterier ställer bl.a. krav på erfarenhetsbaserade kunskaper från arbetslivet.

I budgetpropositionen för 2016 framför regeringen att det är centralt att det finns yrkeslärare med rätt kompetens för att höja yrkesprogrammets kvalitet och attraktivitet. Under många år har det varit brist på lärare i yrkesämnen, och en stor andel av de lärare som undervisar på gymnasieskolans yrkesprogram är obehöriga. Fram t.o.m. 2019 pågår en satsning för att underlätta för yrkeslärare att minska sin tjänstgöringsgrad under den tid de går en behörighetsgivande utbildning. Genom budgetpropositionen för 2016 avsatte regeringen 22 miljoner kronor för 2016 för satsningar på fler yrkeslärare med rätt behörighet. Satsningen beräknas uppgå till 71 miljoner kronor för 2017, 60 miljoner kronor för 2018 och 20 miljoner kronor för 2019 (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16, bet. 2015/16:UbU1, rskr. 2015/16:113). I vårandringsbudgeten för 2016 sägs att medel för satsningen på fortbildning av yrkeslärare inte bör användas under 2016 för att bidra till finansieringen av ökade anslag (prop. 2015/16:99 s. 74).

I budgetpropositionen för 2016 uttryckte regeringen sin avsikt att återkomma i frågan om yrkeslärare på sikt bör omfattas av kravet på lärarlegitimation (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 189).

Behörighetsregler för speciallärare och specialpedagoger

För att få undervisa som speciallärare krävs speciallärarexamen. Undantag finns dock för vissa specialpedagogexamina. Enligt 1 kap. 5 § förordningen om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare jämföras specialpedagogexamen med en speciallärarexamen om den är utförd senast den 30 juni 2015 och utbildningen var påbörjad före utgången av 2008. Andra typer av examina eller fristående kurser i specialpedagogik ger inte behörighet att undervisa som speciallärare.

Bakgrunden till att endast specialpedagogexamina påbörjade före utgången av 2008 jämföras med speciallärarexamina är att det under många år inte var

möjligt att utbilda sig till speciallärare vid Sveriges lärosäten. År 2007 återinfördes speciallärarutbildningen på nytt. De lärare som utbildade sig till specialpedagog under den tidsperiod när speciallärarutbildningen inte fanns kan därför få samma behörighet som speciallärare. Även om vissa specialpedagogexamina jämföras med speciallärarexamen utfärdas inte legitimation som specialpedagog eftersom denna kategori inte omfattas av legitimationsreformen.

En förutsättning för behörighet grundad på en speciallärarexamen eller en specialpedagogexamen är att läraren eller förskolläraren i övrigt har en examen som ger behörighet att undervisa i skolväsendet. Beroende på vilken typ av examen som läraren eller förskolläraren har, ges olika behörigheter utifrån en speciallärarexamen eller specialpedagogexamen. Det är alltså lärar- eller förskollärarexamen som styr vilka behörigheter en lärare eller förskollärare kan få, både vad gäller skolformer, årskurser och ämnen. Det innebär att en förskollärare, en grundlärare i årskurs 1–3 och en ämneslärare i gymnasieskolan kommer att ges olika behörigheter utifrån en speciallärarexamen, även om de har läst samma speciallärarutbildning. Detta innebär även att Skolverket inte kan ge någon behörighet alls utifrån en speciallärarexamen om det inte finns en behörighetsgivande lärar- eller förskollärarexamen i grunden.

I budgetpropositionen för 2016 framgår att det för närvarande pågår ett flertal åtgärder för att öka tillgången till specialpedagogiskt stöd i grundskolan. Åtgärderna handlar bl.a. om att göra det mer attraktivt för verksamma lärare att vidareutbilda sig till speciallärare eller specialpedagog och att få huvudmännen att våga satsa på utbildningarna. För detta ändamål har regeringen infört en ökning av statsbidraget (förordning 2007:222) från 500 kronor per högskolepoäng till 1 000 kronor till de huvudmän vars lärare utbildar sig till speciallärare inom ramen för satsningen Lärarlyftet II. Regeringen har även breddat insatsen till att gälla fler specialiseringar. Därutöver omfattas yrkeskategorierna speciallärare och specialpedagog av satsningen på höjda lärarlöner.

Enligt regeringen finns det även ett behov av insatser för att generellt utveckla den specialpedagogiska kompetensen bland lärare, varför regeringen i budgetpropositionen för 2016 föreslog en ny fortbildningsinsats för att stärka den grundläggande specialpedagogiska kompetensen bland lärare i grundskolans årskurs 7–9. För ändamålet avsattes 100 miljoner kronor för 2016, och 170 miljoner kronor årligen har beräknats för 2017 och 2018 samt 100 miljoner kronor för 2019. Av dessa medel finansieras 100 miljoner kronor 2016 inom ramen för de medel som avsattes i vårpropositionen för 2015 för ökad specialpedagogisk kompetens. För 2017–2019 beräknas 100 miljoner kronor årligen finansieras på samma sätt (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 179).

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att det under många år har varit brist på lärare i yrkesämnen och att en stor andel av de lärare som undervisar på gymnasieskolans yrkesprogram är obehöriga. Regeringen har därför förlängt en satsning på behörighetsgivande utbildning för yrkeslärare t.o.m. 2019. När det gäller utökad behörighet för yrkeslärare i fler ämnen vill utskottet framhålla att det finns utarbetade rutiner för att yrkeslärare genom validering kan komplettera sin behörighet. Utskottet kan vidare framhålla att det inom ramen för den nationella samlings för läraryrket pågår samtal om ifall yrkeslärare på sikt bör omfattas av legitimationssystemet. Detta har regeringen aviserat både i budgetpropositionen för 2016 och i sin redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen (skr. 2015/16:75 s. 104).

När det gäller behörighet för specialpedagoger vill utskottet lyfta fram att det för närvarande pågår ett flertal åtgärder för att minska bristen på behöriga speciallärare och öka tillgången till specialpedagogiskt stöd i grundskolan. Åtgärderna handlar bl.a. om att göra det mer attraktivt för verksamma lärare att vidareutbilda sig till speciallärare eller specialpedagog samt en ny fortbildningsinsats som syftar till att stärka den grundläggande specialpedagogiska kompetensen bland lärare i grundskolans årskurs 7–9. Därutöver omfattas yrkeskategorierna speciallärare och specialpedagog av satsningen på höjda lärarlöner.

Utskottet vill avvakta det pågående arbetet när det gäller behörigheter för yrkeslärare och tillgången till speciallärare. Därmed avstyrker utskottet motionerna 2015/16:279 (V) yrkande 5 och 2015/16:2727 (M) yrkandena 1 och 2.

Fortbildning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen ska utreda frågan om att införa ett nationellt digitalt lärarlyft och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen avslår motionsyrkanden om fortbildning.

Jämför reservationerna 25 (M), 26 (KD) och 27 (S, MP, V).

Motionerna

Förskollärares fortbildning

Partimotion 2015/16:3073 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 17 behandlar behovet av att se över fortbildningen för förskollärare. Enligt motionärerna bör Förskolelyftet vara en permanent lösning på lärares och förskollärares kompetensutveckling som ger den långsiktighet skolan och förskolan behöver.

Även i kommittémotion 2015/16:2774 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 8 framför motionärerna att Förskolelyftet bör fördjupas och breddas så att alla huvudmän och medarbetare med behov av kompetensutveckling kan delta. Enligt motionärerna finns det behov av att fördjupa förskolläraernas kunskaper inom vissa ämnesområden, varför förskollärarna bör få bättre möjligheter till kompetensutveckling på rimliga villkor.

I kommittémotion 2015/16:2736 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 11 efterfrågar motionärerna en satsning på fortbildning för förskollärare. Förslaget syftar till att befintliga förskollärare ska bli behöriga att undervisa i enlighet med motionärernas förslag om inrättandet av en tioårig grundskola.

Kompetensutveckling för lärare

I partimotion 2015/16:3073 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 15 anför motionärerna att det bör utredas hur alla skolhuvudmän ska kunna garantera sina lärare regelbunden fortbildning genom individuella kompetensutvecklingsplaner. Enligt motionärerna kräver läraryrket i dag ständig vidareutveckling av kompetens och kunskaper. Motionärerna framför att regelbunden fortbildning på sikt borde vara ett rimligt krav för att få behålla lärarlegitimationen.

I kommittémotion 2015/16:2768 av Christer Nylander m.fl. (FP, M, C, KD) yrkande 2 föreslår motionärerna att Skolverket ska få i uppdrag att utreda och lämna förslag på ett nationellt digitalt lärarlyft. Enligt motionärernas förslag ska uppdraget undersöka hur fortbildningsinsatser kring moderna digitala verktyg och arbetssätt för verksamma lärare ska följas upp, utvärderas och stödjas. Skolverket föreslås även analysera och lämna förslag på hur lärarutbildningarna ska utveckla och införliva användningen av digitala verktyg och arbetssätt, både i teori och i praktik, som en obligatorisk del av utbildningen.

I kommittémotion 2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 12 framhåller motionärerna behovet av att ge lärare möjlighet till kontinuerlig kompetensutveckling med delvis bibehållen lön.

Kompetensutveckling i svenska som andraspråk och läsinläring

I kommittémotion 2015/16:2739 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 2 anför motionärerna att möjligheterna till anpassade kurser i svenska som andraspråk (SVA) för svensklärare bör ses över. I yrkande 3 framförs att alla lärare på sikt bör ha kompetens i svenska som andraspråk. Motionärerna framhåller att det både inom lärarutbildningen och inom fortbildningsinsatser för lärare saknas kurser i hur man undervisar nyanlända i svenska. Motionärerna menar därför att man bör underlätta för svensklärare att komplettera med särskilt anpassade kurser för att bli behöriga i SVA. Genom att ge lärosäten i uppdrag att erbjuda huvudmän fortbildningsmöjligheter i läs- och skrivutveckling och inläring på ett andraspråk menar motionärerna att

man skulle kunna höja kompetensen när det gäller andraspråksinläring hos svensklärare i synnerhet, men också hos övriga lärare. Målsättningen är enligt motionärerna att göra SVA som eget ämne överflödigt.

I yrkande 4 anfördes att även möjligheterna till kompetensutveckling för lärare som undervisar i svenska som andraspråk bör ses över. Behovet av kompetensutveckling för denna yrkesgrupp är stort, menar motionärerna, särskilt vad gäller undervisning för elever med kort skolbakgrund. Skolverket föreslås få i uppdrag att ta fram moduler liknande Läsluft för SVA samt underlag för kollegialt lärande i frågor som rör SVA och undervisning av nyanlända elever.

I yrkande 5 framför motionärerna att även rektorer behöver kompetensutveckling i frågor som rör nyanlända och undervisning i svenska som andraspråk. Skolverket bör därför enligt motionärerna få i uppdrag att se över hur dagens rektorer kan få ökad kunskap om och kompetens i undervisningen av nyanlända elever.

Kommittémotion 2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 18 behandlar behovet av vidareutbildning för lärare som saknar utbildning i läsinläring. Mot bakgrund av att innehållet i lärarutbildningarna till undervisning i lågstadiet har förändrats under senare decennier framhåller motionärerna att många lärare har bristfälliga kunskaper i läs- och skrivinläring och därmed behov av vidareutbildning inom detta område. Regeringen bör därför enligt motionärerna utforma förslag på hur dessa lärare ska kunna få kompletterande utbildning i läs- och skrivinläring. För att ytterligare förstärka vikten av svenska språket förordar motionärerna att det införs en fortbildning för svensklärare i SVA.

Fortbildning i FN:s konventioner

I motion 2015/16:838 av Monica Green (S) yrkande 3 framför motionären att man bör se över om lärare ska ha utbildning och fortbildning i FN:s konvention om kvinnors rättigheter. Alla kvinnor har rätt till kunskaper om sina rättigheter, och såväl blivande som redan verksamma lärare har en avgörande roll för att förverkliga innehållet i FN:s kvinnokonvention, anför motionären.

I motion 2015/16:2427 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 3 framför motionärerna att möjligheterna att ge lärare kunskap i FN:s barnkonvention bör ses över. Undersökningar visar enligt motionärerna att kunskapen om barns rättigheter bland barn och lärare är alltför låg. Alla barn har rätt till kunskaper om sina rättigheter, och såväl blivande som redan yrkesverksamma lärare har därför en avgörande roll för att förverkliga innehållet i FN:s barnkonvention.

Bakgrund och gällande rätt

Skollagen (2010:800) innehåller bestämmelser om kompetensutveckling. Av 2 kap. 34 § framgår att huvudmannen ska se till att personalen vid förskole- och skolenheterna ges möjlighet till kompetensutveckling.

Nationellt prioriterad fortbildning

Enligt förordningen (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk har myndigheten ansvar för nationellt prioriterad fortbildning och för att ge stöd i form av annan kompetensutveckling för personal. För vissa fortbildningar administrerar Skolverket statliga stöd och bidrag.

Skolverket ansvarar bl.a. för två omfattande fortbildningsåtgärder, Matematiklyftet och Läslyftet, som bygger på kollegialt lärande och särskilt utbildade handledare. Matematiklyftet pågår under perioden 2012–2016 och Läslyftet under perioden 2015–2018.

Med stöd av förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor får lärosätena på uppdrag av myndigheter anordna uppdragsutbildning för andra än anställda hos uppdragsgivaren. Exempel på sådan utbildning är den utbildning som lärosätena anordnar på uppdrag av Skolverket, t.ex. fortbildning av lärare och förskollärare och befattningsutbildningen för rektorer. Inom ramen för Skolverkets olika uppdrag kan en av verkets insatser vara kompetensutveckling, t.ex. inom uppdraget att stärka skolans värdegrund och arbete mot diskriminering och kränkande behandling.

Kompetensutveckling för lärare och förskolepersonal

Enligt regeringen finns det ett stort behov av fortsatta möjligheter till behörighetsgivande kurser inom ramen för satsningen Lärarlyftet II. I enlighet med vad som aviserades i 2015 års ekonomiska vårproposition anslogs för kompetensutvecklingsinsatser för lärare och förskolepersonal i 2016 års budgetproposition 200 miljoner kronor för 2016, och samma belopp aviserades fr.o.m. 2017 (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16).

Regeringen genomför även en särskild kompetensutvecklingsåtgärd för att öka tillgången till lärare med specialpedagogisk kompetens i framför allt förskoleklassen och i grundskolans årskurs 1–3, det s.k. Lågstadielöftet. Vidare vill regeringen stärka den specialpedagogiska kompetensen generellt hos lärare i grundskolan, och framför allt i årskurs 7–9, samt att fler ska anställas som speciallärare och specialpedagoger (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 173).

Läslyftet och kompetensutbildning i svenska som andraspråk

Regeringen gav i december 2013 Skolverket i uppdrag att under perioden 2014–2018 svara för genomförandet av fortbildning av lärare i läs- och skrivutveckling med fokus på kollegialt lärande, det s.k. Läslyftet (regeringsbeslut U2013/7215/S). Skolverket ska också svara för utbildning av handledare som ska ha till uppgift att handleda grupper av lärare inom området läs- och skrivutveckling. Läsåret 2014/15 genomförde Skolverket en utprövningsomgång för ett representativt urval av skolor.

Satsningen har införts i större skala fr.o.m. läsåret 2015/16. Enligt Skolverkets delredovisning av uppdraget har 270 huvudmän beviljats statsbidrag under innevarande läsår. Cirka 800 handledare och 7 900 lärare

planeras delta i satsningen. Inför läsåret 2016/17 har totalt 373 av landets skolhuvudmän ansökt om att delta i Läslyftet (Skolverket, dnr 2013:1065). Av dessa har enligt Skolverket 300 beviljats bidrag.

I budgetpropositionen för 2016 framgår att Läslyftet utökas för att lärare inom andra ämnen ska kunna ta del av det i större utsträckning. För förstärkningen har 25 miljoner kronor avsatts för 2016. För samma ändamål beräknar regeringen 50 miljoner kronor för 2017, 25 miljoner kronor 2018 och 20 miljoner kronor 2019. Av dessa medel har 15 miljoner kronor avsatts för 2016, 30 miljoner kronor beräknas för 2017 och 5 miljoner kronor för 2018, vilket finansieras inom ramen för de medel som aviserades för lärarfortbildning i Vårpropositionen för 2015 (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 184).

En slutredovisning inklusive en utvärdering av satsningen för 2014–2018 ska lämnas senast den 15 december 2018.

I enlighet med förslagen i budgetpropositionen har 38 miljoner kronor avsatts för 2016 för att genomföra kompetenshöjande insatser för lärare som undervisar i svenska som andraspråk. För samma ändamål har regeringen beräknat att avsätta 30 miljoner kronor för 2017 (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 222). I regeringens ekonomiska vårproposition framgår att behovet av lärare med behörighet att undervisa i bl.a. svenska som andraspråk är stort och ökande. Regeringen aviserar att den avser att tillföra medel för detta i budgetpropositionen för 2017 (prop. 2015/16:100 s. 47).

Förskolelyftet

I samband med att förskolans pedagogiska uppdrag förtydligades i läroplanen inleddes 2009 Förskolelyftet med syfte att utveckla förskolepersonalens kompetens. Fokus låg på dokumentation, uppföljning och utvärdering samt på att leda kvalitetsarbete, men även på det centrala arbetet med barn i behov av särskilt stöd.

Nästan 7 000 anställda deltog i satsningen under perioden 2009–2011. I skollagen och läroplanen har förskolechefers och förskollärares ansvar för det pedagogiska arbetet i förskolan förtydligats. Under 2012–2014 fortsatte satsningen med en fortbildning för förskollärare och förskolechefer. Satsningen utvidgades fr.o.m. hösten 2013 med kurser i naturvetenskap och teknik samt flerspråkighet och interkulturalitet för all pedagogisk personal i förskolan. Under 2012–2013 antogs ca 2 600 personer till fortbildningen, och under 2014 antogs ca 3 500 personer. Satsningen förlängdes under 2015, och enligt Skolverkets bedömning uppgick antalet platser detta år till 2 640 (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 60).

Fortbildning i FN:s deklarationer

Enligt 1 kap. 5 § skollagen ska utbildningen utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet och solidaritet mellan människor. Var och en som

verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling.

Skolverket arbetar med frågor om skolans värdegrund som är inriktade på demokrati och mänskliga rättigheter, likabehandling, jämställdhet och normer samt sex och samlevnad. Skolverket har tagit fram ett stödmaterial om förskolans och skolans värdegrund (Förskolans och skolans värdegrund – förhållningssätt, verktyg och metoder, reviderad 2013). Stödmaterialiet beskriver värdegrundsuppdraget och ett förhållningssätt som bygger på grundläggande demokratiska värderingar och riktar sig till alla som arbetar i förskola och skola. Materialet utgår från Förenta nationernas (FN) konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och de gällande bestämmelserna för förskolan och skolan och innehåller kopplingar till aktuell forskning och exempel på konkreta verktyg och metoder.

Under perioden 2012–2014 hade Skolverket i uppdrag att genomföra insatser för att främja jämställdhet i skolväsendet (U2015/941/S). Insatserna har bestått i kompetensutveckling, fortbildning, kunskaps- och erfarenhets-spridning, samverkan samt produktion av material. I mars 2015 redovisade Statskontoret uppdraget att utvärdera de åtgärder som Skolverket sedan 2008 har genomfört för att främja jämställdhet i skolväsendet (U2015/1987/S). Statskontoret bedömer att insatserna bidragit till ökad kunskap bland skolans personal men att de i stor utsträckning nått personer som redan har goda kunskaper i och ett engagemang för jämställdhetsarbete. Statskontoret framför bl.a. att framtida insatser bör utformas långsiktigt, tydligare rikta sig till hela verksamheten, inte enskilda individer, och följas upp mer aktivt (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 84).

Här kan också nämnas att Skolverkets uppdrag att ta fram och genomföra nationella skolutvecklingsprogram (U2015/03844/S), vilket beskrivs närmare i avsnittet Läraryrket, även innefattar kompetensutvecklings- och stödinsatser när det gäller arbetsformer för att utveckla arbetet med skolans värdegrund, exempelvis i fråga om jämställdhet och normkritik (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 174).

Barnrättighetsutredningen avlämnade i mars 2016 sitt betänkande Barnkonventionen blir svensk lag (SOU 2016:19). Förutom förslag till lag om inkorporering av barnkonventionen har utredaren bl.a. föreslagit ett kunskapslyft för att höja kompetensen om barnkonventionen och dess praktiska tillämpning i förhållande till olika verksamheter. Det kunskapslyft som föreslås bör enligt utredaren ge konkret vägledning i vad barnkonventionen innebär i praktiken i förhållande till olika verksamheter inom stat och kommun. Förslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2018. Utredningens förslag har remitterats, och frågan kommer därefter att beredas inom Regeringskansliet.

Särskilt om nationellt digitalt lärarlyft

Skolverket har dels i uppdrag från regeringen att ta fram och genomföra nationella skolutvecklingsprogram som riktar sig till huvudmän och skolor (U2015/03844/S), dels i uppdrag att lämna förslag på nationella it-strategier med syfte att bidra till en ökad måluppfyllelse och likvärdighet (U2015/04666/S). Insatserna inom de nationella skolutvecklingsprogrammen ska bl.a. avse kompetensutvecklings- och stödinsatser i it som pedagogiskt och administrativt verktyg. Uppdraget om it-strategier ska samordnas med uppdraget om nationella skolutvecklingsprogram i den del som avser kompetensutvecklings- och stödinsatser samt med övriga uppdrag som Skolverket har på området.

Insatserna inom båda dessa uppdrag avser bl.a. kompetensutvecklings- och stödinsatser om it som pedagogiskt och administrativt verktyg och användningen av it som verktyg för skolutveckling och för effektiv administration, exempelvis som verktyg för fortbildning, för lärare i deras planering och för att följa elevernas kunskapsutveckling. I enlighet med vad som aviserades i propositionen Vårändringsbudget för 2015 och budgetpropositionen för 2016 har regeringen avsatt 140 miljoner kronor årligen fr.o.m. 2016 för uppdraget om nationella skolutvecklingsprogram, varav 1 miljon kronor under 2016 ska avsättas för uppdraget om nationella it-strategier (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 176 och 180).

I februari 2016 delredovisade Skolverket uppdraget om nationella skolutvecklingsprogram (U2015/03844/S). Skolverket lyfte bl.a. fram att skolans personal har behov av kompetensutveckling i hanteringen av tekniska hjälpmedel, och lämnade förslag på kompetensutvecklingsinsatser inom skolutvecklingsprogrammet Digitalisering. I en andra delredovisning av uppdraget, vilken redovisades i samband med de förslag till nationella it-strategier (U2015/04666/S) som Skolverket lämnade till regeringen den 4 april 2016 (dnr 2015:01153 och 2015:00067), framförde Skolverket bl.a. att det finns ett stort behov av kompetensutveckling inom digitaliseringsområdet på alla nivåer inom skolan. Särskilt angeläget är enligt Skolverket att stärka rektorernas kompetens. Arbetet med att ta fram insatser för rektorer, lärare och personal i förskolan har påbörjats. Vad gäller Skolverkets förslag om nationell it-strategi framförs bl.a. att det finns behov av insatser som syftar till att alla elever och personal ska utveckla den digitala kompetens som de behöver.

Andra aspekter av Skolverkets uppdrag om nationella skolutvecklingsprogram och en nationell it-strategi behandlas vidare under avsnitten Digitalt lärande och Barn och elever med ett annat modersmål än svenska.

Utskottets ställningstagande

Regeringen genomför för närvarande ett flertal fortbildningsinsatser för lärare och förskollärare, exempelvis inom ramen för den nationella samlingsenheten för lärarkyrkan och Lärarlyftet II. Utskottet vill också lyfta fram de pågående fortbildningsinsatserna Läslyftet och Matematiklyftet. För 2016 har även

medel avsatts för att genomföra kompetenshöjande insatser för lärare som undervisar i svenska som andraspråk. Vidare konstaterar regeringen i 2016 års ekonomiska vårproposition att behovet av lärare med behörighet i svenska som andraspråk är stort och aviserar att den avser att tillföra medel för ändamålet 2017.

Under 2015 avslutades Förskolelyftet. Syftet med Förskolelyftet var att öka förskolepersonalens kunskap på områden där kraven skärpts i läroplanen. Utskottet vill framhålla att förskolans personal framöver kommer att omfattas av utbildningsinsatserna Läslyftet, som pågår fram t.o.m. 2018, och Matematiklyftet.

Jämställdhetsarbetet och diskussionen om människors lika värde ska vara en naturlig och kontinuerlig del av skolans arbete. Utskottet välkomnar att de nationella skolutvecklingsprogram som Skolverket har i uppdrag att ta fram även ska innefatta kompetensutvecklings- och stödinsatser när det gäller arbetsformer för att utveckla arbetet med skolans värdegrund, exempelvis i fråga om jämställdhet och normkritik.

Barnrättighetsutredningen föreslog i sitt slutbetänkande bl.a. kompetensutvecklingsåtgärder om innebörden i barnkonventionen i förhållande till olika verksamheter inom stat och kommun. Utskottet inväntar regeringens beredning av frågan.

Mot bakgrund av det som anförts ovan avstyrker utskottet motionerna 2015/16:838 (S) yrkande 3, 2015/16:2427 (S) yrkande 3, 2015/16:2736 (M) yrkande 11, 2015/16:2739 (M) yrkandena 2–5, 2015/16:2774 (M) yrkande 8, 2015/16:2878 (KD) yrkandena 12 och 18 och 2015/16:3073 (M) yrkandena 15 och 17.

Särskilt om nationellt digitalt lärarlyft

Frågan om skolans digitalisering är både aktuell och angelägen. Utskottet är medvetet om det arbete som pågår inom ramen för de nationella skolutvecklingsprogrammen och den nationella it-strategin, vilka bl.a. syftar till att utveckla kompetensen i skolan om it som pedagogiskt och administrativt verktyg. Skolverkets delredovisning av dessa uppdrag den 4 april 2016 visade däremot bl.a. att det finns ett stort behov av kompetensutveckling om digitalisering på alla nivåer i skolan.

Med hänvisning till detta föreslår utskottet att riksdagen ska tillkännage för regeringen att den ska utreda frågan om att införa ett nationellt digitalt lärarlyft. Detta uppdrag bör inkludera utbildningsinsatser i fråga om moderna digitala verktyg, hur moderna verktyg kan användas för kunskap om bättre målfyllelse samt former för hur lärare kan integrera digitala verktyg i undervisningen.

Utskottet tillstyrker med det anförda motion 2015/16:2768 (FP, M, C, KD) yrkande 2.

Skolledare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om skolledare.

Jämför reservationerna 28 (M), 29 (SD), 30 (V) och 31 (KD) samt särskilt yttrande 2 (L).

Motionerna

Rektorer med lärarbakgrund

Enligt motion 2015/16:2867 av Markus Wiechel (SD) yrkande 1 bör det genomföras en översyn av dagens system för rekrytering av rektorer så att fler rektorer kan rekryteras internt inom respektive skola.

I yrkande 2 framförs att regeringen bör tillsätta en utredning om hur andelen rektorer med lärarbakgrund kan öka. Motionären anför att det finns ett värde i om en skolas rektor tidigare har arbetat med andra saker inom samma organisation och har en lärarbakgrund med grundläggande kunskaper om läraryrkets utmaningar.

I motionerna 2015/16:2224 och 2015/16:3161 av Roger Haddad (FP) anfördes att alla skolledare bör vara utbildade lärare i grunden. Att utöver rektorsutbildning betona rektorernas pedagogiska koppling genom krav på lärarutbildning skulle höja den pedagogiska nivån på skolan, menar motionären. Detta skulle dessutom innebära ytterligare ett tydligt karriärsteg för skolans pedagogiska personal.

Rektorsutbildningen och kompetensutveckling för rektorer

I motion 2015/16:786 av Christina Örnebjär (FP) anfördes att man bör se över möjligheten att vidga rektorsutbildningen för de som inte redan har en anställning som skolledare. Enligt motionären skulle detta kunna bidra till att fler får insikt i vad det innebär att vara rektor, att rekryteringsbasen utökas och att fler stannar i yrket.

I kommittémotion 2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 15 anför motionärerna att rektorsutbildningen även bör öppnas för personer som ännu inte fått en rektorstjänst. Enligt förslaget bör rektorsutbildningen utformas som en akademisk utbildning i pedagogiskt ledarskap och därmed motsvara både den nuvarande statliga befattningsutbildningen och rektorslyftet.

I yrkande 17 i samma motion anför motionärerna att rektorer bör erbjudas återkommande handledning. Den som tillträtt en tjänst som rektor har ett fortsatt behov av handledning för att utveckla sitt pedagogiska ledarskap.

Förskolechefer

I kommittémotion 2015/16:2774 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 4 framhålls att det bör införas en obligatorisk och förskoleanpassad befattningsutbildning för förskollärare i förskolan. Skolverket bör därför enligt motionärerna ges i uppdrag att se över hur befattningsutbildningen dels kan bli obligatorisk för skolledare i förskolan, dels kan kompletteras och anpassas i relevanta delar till förskolans miljö, form och förutsättningar.

I yrkande 5 föreslår motionärerna att förskolechefernas titel ska ändras till rektor. Enligt motionärerna är förskolechefer lika betydelsefulla som rektorer när det gäller att leda det pedagogiska arbetet. För att förtydliga förskolans roll i utbildningskedjan är det därför enligt motionärerna centralt att stärka förskolechefernas uppdrag och status.

I kommittémotion 2015/16:100 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 3 framför motionärerna att förskolechefer bör göras till rektorer. Enligt motionärerna skulle detta bidra till att höja förskolechefernas status och sätta fokus på att förskolan är en egen skolform. För att förskolans chefer ska få ytterligare fördjupade kunskaper om hur förskolan ska uppfylla sitt pedagogiska uppdrag krävs också en rektorsutbildning för förskolan.

Bakgrund och gällande rätt

Ledningen av utbildningen regleras i 2 kap. 9–12 §§ skollagen (2010:800). Av bestämmelserna framgår rektorns och förskolechefens arbetsuppgifter och behörighetskrav. Enligt 9 § ska det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ledas och samordnas av en rektor, och det pedagogiska arbetet vid en förskoleenhet ska ledas och samordnas av en förskolechef. Dessa ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas. Enligt 10 § beslutar rektorn och förskolechefen om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov. Rektorn och förskolechefen fattar i övrigt de beslut och har det ansvar som framgår av särskilda föreskrifter i skollagen eller andra författningar. Som rektor eller förskolechef får bara den anställas som genom utbildning och erfarenhet har pedagogisk insikt (11 §).

Enligt 12 § ska varje huvudman se till att rektorerna går en särskild befattningsutbildning eller en utbildning som kan jämföras med denna. Utbildningen ska påbörjas snarast möjligt efter det att rektorn har tillträtt sin anställning och vara genomförd inom fyra år efter tillträdesdagen. Denna skyldighet gäller dock inte för rektorer som tidigare gått befattningsutbildningen eller en äldre statlig rektorsutbildning eller genom utbildning eller yrkeserfarenhet har förvärvat kunskaper som av en högskola som anordnar befattningsutbildning har jämförats med sådan utbildning.

Fortbildningsinsatser för rektorer och förskolechefer

Rektorsprogrammet är en grundläggande befattningsutbildning för skolledare. Utbildningen löper över tre år, är på avancerad nivå och har tre kunskapsområden: skoljuridik och myndighetsutövning, mål- och resultatstyrning samt skolledarskap. Enligt 2 § förordningen (2011:183) om befattningsutbildning för rektorer och annan personal med motsvarande ledningsfunktion i skola, förskola och fritidshem samt fortbildning för rektorer och förskolechefer är syftet med utbildningen att ge rektorer och annan personal med motsvarande ledningsfunktion kunskaper om de krav som anges i föreskrifter som gäller inom skolan, förskolan och fritidshemmet samt att utveckla deras roll som ledare så att verksamhetens kvalitet kan säkerställas.

Den pågående fortbildningen för rektorer om 7,5 högskolepoäng är inriktad mot styrnings- och ledarskapsfrågor för att ge rektorerna förutsättningar att utveckla och fördjupa sitt pedagogiska ledarskap dels utifrån kraven i skollag och läroplaner, dels utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Regeringen beräknar att fortbildningsinsatsningen för rektorer ska pågå t.o.m. 2018.

Utredningen om rektorernas arbetssituation inom skolväsendet lämnade i mars 2015 sitt betänkande *Rektorn och styrkedjan* (SOU 2015:22) till regeringen. Utredaren har lämnat förslag på ett flerårigt nationellt handlingsprogram i syfte att stärka skolans styrkedja i relation till de nationella målen. Inom ramen för handlingsprogrammet föreslog utredaren bl.a. ”att en ny rekryteringsutbildning inrättas som riktar sig till lärare eller andra som är intresserade av framtida ledaruppdrag på olika nivåer inom skolan”. Enligt förslaget ska utbildningens syfte vara ”att främja rekryteringen av skolledare, men också ge kompetensutveckling för personer som har eller kommer att ha andra ledaruppgifter som exempelvis arbetslagsledare”. Ärendet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet är medvetet om de utmaningar som dagens rektorer och förskolechefer står inför. Skolledarna har också en nyckelroll när det gäller utvecklingen av skolan och förskolan och ansvarar för att dessa verksamheter utvecklas mot uppställda mål. Detta ställer stora krav på skolledarnas kompetens. I sammanhanget vill utskottet understryka huvudmännens ansvar för att skolledarna har nödvändig kompetens för att leda verksamheten mot högre måluppfyllelse. Utskottet vill även framhålla att 2 kap. 11 § skollagen fastställer att endast den som genom utbildning och erfarenhet har pedagogisk insikt får anställas som rektor eller förskolechef.

När det gäller motionsyrkanden om att öppna upp rektorsutbildningen för lärare och andra yrkesgrupper anser utskottet att man inte bör föregripa Regeringskansliets beredning av de förslag som lämnades av Utredningen om rektorernas arbetssituation inom skolväsendet (SOU 2015:22) om bl.a. en ny

rekryteringsutbildning för personer som är intresserade av ledaruppdrag inom skolan.

När det gäller yrkanden om en obligatorisk utbildning för förskolechefer hänvisar utskottet till den pågående fortbildningsinsatsen för skolledare i förskolan och till att även förskolechefer har möjlighet att gå Rektorsprogrammet.

Därmed avstyrker utskottet motionerna 2015/16:100 (V) yrkande 3, 2015/16:786 (FP), 2015/16:2224 (FP), 2015/16:2774 (M) yrkandena 4 och 5, 2015/16:2867 (SD) yrkandena 1 och 2, 2015/16:2878 (KD) yrkandena 15 och 17 och 2015/16:3161 (FP).

Studie- och yrkesvägledare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om studie- och yrkesvägledare.
Jämför reservationerna 32 (M) och 33 (C).

Motionerna

I kommittémotion 2015/16:2775 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 3 anför motionärerna att studie- och yrkesvägledarnas roll måste uppvärderas. Motionärerna anser att en aktiv studie- och yrkesvägledning inte kan dröja till dess att gymnasievalet ska genomföras eftersom eleverna behöver bli medvetna om det kommande arbetslivet redan från lågstadiet.

I kommittémotion 2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 13 yrkar motionärerna att studie- och yrkesvägledarnas roll i skolan måste stärkas och i högre grad än i dag vara integrerad i hela skolans verksamhet. Motionärerna anför bl.a. att studier visar att de yngre barnens undervisning i högre grad innehåller studie- och yrkesorienterande inslag men att detta avtar i de högre årskurserna.

I kommittémotion 2015/16:2431 av Annika Qarlsson m.fl. (C) yrkande 5 anför motionärerna att invanda könsrelaterade mönster vid utbildnings- och yrkesval ska brytas genom en mer aktiv studie- och yrkesvägledning och ett tydligare genusperspektiv genom hela skolan. Motionärerna menar att specifika informationsinsatser behövs vid val till grund-, gymnasie- och högskola. Enligt motionärerna behövs även utbildningsinsatser med genusperspektiv för rektorer, lärare och studie- och yrkesvägledare.

Bakgrund och gällande rätt

Gällande rätt

Enligt 2 kap. 29 § skollagen (2010:800) ska elever i grund- och gymnasieskolan ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan

tillgodoses. Även den som avser att påbörja en utbildning ska ha tillgång till vägledning.

Enligt läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11) ska studie- och yrkesvägledaren, eller den personal som fullgör motsvarande uppgifter, informera och vägleda eleverna inför den fortsatta utbildningen och yrkesinriktningen, och särskilt uppmärksamma möjligheterna för elever med funktionsnedsättning, liksom vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser. Rektorn har ett särskilt ansvar för att samverka med skolor och arbetslivet utanför skolan utvecklas så att eleverna får konkreta erfarenheter av betydelse för deras val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning. Rektorn ska även organisera den studie- och yrkesorienterande verksamheten så att eleverna får vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför fortsatt utbildning. Vidare anger de övergripande målen i läroplanen att alla som arbetar i skolan ska verka för att utveckla kontakter med bl.a. arbetslivet samt bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av kön eller av social eller kulturell bakgrund. Enligt läroplanen förutsätts dessutom att den obligatoriska skolan nära samverkar med de gymnasiala utbildningar som eleverna fortsätter till liksom en samverka med arbetslivet och närsamhället i övrigt.

På motsvarande sätt anges i läroplanen för gymnasieskolan (Gy 11) att skolans personal, efter att rektorn har gjort en arbetsfördelning, bl.a. ska bidra med underlag för elevernas val av utbildning och yrke samt informera och vägleda eleverna inför deras val av kurser, fortsatt utbildning och yrkesverksamhet och motverka sådana begränsningar i valet som grundar sig på föreställningar om kön och på social eller kulturell bakgrund. Rektorn ansvarar vidare för att studie- och yrkesvägledningen organiseras så att eleverna får information om och vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför val av framtida utbildning och yrke. Rektorn ansvarar även för att studie- och yrkesvägledningen utformas så att elever som behöver särskilt stöd eller andra stödåtgärder får detta.

Pågående arbete

Skolverket har ett flerårigt regeringsuppdrag att genomföra fortbildningsinsatser för främst studie- och yrkesvägledare för att förbättra kvaliteten inom vägledningen. Detta uppdrag förlängdes t.o.m. 2018 i och med antagandet av budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 175, bet. 2015/16:UbU1 s. 77). Uppdraget ska enligt regeringen syfta till att höja kvaliteten i skolornas arbete med arbetslivskunskap och dessutom byggas ut med ytterligare fokus på att stärka jämställdhetsperspektivet.

I Skolverkets regleringsbrev för 2016 (s. 5) anges att fortbildningsinsatserna framöver ska inriktas mot att utveckla studie- och yrkesvägledningen med särskilt fokus på ökade kunskaper om arbetsmarknaden. Insatserna ska vidare fokusera på att stärka jämställdhetsperspektivet för att bidra till att elevernas studie- och yrkesval inte begränsas av kön, social eller

kulturell bakgrund. Fortbildningen ska främst gälla studie- och yrkesvägledningen inom grundskolan men kan också omfatta studie- och yrkesvägledningen inom gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning. Arbetet ska ske i samråd med Arbetsförmedlingen. Uppdraget ska delredovisas årligen senast den 15 mars och slutredovisas den 15 mars 2019.

I den senaste delredovisningen från mars 2016 (dnr 2013:00121) meddelar Skolverket att man har genomfört en rad insatser inom det aktuella uppdraget. Myndigheten har bl.a. upphandlat sju olika högskolekurser för studie- och yrkesvägledare, skolledare och lärare vid tre lärosäten. Totalt deltog ca 250 studie- och yrkesvägledare, skolledare eller lärare i någon av de olika fortbildningskurserna under 2015.

Vidare redovisar Skolverket att olika stödmaterial har utarbetats för lärare, studie- och yrkesvägledare och skolledare. Ett av materialen syftar till att stödja och stimulera arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledning i undervisningen och utgår från kursplanernas centrala innehåll. I början av 2016 publicerade Skolverket även ett metodmaterial med fokus på genusmedvetenhet och normkritik. Materialet riktar sig till alla som på olika sätt arbetar med att tala om arbetslivet i undervisningen, med utgångspunkt i de skrivningar som finns i skolans olika styrdokument.

Skolverket meddelar vidare i delredovisningen av uppdraget att man sedan september 2014 genomfört ett utbildningspaket om skola och arbetsliv, riktat till främst lärare, skolledare och studie- och yrkesvägledare i grundskolan. Under 2015 har insatsen utvidgats mer systematiskt mot gymnasieskolan, svenska för invandrare och den kommunala vuxenutbildningen. Utbildningspaketet har tagits fram tillsammans med Arbetsförmedlingen i syfte att stärka arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledning i alla ämnen under elevernas hela skolgång. Sedan 2014 har ca 1 440 lärare, studie- och yrkesvägledare samt skolledare deltagit i utbildningen på 20 olika orter.

Yrkesprogramsutredningen lämnade i november 2015 sitt slutbetänkande till regeringen (SOU 2015:97). I betänkandet konstaterar utredaren bl.a. att kvaliteten i studie- och yrkesvägledningen i grundskolan varierar och att elevernas kunskaper om arbetslivet behöver förbättras. Utredaren föreslår bl.a. att grundskolans läro- och kursplaner bör förtydligas när det gäller kunskaper om arbetslivet. Samtidigt konstaterar utredaren att det krävs en grundligare analys för större och mer genomgripande förändringar av studie- och yrkesvägledningen i grundskolan och föreslår att en ny statlig utredning tillsätts med uppdraget att utveckla studie- och yrkesvägledningen i grundskolan. Utredningens slutbetänkande har remitterats och utredningens förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill framhålla vikten av en välfungerande studie- och yrkesvägledning. Med väl underbyggda val minskar risken för avhopp och felval, och fler unga kan gå vidare till högre studier och arbete. Utskottet

konstaterar samtidigt att det pågår flera satsningar som riktar in sig på de frågor som motionärerna lyfter fram om studie- och yrkesvägledning.

Utskottet ställde sig senast vid behandlingen av budgetpropositionen för 2016 positivt till att Skolverkets pågående uppdrag att stärka kvaliteten i studie- och yrkesvägledningen förlängs t.o.m. 2018. Utifrån de redovisningar Skolverket har lämnat av uppdraget kan utskottet konstatera att myndigheten genomfört ett brett upplägg av aktiviteter och insatser för att ytterligare öka fokus på studie- och yrkesvägledningens viktiga roll i skolan och det faktum att det är flera personalgruppers ansvar att arbeta med dessa frågor.

Utskottet vill dessutom upplysa om att de övergripande målen i läroplanen för såväl grundskolan som gymnasieskolan anger att skolan har ansvar för att motverka att elevernas studie- och yrkesval begränsas av bl.a. kön. Det är därför positivt att Skolverkets ovanstående uppdrag nu har byggts ut med ytterligare fokus på att stärka jämställdhetsperspektivet för att bidra till att elevernas studie- och yrkesval inte begränsas av kön, social eller kulturell bakgrund.

När det gäller frågan om att integrera studie- och yrkesvägledningen i hela skolans verksamhet kan utskottet konstatera att läroplanerna för grundskolan och gymnasieskolan tydliggör att skolans personal har ansvar för att detta genomförs. Utskottet vill i sammanhanget särskilt lyfta fram de utbildningsinsatser som Skolverket genomför för lärare, studie- och yrkesvägledare och skolledare i syfte att stärka arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledning i alla ämnen under elevernas hela skolgång.

Utskottet vill slutligen peka på det arbete som pågår i Regeringskansliet utifrån Yrkesprogramutredningens slutbetänkande.

Utifrån det nu pågående arbetet med att stärka studie- och yrkesvägledningen, jämställdhetsperspektivet inom studie- och yrkesvägledningen samt integreringen av studie- och yrkesvägledningen i skolans alla verksamheter avstyrker utskottet motionerna 2015/16:2399 (C) yrkande 13, 2015/16:2431 (C) yrkande 5 och 2015/16:2775 (M) yrkande 3.

Nyanlända elever m.m.

Barn och elever med ett annat modersmål än svenska

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om barn och elever med ett annat modersmål än svenska.

Jämför reservationerna 34 (M) och 35 (V).

Motionerna

I kommittémotion 2015/16:2738 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 1 anför motionärerna att det behövs digitalt innehåll på flera språk för elever med annat modersmål än svenska. Motionärerna anser därför att Skolverket ska få ett tydligt uppdrag att ta fram digitalt innehåll på flera språk för att kunna underlätta för elever med annat modersmål att tillgodogöra sig det kunskapsinnehåll som finns i skolans läro- och kursplaner.

I motion 2015/16:1182 av Eva Lohman och Cecilia Magnusson (båda M) anförs att grundskolan ska inkluderas i lagen om nationella minoriteter och att skollagen och minoritetsskollagen ska harmoniseras. Motionärerna pekar på att bl.a. förskolan i dag ingår i lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Motionärerna anser vidare att det behövs undervisning i finska i olika grundskoleämnen för att barn som börjar sin väg mot aktiv tvåspråkighet i förskolan ska få möjlighet att bli tvåspråkiga fullt ut.

Stefan Nilsson och Annika Hirvonen (båda MP) framför i motion 2015/16:2179 att det är mycket viktigt att ett barn som placeras av socialtjänsten ges möjlighet att behålla kontakten med sitt ursprung. Motionärerna yrkar därför att barn som placerats av socialtjänsten ska ha tillgång till modersmålsundervisning.

I kommittémotion 2015/16:100 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 4 anför motionärerna att Skolverket bör ges i uppdrag att genomföra en fördjupad kartläggning av situationen när det gäller modersmålsstöd i förskolan. Motionärerna påpekar att det är väl belagt att den som har goda kunskaper i sitt modersmål har bättre möjligheter att lära sig nya språk, t.ex. svenska, och även att utveckla kunskaper inom andra områden såsom matematik.

Bakgrund och gällande rätt

Gällande rätt

Rätten till modersmålsstöd och modersmålsundervisning

Av 14 § språklagen (2009:600) framgår att den som har ett annat modersmål än svenska ska ges möjlighet att utveckla och använda sitt modersmål.

I 8 kap. 10 § och 9 kap. 10 § skollagen (2010:800) regleras att förskolan respektive förskoleklassen ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål. Bestämmelserna om modersmålsstöd i förskolan respektive förskoleklassen lagreglerades i samband med införandet av 2010 års skollag. Skälet till detta var enligt förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165 s. 350–351 och s. 360–361) att förtydliga förskolans respektive förskoleklassens uppdrag. Vidare sägs det i förarbetena att i varje förskola eller förskoleklass där det finns barn med annat modersmål än svenska eller som hör till någon av de nationella minoriteterna ska aktiviteter, arbetssätt, miljö och material anpassas till barnens behov.

I 10 kap. 7 § skollagen om grundskolan anges det att en elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk om språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet och eleven har grundläggande kunskaper i språket. Motsvarande bestämmelser finns även för de övriga obligatoriska skolformerna. För de nationella minoritetsspråken (finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska) finns det sedan den 1 juli 2015 inte längre ett krav på att en vårdnadshavare har språket som modersmål eller att eleven har grundläggande kunskaper i språket för rätt till modersmålsundervisning (prop. 2013/14:148, bet. 2013/14:UbU21). Dessa två ändringar gäller elever som tillhör någon av de nationella minoriteterna och som går i grundskolan, grundsärskolan, specialsolan eller sameskolan. Sedan tidigare finns det heller inte något krav för dessa elever på att språket ska vara elevens dagliga umgängesspråk i hemmet.

I 5 kap. 7–13 §§ skolförordningen (2011:185) förtydligas att modersmålsundervisning kan anordnas som språkval, elevens val, skolans val eller undervisning utanför garanterad undervisningstid. En huvudman är skyldig att anordna modersmålsundervisning i ett språk om minst fem elever i språket önskar undervisning och om det finns en lämplig lärare. Bestämmelsen om att det ska finnas minst fem elever gäller inte de nationella minoritetsspråken. Den generella rätten till modersmålsundervisning utanför den garanterade undervisningstiden kan begränsas till högst sju läsår om inte eleven har ett särskilt behov av sådan undervisning. Begränsningen gäller dock inte modersmålsundervisningen i nationella minoritetsspråk eller i ett nordiskt språk.

Fjärrundervisning i skolan

Som beskrivs närmare under bl.a. avsnittet om förutsättningar för mindre skolor finns sedan den 1 juli 2015 en reglerad möjlighet för skolhuvudmän att under vissa förutsättningar bedriva fjärrundervisning (1 kap. 3 § och 29 kap. 22 a § skollagen). Fjärrundervisning får enligt 5 a kap. 3 § skolförordningen (2011:185) genomföras i vissa ämnen om det inte finns någon legitimerad och behörig lärare att tillgå inom skolenheten eller när elevunderlaget är otillräckligt. Enligt 5 a kap. 2 § skolförordningen får fjärrundervisning anordnas i moderna språk, modersmål, samiska i sameskolan och teckenspråk. Fjärrundervisning får också användas för att ge elever studiehandledning på modersmålet och integrerad samisk undervisning i grundskolan.

I samband med behandlingen av regeringens proposition om möjligheter till fjärrundervisning (prop. 2014/15:44, bet. 2014/15:UbU3) lämnade riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen bör tillsätta två utredningar om utökade möjligheter till modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmålet och fjärrundervisning på entreprenad samt generellt se över entreprenadbestämmelserna i 23 kap. skollagen.

Pågående arbete

Tillgången till modersmålsundervisning

Som beskrivits under bl.a. avsnittet om förutsättningar för mindre skolor tillsatte regeringen i november 2015 en utredning som bl.a. skulle utreda hur skolhuvudmän ska få bättre möjligheter att erbjuda elever modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmålet genom fjärrundervisning på entreprenad eller på annat sätt (dir. 2015:112). Denna del av uppdraget redovisades den 12 februari 2016 (SOU 2016:12).

Den 31 mars 2016 överlämnade regeringen en lagrådsremiss till Lagrådet om förslag om fjärrundervisning och entreprenad för undervisning och studiehandledning på modersmål. I lagrådsremissen föreslås bl.a. att uppgifter som avser modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål ska få överlämnas på entreprenad till en annan huvudman. Även uppgifter som avser fjärrundervisning i modersmål eller studiehandledning på modersmål ska få överlämnas på entreprenad till en annan huvudman. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2016. Regeringen har aviserat att man under våren 2016 avser att lägga en proposition i ärendet.

Skolverket har enligt sitt regleringsbrev för 2016 (s. 7) i uppdrag att följa upp och utvärdera användningen av fjärrundervisning inom grundskolan och motsvarande skolformer, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och utbildning vid de särskilda ungdomshemmen. Uppdraget ska delredovisas senast den 15 mars 2017 och slutredovisas senast den 15 november 2018.

Digitalt material

Som beskrivs närmare under bl.a. avsnitten Fortbildning och Digitalt lärande har Skolverket ett pågående regeringsuppdrag (U2015/04666/S) att föreslå nationella it-strategier för skolväsendet. Förslagen till strategier ska bl.a. omfatta frågor om användning av digitala läresurser, verktyg och arbetssätt i undervisningen och för att utveckla och anpassa undervisningen för alla elever. Skolverket redovisade en del av detta uppdrag den 4 april 2016. Skolverket presenterade då en vision som enligt förslaget ska vara uppnådd 2016. Visionens huvudpunkter är att alla barn och elever ska utveckla en adekvat digital kompetens samt att skolväsendet ska präglas av att digitaliseringens möjligheter tas till vara så att de digitala verktygen och resurserna bidrar till att resultaten förbättras och verksamheten effektiviseras. Resterande delar av detta uppdrag ska redovisas i olika steg under våren och sommaren 2016.

Skolverkets webbplats Tema Modersmål (www.modersmal.skolverket.se), syftar till att vara en mötesplats och resurs för frågor om modersmål i förskolor och skolor. Temaplatsen innehåller för närvarande 35 språk och drivs av aktiva modersmålslärare. De olika språkens temaplats innehåller bl.a. stödmaterial, information och verktyg för kommunikation. Tema Modersmål vänder sig i första hand till de som arbetar inom barnomsorg och skola med modersmålsstöd, modersmålsundervisning och studiehandledning på

modersmål. Skolverket började under hösten 2015 ett arbete med att utveckla webbplatsen.

Skolverket har även tagit fram material på svenska och 13 andra språk om hur det svenska skolväsendet fungerar, som riktar sig till nyanlända elever och vårdnadshavare. Materialet finns på webbplatsen www.omsvenskaskolan.se.

Modersmålsundervisning för nationella minoriteter

Skolverket publicerade 2015 en reviderad skrift om nationella minoriteter och deras rättigheter i förskola, förskoleklass och skola. Syftet med skriften är att informera huvudmännen om de bestämmelser som gäller om nationella minoriteters rättigheter i förskola, förskoleklass och skola. I skriften förklarar Skolverket bl.a. den utökade rätt till modersmålsundervisning som gäller för nationella minoriteter och de förändringar som skett sedan den 1 juli 2015 (se avsnittet om gällande rätt).

Modersmålsstöd i förskolan

När det gäller modersmålsstödet i förskolan har Skolverket tagit fram stödmaterial Flera språk i förskolan, som syftar till att öka förskolepersonalens kunskaper samt inspirera och ge vägledning i arbetet med flerspråkighet i förskolan.

Skolinspektionen har för närvarande regeringens uppdrag att under åren 2015–2017 granska förskolans kvalitet och måluppfyllelse (U2015/2142/GV). Granskningen ska inriktas mot olika aspekter av kvalitet i förskolans verksamhet och ska lyfta fram viktiga utvecklingsområden i de granskade verksamheterna. Skolinspektionen har hittills tillsatt ca 15 delprojekt inom granskningen av förskolan. Ett av dessa projekt handlar om förskolans genomförande av det pedagogiska uppdraget i läroplanen för förskolan. Den centrala frågeställningen för granskningen handlar om hur förskolan arbetar för att stimulera och utmana barnen i deras utveckling och lärande så att de får möjlighet att utvecklas utifrån sina förutsättningar. Inom projektet ska 40 förskolor i 20 olika kommuner granskas. Projekten inom Skolinspektionens regeringsuppdrag kommer bl.a. att redovisas i övergripande rapporter för respektive aktuellt tema samt i en årlig sammanfattande rapport. Den första årliga rapporten avlämnades den 18 mars 2016.

Vidare publicerade Skolinspektionen 2015 en bred kvalitetsgranskning med inriktning mot förskoleklassen (Rapport 2015:3). I denna granskning ingick bl.a. frågor om modersmålsstöd i förskolan.

Utskottet har i en tidigare förstudie om förskolan (2012/13:RFR9) gjort en översikt om forskningen om och arbetet med barns flerspråkighet i förskolan och hänvisar till olika forskningsrapporter. Översikten visar på en rad positiva effekter av flerspråkighet, bl.a. att barn kan utveckla båda sina språk i samtliga miljöer om de får möjlighet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis anföra att med det stora antalet nyanlända elever och barn i Sverige finns det ett ökat behov av modersmålsundervisning i skolan samt modersmålsstöd i förskolan respektive förskoleklassen. Utskottet vill betona hur viktig rätten till modersmålsstöd i förskolan och förskoleklassen respektive modersmålsundervisning i de obligatoriska skolformerna är för såväl barns och elevers språkutveckling som övrig kunskapsinläring och identitetsskapande.

Utskottet vill även lyfta fram att elever som tillhör någon av de nationella minoriteterna har en utökad rätt till modersmålsundervisning. Denna rätt har dessutom förstärkts under senare år eftersom det inte längre är ett krav att en elevs vårdnadshavare har språket som modersmål eller att eleven har grundläggande kunskaper i språket för att ha rätt till modersmålsundervisning.

Vidare vill utskottet uppmärksamma att modersmålsundervisning sedan den 1 juli 2015 får bedrivas genom fjärrundervisning om det inte finns någon legitimerad och behörig lärare att tillgå inom skolenheten eller när elevunderlaget är otillräckligt. Regeringen har även nyligen lämnat en lagrådsremiss till Lagrådet samt aviserat att man avser att presentera en proposition till riksdagen under våren 2016 om ökade möjligheter att erbjuda modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmålet genom fjärrundervisning. Utskottets förhoppning är att båda dessa insatser ska underlätta tillgången till modersmålsundervisning för fler elever och i fler språk.

När det gäller digitalt material på olika språk vill utskottet upplysa om Skolverkets pågående uppdrag att ta fram nationella it-strategier för skolväsendet. Detta uppdrag är av bred karaktär och inkluderar bl.a. frågor om användning av digitala läresurser, verktyg och arbetssätt i undervisningen och för att utveckla och anpassa undervisningen för alla elever. Skolverket har sedan tidigare även utvecklat plattformen Tema Modersmål, som ett stöd främst till de som arbetar inom barnomsorg och skola med modersmålsstöd, modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål, samt tagit fram material till nyanlända elever om den svenska skolan på flera olika språk.

I fråga om modersmålsstödet i förskolan vill utskottet informera om Skolinspektionens pågående regeringsuppdrag att granska förskolans kvalitet och måluppfyllelse. Skolinspektionens uppdrag kommer att beröra ett stort antal frågor inom förskolans värld, däribland frågan om hur förskolan genomför det pedagogiska uppdraget som det beskrivs i läroplanen. I denna granskning ingår bl.a. frågor om modersmålsstöd.

Mot bakgrund av det gällande regelverket och de satsningar som pågår inom de områden som behandlas av motionärerna avstyrker utskottet motionerna 2015/16:100 (V) yrkande 4, 2015/16:1182 (M), 2015/16:2179 (MP) och 2015/16:2738 (M) yrkande 1.

Nyanlända elever

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om nyanlända elever.
Jämför reservation 36 (KD).

Motionerna

I motion 2015/16:2636 av Ulrika Karlsson i Uppsala (M) yrkande 5 yrkar motionären att undervisningen för barn bör ses över. Motionären anför att barn till asylsökande bör erbjudas möjlighet att gå i en vanlig klass i en vanlig skola.

Motionärerna Ulrika Carlsson i Skövde och Johanna Jönsson (båda C) föreslår i motion 2015/16:3133 att det införs en möjlighet för fristående förskolor och grundskolor att ta emot nyanlända barn och elever, med undantag för kösystemet. Motionärerna anför att en skyndsam utredning bör genomföras och att en försöksverksamhet snabbt bör kunna komma till stånd.

Kommittémotion 2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 22 handlar om behovet av att säkerställa att nyanlända elevers kunskaper bedöms skyndsamt och att de snabbt får en placering i lämplig årskurs och undervisningsgrupp. Motionärerna anför att nyanlända elever ska ges samma möjligheter att tillgodogöra sig kunskapskraven i skolan.

I yrkande 24 anför motionärerna att regelverket kring förberedelseklasser behöver förtydligas, bl.a. för att undvika att eleverna blir kvar för länge i dessa och för att öka möjligheterna för nyanlända att under en period få fokusera mer på ämnet svenska.

Bakgrund och gällande rätt

Gällande rätt

Enligt skollagen (2010:800) har barn som är bosatta i landet skolplikt och en rätt till utbildning som motsvarar skolplikten (7 kap. 2 § första och andra styckena och 3 § första stycket). Med bosatt i landet avses i skollagen den som ska vara folkbokförd här (29 kap. 2 § första stycket), men vid tillämpningen av skollagen ska också vissa barn som inte är folkbokförda här anses som bosatta i landet. Till dessa barn räknas bl.a. asylsökande och barn som beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd samt barn som vistas här utan stöd av myndighetsbeslut eller författning (29 kap. 2 § andra stycket). Dessa grupper av barn har enligt skollagen (7 kap. 2 § tredje stycket) inte skolplikt, men de har samma rätt till utbildning som skolpliktiga barn.

De grupper av barn som nämns ovan och som inte är folkbokförda i Sverige har som huvudregel även rätt till utbildning i gymnasieskola och gymnasie-särskola, under förutsättning att de påbörjar utbildningen före 18 års ålder (29 kap. 2 och 3 §§).

Enligt 4 kap. 1 a § skolförordningen (2011:185) ska bl.a. asylsökande barn tas emot i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan så snart det är lämpligt med hänsyn till deras personliga förhållanden, men det bör ske senast en månad efter ankomsten. Motsvarande reglering finns i 12 kap. 14 § gymnasieförordningen (2010:2039).

Den 1 januari 2016 trädde nya bestämmelser i skollagen i kraft om mottagande och skolgång för nyanlända elever (3 kap. 12 a–f §§). Genom ändringarna fördes en definition av nyanländ in i skollagen (3 kap. 12 a §). Med nyanländ ska enligt skollagen avses den som har varit bosatt utomlands och som numera är bosatt här i landet eller ska anses bosatt här och som har påbörjat sin utbildning här efter höstterminens start det kalenderår då han eller hon fyller sju år. En elev ska inte längre anses vara nyanländ efter fyra års skolgång här i landet.

Samtidigt infördes bestämmelser i skollagen om att bl.a. en nyanländs kunskaper ska bedömas (3 kap. 12 c och d §§). Resultatet av bedömningen ska ingå i underlaget för beslut om placering i årskurs och undervisningsgrupp samt för planeringen av undervisningen och tidsfördelningen mellan ämnena.

Därutöver anges det i 3 kap. 12 e § att en nyanländ elev ska placeras i den årskurs som är lämplig med hänsyn till elevens ålder, förkunskaper och personliga förhållanden i övrigt. Rektorn ska besluta om en sådan elevs placering i årskurs så snart som möjligt och senast inom två månader från det att eleven har tagits emot. Eleven ska inom samma tid placeras i den undervisningsgrupp som eleven normalt ska tillhöra.

Med de nya bestämmelserna om nyanlända reglerades även de s.k. förberedelseklasserna i skollagen. Enligt 3 kap. 12 f § skollagen ska en nyanländ elev som saknar tillräckliga kunskaper i det svenska språket för att kunna följa och tillgodogöra sig den ordinarie undervisningen delvis få undervisas i förberedelseklass. Under samma förutsättningar ska även andra elever vars kunskaper har bedömts få undervisas delvis i förberedelseklass. En elevs undervisning i förberedelseklass i ett visst ämne ska avbrytas så snart eleven bedöms ha tillräckliga kunskaper för att kunna delta i den ordinarie undervisningen i ämnet. Undervisning i förberedelseklass ska inte få pågå längre än två år.

Pågående arbete

Med anledning av de nya bestämmelserna i skollagen om nyanlända elever har Skolverket tagit fram nya allmänna råd med kommentarer om utbildning för nyanlända elever. De allmänna råden (SKOLFS 2016:2) ger vägledning om hur hemkommuner, huvudmän, rektorer, lärare och övrig skolpersonal kan eller bör arbeta med mottagande av och den fortsatta utbildningen för nyanlända elever för att leva upp till författningarnas krav.

Skolverket har med anledning av de nya bestämmelserna även tagit fram kartläggningsmaterial som stöd för skolors kartläggning av nyanlända elevers kunskaper. Materialet är avsett att användas för elever i de obligatoriska

skolformerna men kan även användas i gymnasieskolans språkintröduktion. Kartläggningen sker i tre steg och ger skolan stöd i att ta reda på vilka kunskaper en nyanländ elev har med sig när hon eller han börjar skolan i Sverige. Resultatet av kartläggningens två första steg tillsammans med elevens ålder och personliga förhållanden i övrigt ska ligga till grund för rektorns beslut om placering i årskurs och i undervisningsgrupp.

Skolverket fick i juni 2015 ett uppdrag av regeringen att genomföra insatser för att stärka utbildningens kvalitet för nyanlända elever och vid behov för elever med annat modersmål än svenska (U2015/3356/S). Inom uppdraget ska Skolverket genomföra systematiska insatser för att stärka huvudmännens förmåga att på kort och lång sikt erbjuda nyanlända elever en utbildning av hög och likvärdig kvalitet med målet att förbättra förutsättningarna för goda kunskapsresultat för dessa elever. Skolverket lämnade in en plan för genomförande av uppdraget i oktober 2015, i vilken man redovisar de insatser som planeras under åren 2016–2019 (dnr 2015:779). Skolverket planerar att genomföra både generella insatser riktade till samtliga huvudmän och skolor, såsom kompetensutveckling, informationsinsatser och framtagande av olika stödmaterial, och riktad organisationsstöd till de huvudmän som bedöms vara i störst behov av stöd. Uppdraget löper till 2019 och ska redovisas årligen den 15 mars.

Den 23 oktober 2015 slöt regeringen, Moderaterna, Centerpartiet, Folkpartiet liberalerna och Kristdemokraterna en överenskommelse med anledning av flyktingkrisen. I denna överenskommelse ingår bl.a. att friskolor ska ha samma möjligheter som kommunala skolor att ta emot asylsökande och nyanlända elever.

Regeringen tillsatte i november 2015 en särskild utredare med uppdraget att bl.a. föreslå hur enskilda huvudmän för skolor där det finns kö ska kunna ta emot nyanlända elever (dir. 2015:122). Utredaren lämnade förslag i denna del av uppdraget den 22 januari 2016 (SOU 2016:9).

Regeringen har aviserat två propositioner om nyanländas utbildning under våren 2016. Den första propositionen rör vissa frågor om nyanlända elevers utbildning, och den andra propositionen gäller ökade möjligheter att erbjuda modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmålet genom fjärrundervisning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis framhålla att det är imponerande hur hårt man arbetar i våra skolor varje dag för att ta emot och undervisa alla nyanlända barn och ungdomar.

Utskottet anser att det är viktigt att asylsökande och nyanlända barn och ungdomar snabbt får en bra utbildning. Utifrån detta vill utskottet uppmärksamma att lagstiftningen möjliggör att bl.a. asylsökande barn och ungdomar så snart det är möjligt med hänsyn till deras personliga förhållande, men senast en månad efter ankomsten, ska tas emot i grundskolan, grundsärskolan,

specialskolan, sameskolan eller gymnasieskolan. Utskottet vill även framhålla att det av regleringen i skollagen framgår att en elev inte får undervisas enbart i förberedelseklass utan även ska ges undervisning tillsammans med den undervisningsgrupp som eleven normalt hör till. Förberedelseklasserna fyller enligt utskottets mening en viktig funktion för de elever som saknar tillräckliga kunskaper i det svenska språket för att enbart kunna delta i den ordinarie undervisningen. Utskottet vill samtidigt upplysa om att undervisningen i förberedelseklassen ska avbrytas när eleven har sådana kunskaper att den kan delta i den ordinarie undervisningen. Sammanfattningsvis anser utskottet att den gällande regleringen tydliggör de frågor som motionärerna lyfter fram om asylsökande och nyanlända barns skolgång samt undervisning i förberedelseklass. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2015/16:2636 (M) yrkande 5 och 2015/16:2878 (KD) yrkande 24.

Därutöver kan utskottet konstatera att det är avgörande för likvärdigheten i den svenska skolan och en stärkt kvalitet i undervisningen för nyanlända elever att fler skolor än i dag tar emot nyanlända elever. Utskottet välkomnar därför den migrationsöverenskommelse som slöts mellan regeringen och Moderaterna, Centerpartiet, Folkpartiet liberalerna och Kristdemokraterna i oktober 2015 som bl.a. innebär att friskolor ska ha samma möjligheter som kommunala skolor att ta emot asylsökande och nyanlända elever. Utskottet konstaterar att regeringen har aviserat att man avser att lägga en proposition med anledning av denna fråga under våren 2016. Utskottet vill inte föregripa detta arbete och avstyrker därmed motion 2015/16:3133 (C).

Utskottet vill betona att det är viktigt att nyanlända elevers kunskaper bedöms så snart som möjligt för att tillåta att de snabbt placeras i rätt årskurs och undervisningsgrupp med hänsyn till elevens ålder, förkunskaper och personliga förhållanden i övrigt. Utifrån detta ser utskottet positivt på de förändringar i lagstiftningen som trädde i kraft den 1 januari 2016 och som bl.a. innebär att en nyanländ elevs kunskaper ska bedömas och att bedömningen ska ingå i underlaget för beslut om placering i årskurs och undervisningsgrupp samt för planeringen av undervisningen och tidsfördelningen mellan ämnena. Mot bakgrund av dessa förändringar som nyligen har genomförts bedömer utskottet att innehållet i motion 2015/16:2878 (KD) yrkande 22 är tillgodosett och avstyrker därmed motionen.

Grundläggande om utbildningen

Skolans värdegrund

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. skolans värdegrund, en trygg skolmiljö och politisk information i skolan.

Jämför reservationerna 37 (SD), 38 (V) och 39 (KD).

Motionerna

Värdegrund

I motion 2015/16:2753 av Hanna Wigh (SD) yrkas att en ny lagstiftning ska införas om att slöjor inte ska bäras av elever i för- och grundskolornas verksamhet.

Enligt motion 2015/16:3099 av Carina Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 7 bör regelbundna lokala kartläggningar göras av elevers attityder och erfarenheter när det gäller såväl våra demokratiska fri- och rättigheter som våra skyldigheter. Resultaten av dessa kartläggningar ska därefter ligga till grund för fördjupade utbildningar inom dessa områden, anpassade efter elevunderlaget. Generellt måste det inom skolväsendet ges större utrymme att diskutera etik, moral, relationer och värdegrund. Kartläggningar och utredningar av attityder och erfarenheter när det gäller hedersnormer bör också göras.

I yrkande 8 framförs att undervisningen om mänskliga rättigheter bör utvecklas och att skolans arbete med att förankra grundläggande svenska värderingar bör fördjupas.

I yrkande 11 understryks att det ska vara nolltolerans mot särbehandling av elever baserad på kulturella eller religiösa trosuppfattningar.

I motion 2015/16:1472 av Robert Hannah och Lars Tysklind (båda FP) yrkande 1 framförs att samtycke och normkritik bör införas i läroplanen för grund- och gymnasieskolan.

I yrkande 2 föreslås att särskilda satsningar ska göras för att motverka antipluggkultur bland killar. Motionärerna menar att många män påtvingas destruktiva beteenden genom olika manlighetsnormer och att det begränsar deras möjligheter på olika områden. Motionärerna anger att det behövs ett långsiktigt arbete för att förändra mansrollen. Skolvärlden är en av de viktigaste miljöerna för att arbeta med normkritik bland unga.

Elever i den svenska förskolan ska, oavsett huvudman, garanteras en undervisning som står fri från religiös och politisk påverkan, enligt motion 2015/16:832 av Anders Österberg (S). Förskolan ska i teori och handling lära ut demokrati och rusta barnen för ett samhälle där alla inte tänker eller tycker lika.

I kommittémotion 2015/16:20 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 1 föreslås att Skolverket ska få i uppdrag att utreda ett inrättande av en kvalitetsmärkning av läromedel som är utformade i enlighet med läroplanernas värdegrund. Det är illa att det förekommer böcker i skolan som helt bryter mot läroplanernas värdegrund. Förslaget avser att underlätta för skolorna vid inköp av läromedel och sätta press på läromedelsförlagen att tänka igenom vad de publicerar, enligt motionärerna.

Fler vuxna och trygg skolmiljö

I motion 2015/16:2057 av Runar Filper (SD) föreslås att en morgonsamling ska införas i skolan. Motionären påpekar att det finns goda erfarenheter av morgonsamlingar i den finska skolan i form av mer gemenskap, lugn och respekt för varandra.

I kommittémotion 2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 9 framhålls värdet av fler vuxna i skolan. Fler vuxna kan ge avlastning i klassrummen, vara i korridoren och på skolgården under rasterna. Det civila samhället skulle kunna bidra i ökad utsträckning till en tryggare skola. Det väsentliga är att skolan hittar en fungerande modell som avlastar lärarna samtidigt som en trygg miljö i skolan kan upprätthållas.

Politisk information

I motion 2015/16:834 av Lawen Redar (S) framförs att det bör ses över vilken möjlighet skolor har att följa 1 kap. 4 § skollagen om att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Motion 2015/16:2341 av Sanne Eriksson m.fl. (S) behandlar frågan om ungdomsförbundens möjligheter att komma in på skolor. I dag får många politiska ungdomsförbund ofta avslag på en förfrågan om att besöka en skola. Men för att öka ungas engagemang i politiska partiorganisationer måste ungdomsförbunden få chansen att göra sig tillgängliga för frågor där unga människor finns, dvs. i skolan, enligt motionärerna.

Bakgrund och gällande rätt

Gällande rätt

I 1 kap. 4 § skollagen (2010:800) anges att syftet med utbildningen inom skolväsendet är att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.

I 1 kap. 5 § skollagen finns vissa grundläggande bestämmelser om hur utbildningen ska utformas för att de övergripande målen ska nås. I paragrafen sägs att utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Vidare sägs att var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling.

Enligt 1 kap. 11 § skollagen ska det för varje skolform och för fritidshemmet gälla en läroplan som utgår från bestämmelserna i denna lag.

Läroplanen ska ange utbildningens värdegrund och uppdrag. Den ska också ange mål och riktlinjer för utbildningen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om läroplaner.

Bakgrund och pågående arbete

Värdegrund

Skolverket har haft ett flertal regeringsuppdrag som behandlar frågan om skolans värdegrund. Den 20 januari 2015 redovisade verket regeringsuppdraget Förnyat uppdrag för att stärka skolans värdegrund och arbete mot diskriminering och kränkande behandling (U2011/567/S, U2011/2649/S). Skolverket redovisar insatser som genomförts, såsom kompetensutvecklingsinsatser, fördjupade studier, revidering av stödmaterial och allmänna råd samt nytt material, utvecklingspaket på webben m.m.

Inom ramen för de nationella skolutvecklingsprogram som Skolverket har i uppdrag att ta fram ingår förslag på kompetensutvecklings- och stödinsatser inom exempelvis skolans värdegrundsarbete.

Fler vuxna och trygg skolmiljö

Inom ramen för regeringens satsning Nationell samling för läraryrket samtalar regeringen med de lärarfackliga organisationerna och arbetsgivarna om insatser för att höja läraryrkets attraktionskraft. Frågor om hur lärares arbetsmiljö kan förbättras och hur den administrativa arbetsbördan kan minska ingår i en sådan diskussion. Vidare har riksdagen beslutat enligt regeringens förslag om ett särskilt statsbidrag för att skolhuvudmännen ska kunna öka antalet anställda i lågstadiet så att lärare i lågstadiet kan få mer tid för undervisning, ägna mer tid åt varje elev och klasserna kan bli mindre. För 2016 är 2 miljarder kronor avsatta, och motsvarande belopp är beräknat årligen fr.o.m. 2017 (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 174, 178 och 238). Aktuella föreslagna belopp redovisas i vårändringsbudgeten för 2016 (prop. 2015/16:99 s. 76).

I 2016 års ekonomiska vårproposition (2015/16:100 s. 47) framgår att ett tema i dialogen med parterna i den nationella samlingen för läraryrket har varit hur lärares arbetstid ska fredas så att de ska kunna ägna mer tid åt undervisning. Det sägs även att det är av avgörande betydelse att skolhuvudmännen säkerställer personalförsörjningen i skolan, t.ex. genom att rekrytera olika former av lärarassistenter för att avlasta lärare och rektorer, och att det är angeläget att avlasta lärare som arbetar inom de delar av skolsystemet där elevökningen varit störst. Regeringen framhåller i propositionen att man vill stödja detta arbete. Utöver resurstillskottet till kommunsektorn hösten 2015 på 9,8 miljarder kronor kan det enligt regeringen handla om att vid behov anpassa regelverken för subventionerade anställningar till skolans förutsättningar. Regeringen för inom ramen för den nationella samlingen för läraryrket samtal med parterna om detta.

Politisk information

Skolverket har tagit fram en juridisk vägledning som behandlar frågan om politisk information i skolan (granskad oktober 2012). I vägledningen refereras till rättspraxis om politiska partiers tillträde till skolor. Utifrån denna kan sägas att skolan inte är en allmän plats, vilket innebär att det inte finns någon rätt för en enskild eller en grupp personer att få tillträde till en skola för att där sprida ett budskap. En skola måste inte bjuda in politiska partier till skolan, men om skolan gör det måste den grundlagsfästa objektivitetsprincipen tillämpas. Det är rektorn som är ansvarig för att upprätthålla ordningen på skolan.

I Skolverkets vägledning anges bl.a. att det är viktigt att skolan är en fysisk arbetsplats där eleverna kan möta olika åsikter och värderingar. Det är bra om skolan uppmuntrar att politiska partier kommer till skolan och tar till vara de möjligheter som denna samverkan kan medföra. Det poängteras vidare bl.a. att det är bra om skolan har en strategi för partiernas deltagande med en beredskap att hantera olika situationer som kan uppstå.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) har tagit fram olika handlednings- och stödmaterial för skolans personal när det gäller frågor om politisk information. Även Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har tagit fram särskild information till skolhuvudmännen om hanteringen av denna fråga.

Den 21 augusti 2014 fattade den dåvarande regeringen beslut om en utredning om politisk information i skolan (dir. 2014:117, dir. 2015:55). Som skäl till utredningen angavs i direktiven bl.a. att det trots rättspraxis och stödmaterial finns en osäkerhet om hur skolan ska hantera politiska partier. Detta riskerar att leda till att skolor inte tar initiativ till samverkan med företrädare för politiska partier. Utredningen om politisk information i skolan överlämnade sitt betänkande Politisk information i skolan – ett led i demokratiuppdraget (SOU 2016:4) i januari 2016. Utredningens slutsats är att rättsläget är oklart när det gäller hur skolor ska bjuda in politiska partier. Mot bakgrund av detta föreslog utredningen att det införs en ny bestämmelse i skollagen som ger skolan möjlighet att begränsa antalet inbjudna partier att medverka i utbildningen till samtliga de som är representerade i antingen riksdagen, vald församling i en kommun eller Europaparlamentet. Enligt bestämmelsen ska skolan också kunna bjuda in politiska partier utifrån ett annat urval om urvalet sker på någon annan objektiv grund. Om politiska partier har bjudits in ska eleverna som ett led i utbildningen ges möjlighet att på lämpligt sätt få ta del av information också från andra politiska partier som inte blivit inbjudna av skolan men som har anmält intresse att få medverka.

Utskottets ställningstagande

I likhet med tidigare ställningstagande (bet. 2014/15:UbU11) när det gäller yrkanden om skolans värdegrund konstaterar utskottet att de viktigaste fundamenten för skolans värdegrund finns fastlagda i skollagen.

Värdegrunden, som ska utgå från grundläggande demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter, uttrycks i flera internationella konventioner som Sverige har anslutit sig till, exempelvis FN:s konvention om barns rättigheter (barnkonventionen) och i artikel 13 i FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. I skolans läroplaner finns närmare beskrivningar av de grundläggande värden som skolan ska förmedla. Som utskottet har poängterat tidigare kan inte värdegrundsarbetet skiljas ut som en särskild fråga i utbildningen, utan detta är ett arbete som ska praktiseras av alla verksamma i skolan. När det gäller frågan om förbud mot slöja vill utbildningsutskottet hänvisa till den behandling av frågan som konstitutionsutskottet (KU) tidigare har gjort, senast i betänkande 2015/16:KU15. I detta betänkande återges relevant reglering i regeringsformen och diskrimineringslagen samt Europakonventionen. KU:s ställningstagande är, i enlighet med vad utskottet tidigare har uttalat, att en lagstiftning som förbjuder slöja för barn i vissa verksamheter inte bör komma i fråga. Utbildningsutskottet finner inte anledning att göra något annat ställningstagande i denna fråga.

Utskottet vill också påminna om Skolverkets arbete med värdegrundsfrågor. Inom ramen för de regeringsuppdrag verket haft under de senaste åren har en mängd insatser genomförts i form av kompetensutveckling riktade till olika aktörer, framtagande av stödmaterial osv. En fortsättning och utveckling av arbetet genomförs och planeras inom de nationella skolutvecklingsprogrammen som Skolverket har i uppdrag att arbeta med.

Skolhuvudmän, rektorer och lärare har möjligheter att utifrån behov välja lämpliga metoder och arbetssätt i arbetet med värdegrundsfrågor. Att värdera läromedels perspektiv är en uppgift som ingår som en naturlig del av det professionella arbetet för skolans ansvariga, enligt utskottets mening.

Att miljön i skolan är lugn och ger goda förutsättningar för lärande är av stor vikt. Enligt utskottets mening finns det stora möjligheter för skolhuvudmän, rektorer och lärare att prova olika metoder och strategier för att utveckla detta. Ytterligare möjligheter kan komma att ges utifrån de förslag och insatser som kommer att utnyttas från de nationella skolutvecklingsprogrammen. Likaså kan de pågående samtalen mellan regeringen och skolans aktörer i den Nationella samlingen för läraryrket ge möjligheter att hitta nya konstruktiva förslag om förbättringar av skolans miljö. Utskottet vill också påminna om att riksdagen, efter förslag från regeringen, har beslutat om ett statsbidrag som möjliggör för skolhuvudmän att anställa fler lärare i lågstadiet, så att lärarna får mer tid för sitt arbete och så att klasserna kan bli mindre i lågstadiet. Därigenom ökar möjligheten till en lugnare miljö för både lärare och elever.

När det gäller frågan om politisk information i skolan vill utskottet inte föregripa kommande eventuella förslag utifrån de förslag som lämnats av Utredningen om politisk information i skolan.

Sammantaget avstyrker utskottet med hänvisning till gällande rätt och till huvudmannens ansvar för kompetensutveckling, beslutat statsbidrag samt pågående beredning motionerna 2015/16:20 (V) yrkande 1, 2015/16:832 (S),

2015/16:834 (S), 2015/16:1472 (FP) yrkandena 1 och 2, 2015/16:2057 (SD), 2015/16:2341 (S), 2015/16:2753 (SD), 2015/16:2878 (KD) yrkande 9 och 2015/16:3099 (SD) yrkandena 7, 8 och 11.

Jämställdhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. jämställdhet och genuskunskap i skolan.

Jämför reservation 40 (V).

Motionerna

I motion 2015/16:636 av Olle Thorell m.fl. (S) föreslås att frågan om fler pedagoger med genuskunskap inom skolan och förskolan ses över. Möjligheterna till kompetensutveckling för personalen kan ske genom att genuspedagoger engageras i verksamheten.

I kommittémotion 2015/16:20 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 2 anföras att utbildning i feministiskt självförsvar bör erbjudas alla flickor från årskurs 7. Feministiskt självförsvar handlar om att öka medvetenheten om pojkars och mäns sexualiserade våld mot kvinnor och om att medvetandegöra flickor eller kvinnor om sina möjligheter och rättigheter att försvara sig. Att introducera detta kan göras genom små förändringar i skolans styrdokument. Det bör inte föranleda något behov av ytterligare finansiering.

I yrkande 3 framförs att förändringar bör ske i läroplanerna för grundskolan och gymnasieskolan samt i högskoleförordningens examensordningar eftersom de begrepp som Unesco använder i sitt arbete för jämställdhet i och genom utbildning inte omfattas i gällande formuleringar.

I yrkande 5 framförs att Skolverket bör få i uppdrag att upprätta nationell statistik över genuspedagoger och att utarbeta råd och riktlinjer för hur genuspedagoger ska arbeta med jämställdhetsfrågorna. För att jämställdhetsarbetet ska vara framgångsrikt måste det finnas med i hela verksamheten i förskola och skola. Genuspedagogerna skulle kunna ha en viktig del i detta arbete, men det krävs att de är fler och har tillräckligt med tid och resurser till sitt förfogande.

I yrkande 6 föreslås att det ska utredas om resurscentrum för jämställdhet i skolan bör inrättas på kommunal eller regional nivå. Resurscentrumen ska vara till för att stärka kompetensen bland utbildningsförvaltningarnas personal, skolledare, arbetslag och lärare.

Bakgrund och gällande rätt

Gällande rätt

Skolans jämställdhetsuppdrag finns formulerat i både skollagen, diskrimineringslagen och i skolans läro- och kursplaner.

Skollagen

I skollagen (2010:800) framgår grunden för skolans arbete med att främja jämställdhet och likabehandling (1 kap. 5 §). Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. I skollagen (1 kap. 8 §) hänvisas även till gällande bestämmelser i diskrimineringslagen (2008:567) om att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter inom utbildningsområdet oavsett kön m.m.

Diskrimineringslagen

I 3 kap. 14–16 §§ diskrimineringslagen anges att en utbildningsanordnare som bedriver verksamhet enligt skollagen m.m. ska bedriva ett aktivt arbete för att främja lika rättigheter och möjligheter för de barn, elever eller studenter som deltar i eller söker till verksamheten, oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning eller sexuell läggning. Utbildningsanordnaren ska vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att något barn eller någon elev eller student som deltar i eller söker till verksamheten utsätts för trakasserier som har samband med kön m.m. Utbildningsanordnaren ska vidare redogöra för sina åtgärder i en likabehandlingsplan som följs upp årligen.

Styrdokument

Enligt läroplanen för grundskolan (Lgr 11) är frågan om jämställdhet mellan könen ett av de värden som skolan ska gestalta och förmedla. Skolan ska aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Det sätt på vilket flickor och pojkar bemöts och bedöms i skolan, och de krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Vidare anger läroplanen att skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmonster. Den ska därför ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet.

I läroplanens grundläggande värden för skolan nämns jämställdhet tillsammans med värden som individens frihet och integritet och alla människors lika värde. I de övergripande målen anges de normer och värden samt de kunskaper som alla elever bör ha utvecklat när de lämnar grundskolan. Målen anger inriktningen på skolans arbete. En målsättning är att det i undervisningen integreras ämnesövergripande kunskapsområden som jämställdhet. Enligt grundskolans läroplan har rektorerna ansvar för att undervisningen integrerar ämnesövergripande kunskapsområden, t.ex. jämställdhet. Vidare

framgår det av läroplanen att alla som arbetar i skolan ska främja elevernas förmåga och vilja till ansvar och inflytande över den sociala, kulturella och fysiska skolmiljön. Varje lärare ska här särskilt verka för att flickor och pojkar får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen. I kursplanerna för olika ämnen, t.ex. hem- och konsumentkunskap, religionskunskap och samhällskunskap, utvecklas närmare hur jämställdhet och könsroller m.m. ska behandlas.

I läroplanen för gymnasieskolan (Gy 11) anges på motsvarande sätt som i Lgr 11 att jämställdhet är ett av utbildningens grundläggande värden och att undervisningen till innehåll och uppläggning ska präglas av ett jämställdhetsperspektiv.

Pågående arbete

Skolverket har haft ett flertal olika regeringsuppdrag inom jämställdhetsområdet i skolan. Skolverkets insatser har främst bestått i kompetensutveckling, fortbildning, kunskaps- och erfarenhetsspridning, samverkan och produktion av material. I en avslutande redovisning den 18 februari 2015 (dnr 2011:01314) presenterades insatser som Skolverket gjort inom ramen för de regeringsuppdrag om jämställdhet verket har fått sedan 2011. Skolverket menar att det är svårt att dra slutsatser om de direkta effekterna av insatserna redan nu eftersom det handlar om att förändra djupt etablerade strukturer, vilket kräver ett långsiktigt och systematiskt arbete. I redovisningen lämnar verket sina synpunkter om hur styrningen av jämställdhets- och värdegrundsarbetet kan förbättras för att ytterligare integrera frågorna i verksamheten.

Statskontoret har utvärderat Skolverkets uppdrag och överlämnade i mars 2015 rapporten Jämställdhet i skolan – utvärdering av Skolverkets särskilda uppdrag 2008–2014 (Rapport 2015:7). Statskontorets utvärdering behandlar framför allt tre typer av insatser: fortbildning, lokala utvecklingsprojekt och forskarledd handledning. Utvärderingen har gjort en bedömning av om insatserna nått ut till avsedda målgrupper, om insatserna ger ökad kunskap om jämställdhet och hur man kan arbeta för att främja jämställdhet samt om den förvärvade kunskapen används och sprids vidare. Enligt Statskontoret har Skolverkets satsningar bidragit till att skapa ökad kunskap, men spridningen och användningen är begränsad. Statskontoret bedömer att effekterna av satsningarna har blivit mindre än vad som avsågs. Statskontoret pekar på ett antal faktorer som kan öka genomslaget för insatser för jämställdhet liksom hur eventuella framtida insatser bör utformas.

De nationella skolutvecklingsprogrammen som Skolverket arbetar med ska också omfatta insatser för arbetsformer och arbetssätt för att utveckla arbetet med skolans värdegrund, t.ex. jämställdhet.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottet har frågan om jämställdhet i vid bemärkelse stor betydelse i skolans verksamhet. Vikten av arbetet med jämställdhetsfrågor framgår också tydligt i skolans styrdokument. Utskottet vill också särskilt lyfta fram Skolverkets insatser på detta område, både de som hittills har genomförts och de som kommer att utmynna från de nationella skolutvecklingsprogrammen som Skolverket för närvarande har i uppdrag att arbeta med. Insatserna kommer att omfatta arbetsformer och arbetssätt för att utveckla arbetet med skolans värdegrund, inklusive arbetet med jämställdhet och normkritik. Utskottet vill också påminna om att Skolverket pekar på att utvecklingsinsatser som ska stödja förskolors och skolors värdegrundsarbete och arbete med jämställdhetsfrågor behöver bedrivas både samlat och långsiktigt (redovisning regeringsuppdrag 2015-02-18). Utskottet noterar vidare att regeringen har aviserat att ett jämställdhetsperspektiv ska integreras i de mål som finns på utbildningsområdet och att lämpliga indikatorer ska utvecklas i detta syfte.

Enligt utskottet har skolhuvudmän, rektorer och lärare möjlighet att inom befintliga ramar välja lämpliga upplägg på jämställdhetsarbetet liksom samarbetspartner, utifrån aktuella och prioriterade behov. Utskottet ser därför ingen anledning att vidta några åtgärder i detta avseende och avstyrker därmed motionerna 2015/16:20 (V) yrkandena 2, 3, 5 och 6 och 2015/16:636 (S).

Kränkande behandling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om kränkande behandling.
Jämför reservation 41 (SD).

Motionerna

Enligt motion 2015/16:1236 av Christian Holm Barenfeld (M) yrkande 3 bör man överväga att inrätta en webbaserad kontaktplattform för barn och unga som mår dåligt i syfte att snabbt kunna sätta in rätt stöd.

I motion 2015/16:1847 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 17 föreslås att det ska genomföras en antimobbningssatsning i den svenska skolan. Motionärerna lyfter fram vikten av ett aktivt agerande av lärare och skolläda men även att föräldrar är delaktiga.

Motionärerna i motion 2015/16:3099 av Carina Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 10 uppmärksammar frågan om anmälningsplikt för skolpersonal vid misstanke om hedersrelaterat våld eller förtryck i elevers hemmiljö. För att våga bryta sig loss måste offren vara säkra på att få den hjälp de söker, en säkerhet som måste förmedlas via personalen. Det är viktigt att personalen utbildas i att identifiera och bemöta offer för hedersförtryck på ett sätt som skapar trygghet.

I motion 2015/16:612 av Patrik Engström m.fl. (S) yrkande 1 anser motionären att man bör överväga att stärka skolors skyldighet att agera vid missförhållanden i skolan. I yrkande 2 uppmärksammas skolans möjligheter att vidta ytterligare åtgärder för att förebygga mobbning och kränkande behandling i skolan. I dag är det svårt att veta om skolorna arbetar på rätt sätt med främjande och förebyggande åtgärder eller om genomförda åtgärder är tillräckliga. I motion 2015/16:1000 av Hannah Bergstedt m.fl. (S) yrkande 1 framförs på liknande sätt behovet av att stärka skolans skyldighet att agera vid missförhållanden i skolan. Även i motion 2015/16:1862 av Anna Wallentheim m.fl. (S) yrkande 2 uttalas ett behov av att se över möjligheten att ge skolor och lärare ökade förutsättningar att motverka mobbning. En kombination av kunskapshöjande insatser både på lärarutbildningen och inom skolvärlden skulle vara effektivt, menar motionären.

Bakgrund och gällande rätt

Gällande rätt

Arbetet mot kränkande behandling och diskriminering regleras i skollagen (2010:800) och diskrimineringslagen (2008:567). I lagarna ställs krav på att huvudmän respektive utbildningsanordnare bedriver ett målinriktat arbete för att främja barns och elevers lika rättigheter och möjligheter liksom för att förebygga och förhindra kränkande behandling respektive diskriminering. Skollagen ställer krav på att huvudmannen varje år upprättar en plan mot kränkande behandling, och enligt diskrimineringslagen ska utbildningsanordnaren årligen upprätta en likabehandlingsplan.

I 6 kap. 3 § skollagen definieras kränkande behandling som ett uppträdande som utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen kränker ett barns eller en elevs värdighet. Det är huvudmannen som ska se till att det vidtas åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling (6 kap. 7 §).

Skollagen föreskriver vidare att lärare, förskollärare eller annan personal som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten har en skyldighet att anmäla detta till förskolechefen eller rektorn (6 kap. 10 §). En förskolechef eller rektor som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden. Dessa regler ska tillämpas på motsvarande sätt om ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för trakasserier eller sexuella trakasserier på sätt som avses i diskrimineringslagen.

Om huvudmannen eller personalen åsidosätter sina skyldigheter enligt bestämmelserna i skollagen ska huvudmannen dels betala skadestånd till barnet eller eleven för den kränkning som detta innebär, dels ersätta annan

skada som har orsakats av åsidosättandet (6 kap. 12 §). Om kränkningen är ringa betalas det inte ut något skadestånd.

I Skolinspektionens uppdrag ligger att ha tillsyn över att bestämmelserna i skollagen följs. I Diskrimineringsombudsmannens (DO) uppdrag ligger att ha tillsyn över att bestämmelserna i diskrimineringslagen följs. Barn- och elevombudsmannen utreder anmälningar mot kränkande behandling mot barn och elever samt företräder barn eller elever i domstol i ärenden där det finns förutsättningar att kräva skadestånd från den som driver skolan.

Pågående arbete

Skolverkets arbete

Skolverkets Allmänna råd för arbetet mot diskriminering och kränkande behandling riktar sig till huvudmän, rektorer, förskolechefer och övrig personal i verksamheterna. De allmänna råden anger hur dessa bör arbeta för att metodiskt främja likabehandling och för att förebygga och åtgärda kränkande behandling, trakasserier och diskriminering.

Skolverket hade under perioden 2011–2014 i uppdrag att genomföra en förnyad satsning för att stärka skolans värdegrund och arbete mot diskriminering och kränkande behandling (se ovan under avsnittet Värdegrund). Uppdraget redovisades den 20 januari 2015. Inom ramen för regeringsuppdraget genomförde Skolverket utbildningsinsatser samt sammanställde och spred information. Skolverket har tidigare utvärderat olika metoder mot mobbning.

Vidare har verket tagit fram en juridisk vägledning om trygghet och studiero (reviderad december 2014) som bl.a. tydliggör att utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Lärare och elever ska arbeta förebyggande för att studiemiljön ska vara god. Ibland är inte det tillräckligt och då kan skolan behöva vidta någon av de disciplinära åtgärder som finns i skollagen.

Inom ramen för arbetet med nationella skolutvecklingsprogrammen ska Skolverket ta fram kompetens- och stödinsatser för arbetsformer och arbetssätt för att utveckla arbetet med skolans värdegrund, t.ex. i arbetet mot diskriminering och kränkande behandling.

Övriga myndigheters arbete

Diskrimineringsombudsmannen (DO) har tagit fram handledningar till skolans personal om det främjande och förebyggande arbetet, t.ex. Husmodellen som utgår från de olika diskrimineringsgrunderna. I samarbete med Barn- och elevombudet (BEO) vid Skolinspektionen och Skolverket har DO utvecklat ett internetbaserat verktyg, planforskolan.se, som ger vägledning och struktur för hur en likabehandlingsplan kan se ut.

Pågående utredning

Den förra regeringen tillsatte 2014 Utredningen om bättre möjligheter att motverka diskriminering (dir. 2014:10, dir. 2014:79), som ska föreslå hur arbetet mot diskriminering kan organiseras och effektiviseras. Utredningen har bl.a. i uppdrag att analysera hur samarbetet mellan DO och Skolinspektionen fungerar samt bedöma behovet av förändringar utifrån detta. Utredningen fick ett tilläggsdirektiv den 8 december 2015 (dir. 2015:129), bl.a. att analysera och ta ställning till om, och i så fall hur, diskrimineringslagens regler på det skollagsreglerade området bör flyttas till skollagen. I och med tilläggsdirektivet förlängdes även utredningstiden till den 16 december 2016.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill poängtera att skolans ansvar för att förebygga och åtgärda kränkande behandling, mobbning, diskriminering och trakasserier är tydligt fastlagt i skollagen. Flera myndigheter har också till uppgift att ge stöd till skolan och att följa hur skolan hanterar detta ansvar. Skolverket och Diskrimineringsombudsmannen stöder skolans personal genom material och utvecklingsinsatser. Genom sin tillsyn uppmärksammar och återkopplar Skolinspektionen brister i skolornas arbete med dessa frågor. Barn- och elevombudsmannen har en viktig roll i att ge elever och vårdnadshavare stöd vid anmälningar om kränkande behandling.

Utskottet vill understryka att arbetet med att ge barn och elever en trygg miljö i skolan, utan kränkande behandling eller trakasserier, hela tiden måste hållas levande och aktivt hos alla som är berörda. Enligt utskottets mening finns det förutsättningar för att göra detta utifrån gällande reglering, det arbete som utförs av ansvariga myndigheter och de kommande insatser som kan förväntas, t.ex. ytterligare kompetensutveckling. När det gäller eventuella behov av tydliggörande och gränsdragningar mellan lagstiftning och myndigheter vill utskottet avvakta kommande utredningsförslag och beredning av detsamma.

Utskottet avstyrker därmed motionerna 2015/16:612 (S) yrkandena 1 och 2, 2015/16:1000 (S) yrkande 1, 2015/16:1236 (M) yrkande 3, 2015/16:1847 (SD) yrkande 17, 2015/16:1862 av (S) yrkande 2 och 2015/16:3099 (SD) yrkande 10.

Utbildning på vetenskaplig grund

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om utbildning på vetenskaplig grund.

Jämför reservationerna 42 (C) och 43 (KD).

Motionerna

I kommittémotion 2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 8 begär motionärerna att man bör se över möjligheten att inrätta referensgrupper bestående av exempelvis forskare inom utbildning, lärare och annan expertis som skulle kunna göra små justeringar i kursplaner och metoder utan att det krävs några större politiska beslut. Motionärerna anser att det är viktigt att undanröja hinder i lagar och regler för att stärka flexibiliteten och lärarnas, skolledarnas och professionens möjlighet att ta beslut på egen hand.

I kommittémotion 2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 2 framhåller motionärerna behovet av att kvalitetssäkra skolans metoder. Motionärerna anser att man bör tillsätta en utredning om inrättandet av en instans för utvärdering av skolans undervisningsmetoder.

I yrkande 3 anser motionärerna även att vetenskapliga utvärderingar i större utsträckning ska ligga till grund för de pedagogiska metoder som används i skolan. Enligt motionärerna är ett problem på skolans område att nya pedagogiska metoder och trender som inte alltid har stöd i vetenskap och beprövad erfarenhet snabbt genomförs i verksamheten.

I yrkande 4 framhåller motionärerna att det behövs mer forskning om vilka pedagogiska metoder som faktiskt fungerar och ger bra resultat. Motionärerna pekar på att den pedagogiska forskningen i Sverige i liten utsträckning fokuserar på utvärdering av undervisningsmetoder. De undervisningsmetoder som används i skolan måste enligt motionärerna ha bättre stöd i forskning och utvärdering innan de introduceras. Motionärerna anser därför att det bör inrättas en funktion liknande den som finns inom hälso- och sjukvården (Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, SBU) som får uppdraget att dels utvärdera undervisningsmetoder, dels stimulera akademisk forskning inom området.

Bakgrund och gällande rätt

Enligt 1 kap. 5 § skollagen (2010:800) ska utbildningen vila på vetenskaplig grund och erfarenhet. I förarbetena till skollagen framgår att de nationella styrdokumenterna ger läraren utrymme att välja innehåll och metoder för att nå målen och att detta kräver ett vetenskapligt förhållningssätt genom att kritiskt granska, att pröva och att sätta enskilda faktakunskaper i ett sammanhang. Arbetet i skolan med att välja innehåll och metod och att värdera resultatet ska därför präglas av ett vetenskapligt förhållningssätt och kunskaper som grundar sig på relevant forskning och beprövad erfarenhet. Vidare framgår det att formuleringen om vetenskaplig grund och erfarenhet tydliggör lärares ansvar att bedriva en undervisning som vilar på vetenskaplig grund (se prop. 2009/10:165 s. 223 f.).

Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen, se 4 kap. 3 § skollagen. Kvalitetsarbetet ska även ske på enhetsnivå och ska genomföras under medverkan av lärare, förskollärare, övrig personal och elever. Rektorn

och förskolechefen ansvarar för att kvalitetsarbetet vid enheten genomförs (se 4 kap. 4 § skollagen). Reglerna i 4 kap. skollagen innehåller även krav på att ett systematiskt och kontinuerligt kvalitetsarbete ska dokumenteras för i stort sett alla former av utbildning och verksamhet, oberoende av huvudman. Vidare ska det systematiska kvalitetsarbetet inriktas mot att uppfylla de nationella målen för utbildningen. Kravet innebär att huvudmän samt förskole- och skolenheter systematiskt och kontinuerligt ska följa upp verksamheten, analysera resultaten i förhållande till de nationella målen och utifrån det planera och utveckla utbildningen.

Skolverket

Enligt 7 § Skolverkets instruktion ska myndigheten stödja kommuner och andra huvudmän i deras utbildningsverksamhet och andra pedagogiska verksamheter samt bidra till att förbättra deras förutsättningar att arbeta med utveckling av verksamheten för ökad måluppfyllelse genom att bl.a. sammanställa och sprida kunskap om resultat av forskning (7 § förordningen [2015:1047] med instruktion för Statens skolverk).

Skolforskningsinstitutet

Myndigheten Skolforskningsinstitutet inledde sin verksamhet den 1 januari 2015. Skolforskningsinstitutets huvuduppgift är att bidra till att de verksamma inom skolväsendet ges goda förutsättningar att planera, genomföra och utvärdera undervisningen med stöd av vetenskapligt underbyggda metoder och arbetssätt. Institutet ska bidra till goda förutsättningar för barns och elevers utveckling och lärande och till förbättrade kunskapsresultat för elever. Dessutom ska institutet validera forskningsresultat inom området med avseende på kvalitet och relevans, systematiskt sammanställa forskningsresultat med god vetenskaplig kvalitet och presentera resultaten på ett sätt som är användbart för de verksamma inom skolväsendet. Institutet ska även sprida forskningsresultaten och göra dem tillgängliga för de verksamma inom skolväsendet.

Vidare ska institutet utlysa medel för praktisk forskning av högsta vetenskapliga kvalitet inom de områden där relevant sådan forskning saknas och fördela medel till praktisk forskning av högsta vetenskapliga kvalitet (se förordning [2014:1578] med instruktion för Skolforskningsinstitutet).

Skolforskningsinstitutet har beviljats medel för 2016 som uppgår till 20 miljoner kronor för att finansiera praktisk forskning (regleringsbrev för budgetåret 2016 för Skolforskningsinstitutet). Institutet planerar att öppna utlysningen under senare delen av våren 2016 med beslut om tilldelning under oktober/november 2016.

Skolkommissionen

Regeringen har tillsatt en kommitté – en skolkommission – som ska lämna förslag som syftar till höjda kunskapsresultat, förbättrad kvalitet i undervisningen och en ökad likvärdighet i skolan (U 2015:03). Förslagen ska fokusera på förskoleklassen, grundskolan och gymnasieskolan och ska bl.a. utgå från OECD:s slutliga rekommendationer från den tematiska granskningen av svensk skola. En viktig utgångspunkt för förslagen är att de utgår från såväl nationell som internationell forskning och beprövad erfarenhet. En annan utgångspunkt är att förslagen ska vara såväl samhällsekonomiskt som budgetmässigt effektiva och bl.a. beakta huvudmännens behov av anpassningar av t.ex. organisation och personal. Uppdraget ska slutredovisas senast den 13 januari 2017 (dir. 2015:35).

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan inledningsvis konstatera att det är reglerat i skollagen att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och erfarenhet och att det innebär att arbetet i skolan med att välja innehåll och metod och att värdera resultatet ska präglas av ett vetenskapligt förhållningssätt och kunskaper som grundar sig på relevant forskning och beprövad erfarenhet. Bestämmelserna i skollagen riktar sig både till dem som utformar styrdokument för skolan och till dem som är verksamma i skolan. Utskottet vill därför framhålla vikten av att skolor har ett forskningsbaserat arbetssätt som grund för det egna utvecklingsarbetet. Varje lärare förväntas således hålla sig orienterad inom sitt ämnesområde och följa den pedagogiska utvecklingen och forskningen. Det betyder i sin tur att rektorer, förskolechefer och huvudmän har ett ansvar för att skolans personal får möjlighet till kollegialt lärande, möjlighet att utveckla sina ämnes- och metodkunskaper samt stöd när det gäller att ta del av den senaste forskningen. Utskottet vill uppmärksamma att grunden för det forskningsbaserade arbetssättet har likheter med det som i skollagen benämns systematiskt kvalitetsarbete. Skollagens krav på systematiskt kvalitetsarbete innebär att huvudmän, förskoleenheter och skolenheter systematiskt och kontinuerligt ska följa upp verksamheten, analysera resultaten i förhållande till de nationella målen och utifrån det planera och utveckla utbildningen. Verksamhetens resultat behöver dessutom följas upp, analyseras och bedömas i förhållande till vad vetenskap och beprövad erfarenhet lyfter fram som betydelsefullt. Även vid planering och prioritering av utvecklingsinsatser är det viktigt att ta hänsyn till aktuell forskning.

Utskottet vill även framhålla att Skolverket bevakar forskning inom flera områden med målet att öka kunskapen om forskning hos rektorer och lärare, så att de kan dra nytta av och använda forskningsresultaten i praktiken. Skolverket samarbetar med olika universitet och högskolor där mycket av forskningen bedrivs. Dessutom har det nyinrättade Skolforskningsinstitutet som främsta uppgift att se till att de verksamma inom förskola och skola ges goda förutsättningar att planera, genomföra och utvärdera undervisningen,

med stöd av vetenskapligt underbyggda metoder och arbetssätt. Myndigheten ska även utlysa och fördela medel till praktisknära forskning av högsta vetenskapliga kvalitet.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 2015/16:2399 (C) yrkande 8 och 2015/16:2878 (KD) yrkandena 2–4.

Utbildningens innehåll

Vissa undervisningsämnen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om vissa undervisningsämnen.

Jämför reservationerna 44 (M) och 45 (SD) samt särskilt yttrande 3 (L).

Motionerna

Lag och rätt

I kommittémotion 2015/16:2303 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 3 framhålls att skolans ansvar enligt läroplanen att förmedla grundläggande kunskaper i lag och rätt måste utvecklas. Motionärerna påpekar att sådana kunskaper behövs i livet men också för att på ett konstruktivt sätt förstå och kritiskt granska det media rapporterar om.

I kommittémotion 2015/16:2305 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 3 anför att undervisningen i lag och rätt i grundskolan behöver utvärderas. Motionärerna framhåller att en sådan utvärdering behövs som underlag för fortsatta initiativ.

Sex och samlevnad

I motion 2015/16:2147 av Veronica Lindholm m.fl. (S) uttalas att det behövs en integrerad sex- och samlevnadsundervisning i skolan. Undervisningen bör vara ämnesövergripande och återkomma under hela skoltiden.

Enligt motion 2015/16:2805 av Magda Rasmusson (MP) yrkande 2 finns det ett behov av att ge ett uppdrag till Skolverket att regelbundet stödja, följa och utvärdera sex- och samlevnadsundervisningen i skolan.

Trafikfrågor

Boriana Åberg (M) föreslår i motion 2015/16:804 att trafikundervisningen i grundskolan ska förstärkas. Motionären pekar på att den undervisning som finns främst sker i de yngre åldrarna, vilket gör att det uppstår ett kunskapsglapp när tonåringarna börjar röra sig ute i trafiken.

I motion 2015/16:3090 av Markus Wiechel (SD) framför motionären att trafikteori bör införas i skolan. Motionären påpekar att alla vuxna människor bör ha grundläggande kunskap om trafiksäkerhet för att kunna spara fler liv i trafiken.

I motion 2015/16:2283 av Larry Söder (KD) föreslår motionären en informationskampanj i Sverige kring trafiksäkerhet och trafikregler, där skolorna kan vara motorn i informationskampanjen.

Övriga frågor

I motion 2015/16:1583 av Hans Rothenberg (M) anförs att ämnet geologi bör införas på schemat i grundskolan och gymnasiet. Motionären argumenterar att en i samhället bred och gedigen kunskap om geologi är en kvalificerad resurs som måste tas till vara.

Motion 2015/16: 2002 av Markus Wiechel och Richard Jomshof (båda SD) yrkande 1 handlar om elevers möjlighet att i större utsträckning tillbringa tid med djur. Motionärerna anför att regeringen bör återkomma med förslag som syftar till att öka en verklighets- och djurnära pedagogik i Sveriges skolor.

I motion 2015/16:2901 av Markus Wiechel och Jeff Ahl (båda SD) yrkande 2 anför motionärerna att skolelever bör utbildas i samhällsplik och fostran samt att samverkan mellan skolan och Försvarsmakten bör öka.

Paula Bieler och Markus Wiechel (båda SD) framför i motion 2015/16:2905 att det bör utredas hur ökade kunskaper om arbetsrätt och arbetsmarknadens villkor på bästa sätt kan föras in i grundskolans utbildningsplaner.

I motion 2015/16:518 av Birgitta Ohlsson och Robert Hannah (båda FP) anförs att undervisning om seyfo bör skrivas in i den svenska läroplanen. Motionärerna framhåller att det i svenska läroplaner finns skrivningar om världskrigen, förintelsen och gulag men att det saknas skrivningar om seyfo.

Bakgrund och gällande rätt

Enligt 1 kap. 11 § skollagen (2010:800) ska det för varje skolform och för fritidshemmet gälla en läroplan som utgår från bestämmelserna i skollagen. Läroplanen ska ange utbildningens värdegrund och uppdrag. Den ska också ange mål och riktlinjer för utbildningen. Det är regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, som meddelar föreskrifter om läroplaner.

Grundskolan

Grundskolans ämnen räknas upp i 10 kap. 4 § skollagen. Undervisningen ska omfatta bild, engelska, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, matematik, musik, naturorienterande ämnen (biologi, fysik och kemi), samhällsorienterande ämnen (geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap), slöjd, svenska eller svenska som andraspråk och teknik.

Dessutom ska modersmål, för de elever som ska erbjudas sådan undervisning, och språkval finnas som ämne. För varje ämne ska det finnas en kursplan (10 kap. 8 §).

Utöver undervisningen i de särskilda ämnena finns elevens val och skolans val (10 kap. 4 §). Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen. Skolans val får omfatta ett lokalt tillval, om Skolverket har godkänt en plan för undervisningen. En del eller hela utrymmet för skolans val (600 timmar) ska kunna användas till ett sådant lokalt tillval. Det kan handla om ett speciellt område som inte täcks av kursplanerna.

I förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165, avsnitt 14.3) framgår att läroplanen inklusive kursplanerna och kunskapskraven uttrycker de kunskaper och värden som eleverna ska ha med sig från grundskolan. När det gäller utformningen av undervisningen, bl.a. val av stoff och metoder, framgår det av förarbetena att dagens styrdokument ger stor frihet för varje skola att organisera undervisningen efter egna förutsättningar och pedagogiska val. Den nationella timplanen anger det minsta antal timmar undervisningstid som varje elev ska vara garanterad under grundskoletiden, dels totalt, dels för varje ämne och ämnesgrupp. Vidare anges det i förarbetena att det i dagens mål- och resultatstyrda system bör finnas möjligheter för skolorna att organisera utbildningen på ett flexibelt sätt utifrån lokala behov. Därför finns det ett bemyndigande i skollagen för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter som möjliggör undantag från skyldigheten att tillämpa timplanen för offentliga och enskilda huvudmän (10 kap. 6 §).

Gymnasieskolan

I läroplanen för gymnasieskolan (Gy 11) framgår det att de gymnasiegemensamma ämnena är ämnen som alla gymnasieelever läser. De varierar i omfattning mellan de olika programmen. Det finns nio gymnasiegemensamma ämnen: engelska, historia, idrott och hälsa, matematik, naturkunskap, religionskunskap, samhällskunskap och svenska/svenska som andraspråk. Varje program innehåller också ett antal programgemensamma ämnen, programfördjupning, inriktningskurser och individuellt val. Programgemensamma ämnen är ämnen som alla elever på ett specifikt program läser. De ger programmet dess prägel. Inriktningar finns på alla program utom vård- och omsorgsprogrammet. En inriktning är ett område som eleven väljer inom ett program. Programfördjupningen innehåller ämnen och kurser som ligger inom ramen för examensmålen och programmets karaktär och som kompletterar och fördjupar de programgemensamma ämnena. Den ska ge utrymme för specialisering inom programmets karaktär. Inom det individuella valet på yrkesprogrammen ska skolan erbjuda kurser som krävs för grundläggande högskolebehörighet. Estetiska kurser och kurser i idrott och hälsa ska alltid erbjudas på samtliga program. Dessutom ska de nationella programmen

innehålla ett gymnasiearbete som sammanfattar utbildningen på programmet. Gymnasiearbetet måste vara godkänt för att eleven ska få examen.

Undervisning i lag och rätt

I de övergripande målen i läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11 s. 13–14) anges att varje elev efter genomgången grundskola bl.a. ska ha fått kunskaper om samhällets lagar och normer, mänskliga rättigheter och demokratiska värderingar i skolan och i samhället. Frågor om lag och rätt ingår även mer specifikt i kursplanen för undervisningen i samhällskunskap. I Skolverkets kommentarmaterial för undervisningen i samhällskunskap förklaras bl.a. kursplanens innehåll när det gäller frågor om regler, lagar och lagstiftning mer ingående.

I de övergripande målen och riktlinjerna i läroplanen för gymnasieskolan (Gy 11 s. 9–10) anges att skolan bl.a. har ansvar för att varje elev har kunskap om de mänskliga rättigheterna, om samhälls- och arbetsliv, har förutsättningar för att delta i demokratiska beslutsprocesser i samhälls- och arbetsliv samt har förmåga att kritiskt granska och bedöma det han eller hon ser, hör och läser för att kunna diskutera och ta ställning i olika livsfrågor och värderingsfrågor. I läroplanens beskrivning av det gymnasiegemensamma ämnet samhällskunskap, som alla gymnasieelever läser, ingår även mer specifikt frågor om lag och rätt.

Undervisning i samhällsplikt och fostran

I 1 kap. 4 § skollagen (2010:800) framgår att ett av syftena med utbildningen inom skolväsendet är att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvars-kännande individer och medborgare.

I beskrivningen av skolans uppdrag i läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11 s. 9) anges det vidare bl.a. att utbildning och fostran i djupare mening är en fråga om att överföra och utveckla ett kulturarv – värden, traditioner, språk, kunskaper – från en generation till nästa. Skolan ska vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran och utveckling.

Skolans uppdrag uttrycks även i läroplanen för gymnasieskolan (Gy 11 s. 6). I detta stycke anges bl.a. att utbildningen ska främja elevernas utveckling till ansvars-kännande människor, som aktivt deltar i och utvecklar yrkes- och samhällslivet. Utbildningen ska vidare bidra till elevernas allsidiga utveckling.

Undervisning i sex- och samlevnad

Enligt läroplanen för grundskolan (Lgr 11 s. 19) har rektorn ansvar för att undervisningen integrerar ämnesövergripande kunskapsområden, vilket bl.a. inkluderar sex och samlevnad. Läroplanen för grundskolan anger också att skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmonster (s. 8).

I läroplanen för gymnasieskolan (Gy 11 s. 15–16) anges det att rektorn inom givna ramar har ett särskilt ansvar för att eleverna får kunskap om sex och samlevnad. Gymnasieskolans läroplan anger även att skolan aktivt och medvetet ska främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Eleverna ska uppmuntras att utveckla sina intressen utan att begränsas av rådande föreställningar och normer om vad som är kvinnligt och manligt.

Frågor om sex och samlevnad ingår även specifikt i kurs- och ämnesplanerna för flera ämnen i grundskolan och gymnasiet.

Skolverket har därutöver tagit fram stödmaterial för sex- och samlevnadsundervisningen i olika åldrar och olika skolformer. Skolverket har även anordnat ett antal konferenser och seminarier på temat, tillsammans med bl.a. Folkhälsomyndigheten.

Utskottets ställningstagande

När det gäller motionsyrkanden om undervisning i vissa ämnen vill utskottet allmänt peka på gällande rätt och den flexibilitet som finns i skollagen för elevens val och skolans val. Vidare vill utskottet uppmärksamma att det är regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, som utformar innehållet i skolans läroplaner.

I fråga om undervisning i lag och rätt kan utskottet särskilt konstatera att de övergripande målen i läroplanen för såväl grundskolan som gymnasieskolan tydliggör att frågor om bl.a. mänskliga rättigheter, samhällets lagar och normer samt demokratiska värderingar ska vara en central del av utbildningen.

Utskottet kan vidare konstatera att frågor om samhällsplikt och fostran utgör ett centralt innehåll i skolan. Ett av syftena med utbildningen inom skolväsendet, som det anges i skollagen, är att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.

När det gäller frågan om undervisning i sex och samlevnad konstaterar utskottet att flera begrepp som rör sex och samlevnad ingår i grundskolans kursplaner och gymnasieskolans ämnesplaner. Läroplanerna förtydligar vidare att undervisningen i sex och samlevnad är ett ämnesövergripande kunskapsområde som ska integreras i utbildningen.

Utifrån det ovan anförda ser utskottet inte några skäl att vidta några åtgärder med anledning av yrkanden om vissa undervisningsämnen. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2015/16:518 (FP), 2015/16:804 (M), 2015/16:1583 (M), 2015/16:2002 (SD) yrkande 1, 2015/16:2147 (S), 2015/16:2283 (KD), 2015/16:2303 (M) yrkande 3, 2015/16:2305 (M) yrkande 3, 2015/16:2805 (MP) yrkande 2, 2015/16:2901 (SD) yrkande 2 och 2015/16:2905 (SD) och 2015/16:3090 (SD).

Samverkan med arbetslivet, entreprenörskap och hållbar utveckling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om samverkan med arbetslivet, entreprenörskap och hållbar utveckling.

Jämför reservationerna 46 (M), 47 (SD), 48 (C), 49 (M, C, L, KD) och 50 (M, SD).

Motionerna

I kommittémotion 2015/16:2767 av Christer Nylander m.fl. (M, C, FP, KD) anförs att den effekt och de resultat styrdokumentet har fått när det gäller hållbar utveckling och entreprenöriellt lärande bör utvärderas. Motionärerna anser att Sverige har brutit i detta uppföljningsarbete.

I kommittémotion 2015/16:2775 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 2 framförs att arbetslivets samverkan med grundskolan bör öka. Motionärerna anser att genom att redan tidigt i skolan förbereda eleverna genom entreprenöriellt lärande, praktisk arbetslivsorientering (prao) och UF-företagande ökar möjligheterna att få eleverna att intressera sig för sin framtid.

I yrkande 6 yrkar motionärerna på vikten av att Ung Företagsamhet (UF) eller liknande verksamhet erbjuds vid alla gymnasieskolor. Motionärerna lyfter fram att erfarenheter visar att de som drivit UF-företag t.ex. har starkare etablering på arbetsmarknaden, färre arbetslöshetsdagar, högre inkomst och hellre blir nyföretagare.

I motion 2015/16:1556 av Jörgen Warborn (M) framförs att regeringen bör underlätta för skolhuvudmän att erbjuda prao. Motionären anför att Arbetsmiljöverket bör få ett uppdrag att ta fram en metod för att säkerställa att rektorn kan ta sitt arbetsmiljöansvar utan att det blir för betungande för skolhuvudmannen.

I motion 2015/16:1446 av Johan Nissinen (SD) föreslår motionären att det införs en företagsdag på högstadiet och gymnasiet. Motionären påpekar att detta skulle ge eleverna en möjlighet att komma i kontakt med olika företag från olika branscher och möjligheten att hitta nya arbetstillfällen.

Johan Nissinen (SD) anför vidare i motion 2015/16:1447 att det bör införas en entreprenörskapsdag på högstadiet och gymnasiet. Motionären framhåller att genom att väcka intresset för entreprenörskap hos ungdomar ökar chanserna för fler företag och kreativa produkter och tjänster i samhället.

I kommittémotion 2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 14 framhålls att entreprenöriellt lärande ska vara ett naturligt perspektiv i hela utbildningssystemet. Motionärerna förklarar att entreprenörskap i skolan är ett pedagogiskt förhållningssätt i klassrummet där arbetsformerna stimulerar fantasi och skapande.

Motion 2015/16:2366 av Kerstin Lundgren (C) handlar om rätten till prao för alla elever i grundskolan. Motionären anför att det faktum att skolor i dag upplever att Arbetsmiljöverkets regelverk är så otydligt och tungt att man inte längre klarar att administrera prao måste tas på allvar.

Bakgrund och gällande rätt

Gällande rätt

Samverkan med arbetslivet, entreprenörskap och hållbar utveckling är övergripande teman som betonas i läroplaner, examensmål samt ämnes- och kursplaner för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11) samt gymnasieskolan (Gy 11).

I de övergripande målen för läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11) anges t.ex. att skolans mål är att varje elev kan granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden och har inblick i närsamhället och dess arbets-, förenings- och kulturliv. Vidare anges det i läroplanen att en viktig uppgift för skolan är att ge överblick och sammanhang. Skolan ska enligt läroplanen stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt vilja till att pröva egna idéer och lösa problem. Därutöver ska eleverna få möjlighet att ta initiativ och ansvar samt utveckla sin förmåga att arbeta såväl självständigt som tillsammans med andra. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar ett förhållningssätt som främjar entreprenörskap.

I de övergripande målen i läroplanen för gymnasieskolan (Gy 11) anges bl.a. att skolan har ansvar för att varje elev har kunskaper om samhälls- och arbetslivet. Skolan ska även bl.a. bidra till att eleverna utvecklar kunskaper och förhållningssätt som främjar entreprenörskap, företagande och innovationstänkande. Därigenom ökar elevernas möjligheter att starta och driva företag. Det framgår vidare att entreprenöriella förmågor är värdefulla för arbetslivet, samhällslivet och vidare studier.

I många av examensmålen för gymnasieskolans nationella program ingår krav på kunskaper om entreprenörskap. Ämnet entreprenörskap, som är tvärvetenskapligt men har sin bas i företagsekonomi och psykologi, ingår som ett programgemensamt ämne i flera program. I ämnet företagsekonomi finns t.ex. kursen Entreprenörskap och företagande, som ska ge kunskaper om att starta och driva ett företag. Vidare anges det i läroplanen för gymnasieskolan att alla elever ska genomföra ett gymnasiearbete. Målen för gymnasiearbetet framgår av programmens olika examensmål. För yrkesprogrammen anges bl.a. att gymnasiearbetet kan utformas så att det ger eleverna möjlighet att pröva sitt yrkeskunnande i företagsliknande arbetsformer.

När det gäller hållbar utveckling anges det i grundskolans läroplan under Skolans uppdrag bl.a. att undervisningen ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling. Ett av läroplanens kunskapsmål är att eleven efter genomgången grundskola har fått kunskaper om förutsättningarna för en god miljö och en hållbar

utveckling. Att på olika sätt belysa hållbar utveckling ingår även i kursplanerna för ett flertal av grundskolans ämnen.

I läroplanen för gymnasieskolan anges som en del av skolans uppdrag att miljöperspektivet i undervisningen ska ge eleverna insikter så att de kan dels själva medverka till att hindra skadlig miljöpåverkan, dels skaffa sig ett personligt förhållningssätt till de övergripande och globala miljöfrågorna. Undervisningen ska vidare belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling. I läroplanen sägs vidare att ett kunskapsmål är att varje elev efter avslutad utbildning kan observera och analysera människans samspel med sin omvärld utifrån perspektivet hållbar utveckling. Hållbar utveckling ingår även i examensmålen för ett flertal gymnasieprogram liksom i ämnen och kurser.

Som beskrivs närmare ovan under avsnittet Vissa undervisningsämnen kan grundskolor under vissa förutsättningar utöver undervisningen i grundskolans ämnen, som räknas upp i skollagen, erbjuda undervisning i elevens val och skolans val (10 kap. 4 § skollagen). Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen. Skolans val får omfatta ett lokalt tillval, om Skolverket har godkänt en plan för undervisningen. Det kan handla om ett speciellt område som inte täcks av kursplanerna.

Pågående arbete

Entreprenörskap i skolan

Skolverket har enligt myndighetens regleringsbrev för 2016 (s. 16) ett pågående uppdrag att stimulera arbetet med entreprenörskap i skolan. Det kan t.ex. handla om att främja skolors samarbete med arbetslivet, erbjuda kompetensutveckling och underlätta erfarenhetsutbyte. Skolverket ska även sprida relevanta forskningsresultat till skolan och kartlägga, analysera och sprida erfarenheter av huvudmännens arbete med entreprenörskap. Skolverket fördelar även statsbidrag för entreprenörskap i skolan (förordning 2011:192). Statsbidraget får bl.a. lämnas till organisationer och huvudmän för verksamhet vid skolor som syftar till att utveckla kunskaper om projekt och företagande, stimulera entreprenöriella kompetenser och förhållningssätt, stimulera skolors samarbete med entreprenörer inom näringslivet, kulturlivet och föreningslivet, eller främja flickors och unga kvinnors entreprenörskap. Regeringen meddelade i budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 175–176) att man avser att fortsätta den pågående satsningen på entreprenörskap i skolväsendet och att man har beräknat medel för detta ändamål t.o.m. 2018.

Skolverket redovisar i sin årsredovisning vilka insatser som genomförts inom regeringsuppdraget och lämnar även senast den 1 juni varje år en sammanfattande redogörelse för vad statsbidragen har använts till. I Skolverkets årsredovisning för 2015 anförs bl.a. att myndigheten under 2015 fördelade totalt 5,6 miljoner kronor i utvecklingsmedel till 36 huvudmän

utifrån ovanstående förordning om statsbidrag för entreprenörskap i skolan. Myndigheten fördelade under 2015 även 19,5 miljoner kronor till organisationen Ung Företagsamhet (UF) och drygt 2,5 miljoner kronor till andra organisationer för entreprenörskap i skolan. Enligt Tillväxtverkets regleringsbrev för 2016 fördelas även 16 miljoner kronor från Tillväxtverket till Ung Företagsamhet.

Skolverket samarbetar även bl.a. med Tillväxtverket för att stödja insatser och aktörer som arbetar med att främja entreprenöriellt lärande och entreprenöriella kompetenser i skolan.

Skolverket tog 2015 fram en reviderad kunskapsöversikt av erfarenheter, begrepp och forskning kring entreprenörskap i förskolan, grundskolan, gymnasieskolan och vuxenutbildningen (Skapa och våga – Om entreprenörskap i skolan). I publikationen diskuteras bl.a. hur skolor arbetar med området och ges en bild av relevant forskning.

Praktisk arbetslivsorientering (prao)

Den 1 februari 2013 började Arbetsmiljöverkets reviderade föreskrifter om minderårigas arbetsmiljö gälla (AFS 2012:3). Föreskrifterna innehåller regler för hur personer som inte fyllt 18 år får arbeta. Föreskrifterna riktar sig till arbetsgivare, uppdragsgivare, skolhuvudmän och praktikgivare som låter minderåriga utföra arbete. En av förändringarna i föreskrifterna är bl.a. att även praktik nu omfattas av föreskriftens arbetstidsregler. Arbetsmiljöverket har även tagit fram en vägledning med råd och rekommendationer med syftet att hjälpa arbetsgivare och huvudmän för en skola att följa föreskrifterna.

Arbetsmiljöverket tog 2015 vidare fram den förklarande skriften Tillämpning av reglerna om riskbedömning enligt föreskrifterna om minderårigas arbetsmiljö vid prao, apl och andra praktikplatser avseende kombinerad undervisning och praktik. Skriften beskriver skolhuvudmannens ansvar för riskbedömning då en elev deltar i någon form av praktik. Arbetsmiljöverket förklarar att skolhuvudmannen har ansvar för att den praktikplats som väljs inte innebär risker för att den elev som ska arbeta där drabbas av ohälsa eller olycksfall i arbetet. Elevens ålder och mognad är faktorer som måste beaktas enligt skriften. Samtidigt påpekar Arbetsmiljöverket bl.a. att avsikten inte är att skolhuvudmannen ska åka ut på praktikplatsen i varje enskilt fall och göra enskilda riskbedömningar. Arbetsmiljöverket förklarar vidare att praktikplatsen har huvuddelen av ansvaret för att skydda minderåriga elever vid prao m.m.

Skolverket har tagit fram skriften Ansvar för elevernas arbetsmiljö, som förklarar ansvarsfördelningen vid arbetsplatsförlagt lärande (apl) för elever inom lärlingsutbildning och skolförlagd yrkesutbildning i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Den gäller även för elever i yrkesintroduktion oavsett om det rör sig om arbetsplatsförlagt lärande eller praktik.

I november 2015 avlämnade Yrkesprogramsutredningen sitt slutbetänkande till regeringen (SOU 2015:97). I betänkandet föreslår utredaren bl.a. att alla elever i grundskolan och specialskolan ska ges möjlighet att

genomföra minst två veckors prao på en arbetsplats eller på ett yrkesprogram i gymnasieskolan. Utredaren föreslår även att Arbetsmiljöverket ska få i uppdrag att informera huvudmännen om hur riskbedömningar ska genomföras vid prao. Utredningens slutbetänkande har remitterats och utredningens förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Hållbar utveckling

Skolverket har i sin instruktion ett ansvar för att verka för att de s.k. generationsmålet och miljökvalitetsmålen¹ nås och vid behov föreslå åtgärder för miljöarbetets utveckling (18 § förordning [2015:1047] med instruktion för Statens skolverk). Skolverket rapporterar bl.a. till Naturvårdsverket i denna fråga. Skolverket samverkar också med andra aktörer på området och hanterar dessutom den särskilda utmärkelsen Skola för hållbar utveckling. Under 2015 var det 135 verksamheter som fick denna utmärkelse.

Under 2014 hade Naturvårdsverket ett regeringsuppdrag att ta fram material som underlättar för lärare i grundskolan att undervisa om miljöfrågor med koppling till Sveriges miljökvalitetsmål (ärendenummer NV-00647-14). Materialet finns presenterat på myndighetens särskilda webbplats om miljömålen (www.miljomal.se/skola). Där konstateras att det i grundskolans läroplan, och de kursplaner och ämnesplaner som är kopplade till den, finns en rad olika ingångar till hur miljömålen kan tas upp i undervisningen. På webbplatsen har även Skolverket gjort en sammanställning över kopplingarna mellan miljökvalitetsmålen och det centrala innehållet i kursplanerna, kopplat till ämne och årskurs. Inom ovanstående regeringsuppdrag har Naturvårdsverket även bl.a. genomfört marknadsföringsaktiviteter för att öka kännedomen om stödmaterial bland lärare i grundskolan och genomfört en undersökning bland lärare för att se vilka behov grundskolelärare har av att få stöd i sin undervisning om det svenska miljösystemet med fördjupat och målgruppsanpassat skolmaterial.

Vidare arbetar ett flertal andra organisationer aktivt med lärande om hållbar utveckling. Programmet Den Globala Skolan inom Universitets- och högskolerådet har, i samverkan med andra aktörer, t.ex. länge arbetat med att stödja skolor och lärare med att införa lärande för hållbar utveckling, bl.a. genom material, nätverksarbete och konferenser.

Inom ramen för arbetet med uppföljning och utvärdering har utbildningsutskottet låtit utarbeta en förstudie om utbildningens roll för en hållbar utveckling inklusive entreprenöriellt lärande (Rapport från riksdagen 2012/13:RFR9). I maj 2014 anordnade utskottet även ett kunskapsseminarium i riksdagen om utbildning för hållbar utveckling inklusive entreprenöriellt lärande. Olika experter och organisationer hade bjudits in till seminariet för att ge sin bild av hur man arbetar med dessa frågor. Företrädare för Svenska Unescorådet angav vid seminariet att Sverige internationellt har ansetts vara

¹ Generationsmålet är ett s.k. inriktningsmål och anger att det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Miljökvalitetsmålen anger det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till.

mycket framgångsrikt när det gäller insatserna för utbildning för hållbar utveckling, med t.ex. förändringar i styrdokument. Sverige har varit mycket drivande i det internationella arbetet med utbildning för hållbar utveckling, i att ta fram strategier och förslag. Sverige har också lyft fram att det är viktigt att följa upp arbetet, och då inte bara se till genomförda aktiviteter och regelförändringar utan också faktiska effekter. Seminariet finns dokumenterat i Rapport från riksdagen 2013/14:RFR19.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer inledningsvis i motionärernas uppfattning om utbildningens viktiga roll när det kommer till frågor om samverkan med arbetslivet, entreprenörskap och hållbar utveckling. Utskottet kan vidare konstatera att det för närvarande pågår många insatser och utvecklingsarbete inom dessa frågor och att vissa insatser även nyligen avslutats.

När det särskilt gäller frågor om samverkan mellan arbetslivet och utbildningen samt entreprenörskap vill utskottet framhålla att skolans styrdokument lyfter upp dessa frågor på många olika sätt. Skolan har t.ex. ett ansvar för att stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt vilja till att pröva egna idéer och lösa problem. Skolan ska även ge eleverna inblick i närsamhället och dess arbets-, förenings- och kulturliv. Utskottet vill även lyfta fram att Skolverket, tillsammans med andra myndigheter och organisationer, arbetar för att stärka såväl samverkan med arbetslivet som entreprenörskap i skolan. Skolverket genomför ett stort antal aktiviteter inom detta uppdrag och fördelar medel tillsammans med Tillväxtverket till bl.a. organisationen Ung Företagsamhet som arbetar för att främja ungdomars entreprenörskap.

När det särskilt gäller frågor om prao vill utskottet uppmärksamma de skrifter som Skolverket och Arbetsmiljöverket tagit fram under senare år för att förtydliga ansvarsfördelningen och de gällande reglerna vid prao, arbetsplatsförlagt lärande och andra praktikplatser. Utskottet kan även konstatera att Yrkesprogramsutredningen lämnade förslag i frågan om elevs rätt till prao samt Arbetsmiljöverkets ansvar att informera huvudmän om de gällande föreskrifterna. Dessa förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

I fråga om lärande för hållbar utveckling vill utskottet lyfta fram att den kompetens och det engagemang som finns bland de aktörer som arbetar med utbildning för hållbar utveckling i Sverige är mycket värdefulla. Utskottet kan konstatera att det under senare år har genomförts många insatser och tagits fram rapporter och material för att stödja lärande för hållbar utveckling. Utskottet vill även informera om den rapport om utbildning för hållbar utveckling, inklusive entreprenöriellt lärande, som utskottet tagit fram under de senaste åren inom ramen för dess uppföljnings- och utvärderingsuppdrag. I det seminarium som genomfördes i maj 2014 presenterade representanter för

myndigheter och organisationer det omfattande arbete som genomförs om utbildning för hållbar utveckling.

Mot bakgrund av det som anförts ser utskottet inget behov av att vidta några ytterligare åtgärder med anledning av motionsyrkandena om samverkan med arbetslivet, entreprenörskap och hållbar utveckling. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2015/16:1446 (SD), 2015/16:1447 (SD), 2015/16:1556 (M), 2015/16:2366 (C), 2015/16:2399 (C) yrkande 14, 2015/16:2767 (M, C, FP, KD), 2015/16:2775 (M) yrkandena 2 och 6.

Digitalt lärande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om digitalt lärande.
Jämför reservationerna 51 (M) och 52 (C).

Motionerna

I partimotion 2015/16:3073 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 25 framförs att programmering bör ingå i skolans läroplan redan från årskurs 1. Motionärerna vill att Skolverket ska få i uppdrag att utreda hur det ska kunna införas. Även Alliansens fortbildningssatsning Matematiklyftet bör utvecklas till att också innehålla programmering.

I kommittémotion 2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 11 menar motionärerna att möjligheten att inkludera det digitala perspektivet i alla delar av utbildningsväsendet bör ses över. Många huvudmän har köpt in digital utrustning men inte satsat tillräckligt på den digitala pedagogiken. Det bör göras en tydlig och långsiktig satsning på ett nationellt digitalt lärarlyft för lärare. Lärarutbildningarna bör ta in det digitala perspektivet i alla relevanta ämnen. Lärare och skolledning bör få en kontinuerlig uppdatering i digitalt lärande.

I motion 2015/16:2441 av Kristina Yngwe (C) yrkande 2 anfördes att en översyn bör göras av lagstiftningen i syfte att ta bort hinder för digitalisering inom utbildning. Exempelvis borde fjärrundervisning vara möjligt att tillåta inom fler relevanta ämnen, och det borde också vara möjligt att anordna sådan undervisning på entreprenad. I yrkande 4 framhåller motionären att en nationell strategi för digitalisering av utbildning bör tas fram. Motionären föreslår i yrkande 7 att programmering blir en del av grundskoleutbildningen.

Skolan bör digitaliseras, enligt motion 2015/16:203 av Mathias Sundin (FP). Skolan måste lära ut om digitalisering på många sätt. Ämnet teknik bör omvandlas till ett ämne med programmering och andra digitala kunskaper. Digitala kunskaper bör sedan införas i samtliga ämnen.

I motion 2015/16:1389 av Monica Green (S) anser motionären att undervisning inom it i grundskolan ska förbättras. På många skolor görs stora insatser för att utveckla ett pedagogiskt förhållningssätt till it, som ska höja

kvaliteten i lärandet. Men det saknas ett samlat grepp om hur it ska användas i skolan. Att ge fler elever möjlighet att lära sig programmering är ett sätt att stärka elevernas digitala kompetens och därigenom stärka Sveriges näringsliv och skapa flera jobb. Det är viktigt att ta till vara de ungas intresse för digitala verktyg. Även i motion 2015/16:2195 av Johan Büser (S) argumenteras för att ge unga möjlighet att lära sig programmering.

Bakgrund och gällande rätt

Gällande rätt

Den svenska skolan styrs genom de nationella mål, riktlinjer och kunskapskrav som riksdagen och regeringen har beslutat om i t.ex. skollagen och läroplanerna. Enligt skollagen (2010:800) ska eleverna i grundskolan och gymnasieskolan utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning (se t.ex. 10 kap. 10 §). I läroplanen för grundskolan (Lgr 11) respektive gymnasieskolan (Gy 11) anges att eleverna ska kunna använda modern teknik. I ämnes- och kursplaner anges krav på kunskap om digitala tekniker m.m.

Särskilt om fjärrundervisning

Regler om möjligheter till fjärrundervisning infördes i skollagen den 1 juli 2015 (prop. 2014/15:44, bet. 2014/15:UbU3, rskr. 2014/15:141). Enligt 1 kap. 3 § skollagen avses med fjärrundervisning en interaktiv undervisning som bedrivs med informations- och kommunikationsteknik där lärare och elever är åtskilda i rum men inte i tid. Enligt 5 a kap. skolförordningen (2011:185) och 4 a kap. gymnasieförordningen (2010:2039) gäller i korthet att fjärrundervisning får genomföras om det inte finns någon legitimerad eller behörig lärare på en skola eller när antalet elever är få. Fjärrundervisning får anordnas i moderna språk, modersmål, samiska i sameskolan och teckenspråk. Huvudmän kan delta i en försöksverksamhet där fjärrundervisning får erbjudas i alla ämnen, enligt förordning (2015:481) om försöksverksamhet med fjärrundervisning.

Bakgrund och pågående arbete

Den förra regeringen tillsatte 2012 den s.k. Digitaliseringskommissionen som har till uppdrag att främja digitaliseringen i Sverige och uppnå det it-politiska målet att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. I delbetänkandet En digital agenda i människans tjänst – en ljusnande framtid kan bli vår (SOU 2014:13) lade utredningen bl.a. fram flera förslag som avsåg grund- och gymnasieskolan. Förslagen är huvudsakligen inriktade mot förändringar i läroplaner och kursplaner, insatser som avser att höja it-kompetensen hos skolans personal samt åtgärder för bättre kunskap om effekterna av användning av it i skolan. Betänkandet har remitterats.

I juli 2015 fick Skolverket i uppdrag (U2015/03844/S m.fl.) att ta fram och genomföra nationella skolutvecklingsprogram som riktar sig till huvudmän

och skolor. Insatserna ska bestå av kompetensutvecklings- och stödinsatser bl.a. när det gäller it som pedagogiskt och administrativt verktyg. Skolverket delredovisade den 14 oktober 2015 och den 14 december 2015 hur genomförandet av uppdraget kommer att hanteras.

Den 12 februari 2016 redovisade Skolverket den del av uppdraget som gällde insatser för att stärka den digitala kompetensen i undervisnings-situationen. Enligt Skolverket påverkas alla områden i skolan av digitaliseringen. Därför kommer allt som sker inom ramen för de nationella skolutvecklingsprogrammen också att förhålla sig till digitala frågor. Även om det finns ett särskilt behov av kompetensutveckling i vissa frågor, ser Skolverket vikten av att digitaliseringen diskuteras och problematiseras i alla insatser. Verkets slutsats är att det finns ett stort behov av kompetensutveckling inom digitaliseringsområdet på alla nivåer inom skolan. I redovisningen presenteras förslag på kompetensutvecklingsinsatser som kommer att finnas tillgängliga från hösten 2016 eller våren 2017. Insatserna omfattar områden som säker och kritisk användning av nätet, digitala verktyg för lärande, leda och lära i tekniktäta klassrum samt digitala verktyg för inkludering och särskilt stöd. I samband med eventuella ändringar i styrdokument och författningar kan kompetensutvecklingsinsatser i programmering och digital kompetens samt fjärrundervisning bli aktuella, enligt Skolverket. Verket föreslår vidare särskilda insatser för rektorer i att leda skolutvecklingsprocesser, med fokus på digitalisering.

I september 2015 fick Skolverket i uppdrag (U2015/04666/S) att föreslå nationella it-strategier för skolväsendet. Uppdraget redovisades den 4 april 2016 i de delar som rör en it-strategi för förskolan, förskoleklassen, fritidshemmet, grundskolan och motsvarande skolformer. Skolverkets förslag till vision för digitaliseringen anger att alla barn och elever utvecklar en adekvat digital kompetens samt att skolväsendet präglas av att digitaliseringens möjligheter tas till vara så att de digitala verktygen och resurserna bidrar till att resultaten förbättras och verksamheten effektiviseras. Skolverket pekar på att det i dag är stora skillnader mellan olika delar av skolväsendet när det gäller infrastruktur och tillgång till digitala verktyg och att personalen måste få tid att utveckla sin kompetens. Vid en samlad bedömning har Skolverket därför ansett att 2022 är en rimlig tidpunkt att nå visionen.

Senast den 29 april 2016 ska en redovisning göras i de delar som rör en strategi för gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och skolväsendet för vuxna.

Den 30 juni 2016 ska redovisning till regeringen ske av den del av uppdraget som ska omfatta fullständiga förslag på förändrade lydelse i läroplaner, kursplaner eller ämnesplaner. Skolverket presenterade på sin webbplats i mars 2016 ett första förslag på hur digital kompetens och programmering ska stärkas och tydliggöras i undervisningen. Verkets bedömning är att programmering inte ska bli ett nytt ämne i grundskolan utan ingå i framför allt matematik och teknik. Genom att programmering görs till en del i andra ämnen i grundskolan finns den direkta kopplingen till

användningen, enligt myndigheten. Programmering blir därmed ett pedagogiskt verktyg i ämnet. Skolverket föreslår ändringar i kurs- och ämnesplaner i andra ämnen i syfte att stärka elevernas digitala kompetens. Intresserade har fått lämna synpunkter på utkast till förslaget. Förslaget ska gå ut på remiss under våren 2016 (Skolverkets nyhetsarkiv 2016-03-18).

Skolverket har vidare ett kontinuerligt uppdrag att följa upp barns, elevers och lärares it-användning och it-kompetens i förskola, skola och vuxenutbildning samt skolornas administrativa it-användning. Den senaste redovisningen lämnades den 23 mars 2016. I denna konstateras att skolan fylls med alltmer it-utrustning. I grundskolan går det omkring 1,8 elever per dator eller surfplatta jämfört med 3,0 år 2012. I gymnasieskolan var motsvarande siffror 1,0 respektive 1,3 för fyra år sedan. I dag har nästan alla lärare i grundskolan tillgång till egen dator, jämfört med tre av fyra för fyra år sedan. Redan 2012 hade i princip alla gymnasielärare tillgång till egen dator. Användningen av it i skolan ökar också, till skoluppgifter, på lektioner och för lärarnas olika arbetsuppgifter. Elevernas it-kompetens ligger som tidigare på en ganska god nivå, men lärarnas behov av kompetensutveckling är fortsatt stort och ungefär på samma nivå som för fyra år sedan.

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) presenterade hösten 2015 en kommunövergripande, nationell sammanställning om läget i skolan i rapporten Skolans digitalisering. Hur långt har vi kommit? Rapportens slutsats var i korthet att skolorna överlag låg ganska bra till i fråga om infrastrukturen men att det strategiska arbetet och användningen av verktygen behöver utvecklas.

Utbildningsutskottet har beslutat att göra en forskningsöversikt om hur digitaliseringen kan påverka kvaliteten, likvärdigheten och resultatet i skolan (prot. 2015/16:8). Översikten väntas vara klar under våren 2016.

Fjärrundervisning och entreprenad

I samband med beslutet i mars 2015 (prop. 2014/15:44, bet. 2014/15:UbU3, rskr. 2014/15:141) om att reglera fjärrundervisning i skollagen lämnade riksdagen två tillkännagivanden till regeringen. Riksdagen uppmanade regeringen att i sin kommande utvärdering av fjärrundervisningen dels särskilt granska hur lagändringen påverkar huvudmännens incitament att anställa behöriga lärare, dels särskilt följa försöksverksamheten med fjärrundervisning i alla ämnen och återkomma med en delrapport senast 2017. Vidare uppmanade riksdagen regeringen att tillsätta två utredningar om utökade möjligheter till modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmålet och fjärrundervisning på entreprenad samt generellt se över entreprenadbestämmelserna i 23 kap. skollagen.

Regeringen gav i november 2015 en särskild utredare i uppdrag att utreda hur skolhuvudmän ska ges ökade möjligheter att ingå avtal med andra skolhuvudmän om att utföra undervisning samt att i vissa fall använda undervisningsformer som medger ett mer flexibelt sätt att erbjuda utbildning (dir. U2015:09). Utredningen lämnade i februari 2016 förslag i delbetänkandet

Ökade möjligheter till modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål (SOU 2016:12). Den 31 mars överlämnade regeringen en lagrådsremiss till Lagrådet om förslag om fjärrundervisning och entreprenad för undervisning och studiehandledning på modersmål. I lagrådsremissen föreslås att uppgifter som avser modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål ska få överlämnas på entreprenad till en annan huvudman. På motsvarande sätt föreslås att även fjärrundervisning ska få överlämnas på entreprenad. I remissen föreslås även ändringar av skollagens definition av entreprenad och skollagens bestämmelse om kommuners befogenhet att utföra uppgifter på entreprenad åt en annan huvudman inom skolväsendet. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2016. En proposition i frågan är aviserad till våren 2016.

Skolverket har enligt sitt regleringsbrev i uppdrag att följa upp hur fjärrundervisning, inklusive fjärrundervisning enligt förordningen (2015:481) om försöksverksamhet med fjärrundervisning, används i de olika skolformerna. Myndigheten ska utifrån ett antal aspekter bedöma under vilka förutsättningar och i vilka ämnen som fjärrundervisning kan bedrivas med god kvalitet. En delredovisning ska lämnas den 15 mars 2017 och en slutredovisning senast den 15 november 2018.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar inledningsvis att frågan om digitalisering i skolan är både angelägen och aktuell. Det pågår också en rad insatser som på olika sätt är kopplade till digitalisering i skolan. Skolverket har inom ramen för bl.a. arbetet med nationella skolutvecklingsprogram särskilt lyft fram kompetensutvecklingsinsatser inom digitaliseringens område. De samråd verket har haft med berörda har visat att det finns ett stort behov av kompetensutveckling inom området digitalisering, på alla nivåer inom skolan. Utskottet har med intresse tagit del av Skolverkets redovisning av förslag om it-strategier för skolväsendet, som myndigheten presenterade den 4 april 2016, med de förslag på insatser som bedöms krävas för att utveckla digitaliseringen i skolan. Utskottet instämmer i Skolverkets bedömning att det kommer att krävas insatser från olika aktörer liksom att kompetensutveckling är en viktig del i detta arbete.

Utskottet har tidigare noterat att SKL också arbetar aktivt med frågan om digitalisering i skolan. Ett uttryck för att utskottet noga följer frågan om digitalisering i skolan är den särskilda kartläggning som utskottet genomför under våren 2016. Kartläggningen syftar till att ge utskottet ett breddat och fördjupat kunskapsunderlag utifrån forskningsrön och utvärderingar kring frågor om digitaliseringen inom skolan och digitaliseringens påverkan på kvalitet, resultat och likvärdighet.

Enligt utskottet innebär det pågående arbetet med skolutvecklingsprogram, kompetensutvecklingsinsatser och it-strategi att digitaliseringen i skolan kommer ha goda möjligheter att utvecklas i önskad riktning och utifrån de

behov som finns. När det gäller utökade möjligheter till fjärrundervisning och undervisning på entreprenad vill utskottet uppmärksamma att denna fråga behandlas i avslutat och pågående utredningsarbete och att regeringen har lämnat en lagrådsremiss om detta. Utskottet vill inte föregripa kommande beredning och ställningstagande i frågan utan noterar att utskottet kommer få anledning att behandla frågan i samband med förväntade propositioner i ärendet. Mot bakgrund av det pågående arbete som på olika sätt är kopplat till digitaliseringen i skolan avstyrker utskottet därmed motionerna 2015/16:203 (FP), 2015/16:1389 (S), 2015/16:2195 (S), 2015/16:2399 (C) yrkande 11, 2015/16:2441 (C) yrkandena 2, 4 och 7 samt 2015/16:3073 (M) yrkande 25.

Skolbibliotek

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om skolbibliotek.
Jämför reservation 53 (V).

Motionen

I partimotion 2015/16:279 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 4 yrkar motionärerna att förutsättningarna för att införa krav på att samtliga skolor i landet ska ha skolbibliotek bör utredas. Enligt motionärerna räcker det inte att skolor har tillgång till biblioteksbussar eller stadsbibliotek, utan skolbiblioteket ska vara en integrerad del av skolan.

Bakgrund och gällande rätt

Gällande rätt

I 2 kap. 36 § skollagen (2010:800) anges att eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till bibliotek. I förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165 s. 284) anges att med skolbibliotek brukar vanligtvis avses en gemensam och ordnad resurs av medier och information som ställs till elevernas och lärarnas förfogande och som ingår i skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja elevernas lärande. Regeringen angav dessutom i förarbetena att skolbiblioteken spelar en så viktig roll för att stimulera elevernas intresse för läsning och litteratur samt för att tillgodose deras behov av material för utbildningen att det var motiverat att reglera detta. Vidare anges det i förarbetena att tillgången till skolbibliotek måste kunna anordnas på olika sätt beroende på de lokala förhållandena vid varje skola. Det är skolans huvudman som avgör hur elevernas tillgång till skolbibliotek ska lösas.

I bibliotekslagen (2013:801) framgår att skolbibliotek ingår i det allmänna biblioteksväsendet och att ansvaret för skolbiblioteken ligger på kommunerna, landstingen, staten eller de enskilda huvudmännen i enligt med bestämmelserna i skollagen.

Pågående arbete

Skolinspektionen har tagit fram följande krav som ska vara uppfyllda för att eleverna ska anses ha tillgång till ett skolbibliotek och som myndigheten utgår från i sin tillsyn:

- Eleverna ska ha tillgång till ett skolbibliotek i den egna skolenhetens lokaler eller på rimligt avstånd från skolan som gör det möjligt att kontinuerligt använda biblioteket som en del av elevernas utbildning för att bidra till att nå målen för denna.
- Biblioteket ska omfatta böcker, facklitteratur och skönlitteratur, informationsteknik och andra medier.
- Biblioteket ska vara anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.

Riksdagen beslutade genom godkännandet av budgetpropositionen för 2016 om statsbidrag för personalförstärkningar till skolbiblioteken i grundskolan och motsvarande skolformer, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan för att stärka skolbibliotekens roll för elevernas läslust och läsförmåga (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 221, bet. 2015/16:UbU1 s. 42).

Kungl. biblioteket fick 2015 i uppdrag av regeringen att ta fram förslag till en nationell biblioteksstrategi (Ku2014/01693/KI, Ku2015/00747/KI). I uppdraget ingår bl.a. att, tillsammans med berörda aktörer på skolområdet, göra en analys av vilka utvecklingsbehov som finns för skolbiblioteken för att de i ökad grad ska kunna främja språkutveckling och stimulera till läsning. Kungl. biblioteket ska lämna en fördjupad delredovisning av uppdraget med förslag till en nationell biblioteksstrategi senast den 1 oktober 2017. En slutredovisning ska lämnas senast den 1 mars 2019.

Kungl. biblioteket beskriver i sin årsredovisning för 2015 (s. 55) att det under 2015 bildades en myndighetsövergripande grupp med uppdrag att arbeta specifikt med frågan om skolbibliotek. Deltagande myndigheter är utöver Kungl. biblioteket, Kulturrådet, Medierådet, Myndigheten för tillgängliga medier, Skolinspektionen, Skolverket, Specialpedagogiska skolmyndigheten och Statens Medieråd. Gruppens fokus blir enligt Kungl. biblioteket inledningsvis att bidra till den omvärldsbevakande delen av arbetet med ovanstående nationella biblioteksstrategi med hjälp av material och erfarenheter från respektive myndighets perspektiv.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att skollagens bestämmelse om rätten till tillgång till skolbibliotek för alla elever är betydelsefull för elevernas lärande. I

proposition 2009/10:165, som föregick skollagen, diskuterades vad som kan anses vara ett skolbibliotek liksom att tillgången till skolbibliotek måste kunna anordnas utifrån de lokala förhållandena vid varje skola. Utskottet anser att det är viktigt att följa frågan om tillgång till skolbibliotek. I detta sammanhang spelar Skolinspektionens tillsyn en viktig roll, och utskottet vill peka på den uttolkning av bestämmelsen om skolbibliotek som Skolinspektionen har tagit fram som utgångspunkt i sin tillsyn.

Utskottet konstaterar vidare att riksdagen genom antagandet av budgetpropositionen för 2016 beslutade om en särskild satsning på personalförstärkningar i landets skolbibliotek. Denna satsning är enligt utskottets mening värdefull för att stärka skolbibliotekens roll för elevernas läslust och läsförmåga.

Utskottet vill också särskilt uppmärksamma Kungl. bibliotekets pågående uppdrag att ta fram förslag till en nationell biblioteksstrategi, vilket bl.a. innefattar frågan om utvecklingsbehov för skolbiblioteken, samt den myndighetsöverskridande grupp som har bildats för att hantera frågan om skolbibliotek. Utskottet följer detta arbete med intresse.

Utskottet ser inget skäl att föregripa pågående arbete, särskilt när det gäller den kommande nationella biblioteksstrategin, och avstyrker därför motion 2015/16:279 (V) yrkande 4.

Bedömning

Betyg och nationella prov

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att digitaliserade nationella prov med extern rättning ska införas och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen avslår motionsyrkanden om betyg och nationella prov. Jämför reservationerna 54 (KD) och 55 (S, MP, V).

Motionerna

Betyg

I motion 2015/16:43 av Jonas Jacobsson Gjørtler (M) yrkande 1 framförs att det bör utredas hur betygssättningen kan förändras för att bättre säkerställa objektivitet. Det går med nuvarande utformning inte att utesluta risken för betygsinflation i ett system där betygen också påverkar skolans renommé. Motionären menar att det finns flera sätt att åstadkomma ett system där objektiviteten i högre grad säkerställs, t.ex. central rättning eller att lärare vid andra skolor rättar.

I yrkande 2 efterfrågar motionären att betyg ska kunna överklagas. Betygssättning är myndighetsutövning och det är rimligt att den direkt berörda ska ha möjlighet att överklaga. En sådan möjlighet skulle också göra betygssystemet mer rättssäkert och stärka förtroendet för att betygen speglar en korrekt bild av elevens förmåga.

I kommittémotion 2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 21 uttalas att resultaten i de nationella proven i högre grad ska speglas i betygen. Motionärerna påpekar att det i dag inte är reglerat hur stor betydelse provet har för den enskilde elevens betyg.

Nationella prov

I kommittémotion 2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 29 framförs att de nationella proven bör hanteras och rättas av examinatorer som är fristående från eleven. Syftet är att stärka likvärdigheten, rättssäkerheten och stävja betygsinflationen.

I kommittémotion 2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 20 föreslås att det införs digitaliserade nationella prov med extern rättning. Det är viktigt att öka likvärdigheten i bedömningen av de nationella proven, vilket kan ske med hjälp av nationella examinatorer.

Bakgrund och gällande rätt

Gällande rätt

Betyg

I skollagen (2010:800) finns bestämmelser om betyg och betygssättning och vad betyget ska bygga på. Betyg ska sättas i grundskolans, specialskolans och sameskolans (utom språkval) ämnen. I grundsärskolans ämnen ska betyg sättas om en elev eller elevens vårdnadshavare begär det (se 10 kap. 15 §, 11 kap. 19 §, 12 kap. 15 § och 13 kap. 16 § skollagen). Det framgår även att när betyg sätts innan ett ämne har avslutats, ska betygssättningen bygga på en bedömning av de kunskaper som eleven har inhämtat i ämnet t.o.m. den aktuella terminen. När betyg sätts efter det att ett ämne har avslutats ska betyget bestämmas med hjälp av bestämda kunskapskrav (se bl.a. 10 kap. 19 och 20 §§). I läroplanen för grundskolan (Lgr 11) respektive gymnasieskolan (Gy 11) framgår att betyget uttrycker i vilken utsträckning den enskilda eleven har uppfyllt de nationella kunskapskraven – när det gäller grundskolan för respektive ämne och när det gäller gymnasieskolan för varje kurs respektive målen för gymnasiearbetet.

En ny skollag och nya läroplaner och ämnes- och kursplaner infördes läsåret 2011/12. Likaså infördes en ny betygsskala där betygsstegen har beteckningarna A, B, C, D, E och F. A–E står för godkända resultat medan F innebär ett icke godkänt resultat (se bl.a. 10 kap. 17 § skollagen).

Enligt 3 kap. 17 § skollagen ska den som har satt betyget på begäran upplysa eleven och elevens vårdnadshavare om skälen för betyget. Skollagen

innehåller två bestämmelser som ger eleverna olika möjligheter att få sina betyg rättade eller ändrade. I 3 kap. 19 § anges att rektorn får rätta ett betyg som innehåller en uppenbar oriktighet till följd av ett skrivfel eller ett liknande förbiseende. I 3 kap. 20 § föreskrivs att en lärare ska ändra sitt betyg om det är uppenbart oriktigt på grund av nya omständigheter eller av någon annan anledning och om det kan ske snabbt och enkelt. En sådan ändring får dock inte innebära att betyget sänks. Under vissa omständigheter får ett betyg ändras av rektorn i stället för av läraren. I författningskommentarer till 3 kap. 20 § (prop. 2009/10:165 s. 669) anges som exempel på felaktigheter som kan medföra en ändringsskyldighet att bedömningsunderlag har förbisetts eller att frånvaro har vägts in på ett felaktigt sätt.

Nationella prov

Av skolförordningen (2011:185) framgår att nationella ämnesprov ska användas i grundskolan i vissa ämnen och årskurser för att bedöma elevernas kunskaper i förhållande till kunskapskraven. Nationella ämnesprov ska även användas i årskurs 6 och 9 som stöd för betygssättningen. De ämnen där nationella prov ska användas är matematik och svenska eller svenska som andraspråk i årskurs 3, 6 och 9, engelska i årskurs 6 och 9, SO-ämnen (geografi, historia, religionskunskap eller samhällskunskap) i årskurs 9 och NO-ämnen (biologi, fysik eller kemi) i årskurs 9 (se 9 kap. 20 och 21 §§ skolförordningen).

Enligt 8 kap. 3 § gymnasieförordningen (2010:2039) ska lärarna använda sig av nationella prov i gymnasieskolan inför betygssättningen i den inledande kursen i de gymnasiegemensamma ämnena svenska, svenska som andraspråk, engelska och matematik samt i den högsta avslutande kursen på programmet och inriktningen i dessa ämnen med undantag för kursen svenska 2 eller svenska som andraspråk 2. Utöver de nationella prov som ska användas bör lärarna även i övrigt använda nationella prov för att bedömningsgrunderna ska bli så enhetliga som möjligt över landet.

Från läsåret 2015/16 genomförs inte nationella prov i SO- och NO-ämnen i årskurs 6. Dessa förändringar är en del av den tidigare nämnda överenskommelsen den 11 februari 2015 om målstyrning och utvärdering i skolan mellan Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet, Centerpartiet, Folkpartiet liberalerna och Kristdemokraterna.

Pågående arbete

Betyg

Skolverket arbetar kontinuerligt med att utveckla bedömningsstöd i form av kartläggnings- och diagnosmaterial, prov och enskilda uppgifter med tillhörande bedömningsanvisningar och diskussionsmaterial. Syftet med bedömningsstöden är att stödja en likvärdig och rättvis bedömning och betygssättning. Skolverket har också en s.k. bedömningsportal som ska

fungera som en prov- och uppgiftsbank för lärare och som ska vara ett stöd i arbetet med bedömning och betygssättning.

Den 21 december 2010 fattade riksdagen ett beslut om ett tillkännagivande till regeringen om att kunskapskraven borde utvärderas två år efter att den nya betygsskalan trätt i kraft. Den 11 september 2014 gav regeringen Skolverket i uppdrag (U2014/05371/S) att utvärdera den nya betygsskalan och de nya kunskapskrav som började tillämpas hösten 2011 inom grund- och gymnasieskolan. Skolverket ska också lämna förslag till åtgärder för att möta de eventuella problem som utvärderingen visar på. Utvärderingen ska ske utifrån perspektiven nationell likvärdighet, tydlighet för elever och lärare och eventuell inverkan på betygsinflation. I detta arbete ska den beprövade erfarenheten från lärarkåren tas med. Redovisningstiden har förlängts till den 30 april 2016 (U2015/02959/S). Skolverket har vidare i uppdrag (U2015/03990/S) att utvärdera konsekvenser av betyg från årskurs 6 (årskurs 7 i specialskolan), t.ex. om betygen påverkar elevernas resultat i förhållande till kunskapskraven.

I Skolverkets uppföljning av hur de senaste årens skolreformer har genomförts (Skolreformer i praktiken – Hur reformerna landade i skolans vardag 2011–2014), som presenterades i november 2015, anges att lärare anser att de nya kursplanerna och kunskapskraven är tydligare och mer användbara än de tidigare. Eleverna uppgavs också ha fått en ökad förståelse för vad de måste visa eller göra för olika betyg. Uppföljningen pekar också på vissa problem med tillämpningen av de nya styrdokument. Skolverket menar att studien tyder på att det fortsatta genomförandet av de aktuella reformerna påverkas av den tidsbrist många lärare upplever. Enligt lärarna tog aktiviteter relaterade till bedömning och betygssättning mer tid nu, bl.a. för att testa eleverna, dokumentera resultaten och diskutera med kollegor. Många lärare hade också fått fler betyg att sätta jämfört med tidigare samtidigt som antalet nationella prov ökade.

Den pågående Gymnasieutredningen (U2015:01) har fått tilläggsdirektiv (dir. 2015:141) att analysera förutsättningarna för att införa ett system där betyg sätts för ett helt ämne, dvs. ämnesbetyg, i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan.

Nationella prov

De nationella proven konstrueras på uppdrag av Skolverket av flera av landets universitet och högskolor. I arbetet sker ett samarbete med aktiva lärare, lärarutbildare och andra forskare. Proven prövas sedan ut av elever för att säkerställa att proven fungerar på det sätt som det är tänkt. Skolverket arbetar på olika sätt med kvalitetssäkring av de nationella proven (se t.ex. slutredovisning av regeringsuppdrag den 16 juni 2014 [U2011/6543/S]). Analyser görs också av skillnaden mellan provresultat och betyg respektive kursbetyg (se t.ex. redovisning av regeringsuppdrag den 31 mars 2016 [U2015/04701/S] respektive den 24 juni 2015 [U2014/1674/S]).

Skolverket erbjuder olika typer av stödmaterial i bedömningsfrågor. Via verkets särskilda bedömningsportal på sin webbplats kan lärare få direkt tillgång till allt bedömningsstöd.

Skolinspektionen genomför enligt uppdrag i regleringsbrev varje år central rättning (s.k. omdömning) av nationella prov. Syftet med rättningen är att stödja en likvärdig bedömning och betygssättning av proven sett till hela landet. Utifrån indikationer på betydande avvikelser när det gäller dels rättning av nationella prov, dels betygssättning i ämnen och kurser, ska myndigheten vidta lämpliga åtgärder inom ramen för sin tillsynsverksamhet. I den senaste redovisningen av omdömningen den 16 november 2016 (dnr 2014:1670) anger myndigheten att tidigare års resultat av omdömningar fortfarande gäller. Det är vanligt att omdömaren sätter ett annat betyg än läraren vid skolan, vanligare ett lägre betyg än ett högre. De största och vanligaste avvikelserna mellan rättande lärare och omdömare finns för de delprov där eleven ger svar i form av en längre text. Dessutom visade den senaste analysen att skillnader i bedömning beror på både läraren, skolan och proven i sig samt att skolans bedömningsrutiner påverkar provbetygen.

I budgetpropositionen för 2016 påpekar regeringen (prop. 2015/16:1 utg.omr.16 s. 181) att Digitaliseringskommissionen i betänkandet En digital agenda i människans tjänst – en ljusnande framtid kan bli vår (SOU 2014:13) lyfter fram vikten av att de nationella proven digitaliseras. Regeringen anger att den delar kommissionens uppfattning och att det med en digitalisering av proven finns en betydande effektiviseringspotential, vilket kan innebära att resurser kan frigöras för annat arbete och att likvärdigheten i bedömningen ökar. Regeringen understryker att innan en digitalisering görs måste det säkerställas att proven kan genomföras på ett enhetligt sätt i alla grund- och gymnasieskolor.

Skolverket har under hösten 2015 genomfört en utprövning med provuppgifter på dator där de elever som deltog fick testa att genomföra provuppgifter digitalt och där bedömningen av proven genomfördes på dator så långt som möjligt. Resultaten från utprövningen ska användas i kommande utvecklingsarbete av digitala nationella prov.

Regeringen beslutade den 1 april 2015 om en översyn av de nationella proven för grund- och gymnasieskolan (dir. 2015:36). Syftet med översynen var att åstadkomma ett effektivare och tillförlitligare nationellt sammanhållet system för bedömning, uppföljning och utvärdering av elevers kunskaper med minskad administrativ börda för lärare. Utredningen redovisade sitt betänkande Likvärdigt, rättssäkert och effektivt – ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning (SOU 2016:25) den 31 mars 2016. Enligt utredningen är dagens två syften med de nationella proven svåra att förena. Dels ska proven stödja en likvärdig och rättvis bedömning och betygssättning, dels ska de ge underlag för en analys av i vilken utsträckning kunskapskraven uppfylls på skolnivå, på huvudmannanivå och på nationell nivå. Utredningen föreslår en renodling så att syftet med de nationella proven ska vara att stödja betygssättningen. Därmed kommer de att stärka en likvärdig betygssättning

och elevernas rättssäkerhet. För att kunna bedöma i vad mån kunskapskraven uppfylls föreslås vidare att ett nytt system för nationell kunskapsutvärdering skapas. Utredningen föreslår också att syftet med Skolverkets bedömningsstöd renodlas. Obligatoriska bedömningsstöd ska ha ett diagnostiskt syfte medan frivilliga bedömningsstöd ska kunna ha ett betygsstödjande, diagnostiskt eller formativt syfte, enligt förslagen.

Utredningen föreslår vidare ett antal förändringar i syfte att komma till rätta med de problem som uppkommit med det nuvarande systemet, bl.a. att antalet obligatoriska nationella prov bör minskas och att en del av proven bör ersättas av nationella bedömningsstöd. Vidare föreslås att en digitalisering av de nationella proven bör påbörjas och ske stegvis. En försöksverksamhet med datorbaserade prov föreslås inledas med målsättningen att nya nationella prov är digitaliserade 2022. Ett ökat inslag av extern bedömning förordas inom ramen för försöksverksamheten. För att öka likvärdigheten och elevernas rättssäkerhet anser utredningen att förhållandet mellan de nationella proven och betygen bör tydliggöras, och föreslår därför att resultatet på ett nationellt prov särskilt ska beaktas vid betygssättningen i ämnet eller kurser. Resultatet ska inte helt styra betyget utan vara ett stöd i betygssättningen och läraren ska fortfarande utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill understryka vikten av en rättssäker och likvärdig bedömning och betygssättning och väl fungerande nationella prov. Utskottet vill uppmärksamma att det nu pågår flera utredningar och utvärderingar som ur olika aspekter belyser prov, betyg och betygssättning m.m. Resultaten från det pågående översynsarbetet kommer att kunna ge värdefull information i det fortsatta utvecklingsarbetet med att bl.a. säkerställa en rättssäker och effektiv betygssättning. Utskottet ser därför med intresse fram emot kommande slutsatser och förslag. Eftersom utskottet inte vill föregripa den kommande beredningen av de nämnda frågorna avstyrks motionerna 2015/16:43 (M) yrkandena 1 och 2 och 2015/16:2878 (KD) yrkande 21.

Särskilt om digitaliserade nationella prov med extern rättning

Utskottet noterar att Utredningen om nationella prov (U 2015:02) har föreslagit att en digitalisering av de nationella proven bör påbörjas och en försöksverksamhet inledas med målet att nationella prov ska vara digitaliserade 2022. Enligt utskottet är det viktigt att öka likvärdigheten i bedömningen av de nationella proven. Skolinspektionen har i sin centrala omrättning av prov i flera år visat att det finns problem i bedömningen. Det är vanligt att omdedömaren sätter ett annat betyg än läraren vid skolan, ofta ett lägre än ett högre. Skillnaderna är störst i de delprov där eleven ger svar i form av en längre text, dvs. där lärarens bedömningsutrymme är stort. Skolinspektionen har också visat att det finns skillnader i bedömning mellan skolor,

vilket i sin tur kan medföra skillnader mellan skolor på elevers ämnes- och kursbetyg.

Utskottet menar att likvärdigheten i bedömningen av de nationella proven måste förstärkas. Det är därför angeläget att på alla sätt arbeta med effektiva åtgärder som kan utveckla detta. Utskottet anser därför att regeringens beredning av förslagen i betänkandet Likvärdigt, rättssäkert och effektivt – ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning (SOU 2016:25) ska utmynna i ett införande av digitaliserade nationella prov med extern rättning av nationella examinatore. Med hänvisning till detta föreslår utskottet därför att riksdagen ska tillkännage för regeringen att digitaliserade nationella prov med extern rättning ska införas. Utskottet tillstyrker med det anförda motionerna 2015/16:2399 (C) yrkande 29 och 2015/16:2878 (KD) yrkande 20.

Elevers hälsa och skolmiljö

Arbets- och skolmiljö

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om arbets- och skolmiljö.

Jämför reservationerna 56 (SD), 57 (KD), 58 (SD, V) och 59 (SD, KD).

Motionerna

Arbets- och skolmiljö

I motion 2015/16:1847 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 40 framförs att det bör genomföras en satsning på skolmiljön i den svenska skolan. Många skolmiljöer lider av dåliga inomhusmiljöer, vilket är ett problem för såväl lärare som elever. Staten bör ta ett större ansvar för landets skollokaler.

I kommittémotion 2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 34 anser motionärerna att varje kommun ska genomföra en inventering av den fysiska skolmiljön. Motionärerna framhåller att det är skolhuvudmännen som har huvudansvaret för skolmiljön, för att förebygga och förhindra risker för olycksfall eller sjukdom och för att skapa en god miljö för lärande.

I yrkande 35 framförs att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på lagstiftning som tydliggör att både elever och föräldrar har ett ansvar för att medverka till en god skolmiljö. I nuläget riktar skollagen krav på rektorn och huvudmannen vad gäller ansvar för god arbetsmiljö och trygghet. Det behöver tydliggöras vilket ansvar elever och vårdnadshavare har.

Enligt yrkande 36 bör regeringen också återkomma till riksdagen med förslag på lagstiftning som tydliggör att den som avsiktligt saboterar skolans fysiska miljö ska delta i att återställa det som skadats.

I motion 2015/16:649 av Lennart Axelsson (S) anges att det bör övervägas att komplettera regeringens satsning på skolans arbetsmiljö med mer information kring vad som krävs för att åstadkomma en god ljudmiljö i skollokaler.

I motion 2015/16:265 av Jonas Eriksson (MP) behandlar motionären frågan om att värna barns och elevers rätt till hälsofrämjande och pedagogiska utemiljöer och hänvisar till en vägledning för barns och ungas utemiljö som Boverket har tagit fram på uppdrag av regeringen.

I kommittémotion 2015/16:51 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 3 framförs att regeringen bör återkomma med förslag om att arbetsmiljölagen ska omfatta elever i fritidshem på ett liknande sätt som den omfattar elever i grundskolan och i gymnasieskolan. Arbetsmiljöskyddet varierar under dagen för de yngre skolbarnen trots att verksamheten ofta bedrivs i samma lokaler.

Gällande rätt

I 5 kap. skollagen (2010:800) finns bestämmelser om arbetsmiljö. I 3 § föreskrivs att utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. I 4 § finns en uttrycklig hänvisning till arbetsmiljölagens bestämmelser om kraven på en god arbetsmiljö. Bestämmelserna gäller enligt 2 § även fritidshem. Vidare gäller för fritidshem enligt 14 kap. 9 § att huvudmannen ska se till att elevgrupperna har en lämplig sammansättning och storlek och att eleverna även i övrigt erbjuds en god miljö.

I arbetsmiljölagen (1977:1160) finns bestämmelser om kraven på en god arbetsmiljö. Arbetsmiljölagen gäller för både elever och skolpersonal i grund- och gymnasieskolan, fr.o.m. förskoleklass. Den gäller också för den personal som arbetar i förskola och på fritidshem. Däremot omfattas inte barnen i förskola och på fritidshem av arbetsmiljölagen.

Arbetsmiljöverket har lagstiftning som gäller arbetsplatser, hit räknas lokaler men också skolor och förskolor. Det finns bestämmelser om inomhusmiljö, inomhustemperaturer på arbetsplatser, ventilation på arbetsplatser och radonhalter. Enligt 3 kap. 1a § arbetsmiljölagen ska arbetsgivare och arbetstagare samverka för att åstadkomma en god arbetsmiljö. De som genomgår utbildning, med undantag för barn i förskola och elever i fritidshem, omfattas av begreppet arbetstagare.

I kap. 5 i skollagen finns även bestämmelser om ordningsregler och disciplinära och andra särskilda åtgärder. Enligt 5 § ska rektorn besluta om ordningsregler för varje skolenhet, som ska utarbetas under medverkan av eleverna och följas upp på varje skolenhet. I 6 § anges att rektorn eller en lärare får vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade och som står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter, för att tillförsäkra

eleverna trygghet och studiero eller för att komma till rätta med en elevs ordningsstörande uppträdande. Enligt det som anges i 5 kap. 7–23 §§ får det beslutas om utvisning, kvarsittning, tillfällig omplacering, tillfällig placering vid en annan skolenhet, avstängning samt omhändertagande av föremål som används på ett sätt som är störande för utbildningen eller som kan utgöra en fara för säkerheten i utbildningen. Ett flertal bestämmelser i kap. 5 gäller också för fritidshem.

Särskilt om utemiljö

Arbetsmiljölagen ställer inga krav på skolgården men Arbetsmiljöverket tar i föreskrifterna Arbetsplatsens utformning (AFS 2009:02) upp skolgården som ett viktigt pausrum för barnen.

Enligt 8 kap. 9–11 §§ plan- och bygglagen (2010:900) ska det finnas tillräckligt stor friyta som är lämplig för lek och utevistelse både i bostadsområden och på tomter med lokaler för fritidshem, förskola och skola. Det är kommunen som avgör vad som ska anses som tillräcklig friyta. Som stöd för kommunernas arbete har Boverket tagit fram allmänna råd om friyta för lek och utevistelse vid fritidshem, förskolor, skolor eller liknande verksamhet som förtydligar innebörden i bestämmelserna (BFS 2015:1 FRI 1).

Bakgrund och pågående arbete

Arbetsmiljöverket genomför för närvarande en s.k. skoltillsyn, inom vilken 30 procent av landets skolor och alla skolhuvudmän med fem eller fler skolor ska ha inspekterats av Arbetsmiljöverket fram till 2016. Huvudinriktningen av inspektionen är att arbetsgivarna ska få igång eller utveckla det systematiska arbetsmiljöarbetet och på så sätt komma till rätta med sina specifika brister. Dessutom omfattas olika riskområden i skolan, nämligen hög arbetsbelastning, hot och våld samt den fysiska arbetsmiljön som buller, ventilation och städning. De skolformer som berörs av inspektionerna är förskoleklass, grund- och gymnasieskolan samt grundsär- och gymnasiesärskolan.

Under 2014 och 2015 drev Folkhälsomyndigheten ett nationellt tillsynsprojekt om inomhusmiljön i skolan, med fokus på ventilation och städning. Resultaten visade bl.a. att det fanns brister i skolornas arbete med egenkontroll enligt miljöbalken.

Riksdagen beslutade genom antagandet av vårändringsbudgeten för 2015 om ett nytt statsbidrag för renovering av skollokaler (prop. 2014/15:99 s. 126, bet. 2014/15:FiU21 s. 7, rskr. 2014/15:255). För 2015 avsattes 15 miljoner kronor för detta ändamål (prop. 2015/16:1 utg.omr. 18 s. 49, bet. 2015/16:CU1, rskr. 2015/16:77, se även prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 187). Aktuella föreslagna belopp redovisas i vårändringsbudgeten för 2016 (prop. 2015/16:99). Enligt förordningen (2015:552) om statsbidrag för att rusta upp skollokaler, som började gälla den 1 november 2015, får statsbidraget lämnas för att rusta upp skollokaler i syfte att

1. förbättra lärmiljön, exempelvis lokalernas utformning och användbarhet samt upplevelsen av trygghet
2. förbättra arbetsmiljön, exempelvis luftkvalitet, ljudmiljö och förutsättningar för städning
3. minska miljöpåverkan, exempelvis minskad användning av särskilt farliga ämnen eller minskad energi- eller vattenanvändning.

Statsbidraget gäller för förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan.

Boverket gav i maj 2015 ut en vägledning (Gör plats för barn och unga!) för planering, utformning och förvaltning av skolans och förskolans utemiljö. Det övergripande målet med vägledningen är att förtydliga friytans betydelse för barns och ungas lek, lärande och hälsa. Målet är också att ge vägledning om hur goda utemiljöer vid skola och förskola kan åstadkommas och utvecklas genom fysisk planering, utformning och förvaltning. Syftet är att förbättra förutsättningarna för att alla barn och unga har tillgång till en god, välfungerande utemiljö och möjlighet att leka och utvecklas utomhus i hälsosamma och inspirerande sammanhang. Vägledningen riktar sig till beslutsfattare, beställare eller yrkesverksamma med ansvar för planering, utformning, förvaltning eller skötsel av den fysiska utemiljön vid förskolor och grundskolor.

Riksdagen har även beslutat om ett statsbidrag för att förbättra och rusta upp utemiljön vid förskolor, grundskolor och motsvarande skolformer, fritidshem m.m. (prop. 2015/16:1 utg.omr. 18 s. 49, bet. 2015/16:CU1, rskr. 2015/16:77, se även prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 187). Aktuella föreslagna belopp redovisas i vårändringsbudgeten för 2016 (prop. 2015/16:99 s. 82).

Riksdagen uppmanade den 2 mars 2011 regeringen att återkomma till riksdagen med förslag om hur arbetsmiljön för barn i förskolor och på fritidshem ska förbättras (bet. 2010/11:UbU6, rskr. 2010/11:170). Enligt regeringens redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen (skr. 2015/16:75 s. 102) bereds frågan om förbättrad arbetsmiljö för elever i fritidshem vidare inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill understryka betydelsen av en god arbetsmiljö för barn, elever och vuxna, i enlighet med gällande reglering. Utskottet vill också särskilt lyfta fram det beslut riksdagen har fattat om ett statsbidrag för renovering av skollokaler. Syftet med bidraget är att förbättra barns och elevers lärmiljö och arbetsmiljö, och samtidigt minska lokalernas miljöpåverkan. Även riksdagens beslut om det tillfälliga statsbidraget med inriktning på utemiljön vid skolor m.m. syftar till att förbättra barns och elevers dagliga miljö. När det gäller elevernas utemiljöer vill utskottet uppmärksamma den vägledning om barns och ungas utemiljö samt de allmänna råd om friyta för lek och utevistelse vid fritidshem och skolor m.m. som Boverket tog fram under 2015.

Utskottet anser att de tillsynsprojekt om skolors miljö som Folkhälsomyndigheten och Arbetsmiljöverket har arbetat med och som pågår är mycket värdefulla i arbetet med att utveckla den dagliga miljön för barn och elever. Utskottet utgår från att skolans aktörer tar till sig de resultat, slutsatser och rekommendationer som presenteras i pågående och avslutade tillsynsprojekt. När det gäller frågan om hur arbetsmiljön kan förbättras specifikt för barn i fritidshem inväntar utskottet regeringens kommande överväganden i frågan.

Med anledning av ovanstående avstyrker utskottet motionerna 2015/16:51 (V) yrkande 3, 2015/16:265 (MP), 2015/16:649 (S), 2015/16:1847 (SD) yrkande 40 och 2015/16:2878 (KD) yrkandena 34–36.

Elevhälsa

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om elevhälsa.

Motionerna

Ansvaret för skolhälsovården m.m.

I motion 2015/16:1548 av Hans Rothenberg (M) yrkande 1 framförs att skollagen bör ses över så att omfattningen av elevhälsoteamets insatser tydligt definieras. I yrkande 2 anges att det bör fastställas i skolhälsovårdens riktlinjer att elevhälsovårdens insatser ska sättas i relation till antal elever. Elevhälsans tillgång till olika professioner såsom skolsköterska, kurator och specialpedagog kan variera kraftigt mellan olika skolor. Detta strider enligt motionären mot en likvärdig skolhälsovård samt policyer för lika behandling. När elever inte får den hjälp och vård de behöver bidrar det till ökad ohälsa bland unga.

Utveckling av elevhälsan

I motion 2015/16:1918 av Saila Quicklund (M) framförs att en förstärkt elevhälsa bör utredas. Tillsammans med skolsköterskor, läkare, kuratorer och psykologer och idrottslärare bör även fysioterapeuter ingå i skolans elevvårdande team.

Enligt motion 2014/15:207 av Torkild Strandberg (FP) bör varje gymnasieskola vara skyldig att ha en drogpolicy med handlingsplan samt säkerställa att skolan är en narkotikafri arbetsmiljö.

I motion 2015/16:1000 av Hannah Bergstedt m.fl. (S) yrkande 2 uppmärksammas vikten av skolans kunskap om hbt samt förmågan att möta alla elever. Fysiska och psykiska hälsoproblem är mer förekommande bland hbt-personer än hos befolkningen i stort. Med ökad kunskap skulle

skolhälsovården kunna ta ett mer aktivt ansvar för att arbeta förebyggande och minska ohälsan bland hbt-personer.

Bakgrund och gällande rätt

Gällande rätt

I 2 kap. 25–28 §§ skollagen (2010:800) finns bestämmelser om elevhälsa för eleverna i samtliga skolformer. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande, och elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Det ska finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator samt personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses. Varje elev i grundskolan, grundsärskolan och specialsolan ska erbjudas minst tre hälsobesök som omfattar allmänna hälsokontroller och varje elev i sameskolan (består av sex årskurser) ska erbjudas minst två hälsobesök. Hälsobesöken ska vara jämnt fördelade under skoltiden. Mellan hälsobesöken ska eleven erbjudas undersökning av syn och hörsel och andra begränsade hälsokontroller. Varje elev i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska erbjudas minst ett hälsobesök som innefattar en allmän hälsokontroll. Elever får dessutom vid behov anlita elevhälsan för enklare sjukvårdsinsatser.

I proposition 2009/10:165 (s. 276), som föregick införandet av skollagen, anges att arbete med elevhälsa förutsätter en hög grad av samverkan mellan elevhälsans personal och övriga personalgrupper. Det är också angeläget att samverkan sker med övrig hälso- och sjukvård samt med socialtjänsten. I det individuellt inriktade arbetet har elevhälsan ett särskilt ansvar för att undanröja hinder för varje enskild elevs lärande och utveckling. I propositionen anges också att elevhälsan har ett särskilt ansvar för att bevaka att skolan bidrar till att skapa goda och trygga uppväxtvillkor.

I gymnasieskolans läroplan (Gy 11) framgår att rektorn ansvarar för att eleverna får kunskaper om riskerna med tobak, alkohol, narkotika och andra droger. ANDT-frågorna (dvs. frågor som rör alkohol, narkotika, droger och tobak) hanteras även i gymnasieskolans ämnesplan för Idrott och hälsa och i ämnesplanen för Naturkunskap.

Bakgrund och pågående arbete

I mars 2011 lämnade riksdagen ett tillkännagivande till regeringen med innebörden att regeringen ska se till att det görs en nationell översyn av tillgängligheten till och kvaliteten på elevhälsan (bet. 2010/11:UbU7, rskr. 2010/11:206). Skolverket har under de senaste åren haft ett regeringsuppdrag för att genomföra insatser för en förstärkt elevhälsa.

Skolverket slutredovisade uppdraget om att genomföra insatser för en förstärkt elevhälsa den 29 mars 2016 (dnr 2012:1077). Sammantaget har Skolverket betalt ut drygt 540 miljoner kronor till huvudmän som har utökat

sin personal inom elevhälsan. Huvudmän har kunnat ansöka om statsbidrag för följande personalkategorier: skolläkare, skolsköterska, skolkurator, skolpsykolog, lärare med specialpedagogisk kompetens och speciallärare. Det utbetalda bidragsbeloppet har resulterat i en förstärkning motsvarande 2 164 heltidstjänster runt om i landet. Uppföljningar som Skolverket gjort visar att huvudmännen som har tagit del av statsbidragen anser att personalförstärkningen har haft positiva effekter och bidragit till att stärka såväl elevhälsans verksamhet som elevhälsoteamens eget arbete. Närmare 90 procent av huvudmännen som tagit del av bidraget bedömer att eleverna har kunnat få mer stöd i syfte att nå kunskapsmålen tack vare personalförstärkning inom elevhälsan.

Skolverket har också inom ramen för uppdraget erbjudit utbildningsinsatser och tagit fram stödmaterial och andra typer av kunskapsstöd. Verket har också deltagit i andra myndigheters arbete med att ta fram kunskapsstöd och underlag. Skolverket och Socialstyrelsen arbetar nu med en omarbetning av den gemensamma publikationen *Vägledning för elevhälsan*. En reviderad version planeras publiceras under hösten 2016. I vägledningen diskuteras bl.a. styrning och ledning av elevhälsan, inklusive det faktum att elevhälsan omfattas av flera regelverk och därmed är flera myndigheters och instansers ansvarsområde.

Skolinspektionen följer i sin tillsyn löpande hur skolor hanterar frågor om elevhälsa. En sammanfattande redovisning utifrån inspektionens särskilda kvalitetsgranskning med inriktning mot elevhälsans arbete i grundskolans årskurs 6–9 presenterades den 1 juni 2015 (rapport 2015:05). Resultaten visade att elevhälsans arbete inte fullt ut motsvarar elevernas behov. Bristerna gällde särskilt avsaknad av förebyggande och hälsofrämjande arbete.

Riksdagen har fattat beslut om en elevhälsosatsning, enligt regeringens förslag (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 186, bet. 2015/16:UbU1, rskr. 2015/16:113). Satsningen omfattar 200 miljoner kronor för 2016 och är beräknad med samma belopp årligen fr.o.m. 2017. I satsningen ingår bl.a. statsbidrag för personalförstärkningar inom elevhälsan för personalkategorierna skolläkare, skolsköterska, skolkurator och skolpsykolog inom förskoleklassen, grundskolan och motsvarande skolformer samt inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Satsningen på en förstärkt elevhälsa kommer att samordnas med regeringens insatser för att komma till rätta med bristen på lärare med specialpedagogisk kompetens, enligt budgetpropositionen för 2016.

Unga hbtq-personer

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har i uppdrag att i samråd med Statens skolverk genomföra insatser för att skapa en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga hbtq-personer. Under 2016 ska myndigheten fortsätta att genomföra utbildningsinsatser. MUCF har också tagit fram stödmaterial m.m. som vänder sig till skolans lärare.

Regeringen anger i budgetpropositionen för 2016 (s. 186) att det i beredningen av förslagen i betänkandet från Utredningen om aktiva åtgärder mot diskriminering (SOU 2014:41), som lämnades till regeringen i juni 2014, också behandlas ett antal frågor som är kopplade till skolornas arbete för att skapa en mer inkluderande miljö för unga hbtq-personer.

Alkohol, narkotika, doping och tobak (ANDT)

Skolverket har under åren 2011–2014 haft i uppdrag att erbjuda utbildningsinsatser med syftet att stödja skolornas ANDT-undervisning, bedöma behov av stödmaterial m.m. (U2011/375/S, U2010/5830/S). I verkets slutredovisning den 4 februari 2015 anges att Skolverket har genomfört insatser som har haft en bred ansats, bl.a. genom att lyfta fram relevant forskning. Verket har tagit fram stödmaterial, rapporter och genomfört olika utbildningsinsatser.

Skolinspektionen har tagit ställning till drogtestar i skolan vid flera tillfällen. Inspektionen avråder från att genomföra drogtestar i skolan och rekommenderar att skolan i stället tar kontakt med berörda myndigheter vid misstankar om drogmisshandling hos en elev.

Utskottets överväganden

Utskottet vill understryka elevhälsans roll och betydelse för elevers välbefinnande och möjlighet att utvecklas mot utbildningens mål. Utskottet kan konstatera att en mängd insatser har genomförts de senaste åren för att förstärka elevhälsan i skolan, särskilt genom medel för att förstärka personaltäteten i de kategorier som enligt skollagen har i uppdrag att arbeta med elevhälsa, inklusive satsningar på specialpedagogisk personal.

Skolinspektionens tillsyn är vidare ett viktigt verktyg i arbetet med att uppmärksamma brister och bidra till insatser för att förbättra elevhälsan. Skolverket har också, i samverkan med andra ansvariga myndigheter, tagit fram stödmaterial och tillhandahållit utbildningsinsatser för berörd personal. Skolverkets uppföljningar visar att de satsningar som har gjorts på personalförstärkningar inom elevhälsan har haft positiva effekter för elevers möjlighet att få mer stöd i syfte att nå kunskapsmålen. Utskottet vill framhålla att det är många instanser och myndigheter som ansvarar för elevhälsofrågor och att samverkan och samarbete många gånger är nyckeln till ett framgångsrikt arbete.

Utskottet noterar vidare att regeringen har angett att beredningen av förslagen från Utredningen om aktiva åtgärder mot diskriminering omfattar frågor som särskilt fokuserar på att värna elevgrupper som riskerar att vara särskilt utsatta i skolans miljö.

Enligt utskottet innebär inte minst de satsningar som görs på fortsatta personalförstärkningar att det finns förutsättningar att elevhälsan kan fortsätta att utvecklas. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2014/15:207 (FP), 2015/16:1000 (S) yrkande 2, 2015/16:1548 (M) yrkandena 1 och 2 samt 2015/16:1918 (M).

Idrott och fysisk aktivitet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att utöka undervisningstiden i idrott och hälsa och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen avslår motionsyrkanden om idrott och fysisk aktivitet.

Jämför reservationerna 60 (M), 61 (SD), 62 (C), 63 (V), 64 (SD, V) och 65 (S, MP, V).

Motionerna

Simundervisning

I motion 2015/16:463 av Fredrik Lundh Sammeli (S) yrkande 1 föreslår motionären att man bör överväga att vidta åtgärder för att alla barn ska nå målet att vara simkunniga. Motionären uppmärksammar att uppföljningar och undersökningar från Skolverket, Svenska Livräddningssällskapet och Svenska Simförbundet visar att många barn inte kan simma.

I yrkande 2 anser motionären att man bör överväga att flytta simkunnighetsmålet till årskurs 3. Motionären framhåller att skolan inte är likvärdig när det gäller simkunnighet och konstaterar att barn vistas i simhallar och på badplatser långt tidigare än i årskurs 6.

I kommittémotion 2015/16:753 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 2 begär motionärerna att Skolverket ska följa upp simundervisningen i grundskolan och sätta hårdare press på huvudmännen så att alla elever inom grundskolan ska klara av kraven för simkunnighet.

Friluftsdagar

I kommittémotion 2015/16:2548 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkande 3 föreslår motionärerna att man utreder möjligheterna att återinföra de reglerade friluftsdagarna i svensk skola, och i yrkande 4 anför motionärerna att man bör ge Skolverket i uppdrag att återkomma med en rapport och förslag för att införa reglerade friluftsdagar. Enligt motionärerna har friluftsdagarna minskat i antal sedan 1994.

Kvaliteten på undervisningen

I kommittémotion 2015/16:753 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 1 föreslår motionärerna att Skolverket och Skolinspektionen snarast bör genomföra samlade uppföljningar med fokus på kvaliteten inom undervisning i ämnet idrott och hälsa och säkerställa att läroplanen följs. Enligt motionärerna är det svårt att få tillgång till idrottshallar. Vidare är många lärare obehöriga och kursdelen som handlar om hälsa prioriteras bort.

Utökad undervisningstid

I kommittémotion 2015/16:2764 av Christer Nylander m.fl. (FP, M, C, KD) anser motionärerna att regeringen bör överväga att utöka undervisningstiden i ämnet idrott och hälsa i grundskolan med 100 timmar, vilket motsvarar en ökning av ämnet med 20 procent. Motionärerna hänvisar till Bunkeflo-modellen som visar att elever som rör på sig en timme om dagen utvecklar en starkare fysik och presterar bättre i skolan och leder till att fler elever blir behöriga i skolan. För denna utökning bör enligt motionärerna regeringen överväga att minska tiden i motsvarande grad för elevens val.

I kommittémotion 2015/16:2483 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 2 föreslår motionärerna att man under mandatperioden prövar möjligheten att införa upp till en timmes rörelse om dagen i skolan eller på fritis. Motionärerna framhåller att särskilt barns och ungas behov av och tillgång till fysisk rörelse och deras psykiska välbefinnande ska värnas.

I kommittémotion 2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 34 anser motionärerna att man bör se över möjligheten att utöka idrottsundervisningen i grundskolan. Motionärerna framhåller att studier visar att daglig fysisk aktivitet förbättrar elevernas fysiska och psykiska hälsa samt har positiva effekter på lärandet.

Bakgrund och gällande rätt

Ämnet idrott och hälsa

I 10 kap. 4 § skollagen (2010:800) framgår vilka ämnen som ska finnas i grundskolan, däribland idrott och hälsa. För varje ämne ska det enligt 10 kap. 8 § finnas en kursplan. Utöver dessa ämnen ska det finnas elevens val och skolans val.

Av 10 kap. 5 § skollagen framgår att den totala undervisningstiden för varje elev i grundskolan ska vara minst 6 785 timmar. I timplanen för grundskolan framgår att undervisningstiden i idrott och hälsa totalt uppgår till 500 timmar (bilaga 1 till skollagen). Av 9 kap. 4 § skolförordningen (2011:185) framgår att huvudmannen efter förslag från rektorn beslutar om fördelning mellan årskurserna av undervisningstiden i grundskolan.

I poängplanen för nationella program i gymnasieskolan framgår att idrott och hälsa omfattar 100 poäng i alla nationella program (bilaga 3 till skollagen).

Som ett tilläggsuppdrag till regeringsuppdraget (U2014/3489/S) att ta fram förslag till en stadiindelad timplan för grundskolan fick Skolverket i uppdrag att i detta arbete utgå från att den totala undervisningstiden i ämnet idrott och hälsa ökas från 500 timmar till 600 timmar från höstterminen 2016. Utrymmet för elevens val från samma tidpunkt skulle minska med motsvarande antal timmar, till 282 timmar (U2014/5377/S). I november 2014 redovisade Skolverket ett förslag på en stadiindelad timplan inklusive en utökning av ämnet idrott och hälsa med 100 timmar (dnr 2014:574). Skolverket föreslog bl.a. att en minskning av undervisningstiden i elevens val till förmån för

utökad tid i svenska eller svenska som andraspråk och/eller annat ämne borde utredas.

Idrott och hälsa i läroplanen

I läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (SKOLFS 2010:37) anges att skolan ska sträva efter att erbjuda alla elever daglig fysisk aktivitet inom ramen för hela skoldagen. Vidare framgår att hälso- och livsstilsfrågor ska uppmärksammas. Även i läroplanen för gymnasieskolan (SKOLFS 2011:144) anges att skolan ska uppmärksamma hälso- och livsstilsfrågor. Vidare sägs att skolan ska sträva efter att ge eleverna förutsättningar att regelbundet bedriva fysiska aktiviteter. Samma formulering återfinns i läroplanen för gymnasiesärskolan (SKOLFS 2013:148).

I grundskolans kursplan för ämnet idrott och hälsa anges att genom undervisningen i ämnet ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att

- utveckla sin förmåga att röra sig allsidigt i olika fysiska sammanhang
- planera, praktiskt genomföra och värdera idrott och andra fysiska aktiviteter utifrån olika synsätt på hälsa, rörelse och livsstil
- genomföra och anpassa utövningar och friluftsliv efter olika förhållanden och miljöer
- förebygga risker vid fysisk aktivitet samt hantera nödsituationer på land och i vatten.

Dessutom anges i kursplanen ämnets centrala innehåll i olika årskurser samt kunskapskrav.

I gymnasieskolans ämnesplan för idrott och hälsa anges att undervisningen i ämnet ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

- förmåga att planera och genomföra fysiska aktiviteter som befäster och vidareutvecklar kroppslig förmåga och hälsa
- förmåga att genomföra och anpassa utövningar utifrån olika förhållanden och miljöer
- kunskaper om betydelsen av fysiska aktiviteter och naturupplevelser för kroppslig förmåga och hälsa
- förmåga att hantera säkerhet och nödsituationer i samband med fysiska aktiviteter
- kunskaper om kulturella och sociala aspekter på fysiska aktiviteter och naturupplevelser
- förmåga att etiskt ta ställning i frågor om könsmönster, jämställdhet och identitet i relation till idrotts- och motionsutövande
- kunskaper om de krav som olika situationer ställer på ergonomisk anpassning av rörelser och förmåga att ergonomiskt anpassa sina rörelser till olika situationer och att bedöma hur miljöer ergonomiskt kan anpassas till människan.

På motsvarande sätt som i grundskolans kursplan anges ämnets centrala innehåll och kunskapskraven i relation till de olika kurserna i ämnet. Kursen idrott och hälsa, 100 poäng, är en gymnasiegemensam kurs på alla program i gymnasieskolan.

Simkunnighetsmålet

I läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet framgår av det centrala innehållet i ämnet idrott och hälsa att elever i årskurs 1–3 ska ges förutsättningar att utveckla sin förmåga till lekar och rörelser i vatten samt att balansera, flyta och simma i mag- och ryggläge. Motsvarande ska ämnet idrott och hälsa i årskurs 4–6 omfatta simundervisning i mag- och ryggläge.

Enligt de kunskapskrav för betyget E i årskurs 6 som fastställs i läroplanen ska eleven kunna simma 200 meter varav 50 meter i ryggläge.

Friluftsliv

Av läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet framgår att ämnet idrott och hälsa bl.a. syftar till att eleverna ska utveckla förmågan att vistas i utemiljöer och naturen under olika årstider och få förståelse för värdet av ett aktivt friluftsliv. Genom undervisningen i ämnet ska eleverna få förutsättningar att utveckla sin förmåga att genomföra och anpassa utestelser och friluftsliv efter olika förhållanden och miljöer.

I gymnasieskolan är ämnet idrott och hälsa ett av de nio gymnasiegemensamma ämnena. Enligt läroplanen för gymnasieskolan ska det centrala innehållet i undervisningen i ämnet idrott och hälsa bl.a. omfatta motions-, idrotts- och friluftaktiviteter som utvecklar en allsidig kroppslig förmåga samt utemiljöer och naturen som arena för rörelseaktiviteter och rekreation.

Kvalitet i idrottsundervisningen

Skolverket har haft ett regeringsuppdrag (U2011/5948/S) att erbjuda utbildningsinsatser för lärare samt vid behov utveckla material för att stödja utvecklingen av ämnet idrott och hälsa i de obligatoriska skolformerna, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Uppdraget slutredovisades i mars 2014 (dnr 2011:1163). Rapporten innehåller bl.a. en redogörelse över de utbildningsinsatser inom ämnet idrott och hälsa som Skolverket har anordnat för lärare och rektorer under 2012 och 2013 inom ramen för uppdraget. Kurser för lärare i idrott och hälsa har genomförts vid olika lärosäten. Ett antal seminarier har också genomförts med inriktning på planering och genomförande av undervisningen samt bedömningsfrågor. Skolverket har också medverkat i träffar med idrottslärare och rektorer i ett antal kommuner för att diskutera frågeställningar kring de nya styrdokumenterna liksom behov av ytterligare stödinsatser. Olika stödmaterial riktade till lärare har tagits fram, bl.a. har ett bedömningsstöd för idrott och hälsa i årskurs 6 och ett motsvarande stöd för gymnasieskolan publicerats. I rapporten föreslår Skolverket ett fortsatt

och långsiktigt stöd till skolors och huvudmäns utveckling av undervisning i ämnet idrott och hälsa.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill lyfta fram det faktum att skolan har ett ansvar för barns och ungas fysiska aktivitet utöver det reglerade antalet undervisningstimmar för ämnet idrott och hälsa. I grundskolan har skolan ett ansvar för att erbjuda daglig fysisk aktivitet inom ramen för hela skoldagen, och gymnasieskolan har ett ansvar att sträva efter att ge eleverna förutsättningar för att bedriva fysiska aktiviteter. Utskottet vill understryka vikten av att skolan följer läroplanerna i detta avseende. Hur skolan organiserar och hanterar detta ansvar är däremot en fråga för den enskilda huvudmannen och skolan. Utskottet ser i detta sammanhang inga skäl för att föreslå någon ändrad reglering när det gäller simundervisning och friluftsdagar. Utskottet vill även framhålla att det har gjorts en mängd insatser för att öka kvaliteten av ämnet idrott och hälsa i form av fortbildning och stödmaterial i syfte att utveckla undervisningen i idrott och hälsa.

Utskottet avstyrker med det anförda motionerna 2015/16:463 (S) yrkandena 1 och 2, 2015/16:753 (V) yrkandena 1 och 2, 2015/16:2399 (C) yrkande 34, 2015/16:2483 (M) yrkande 2 och 2015/16:2548 (SD) yrkandena 3 och 4.

Särskilt om utökad undervisningstid i idrott och hälsa

Utskottet ser att det finns ett behov av att utöka undervisningstiden i idrott och hälsa mot bakgrund av studier som visar på samband mellan fysisk aktivitet och ökad inlärningsförmåga. Utskottet kan konstatera att grundskolans elever i dag får mindre tid för idrott och hälsa än för 20 år sedan. Detta trots att forskningsresultat från bl.a. Bunkefloprojektet, som är ett samverkansprojekt mellan skola, idrottsförening och forskning, tydligt visar att elever som rör på sig en timme om dagen utvecklar en starkare fysik och presterar bättre i skolan och leder till att fler elever blir behöriga till gymnasiet. Totalt har 220 elever i årskurs 1–9 deltagit i projektet varav hälften fått utökad undervisningstid i idrott och hälsa med 1 timme och 45 minuter per vecka. Utskottet vill även framhålla att en ökad fysisk aktivitet är särskilt viktigt i en tid där det regelbundet larmas om riskerna med en stillasittande livsstil och där fetma och övervikt blir vanligare längre ned i åldrarna. Dessutom ger fysisk aktivitet tidigt i livet också en bra grund till en hälsosam livsstil senare i livet och minskar risken för psykisk ohälsa. Utskottet anser därför att undervisningstiden för ämnet idrott och hälsa i grundskolan ska utökas från 500 till 600 timmar. För att kunna ha fler lektioner i idrott och hälsa bör tiden i motsvarande grad minskas för elevens val. I stället för 382 timmar bör elevens val innehålla 282 timmar. Utskottet föreslår att riksdagen tillkännager för

regeringen att den ska återkomma med ett förslag om att utöka undervisningstiden i ämnet idrott och hälsa i grundskolan med 100 timmar, vilket motsvarar en ökning av ämnet med 20 procent.

Utskottet tillstyrker med det anförda motion 2015/16:2764 (FP, M, C, KD) och avstyrker motionerna 2015/16:2399 (C) yrkande 34 och 2015/16:2483 (M) yrkande 2.

Skolmat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om skolmat.

Motionen

I motion 2015/16:1586 av Jonas Eriksson (MP) yrkande 4 anför motionären att det bör framgå i skollagen att även förskolor ska servera näringsriktig mat. Motionären konstaterar att det i 10 kap. 10 § skollagen anges att grundskolans elever ska erbjudas näringsriktiga måltider, men att motsvarande bestämmelse inte finns för förskolans barn.

Bakgrund och gällande rätt

Gällande rätt

I skollagen (2010:800) ställs krav på att skolmåltiderna i de obligatoriska skolformerna ska vara näringsriktiga (se t.ex. 10 kap. 10 §). Skollagen ställer inget motsvarande krav när det gäller måltider i gymnasieskolan eller i förskolan.

Enligt 8 kap. 2 § skollagen ska förskolan stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda barnen en trygg omsorg. Enligt förarbeten till den nya skollagen ingår i begreppet omsorg även att barnen serveras varierade och näringsriktiga måltider (prop. 2009/10:165 s. 345).

Enligt läroplanen för förskolan (Lpfö 98 s. 7) ska förskolan erbjuda barnen en väl avvägd dagsrytm och miljö i förhållande till deras ålder och vistelsetid.

Bakgrund och pågående arbete

I avsnitt 1 punkt 5 i Skolverkets allmänna råd med kommentarer för förskolan (reviderad 2016) anges att huvudmannen och förskolechefen bör se till att det serveras varierade och näringsriktiga måltider i förskolan och att de är jämnt fördelade över dagen.

Livsmedelsverket tog i februari 2007 fram skriften Bra mat i förskolan. En reviderad version av skriften kommer att publiceras under hösten 2016. Skriften riktar sig till kommunala och privata förskolor samt familjedaghem

och är avsedd som stöd för alla som på något sätt arbetar med maten i förskolan, och även för föräldrar, för att främja bra matvanor hos förskolebarn.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill peka på det ansvar förskolan har enligt skollagen och läroplanen för förskolan att erbjuda barnen en trygg omsorg, en väl avvägd dygnsrytm och miljö i förhållande till deras ålder och vistelsetid. Utskottet konstaterar att det i detta ansvar ligger att servera varierande och näringsriktiga måltider till barnen i förskolan. Vidare vill utskottet uppmärksamma det arbete som Livsmedelsverket bedriver för att sprida information om bra matvanor för förskolebarn. Enligt utskottet finns det inte något skäl att ytterligare reglera frågan om måltider i förskolan. Utskottet avstyrker därmed motion 2015/16:1586 (MP) yrkande 4.

Övrigt

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår de motionsyrkanden (S, M, SD, FP, C, V och KD) som tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden.

Jämför särskilda yttrandena 4 (M), 5 (SD), 6 (C), 7 (L) och 8 (KD).

Utskottets ställningstagande

I detta betänkande behandlas ett antal motionsförslag som rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet behandlade under riksmötet 2014/15 och som riksdagen avslag i enlighet med utskottets förslag (bet. 2014/15:UbU9 och bet. 2014/15:UbU11). Utskottet ser ingen anledning att nu göra någon annan bedömning och avstyrker därför de motioner som finns upptagna i bilaga 2.

Reservationer

1. Ansvarsfördelningen mellan stat och kommun, punkt 1 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Erik Bengtzboe (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2015/16:2732 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) och
2015/16:3073 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 11 och
avslår motion
2015/16:1886 av Linus Sköld och Anna Wallentheim (båda S).

Ställningstagande

Det finns ett behov av att tydliggöra alla olika nivåers ansvar och att hitta modeller för ansvarsutkrävande. På kommunal nivå förekommer det ofta att politiker lägger sig i frågor som rimligen borde vara ett ansvar för professionen. Ett sådant agerande bidrar till förvirringen när det gäller ansvar. I många fall finns det även en passiv inställning från professionen när det gäller eget ansvar för t.ex. fortbildning. Även på skol-, lärar- och rektorsnivå behöver ansvarsfördelningen utredas.

Vi anser att Skolverket ska få ett uppdrag att utreda och tydliggöra ansvarsfördelningen mellan stat och kommun samt på skol-, lärar- och rektorsnivå.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

2. Förutsättningar för mindre skolor, punkt 2 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Erik Bengtzboe (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2738 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 2 och 3 samt

avslår motion

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 9.

Ställningstagande

De nya styrdokumentet för skolan kombinerat med de nya reglerna om behörighet och legitimation gör att det ibland är svårt att säkerställa dels en utbildning av hög kvalitet dels en likvärdig utbildning i små skolor. Många av de små skolorna ligger i mindre kommuner som enligt Riksrevisionen är sämre på att ta del av alla de riktade statsbidrag som erbjuds. Den situation som de små skolorna har är unik och det behövs särskilda insatser för att säkerställa en utbildning av hög kvalitet i dessa skolor. Vi föreslår därför att Skolverket ska få i uppdrag att ta fram särskilda utvecklingsprogram och insatser som riktar sig till skolor med färre än 100 elever och som är i behov av stöd för att kunna säkerställa en likvärdig utbildning med behöriga lärare. Vi föreslår också en utredning för att se över hur distans- och fjärrundervisning och annat stöd med hjälp av it-teknik kan höja kvaliteten på undervisningen i dessa mindre skolor.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

3. Förutsättningar för mindre skolor, punkt 2 (C)

av Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 9 och

avslår motion

2015/16:2738 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

I strävan efter att göra skolan mer likvärdig blev skollagen alltför stelbent. Skolor har olika förutsättningar, och likvärdighet är inte detsamma som likriktning. För att möta elevernas och därmed skolornas skiftande behov av lärarkompetens måste systemet med huvudmannaskap bli mer flexibelt. Små skolor på landsbygden skulle då kunna dela på lärare när de inte finner rätt kompetens. Vi anser mot bakgrund av detta att man bör se över möjligheten

till ett ökat samarbete mellan skolhuvudmännen så att lärares kompetens kan delas mellan skolor.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

4. Strategi för små landsbygds- och skärgårdsskolor, punkt 3 (SD, C)

av Stefan Jakobsson (SD), Robert Stenkvist (SD) och Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 36.

Ställningstagande

Vi anser att det går att finna vägar för att behålla de mindre skolorna på landsbygden, förbättra möjligheterna för fjärrundervisning och öka samarbetet mellan skolhuvudmännen. Landsbygds- och skärgårdsskolor har stora fördelar och möjligheter som bör tas till vara. Vi vill därför att man utarbetar en strategi för att ta till vara de små landsbygds- och skärgårdsskolornas potential och höja deras status som arbetsplatser och unika skärgårdsmiljöer, och som tar hänsyn till deras speciella utmaningar, förutsättningar och möjligheter och till deras avgörande betydelse för ett levande lokalsamhälle.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

5. Val av skola, punkt 4 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Erik Bengtzboe (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:2482 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 6 och
avslår motionerna
2015/16:862 av Penilla Gunther (KD),
2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkandena 25 och 30 samt

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 28.

Ställningstagande

Alltför många barnfamiljer lever under utsatta ekonomiska förhållanden. Under 2013 levde drygt var 14:e barn i hushåll som tvingades att ta emot ekonomiskt bistånd. Ett barn av 37 lever i hushåll som tar emot långvarigt ekonomiskt bistånd. Det finns därmed ungefär 140 000 barn i Sverige som lever i ekonomiskt utsatta hushåll. Vi anser att dessa barnfamiljer ska ges stöd för att kunna stärka barnens uppväxtvillkor. Ett sätt är att familjer som får stöd av socialtjänsten ska få hjälp att söka sig till skolor utanför s.k. utanförskapsområden.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

6. Val av skola, punkt 4 (C)

av Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkandena 25 och 30 samt avslår motionerna

2015/16:862 av Penilla Gunther (KD),

2015/16:2482 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 6 och

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 28.

Ställningstagande

Det är många som aktivt väljer skola till gymnasiet, oavsett den socio-ekonomiska bakgrunden. I valet till grundskola är det främst elever till socioekonomiskt starka föräldrar som väljer aktivt. För att möjliggöra för fler att ta del av valfriheten måste den tillgängliggöras och förenklas. Det finns inte ett övergripande svar på detta utan det krävs att ett antal pusselbitar faller på plats. Jag skulle som en del av svaret vilja se en lättförståelig hemsida där skolor kan jämföras utifrån parametrar som kvalitet, likvärdighet och progression. Det är också viktigt att det blir lättare att söka och att föräldrar kan få stöd i att hjälpa sina barn att aktivt välja skola, speciellt föräldrar som inte har svenska som modersmål. Jag anser därför att det ska etableras en lättförståelig webbplats där skolor kan jämföras.

Den tidpunkt vid vilken en familj ställer sitt barn i kö ska inte vara avgörande för om barnet får gå på den skola barnet vill. Det är inte rimligt att

behöva stå i kö från födseln för att vara säker på en plats. Det missgynnar speciellt nyanlända elever och elever från socioekonomiskt svaga familjer som inte tidigt gör ett aktivt val av skola. Samtidigt visar forskning att föräldrar som har råd flyttar närmare de bra skolorna när en strikt närhetsprincip råder. Vi anser därför att man bör utreda förutsättningarna att se över kösystemet till skolor för att göra skolan mer likvärdig.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

7. Val av skola, punkt 4 (KD)

av Annika Eclund (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 28 och

avslår motionerna

2015/16:862 av Penilla Gunther (KD),

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkandena 25 och 30 samt

2015/16:2482 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 6.

Ställningstagande

Ett område där det behövs tydligare regler är skolskjuts. I dag är kommunerna endast skyldiga att erbjuda skolskjuts till en kommunal skola, även om det finns en friskola som ligger närmare elevens hem. Kommunerna har olika regler för när skolskjuts ska beviljas. Jag anser därför att det bör införas en allmän princip som anger när en elev är berättigad till skolskjuts. En sådan princip skulle medföra att kommunerna måste tillämpa reglerna för skolskjuts lika, oavsett vem som är huvudman för en skola.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

8. Det fria skolvalet, punkt 5 (M, C, L, KD)

av Christer Nylander (L), Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty

Malmberg (M), Michael Svensson (M), Erik Bengtzboe (M), Annika

Eclund (KD) och Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkandena 23 och 24,

2015/16:2769 av Christer Nylander m.fl. (FP, M, C, KD) och

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 26 och

avslår motion

2015/16:279 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 1.

Ställningstagande

När Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) undersökte konsekvenserna av friskolor och fritt val kunde man se att kunskapsresultaten höjdes även i kommunala skolor med högre andel friskolor i en kommun. Konkurrens ger högre kvalitet i både friskolor och kommunala skolor. Vi är därför positiva till en mångfald av offentliga och privata leverantörer i hela utbildningssystemet – från förskola till högre utbildning.

Att begränsa och försvåra det fria skolvalet löser därför inte de utmaningar och problem som finns i en del skolor runt om i vårt land. För att komma till rätta med dåliga resultat och stor frånvaro, inom både grundskola och gymnasium, krävs det i stället ökade resurser, tydligt ansvarsutkrävande och uppföljning samt fortsatta satsningar på tydliga kunskapskrav, kvalitet i undervisningen, elevhälsan och miljön i alla våra skolor. Vi står upp för en skola där klassresan börjar redan i klassrummet och där skolan ska kunna kompensera för bakgrund. Där såväl stöd som stimulans ges utifrån individens behov. Det innebär att varje skola, oavsett huvudmannaskap, måste hålla hög kvalitet men också att föräldrar och elever får möjlighet att själva aktivt välja en skola som passar just deras enskilda behov – även utanför det egna bostadsområdet.

Vi kommer fortsätta att värna rätten till det fria skolvalet som en av grundbultarna i det svenska utbildningssystemet.

Vi anser att det fria skolvalet bör utvecklas. I valet till grundskola är det främst elever till socioekonomiskt starka föräldrar som väljer aktivt. För att möjliggöra för fler att ta del av valfriheten måste den tillgängliggöras och förenklas. Grundprincipen ska vara att alla föräldrar aktivt ska ta ställning till vilken skola deras barn ska gå i. Vi strävar inte efter att friskolorna ska uppnå en viss andel av skolorna eller att en viss andel elever ska gå i en skola med fristående eller offentlig huvudman. Hur många skolor som ska finnas av den ena eller andra sorten ska styras av föräldrars och elevers val. För att uppnå detta krävs att alla skolor möter lika villkor och krav samt att föräldrar och elever kan göra informerade val baserade på korrekt information om skolornas inriktning, resultat och kvalitet. Vi vill därför att man utreder förutsättningarna för att införa ett krav på kommunerna att låta alla föräldrar aktivt ta ställning till vilken skola deras barn ska gå i.

9. Det fria skolvalet, punkt 5 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:279 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 1 och avslår motionerna

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkandena 23 och 24,

2015/16:2769 av Christer Nylander m.fl. (FP, M, C, KD) och

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 26.

Ställningstagande

Skillnaderna mellan olika skolors resultat har fördubblats sedan slutet på 1990-talet. Det finns indikationer på att den betydelse elevers socioekonomiska bakgrund har för skolresultaten ökar. Det fria skolvalet har bidragit till att elever med hög studiemotivation och engagerade föräldrar samlas i skolor där det finns många andra studiemotiverade elever. Konsekvensen blir att skolsegregationen ökar eftersom elevers resultat påverkas av skolkamrater och av lärarnas förväntningar på dem. Denna uppdelning följer delvis ett tydligt klassmönster.

Enligt flera rapporter från bl.a. Skolverket och OECD har kunskaps-skillnaderna mellan skolor ökat drastiskt (se bl.a. Skolverkets rapport Likvärdig utbildning i svensk grundskola? [2012]). Även Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) har konstaterat att skillnaderna mellan resultaten på olika skolor ökar och att detta till stor del beror på att elever sorteras på olika skolor (se rapporten Skolsegregation och skolval [2015:5]).

Skolpolitiken måste ha som utgångspunkt att alla elever ska ges likvärdiga förutsättningar för lärande, inte bara på pappret utan också i praktiken. Skolvalet som det ser ut i dag leder åt fel håll. Vänsterpartiet anser att alla barn oavsett bostadsort ska garanteras en bra skola före ett helt fritt skolval. Skolvalet måste därför förändras och utgångspunkten ska vara att varje elev placeras i en skola så nära hemmet som möjligt. Föräldrar och elever bör dock ges möjlighet att komma med alternativa önskemål, som bör tillgodoses så långt det är möjligt. Till skillnad från i dag ska geografisk närhet alltid ge företräde om fler elever önskar gå i skolan än det finns plats för. Kommunerna måste också ta hänsyn till boendesegregationen när de konstruerar skolornas upptagningsområden. I dag gäller närhetsprincipen endast de kommunala skolorna, medan de fristående skolorna har möjlighet att använda sig av andra

antagningsregler såsom kösystem. Genom ett omvänt perspektiv på skolplaceringar och genom att friskolornas möjligheter att använda sig av segregering antagningsregler tas bort, kan en modell som leder till mer likvärdiga förutsättningar för skolor och elever skapas.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

10. Fristående skolor, punkt 6 (C)

av Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkandena 27 och 28 samt avslår motionerna

2015/16:100 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 1,

2015/16:442 av Linus Sköld och Anna Wallentheim (båda S),

2015/16:1166 av Marta Obminska (M),

2015/16:2156 av Lars Eriksson m.fl. (S),

2015/16:2787 av Mathias Sundin m.fl. (FP) yrkande 7 och

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 27.

Ställningstagande

När en kommunal skola läggs ned måste det bli lättare för andra aktörer att ta över så att inte elever och familjer kommer i kläm. Kommunen borde i god tid informera berörda familjer när stora förändringar, likt en skolnedläggning, diskuteras och vara skyldig att genom en öppen förfrågan undersöka om det finns någon annan aktör, t.ex. ett privat företag eller ett föräldrakooperativ, som vill och kan ta över verksamheten så att skolan kan finnas kvar. Det skulle ge andra aktörer möjlighet att driva skolan vidare. Jag anser därför att man bör se över möjligheten att införa en skyldighet för kommuner att erbjuda andra aktörer att ta över nedläggningshotade skolor.

Det bör vidare finnas ett snabbspår för de friskolor som ansöker om att ta över en nedläggningshotad skola. I dag krävs det att en ansökan inkommer innan den 31 januari det år som skolan ska tas över. Besked ges sedan i september samma år. Detta system gör det omöjligt att ta över en skola om nedläggningsbeskedet kommer efter den 31 januari och skolan planeras att läggas ned till sommaren. Det bör därför i dessa fall gå att söka tillstånd hos Skolinspektionen vid alla tidpunkter på året. Skolinspektionen ska sedan få avgöra om skolan på ett kvalitativt sätt kan drivas vidare av andra aktörer.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

11. Fristående skolor, punkt 6 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:100 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 1 och
avslår motionerna

2015/16:442 av Linus Sköld och Anna Wallentheim (båda S),

2015/16:1166 av Marta Obminska (M),

2015/16:2156 av Lars Eriksson m.fl. (S),

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkandena 27 och 28,

2015/16:2787 av Mathias Sundin m.fl. (FP) yrkande 7 och

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 27.

Ställningstagande

Jag anser att det vid etableringen av enskilda förskolor ska krävas ett avtal med kommunen. Kommunerna bör ges rätt att bestämma om de vill skriva avtal eller inte och på så sätt kunna planera utbudet av förskolor efter de behov som finns. Det innebär också att det alltid är kommunen som har ansvar för verksamheten vid alla offentligt finansierade förskolor och att det finns tillräckligt med platser för alla barn.

Kommunen kan då redan från början försäkra sig om att alla förskolor följer de lagar och regler som gäller för all förskoleverksamhet. För att hindra oseriösa aktörer bör kommunen också ges möjligheter att granska både de personer och de organisationer som vill starta en förskola. Avtalen skulle ge möjlighet att avsluta samarbetet med personer och företag som exempelvis har stora skatteskulder eller är dömda för brott.

Jag anser även att kommunen dessutom ska kunna ställa ytterligare krav, såsom att lokalerna ska vara tillgänglighetsanpassade, att personalen ska ha en viss utbildningsnivå eller att maten ska lagas på förskolan. I avtalen bör det också ingå att alla förskolor ska vara skyldiga att delta i kommunens kvalitetsutveckling och även att de enskilda förskolorna ska kunna granskas på samma sätt som de kommunala.

Regeringen bör därför återkomma med förslag till ändring av skollagen med syftet att ge kommunerna makt över etableringen av nya förskolor genom krav på kommunala förskoleavtal för privata utförare.

12. Fristående skolor, punkt 6 (L)

av Christer Nylander (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2787 av Mathias Sundin m.fl. (FP) yrkande 7 och avslår motionerna

2015/16:100 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 1,

2015/16:442 av Linus Sköld och Anna Wallentheim (båda S),

2015/16:1166 av Marta Obminska (M),

2015/16:2156 av Lars Eriksson m.fl. (S),

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkandena 27 och 28 samt

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 27.

Ställningstagande

De fristående skolorna med profilering mot någon av de nationella minoriteterna är ovärderliga för att hålla minoriteternas kultur och språk levande i Sverige. Det har dock framkommit information om att det funnits svårigheter för bl.a. nya svensk-finska friskolor att få tillstånd att starta. Det behövs därför en genomgång av orsakerna till detta för att få en klarare bild av vad som försvårar startande av skolor med profilering mot någon av de nationella minoriteterna.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

13. Fristående skolor, punkt 6 (KD)

av Annika Eclund (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 27 och avslår motionerna

2015/16:100 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 1,

2015/16:442 av Linus Sköld och Anna Wallentheim (båda S),

2015/16:1166 av Marta Obminska (M),
2015/16:2156 av Lars Eriksson m.fl. (S),
2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkandena 27 och 28 samt
2015/16:2787 av Mathias Sundin m.fl. (FP) yrkande 7.

Ställningstagande

Enligt likabehandlingsprincipen ska skolpengen fördelas på samma grunder till de kommunala skolorna som till de fristående. En kommun ska enligt skolförordningen (2011:185) och gymnasieförordningen (2010:2039) kunna redovisa hur bidraget har räknats fram, men någon närmare reglering av detta finns inte.

Otydligheterna i det nuvarande regelverket om kommunernas redovisningsskyldighet gentemot de fristående huvudmännen ger upphov till många tvister. Det faktum att en fristående skola kan överklaga kommunens beslut om skolpeng och att någon av landets förvaltningsdomstolar kan bedöma huruvida rätt skolpeng är utbetald, blir vägledande för vad som kan anses vara ett transparent underlag. Men juridiska processer tar tid och resurser i anspråk. Jag anser därför att det borde finnas tydliga föreskrifter om hur kommunernas redovisning av skolpengen till huvudmännen ska se ut. Friskolekommittén har presenterat förslag för ökad öppenhet, insyn och offentlighet som kommer att kunna bidra till ökad tydlighet.

Regeringen bör vidta åtgärder så att transparensen och förståelsen för skolpengens beräkning stärks genom en tydlig modell där beräkningsunderlaget från kommunen är transparent och lika för alla skolor.

14. Tillsyn, punkt 7 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Erik Bengtzboe (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:3073 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 9 och avslår motionerna

2015/16:159 av Robert Stenkvist och Stefan Jakobsson (båda SD),

2015/16:170 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 5,

2015/16:441 av Linus Sköld och Anna Wallentheim (båda S),

2015/16:1295 av Richard Jomshof och Carina Herrstedt (båda SD),

2015/16:1847 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 6,

2015/16:2364 av Annika Carlsson och Kristina Yngwe (båda C) och

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 13 och 29.

Ställningstagande

I de fall skolhuvudmän inte lyckas vidta de åtgärder som Skolinspektionen kräver ska staten kunna vidta särskilda åtgärder. Det kan bl.a. innebära statligt ansvar genom att Skolinspektionen tar över huvudmannskapet för en svagpresterande skola för att åtgärda de brister som finns. Om Skolinspektionen bedömer att bristerna är för stora ska beslut om nedläggning kunna bli aktuellt.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

15. Tillsyn, punkt 7 (SD)

av Stefan Jakobsson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:159 av Robert Stenkvist och Stefan Jakobsson (båda SD),

2015/16:170 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 5,

2015/16:1295 av Richard Jomshof och Carina Herrstedt (båda SD) och

2015/16:1847 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 6 och

avslår motionerna

2015/16:441 av Linus Sköld och Anna Wallentheim (båda S),

2015/16:2364 av Annika Qarlsson och Kristina Yngwe (båda C),

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 13 och 29 samt

2015/16:3073 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 9.

Ställningstagande

Vi anser att det behövs en större tydlighet vad gäller olika skolors resultat och hur dessa ska publiceras. Vi anser därför att Skolinspektionen ska ges i uppdrag att efter genomförda inspektioner av såväl kommunala skolor som friskolor skriva en rapport. Rapporterna ska syfta till att elever och föräldrar lättare ska kunna ta del av respektive skolas betygsnivå men också av annan viktig information som t.ex. antalet anställda lärare och deras utbildningsnivå och hur den övriga organisationen ser ut. Alla rapporter ska vara offentliga och ska publiceras på såväl Skolinspektionens som kommunens och den berörda skolans hemsida.

Trots flera avslöjanden misstänker vi att skolmyndigheterna endast har skrapat på ytan vad gäller allvarliga problem med konfessionella friskolor,

framför allt på de muslimska friskolorna. Detta sker enligt vår mening med svenska myndigheters goda vilja. Det är oacceptabelt att sådant förekommer i ett modernt land som säger sig vila på en humanistisk och demokratisk värdegrund. Undervisningen ska enligt regler och styrdokument vara icke konfessionell. Dessutom ska grundläggande demokratiska värderingar fortfarande styra både skolorna och undervisningen. Utöver det finns krav på allsidighet och saklighet i själva undervisningen.

Vi vill därför att regeringen säkerställer att styrdokument och lagstiftning efterlevs i praktiken av de religiösa friskolorna och att Skolinspektionen utökar sitt tillsynsansvar till en trovärdig nivå genom att oftare än i dag stänga de skolor som inte lever upp till ställda krav. Vi vill vidare att regeringen tillsätter en objektiv utredning för att klargöra förhållandena på de konfessionella skolorna.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

16. Tillsyn, punkt 7 (KD)

av Annika Eclund (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 13 och 29 samt avslår motionerna

2015/16:159 av Robert Stenkvist och Stefan Jakobsson (båda SD),

2015/16:170 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 5,

2015/16:441 av Linus Sköld och Anna Wallentheim (båda S),

2015/16:1295 av Richard Jomshof och Carina Herrstedt (båda SD),

2015/16:1847 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 6,

2015/16:2364 av Annika Qarlsson och Kristina Yngwe (båda C) och

2015/16:3073 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 9.

Ställningstagande

Minskad likvärdighet mellan skolor är ett problem eftersom det innebär att elever inte ges likvärdiga möjligheter att nå sin fulla potential. Men om minskad likvärdighet enbart beror på att de bästa skolorna blivit bättre vore det en sak. Tyvärr är det inte så. Problemet är att det finns skolor som blivit sämre, där uppemot hälften av eleverna går ut utan gymnasiebehörighet. Det kan finnas flera olika förklaringar till att en enskild skola uppvisar bristande resultat, exempelvis att skolan tagit emot många nyanlända flyktingbarn. Det viktiga är att lyfta de svaga skolorna, inte att hålla tillbaka de bra. Men när det

gäller de riktigt dåliga skolorna som är mycket svåra att förbättra så är det bättre att Skolinspektionen fattar beslut om att stänga.

Jag anser därför att Skolinspektionens uppdrag ska vidgas till att också ge förbättringsorienterad återkoppling som stöder skolorna i arbetet med att åtgärda missförhållanden, brister och kvalitetsproblem. Skolor som har så stora brister i verksamheten att de inte kan erbjuda eleverna den skolgång de har rätt till ska stängas.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

17. Förskoleklassen, punkt 8 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Erik Bengtzboe (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:2774 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 7 och

2015/16:3073 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 5 och

avslår motion

2015/16:279 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 3.

Ställningstagande

Att utbildningssystemet hänger ihop måste genomsyra utbildningspolitiken. En del i att förstärka den sammanhållna skolan är en mer likvärdig överlämning från förskolan till förskoleklassen. Förskollärares kunskaper om varje barn måste föras vidare till nästa skolform. Det behöver ses över hur vi kan säkerställa att alla förskolor lämnar över kunskaper om barnens utveckling genom en kvalificerad överlämning mellan förskolan och förskoleklassen.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

18. Förskoleklassen, punkt 8 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:279 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 3 och
avslår motionerna
2015/16:2774 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 7 och
2015/16:3073 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 5.

Ställningstagande

Förskoleklassen är i dag en väl fungerande skolform i övergången mellan förskolan och grundskolan. Denna skolform bör göras obligatorisk för att alla barn ska få ta del av de utvecklingsmöjligheter som erbjuds där och för att tydliggöra att eleverna även i förskoleklassen har rätt till kunskaper och rätt till särskilt stöd om det finns sådana behov. Förskoleklassen är att betrakta som en egen skolform som skiljer sig från grundskolan genom sitt arbetssätt och uppdrag. En obligatorisk förskoleklass innebär därför inte att grundskolan blir tioårig.

Det finns longitudinella studier som pekar på ett samband mellan att barn som deltagit i förskolans verksamhet presterar bättre i skolan än barn som inte gjort det. Trots att nästan alla barn i dag går i förskoleklassen finns det därför skäl att göra förändringar så att förskoleklassen för sexåringar blir obligatorisk. Det är viktigt för att kunna skapa mer jämlika och bättre förutsättningar för utveckling och lärande.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

19. Tioårig grundskola, punkt 9 (S, MP, V)

av Lena Hallengren (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Jabar Amin (MP), Daniel Riazat (V), Roza Güclü Hedin (S) och Lena Emilsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna
2015/16:1285 av Richard Jomshof (SD),
2015/16:1847 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 11,
2015/16:2736 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 10 och
2015/16:3073 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 16.

Ställningstagande

Förskoleklassen infördes den 1 januari 1998 som en egen skolform i det offentliga skolväsendet. Avsikten med införandet av förskoleklassen var enligt proposition 1997/98:6 Förskoleklass och andra skollagsfrågor bl.a. att underlätta en verksamhetsmässig integration mellan förskolan och skolan där det

bästa av verksamheterna skulle kunna tillvaratas och vidareutvecklas. Enligt skollagen (2010:800) ska förskoleklassen stimulera elevers utveckling och lärande och förbereda dem för fortsatt utbildning. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov. Förskoleklassen ska främja allsidiga kontakter och social gemenskap.

I proposition 2009/10:165 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet framgår att undervisningsbegreppet i den nya skollagen är definierat så att förskolans, förskoleklassens och skolans kultur och arbetssätt kan bilda en pedagogisk helhet. Det framgår även att i förskoleklassen ingår lek och skapande som väsentliga delar i det aktiva lärandet. Utgångspunkten är att utveckling och lärande pågår ständigt, inte bara vid arrangerade inlärningsituationer. Det är kombinationen av förskolans och grundskolans arbetssätt och metodik som ger förskoleklassen dess identitet. Enligt Skolverkets statistik gick 96 procent av alla sexåringar i förskoleklassen läsåret 2014/15.

Under de senaste årtiondena har kunskapen sjunkit i den svenska skolan. Av Skolverkets statistik framgår att 14 000 elever inte var behöriga till gymnasieskolan när de gick ut grundskolan våren 2015. Det är fler än året innan: 14,4 procent var obehöriga 2015, jämfört med 13,1 procent 2014. Samtidigt stiger de genomsnittliga betygen mer än tidigare år, vilket Skolverkets betygsstatistik visar. Vi ser att skolresultaten dras isär. Fler får höga betyg samtidigt som fler inte når upp till de uppsatta kunskapsmålen. Antalet elever som inte blev behöriga till gymnasieskolan ökade med 1 300 elever våren 2015, jämfört med 2014. Det är en allvarlig utveckling. Även resultaten från de internationella studierna Trends in International Mathematics and Science Study (Timss), Programme for International Student Assessment (PISA) och Progress in International Reading Literacy Study (Pirls) visar på sjunkande kunskapsresultat i den svenska skolan.

Ett medel för att öka jämlikheten i skolan och stärka elevernas förutsättningar att nå goda kunskapsresultat är att göra förskoleklassen obligatorisk. Även om nästan alla barn går i förskoleklassen anser vi att det finns anledning att göra förändringar så att den +inkluderar alla sexåringar.

Våra skäl till detta är att forskning visar att barn som tidigt vistas i stimulerande lärmiljöer får bättre möjligheter att utvecklas och lära än andra barn. Detta gäller särskilt barn som kommer från hem utan studietradition. Longitudinella studier, t.ex. Competent Children, Competent Learners, pekar på ett samband mellan att barn som deltagit i förskolans verksamhet presterar bättre i skolan än barn som inte gjort det (Wylie, Thompson 2003). Resultaten från PISA 2009 (PISA in Focus 1/2011) visar också att 15-åriga elever, från nästan alla OECD-länder, som deltagit i någon form av förskoleverksamhet hade bättre resultat än de elever som inte deltagit i förskolan.

Vidare vill vi framhålla att förskolans och förskoleklassens pedagogik stärker barnens språkkunskaper, sociala kompetens och förmåga till samspel, kreativitet och reflektion. Det är förmågor som är värdefulla inför den fortsatta skolgången och i ett framtida arbetsliv. Vi värnar således om förskoleklassens

framgångsrika modell med leken som en del av lärandet, och därför anser vi att såväl lärare som förskollärare ska vara behöriga att undervisa i förskoleklassen.

För att ytterligare förtydliga förskoleklassens uppdrag kommer regeringen inom kort att besluta om särskilt avsnitt för förskoleklassen i läroplanen (U2015/191/S, dnr 2015:201). För att säkerställa att alla barn får rätt stöd för sin kunskapsutveckling pågår även en utredning som undersöker förutsättningarna för att införa en s.k. läsa-skriva-räkna-garanti. Den kommer att innehålla förslag på åtgärder som kan sättas in redan i förskoleklassen (dir. 2015:65). Uppdraget ska redovisas senast den 30 september 2016. Även regeringens och Vänsterpartiets satsningar på mer personal i förskoleklassen och lågstadiet samt på fler speciallärare och specialpedagoger bör framhållas. Dessa åtgärder anser vi tillsammans kommer att skapa mer jämlika och bättre förutsättningar för barnens utveckling och lärande.

Vi anser således att förskoleklassen behövs för att möta varje barn i dess kunskapsutveckling och skapa en trygg övergång mellan förskolan och skolan och motsätter oss förslaget om att införa en tioårig grundskola där förskoleklassen avskaffas. I motsats till utskottsmajoriteten anser vi att både lärare och förskollärare ska vara behöriga att undervisa i förskoleklassen. Motionsyrkandena om en tioårig grundskola bör alltså avslås.

20. Skolavslutningar och andra traditionella högtider, punkt 10 (S, MP, V)

av Lena Hallengren (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Jabar Amin (MP), Daniel Riazat (V), Roza Güclü Hedin (S) och Lena Emilsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:2385 av Mikael Oscarsson (KD),

2014/15:2744 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 23,

2014/15:2839 av Tomas Tobé m.fl. (M, FP, C, KD) yrkande 44,

2014/15:2999 av Tomas Tobé m.fl. (M, FP, C, KD),

2015/16:1847 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 32 och

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 39.

Ställningstagande

Sverige behöver en långsiktig skolpolitik som fokuserar på rätt saker, är saklig och leder till högre kunskapsresultat. Vi motsätter oss därför utskottets ställningstagande om att införa ett undantag från 1 kap. 6 § skollagen (2010:800) med innebörden att konfessionella inslag ska få förekomma i

offentliga skolor, i annan utbildning än undervisning, vid vissa tillfällen i samband med firandet av skolavslutningar och andra traditionella högtider.

Skolverkets juridiska vägledning är tydlig med att det går bra att ha skolavslutning i kyrkan om den utformas så att tonvikten ligger på traditioner, högtidlighet och den gemensamma samvaron. Det går också bra att till exempel sjunga psalmen Den blomstertid nu kommer, eftersom den sedan länge är starkt förknippad med skolavslutningar och ett uttryck för tradition.

Vi kan även konstatera att det av den information som utskottet fick av Skolverket, Skolinspektionen, Barnombudsmannen m.fl. organisationer vid ett utskottssammanträde den 26 maj 2015 tydligt framgick att frågan om lokaler och inslag under skolors avslutningar inte längre är ett problem.

Mot denna bakgrund konstaterar vi att utskottets ställningstagande i frågan väcker fler frågor än det ger svar. I remissbehandlingen av promemorian Vissa skollagsfrågor – Del 2, vars förslag bär stora likheter med utskottets aktuella ställningstagande, framhöll flera instanser att det finns risker med att låta utbildningen innehålla inslag av konfessionell prägel. Bland annat underströk flera remissinstanser att alla elever ska kunna delta i den gemensamma skolavslutningen oavsett den religiösa uppfattningen hos en elev och elevens föräldrar. Även om det är möjligt för elever att avstå riskerar de som inte vill delta att hamna utanför gemenskapen.

Utskottets ställningstagande väcker också mer övergripande frågor om vilka framtida förändringar som möjliggörs om skolans utbildning och undervisning skiljs åt i lagen och rektors beslutsrätt undergrävs. Vi ser med oro på en utveckling som kan öppna för fler förslag om ytterligare undantag i utbildningen.

Slutligen vill vi i sammanhanget framhålla den grundlagsskyddade religionsfriheten, liksom den negativa religionsfriheten som innebär en rätt att avstå från religion. Vi menar att dessa friheter värnas i skollagens skrivning om att utbildningen vid en skolenhet eller förskoleenhet med offentlig huvudman ska vara icke-konfessionell. Att införa ett undantag i skollagen på grund av en icke-fråga är således inte bara omotiverat, det riskerar dessutom att bidra till oklarhet och få en rad olyckliga konsekvenser. En sådan utveckling är inte vad svensk skola behöver.

Motionsyrkanden om införande av nämnda undantag bör alltså avslås.

21. Skolavslutningar och andra traditionella högtider, punkt 10 (SD)

av Stefan Jakobsson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2014/15:2744 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 23 och
2015/16:1847 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 32 och
avslår motionerna
2014/15:2385 av Mikael Oscarsson (KD),
2014/15:2839 av Tomas Tobé m.fl. (M, FP, C, KD) yrkande 44,
2014/15:2999 av Tomas Tobé m.fl. (M, FP, C, KD) och
2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 39.

Ställningstagande

Under de senaste åren har allt fler svenska skolor valt att avveckla sina traditionella skolavslutningar. Motivet för att avveckla de traditionella skolavslutningarna är oftast att skolan ska vara religiöst neutral och att invandrade elever med en annan trosuppfattning kan känna sig kränkta. Vi anser att de traditionella skolavslutningarna är en viktig del av det svenska kulturarvet och menar därför att landets skolor bör åläggas att ordna traditionella avslutningar för de elever och föräldrar som så önskar.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

22. Läraryrket, punkt 11 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Erik Bengtzboe (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2015/16:2774 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 3 och
2015/16:3073 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 3 och
avslår motionerna
2015/16:473 av Linus Sköld och Anna Wallentheim (båda S),
2015/16:1108 av Said Abdu (FP) yrkande 2,
2015/16:1584 av Magda Rasmusson (MP) yrkandena 1 och 2 samt
2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 7.

Ställningstagande

Alliansen har under föregående mandatperiod genomfört viktiga förändringar inom förskolan, bl.a. genom att lyfta fram förskolläraernas viktiga roll och

förskolechefens betydelse för den pedagogiska utvecklingen samt genom att göra förskolan till en egen skolform. Dessvärre omfattades inte förskolan av skolans karriärtjänstreform.

För att skapa fler karriärvägar och höja statusen på yrket vill vi att även förskollärare ska omfattas av förstelärarreformen. Skolverket bör därför utreda möjligheterna att inrätta förstelärare även i förskolan.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

23. Läraryrket, punkt 11 (C)

av Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 7 och avslår motionerna

2015/16:473 av Linus Sköld och Anna Wallentheim (båda S),

2015/16:1108 av Said Abdu (FP) yrkande 2,

2015/16:1584 av Magda Rasmusson (MP) yrkandena 1 och 2,

2015/16:2774 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 3 och

2015/16:3073 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 3.

Ställningstagande

Den administrativa börda som i dag ligger på lärare och skolledare bör minska. För att elever ska kunna nå sin fulla potential måste det bli större fokus på undervisning. Jag anser därför att den dokumentation som inte leder till att öka elevernas lärande bör tas bort.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

24. Behörighet, punkt 12 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:279 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 5 och

avslår motion

2015/16:2727 av Cecilia Widegren (M) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Jag ställer mig bakom de satsningar som Regeringen och Vänsterpartiet gör för att täcka bristen på behöriga speciallärare, bl.a. satsningar på fler utbildningsplatser. Det är emellertid viktigt att snabbt få fram fler behöriga speciallärare. Detta kan ske genom att förenkla vägen till behörighet för de som redan har utbildning och erfarenhet inom det specialpedagogiska området. Även behörighetsreglerna behöver förändras så att både utbildningarna till speciallärare och till specialpedagog leder till behörighet att bedriva särskilt stöd. Utbildningarna är snarlika, både till innehåll, längd och komplexitet, varför det är orimligt att de behandlas så olika när det gäller behörighet och legitimation.

Jag anser därför att regeringen bör återkomma med förslag om förenklade och förändrade behörighetsregler för att öka tillgången till lärare som är behöriga att bedriva särskilt stöd.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

25. Fortbildning, punkt 13 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Erik Bengtzboe (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:2736 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 11,

2015/16:2739 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 2–5,

2015/16:2774 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 8 och

2015/16:3073 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkandena 15 och 17 samt

avslår motionerna

2015/16:838 av Monica Green (S) yrkande 3,

2015/16:2427 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 3 och

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 12 och 18.

Ställningstagande

Att vara lärare i dag kräver att man ständigt vidareutvecklar sin kompetens och fyller på sin kunskapsbank. Vi har därför framfört ett flertal förslag om fortbildning för lärare. För att garantera en regelbunden fortbildning bör frågan

om hur alla skolhuvudmän ska kunna ge sina lärare individuella kompetensutvecklingsplaner utredas. På sikt bör det vara rimligt med krav på regelbunden fortbildning för bibehållen lärarlegitimation.

Vi anser även att fortbildningsinsatserna för förskollärare bör ses över. Ambitionen bör vara att Förskolelyftet dels blir en permanent lösning för kompetensutveckling, dels fördjupas och breddas så att alla huvudmän och medarbetare som har behov kan delta. Därtill bör fortbildningsinsatser initieras som syftar till att de befintliga förskollärarna blir behöriga att undervisa. Sammantaget skulle detta ge den långsiktighet skolan och förskolan behöver.

Vi efterfrågar även en översyn av fortbildningsinsatser för lärare som undervisar i svenska som andraspråk samt anpassade kurser i svenska som andraspråk för svensklärare, exempelvis enligt samma modell som för Läsllyftet. Målsättningen är att höja kompetensen när det gäller andraspråksinläring för alla lärare och på sikt avskaffa svenska som andraspråk som ett eget ämne. Även rektorer behöver fortbildning i frågor som rör nyanlända och undervisning i svenska som andraspråk. Vi anser därför att Skolverket bör få i uppdrag att se över hur rektorerna kan få ökad kunskap och kompetens gällande undervisningen av nyanlända elever.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

26. Fortbildning, punkt 13 (KD)

av Annika Eclund (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 12 och 18 samt avslår motionerna

2015/16:838 av Monica Green (S) yrkande 3,

2015/16:2427 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 3,

2015/16:2736 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 11,

2015/16:2739 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 2–5,

2015/16:2774 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 8 och

2015/16:3073 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkandena 15 och 17.

Ställningstagande

Mot bakgrund av att innehållet i lärarutbildningarna till undervisning i lågstadiet har förändrats under senare decennier har många verksamma lärare bristfälliga kunskaper i läs- och skrivinläring. Regeringen bör därför utforma förslag på hur dessa lärare ska kunna få kompletterande utbildning i läs- och

skrivinläring. För att ytterligare förstärka vikten av svenska språket bör det även införas en fortbildning för svensklärare i ämnet svenska som andraspråk. Lärare har behov av kontinuerlig kompetensutveckling med delvis bibehållen lön.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

27. Nationellt digitalt lärarlyft, punkt 14 (S, MP, V)

av Lena Hallengren (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Jabar Amin (MP), Daniel Riazat (V), Roza Güclü Hedin (S) och Lena Emilsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2015/16:2768 av Christer Nylander m.fl. (FP, M, C, KD) yrkande 2.

Ställningstagande

Under 2015 gav regeringen Skolverket i uppdrag att dels ta fram en nationell it-strategi, dels utarbeta nationella skolutvecklingsprogram. Båda dessa uppdrag innefattar att Skolverket bl.a. ska lämna förslag som syftar till att utveckla kompetensen i skolan om it som pedagogiskt och administrativt verktyg.

I april 2016 lämnade Skolverket på regeringens uppdrag ett förslag på en nationell strategi för skolans digitalisering där en central beståndsdel är att se till att personal i förskola, förskoleklass, skola och fritidshem har adekvat digital kompetens och ges rätt fortbildningsinsatser.

Till hösten 2016 kommer Skolverket att tillgängliggöra flera nya kompetensutvecklingsinsatser inom ramen för satsningen på nationella skolutvecklingsprogram. Fyra insatser med fokus på digitalisering och it för skolans personal är Digitalt berättande, Kritisk och säker nätanvändning, Leda och lära i tekniktäta klassrum samt Att leda skolutvecklingsprocesser, med fokus på digitalisering.

Mot bakgrund av de förslag och initiativ på området som Skolverket lämnat är det vår mening att Regeringskansliets (Utbildningsdepartementets) beredning av denna fråga och de insatser som nu är på gång inte bör föregripas. Ett viktigt arbete med att lyfta den digitala kompetensen i skolan har äntligen inletts. Vi motsätter oss därför utskottets förslag om att utreda frågan om att införa ett nationellt digitalt lärarlyft.

28. Skolledare, punkt 15 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Erik Bengtzboe (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2774 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 4 och 5 samt

avslår motionerna

2015/16:100 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 3,

2015/16:786 av Christina Örnebjär (FP),

2015/16:2224 av Roger Haddad (FP),

2015/16:2867 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 1 och 2,

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 15 och 17 samt

2015/16:3161 av Roger Haddad (FP).

Ställningstagande

Vi anser att det bör införas en obligatorisk och förskoleanpassad befattningsutbildning för chefer inom förskolan. Skolverket bör därför ges i uppdrag att se över hur befattningsutbildningen dels kan bli obligatorisk för skolledare i förskolan, dels kan kompletteras och anpassas i relevanta delar till förskolans miljö, form och förutsättningar.

Vidare anser vi att förskolechefernas titel ska ändras till rektor. Rollen som förskolechef är lika betydelsefull som rollen som rektor när det gäller att leda det pedagogiska arbetet. För att förtydliga förskolans roll i utbildningskedjan är det därför centralt att stärka förskolechefernas uppdrag och status.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

29. Skolledare, punkt 15 (SD)

av Stefan Jakobsson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2867 av Markus Wiechel (SD) yrkande 2 och

avslår motionerna

2015/16:100 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 3,

2015/16:786 av Christina Örnebjär (FP),

2015/16:2224 av Roger Haddad (FP),

2015/16:2774 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 4 och 5,
2015/16:2867 av Markus Wiechel (SD) yrkande 1,
2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 15 och 17 samt
2015/16:3161 av Roger Haddad (FP).

Ställningstagande

Det finns ett stort värde i att rektorer har grundläggande kunskap om läraryrket och erfarenhet av att tidigare ha arbetat inom samma organisation med andra uppgifter. Vi anser därför att det bör tillsättas en utredning för att se över möjligheterna att öka andelen rektorer med lärarbakgrund.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

30. Skolledare, punkt 15 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:100 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 3 och

avslår motionerna

2015/16:786 av Christina Örnebjär (FP),

2015/16:2224 av Roger Haddad (FP),

2015/16:2774 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 4 och 5,

2015/16:2867 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 1 och 2,

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 15 och 17 samt

2015/16:3161 av Roger Haddad (FP).

Ställningstagande

För att höja förskolechefens status och sätta fokus på att förskolan är en egen skolform anser jag att titeln förskolechef bör ändras till rektor. För att förskolans chefer ska få ytterligare fördjupade kunskaper om hur förskolan ska uppfylla sitt pedagogiska uppdrag anser jag också att det krävs en rektorsutbildning för förskolan.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

31. Skolledare, punkt 15 (KD)

av Annika Eclund (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 15 och 17 samt
avslår motionerna
2015/16:100 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 3,
2015/16:786 av Christina Örnebjär (FP),
2015/16:2224 av Roger Haddad (FP),
2015/16:2774 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 4 och 5,
2015/16:2867 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 1 och 2 samt
2015/16:3161 av Roger Haddad (FP).

Ställningstagande

Jag anser att rektorsutbildningen även bör öppnas för personer som ännu inte fått en rektorstjänst. Vidare anser jag att rektorsutbildningen bör utformas som en akademisk utbildning i pedagogiskt ledarskap och därmed motsvara både den nuvarande statliga befattningsutbildningen och Rektorslyftet.

För att utveckla sitt pedagogiska ledarskap har även den som tillträtt en tjänst som rektor ett fortsatt behov av handledning. Det är därför av stor vikt att rektorer erbjuds återkommande handledning.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

32. Studie- och yrkesvägledare, punkt 16 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Erik Bengtzboe (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:2775 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 3 och
avslår motionerna
2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 13 och
2015/16:2431 av Annika Carlsson m.fl. (C) yrkande 5.

Ställningstagande

Skolinspektionens granskning från 2013 visade att studie- och yrkesvägledningen (SYV) var lågt prioriterad på de skolor som undersöktes. Samma granskning visade att enbart 28 procent av niondeklassarna hade en klar bild av vilka gymnasieprogram som fanns att välja på och hela 45 procent sa sig inte ha någon vuxen att prata med om sina framtidsplaner. Vi anser att detta är illavarslande och att det kan vara en av många förklaringar till att det varje år är 10 000 unga som avbryter sin gymnasieutbildning – detta i en tid när vi vet att en fullgjord utbildning är avgörande för att komma in på arbetsmarknaden eller gå vidare till högre studier. En aktiv studie- och yrkesvägledning är enligt vår mening heller inget som kan dröja till dess att gymnasievalet ska genomföras. Att i stället göra eleverna medvetna om det kommande arbetslivet redan från lågstadiet är att arbeta systematiskt och mer framgångsrikt med dessa viktiga frågor.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

33. Studie- och yrkesvägledare, punkt 16 (C)

av Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 13 och

2015/16:2431 av Annika Qarlsson m.fl. (C) yrkande 5 och

avslår motion

2015/16:2775 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 3.

Ställningstagande

Många unga i Sverige har i dag inget jobb att gå till. En del av svaret finner vi i många ungdomars osäkerhet kring val av utbildning, vilket kan leda till avhopp eller svårighet att finna jobb efter avslutad utbildning. Detta är en påfrestning för individen och en kostnad för samhället. Jag anser att kontakterna med arbetslivet är viktiga för att elever ska kunna göra väl underbyggda val. Perspektiv som anknyter till arbetslivet ska därför enligt min mening ingå i all verksamhet i skolan under skolans alla år. Vad vi ser i dag är att läroplanen inte uppfylls, att alltför många elever ångrar sina val och att mismatchningen på arbetsmarknaden är bland de största bland OECD-länderna. Skolinspektionen pekar också på stora brister i skolornas studie- och yrkesvägledning. Studier visar att de yngre barnens undervisning i högre grad innehåller studie- och yrkesorienterande inslag, men att detta avtar i de högre

årskurserna. Här anser jag att studie- och yrkesvägledarna fyller en stor och viktig roll. De bör enligt min mening i högre grad vara en länk mellan skola och arbetsliv. Studie- och yrkesvägledarna ska inte bara hjälpa elever att välja språk och gymnasieskola utan vara integrerade i hela skolans verksamhet.

I skolan grundläggs värderingar och förhållningssätt. Med en mer aktiv studie- och yrkesvägledning (SYV) och ett tydligare genusperspektiv genom hela utbildningsväsendet än i dag kan enligt min mening våra unga lättare bryta könsnormer vid studie- och yrkesval. Specifika informationsinsatser behövs därför vid val till grund-, gymnasie- och högskola. Jag anser att utbildningsinsatser med genusperspektiv även behövs för rektorer, lärare och studie- och yrkesvägledare. Om de könsstereotypa valen bryts så påverkas den könssegrerade arbetsmarknaden. Jag är övertygad om att skolan i sig inte har skapat ojämställdheten, men att den kan vara en del av lösningen.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

34. Barn och elever med ett annat modersmål än svenska, punkt 17 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Erik Bengtzboe (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2738 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 1 och avslår motionerna

2015/16:100 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 4,

2015/16:1182 av Eva Lohman och Cecilia Magnusson (båda M) och

2015/16:2179 av Stefan Nilsson och Annika Hirvonen (båda MP).

Ställningstagande

Vi anser att digitalt stöd och innehåll behövs för att höja kvaliteten på undervisningen i små skolor och för att säkra tillgången på modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål över hela landet. I Skolverkets lägesbedömning för 2015 framgår att det finns ett behov av att utveckla digitala fjärrlösningar för att säkerställa tillgång till studiehandledning och modersmålsundervisning i hela landet.

För att fler elever ska kunna nå skolans mål anser vi att det är viktigt att elever har en bra grund i sitt modersmål och har möjlighet att få stöd på sitt modersmål under skoltiden. I Sveriges skolor i dag har cirka var femte elev ett annat modersmål. Det finns en del språk som exempelvis arabiska som talas

av många elever men också flera språk där elevgruppen är relativt liten. För många skolor och kommuner ser vi att det i dag är en utmaning att få tag i behöriga modersmåls lärare och att organisera undervisningen på ett sätt som ger kvalitet.

Att öppna upp för fjärrundervisning är enligt vår mening ett bra första steg men den digitala tekniken skulle kunna tillföra så mycket mer, speciellt för elever med ett annat modersmål. Infrastrukturen när det gäller IT blir bättre och bättre men samtidigt saknas i många fall ett bra innehåll. Att skapa innehåll på många olika modersmål är kostsamt och för vissa språk blir avsättningen liten, vilket gör att få kommersiella aktörer kan förväntas ge sig på den utmaningen.

Vi föreslår därför att Skolverket ska få ett tydligt uppdrag att ta fram digitalt innehåll på flera språk för att kunna underlätta för elever med annat modersmål än svenska att tillgodogöra sig det kunskapsinnehåll som finns i skolans läro- och kursplaner.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

35. Barn och elever med ett annat modersmål än svenska, punkt 17 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:100 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 4 och

avslår motionerna

2015/16:1182 av Eva Lohman och Cecilia Magnusson (båda M),

2015/16:2179 av Stefan Nilsson och Annika Hirvonen (båda MP) och

2015/16:2738 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 1.

Ställningstagande

Språk och lärande hör samman. Det är väl belagt att den som har goda kunskaper i sitt modersmål har bättre möjligheter att lära sig nya språk, t.ex. svenska, och även att utveckla kunskaper inom andra områden såsom matematik. Stöd för barn med ett annat modersmål än svenska är därför enligt min mening mycket viktigt i förskolan, särskilt för yngre barn som är i färd med att utveckla språk och identitet.

Förskolan ska bidra till att modersmålet utvecklas så att barnen kan kommunicera på såväl sitt modersmål som svenska. Detta uppdrag förtydligades i den nuvarande skollagen – samtidigt som den dåvarande

regeringen poängterade att deras förslag inte innebar någon reell skärpning av förskolebarnens möjlighet att få stöd i att utveckla sitt modersmål.

Jag ser att möjligheterna för förskolebarn att få modersmålsstöd varierar kraftigt och inte sällan finns det stora brister i förskolornas arbete, något som regelbundet konstateras av Skolinspektionen i dess tillsynsarbete.

Jag anser att modersmålsstödet i förskolan bör förbättras. Ett bra stöd tidigt i livet leder till bättre förutsättningar för elever när de börjar grundskolan. Ett första steg bör enligt min mening vara att ge Skolverket i uppdrag att genomföra en fördjupad kartläggning av situationen när det gäller modersmålsstöd i förskolan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

36. Nyanlända elever, punkt 18 (KD)

av Annika Eclund (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 22 och 24 samt avslår motionerna

2015/16:2636 av Ulrika Karlsson i Uppsala (M) yrkande 5 och

2015/16:3133 av Ulrika Carlsson i Skövde och Johanna Jönsson (båda C).

Ställningstagande

Jag anser att nyanlända elever ska ges samma möjligheter att tillgodogöra sig kunskapskraven i skolan. Många kommer snabbt in i den svenska skolan men för en del krävs det längre tid för att kunna tillgodogöra sig undervisningen. Att skolan skyndsamt kan göra en bedömning av elevens kunskaper när hon eller han kommer till skolan, och därigenom snabbt kunna placera eleven i rätt undervisningsgrupp, är enligt min mening en nyckel till att eleven ska kunna tillgodogöra sig undervisningen. Därutöver anser jag att skolan måste undvika att eleverna blir kvar i s.k. förberedelseklasser, utan skolan måste kunna stödja språkutvecklingen på annat sätt. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

37. Skolans värdegrund, punkt 19 (SD)

av Stefan Jakobsson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:3099 av Carina Herrstedt m.fl. (SD) yrkandena 8 och 11 samt
avslår motionerna
2015/16:20 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 1,
2015/16:832 av Anders Österberg (S),
2015/16:834 av Lawen Redar (S),
2015/16:1472 av Robert Hannah och Lars Tysklind (båda FP) yrkandena 1 och
2,
2015/16:2057 av Runar Filper (SD),
2015/16:2341 av Sanne Eriksson m.fl. (S),
2015/16:2753 av Hanna Wigh (SD),
2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 9 och
2015/16:3099 av Carina Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 7.

Ställningstagande

Vi vill utveckla undervisningen om mänskliga rättigheter samt fördjupa skolans arbete med att förankra grundläggande svenska värderingar hos alla elever. Generellt menar vi att det inom skolväsendet måste ges större utrymme att diskutera etik, moral, relationer och värdegrund i syfte att också förankra de värderingar som utgör fundamentet för det svenska samhället och den svenska gemenskapen. Även om det i såväl skollagen som läroplanerna framgår att detta arbete är ett av skolans huvuduppgifter, är uppmaningen att låta det genomsyra hela verksamheten i alla ämnen. Vi anser att det bör ske öppet och tydligt med särskilt avsatt tid, dels för att säkerställa att det utförs och lättare kunna utvärdera dess resultat, dels för att belysa ämnets vikt samt nå eleverna fullt ut. Därutöver skulle det medföra en möjlighet att garantera kompetensen hos den lärare som leder arbetet. Risken med dagens upplägg med att indirekt förmedla värderingar genom att låta dem genomsyra verksamheten är dels att arbetet blir lidande på grund av tidsbrist, dels att det av eleverna kan uppfattas som om deras lärare försöker agera moraliserande eller bedömer prestationen i skolarbetet efter vilka åsikter eleverna uppvisar. Detta kan få till följd att arbetet leder till raka motsatsen mot dess syfte. Det är viktigt att det aktiva värdegrundsarbetet påbörjas i tidig ålder för att förhindra att barn i Sverige växer upp i en verklighet utanför majoritetssamhället.

Enligt vår mening ska det vidare vara nolltolerans mot särbehandling av elever baserad på kulturella eller religiösa trosuppfattningar. I skolans värld är det en självklarhet att alla elever behandlas likvärdigt. Vi ser med stort allvar på de rapporter som vittnar om att det förekommer särbehandling utifrån ovidkommande kriterier, såsom kulturella eller religiösa särkrav. I ett samhälle

som värdesätter alla människors lika värde finner vi det anmärkningsvärt att skillnad kan göras mellan barn i verksamheter för vilka det offentliga har det yttersta ansvaret.

Regeringen bör vidta åtgärder för att stärka undervisningen enligt vad som anförs ovan.

38. Skolans värdegrund, punkt 19 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:20 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 1 och

avslår motionerna

2015/16:832 av Anders Österberg (S),

2015/16:834 av Lawen Redar (S),

2015/16:1472 av Robert Hannah och Lars Tysklind (båda FP) yrkandena 1 och 2,

2015/16:2057 av Runar Filper (SD),

2015/16:2341 av Sanne Eriksson m.fl. (S),

2015/16:2753 av Hanna Wigh (SD),

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 9 och

2015/16:3099 av Carina Herrstedt m.fl. (SD) yrkandena 7, 8 och 11.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen ska ge Skolverket i uppdrag att utreda ett inrättande av en kvalitetsmärkning av läromedel som är utformade i enlighet med läroplanernas värdegrund.

De värden som skolan ska förmedla är människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet med svaga och utsatta. Undervisningen ska dessutom vara saklig och allsidig. Dock förmedlar de läromedel som används i skolan ofta något helt annat. När skolans läroböcker har granskats har man funnit att de genomsyras av en manlig norm. Likaså utgår läroböckerna från en heterosexuell norm. Funktionsnedsättning lyfts fram som en problematisk avvikelse. Flera av de nationella minoriteterna behandlas sällan eller aldrig och läroböckerna präglas av vithetsnorm.

Det kritiska tänkandet och granskandet måste få större tyngd i undervisningen redan tidigt i grundskolan. Skolorna måste därför ta större ansvar

när det gäller inköp och inventering av läroböcker. Ansvaret för att undervisningen utformas i enlighet med läroplanernas värdegrund ligger på huvudmännen, rektorerna och lärarna. Huvudmännen har ett viktigt ansvar att skapa rimliga förutsättningar att värdera de läroböcker som ska användas i undervisningen.

För att underlätta för skolorna vid inköp av läromedel och för att sätta press på läromedelsförlagen att tänka igenom vad de publicerar bör regeringen ge Skolverket i uppdrag att utreda ett inrättande av en kvalitetsmärkning av läromedel som är utformade i enlighet med läroplanernas värdegrund.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

39. Skolans värdegrund, punkt 19 (KD)

av Annika Eclund (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 9 och avslår motionerna

2015/16:20 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 1,

2015/16:832 av Anders Österberg (S),

2015/16:834 av Lawen Redar (S),

2015/16:1472 av Robert Hannah och Lars Tysklind (båda FP) yrkandena 1 och 2,

2015/16:2057 av Runar Filper (SD),

2015/16:2341 av Sanne Eriksson m.fl. (S),

2015/16:2753 av Hanna Wigh (SD) och

2015/16:3099 av Carina Herrstedt m.fl. (SD) yrkandena 7, 8 och 11.

Ställningstagande

Jag vill lyfta fram värdet av fler vuxna i skolan. Fler vuxna i skolan kan ge avlastning i klassrummen och vara i korridorerna och på skolgården under rasterna. Det civila samhället kan också bidra i ökad utsträckning till en tryggare skola. I dag finns det äldre vuxna som arbetar på heltid i olika skolor i Sverige. Det finns stora vinster med att skolor har en klassmorfar men det finns givetvis andra koncept som skolor redan i dag arbetar med, såsom exempelvis elevstödjare, kamratstödjare eller rastvakter. Det väsentliga är att skolan hittar en fungerande modell som avlastar lärarna så att de kan fokusera på att vara lärare samtidigt som man upprätthåller en trygg miljö i skolan för samtliga elever.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

40. Jämställdhet, punkt 20 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:20 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkandena 2, 3, 5 och 6 samt avslår motion

2015/16:636 av Olle Thorell m.fl. (S).

Ställningstagande

Så länge flickor i landets skolor är utsatta för trakasserier måste något göras för att ge dem självförtroendet och styrkan att stå emot. Jag vill att utbildning i feministiskt självförsvar erbjuds alla flickor från årskurs 7. Feministiskt självförsvar handlar om att skaffa sig kunskap om det sexualiserade våldet, om samarbete mellan flickor eller kvinnor samt om att skaffa sig handlingsberedskap att försvara sig mentalt, verbalt och fysiskt i en värld där flickor och kvinnor är underordnade och utsatta. Feministiskt självförsvar är grundat av kvinnor för kvinnor och bygger på att flickor och kvinnor delar erfarenheter och tillsammans utarbetar strategier för att bl.a. hantera rädsla. Att introducera feministiskt självförsvar kan ske genom små förändringar i skolans styrdokument, genom inkludering i ett befintligt ämne under något eller några tillfällen per termin då instruktörer bjuds in till skolorna. En sådan förändring bör därmed inte föranleda något behov av ytterligare finansiering från staten.

Jämställdhet är en politisk viljeyttring som en majoritet av alla politiska partier har enats om. Därför har jämställdhetssträvandena också skrivits in i de dokument som styr skola och högre utbildning. Jag anser emellertid att den definition av jämställdhet som Unesco arbetar efter också bör gälla för de svenska styrdokument. Sverige uppfyller den första definitionen som avser jämställdhet i termer av lika tillgång till utbildning. Däremot anser vi att Unescos andra och tredje definitioner som handlar jämställdhet i utbildningen, dels frihet från diskriminering, dels om jämställdhet som kunskapsområde respektive jämställdhet genom utbildning, inte uppfylls i svensk utbildning. Vi anser därför att förändringar bör göras utifrån detta i läroplanerna för grundskolan och gymnasieskolan samt i högskoleförordningens examensordningar.

För att skapa stabilitet, kontinuitet och nå en större del av personalen i arbetet med jämställdhet i skolan, föreslår vi att man ska utreda upprättande av resurscentrum för jämställdhet på lokal eller regional nivå. Resurscentrumen skulle vara till för att stärka kompetensen bland utbildningsförvaltningarnas personal, skolledare, arbetslag och lärare. Ett resurscentrum skulle ha anställda med expertkunskap i genus och jämställdhet, våld i relationer, allmän sociologi osv. Resurscentrumen skulle anordna kurser för skolorna och också ha till uppgift att bedöma kvaliteten på genusarbetet i skolorna.

För att jämställdhetsarbetet ska vara framgångsrikt måste det finnas med i hela verksamheten i förskola och skola. Därför måste varje anställd få tillräcklig kunskap och medvetenhet om hur det egna förhållningssättet och den pedagogiska verksamheten påverkar ur jämställdhetssynpunkt. Genuspedagogerna skulle kunna ha en viktig del i detta arbete, men för att dessa ska få möjlighet att nå alla anställda krävs att de är fler. En annan förutsättning för att genuspedagogernas kompetens ska kunna tas till vara är att de har tillräckligt med tid och resurser till sitt förfogande. Jämställdhetsdelegationen föreslog 2006 att det skulle finnas minst en genuspedagog per 25 anställda 2012. Trots att det inte finns någon nationell statistik över genuspedagoger hos vare sig Utbildningsdepartementet, Skolverket eller Sveriges Kommuner och Landsting kan vi konstatera att det målet är långt ifrån uppnått. Vi anser att Skolverket bör få i uppdrag att upprätta nationell statistik över genuspedagoger samt att utarbeta råd och riktlinjer för hur genuspedagogerna ska arbeta med jämställdhetsfrågorna.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

41. Kränkande behandling, punkt 21 (SD)

av Stefan Jakobsson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:1847 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 17 och
2015/16:3099 av Carina Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 10 och
avslår motionerna

2015/16:612 av Patrik Engström m.fl. (S) yrkandena 1 och 2,
2015/16:1000 av Hannah Bergstedt m.fl. (S) yrkande 1,
2015/16:1236 av Christian Holm Barenfeld (M) yrkande 3 och
2015/16:1862 av Anna Wallentheim m.fl. (S) yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att det ska genomföras en antimobbningsstrategi i den svenska skolan. Det är vår uppfattning att mobbning, sexuella trakasserier och utanförskap bäst motverkas genom ett aktivt agerande av lärare och skolläda. Vi vill samtidigt betona föräldrarnas ansvar för sina barns uppföstran. Därför är det av största vikt att även föräldrarna görs delaktiga i detta mycket viktiga arbete.

Det är vidare av yttersta vikt att den personal som kan komma i kontakt med dessa barn och ungdomar utbildas i att identifiera och bemöta offer för hedersförtryck på ett sätt som skapar trygghet. Det är ingen lätt uppgift att öppna dörren till ett liv som baseras på andra grundläggande värderingar än de som tidigare utgjort basen för verklighetsuppfattningen, och det måste ske på ett respektfullt sätt. Dessutom måste risken för repressalier från familjen minimeras. För att våga bryta sig loss måste offren vara säkra på att få den hjälp de söker utan att riskera en förvärrad situation, och denna säkerhet måste förmedlas via personalen.

Vi vill också att skolpersonal ska ha anmälningsplikt vid misstanke om hedersrelaterat våld eller förtryck i elevers hemmiljö. Tillsammans med socialtjänst och polisväsende ska därefter individuella handlingsplaner tas fram för varje utsatt barn.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

42. Utbildning på vetenskaplig grund, punkt 22 (C)

av Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 8 och avslår motion

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 2–4.

Ställningstagande

Jag tror att beslut bäst tas nära människor och därför måste man undanröja hinder i lagar och regler för att stärka flexibiliteten och möjliggöra för lärare, skolläda och professionen att ta beslut på egen hand. Genom ett kontinuerligt kvalitetsutvecklingsarbete med referensgrupper bestående av exempelvis forskare på området, lärare och annan expertis skulle små justeringar i kursplan och metoder lättare kunna göras. Resultatet skulle kunna bli en mer lyhörd skola där efterfrågade mindre förändringar lättare genomförs utan att

det krävs något större politiskt beslut. Jag anser därför att man bör se över möjligheten att inrätta referensgrupper bestående av exempelvis forskare inom utbildning, lärare och annan expertis som för en mer lyhörd skola skulle kunna göra små justeringar i kursplan och metoder.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

43. Utbildning på vetenskaplig grund, punkt 22 (KD)

av Annika Eclund (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 2–4 och avslår motion

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 8.

Ställningstagande

De undervisningsmetoder som används i skolan måste ha bättre stöd i forskning och utvärdering innan de introduceras. Det behövs också mer forskning kring vilka pedagogiska metoder som faktiskt fungerar och ger bra resultat. Den pedagogiska forskningen i Sverige fokuserar i liten utsträckning på utvärdering av undervisningsmetoder. Vetenskapliga utvärderingar ska i större utsträckning ligga till grund för de pedagogiska metoder som används i skolan. Ett problem på skolans område är att nya pedagogiska metoder och trender snabbt införlivas i verksamheten, metoder som inte alltid har stöd i vetenskap och beprövad erfarenhet. Inom sjukvården ligger SBU:s (Statens beredning för medicinsk utvärdering) utvärderingar till grund för Socialstyrelsens normerings- och riktlinjearbete. Dessa är i sin tur styrande för vilka behandlingsmetoder som får användas inom sjukvården. Motsvarande krav på utvärdering av pedagogiska metoder bör utvecklas på skolområdet. Jag anser därför att det bör tillsättas en utredning om inrättandet av en instans för utvärdering av skolans undervisningsmetoder. En sådan instans ska ha en funktion liknande den som finns inom hälso- och sjukvården (SBU), som dels får i uppdrag att utvärdera undervisningsmetoder, dels ska att stimulera akademisk forskning inom området.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

44. Vissa undervisningsämnen, punkt 23 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Erik Bengtzboe (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:2303 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 3 och

2015/16:2305 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 3 och

avslår motionerna

2015/16:518 av Birgitta Ohlsson och Robert Hannah (båda FP),

2015/16:804 av Boriana Åberg (M),

2015/16:1583 av Hans Rothenberg (M),

2015/16:2002 av Markus Wiechel och Richard Jomshof (båda SD) yrkande 1,

2015/16:2147 av Veronica Lindholm m.fl. (S),

2015/16:2283 av Larry Söder (KD),

2015/16:2805 av Magda Rasmusson (MP) yrkande 2,

2015/16:2901 av Markus Wiechel och Jeff Ahl (båda SD) yrkande 2,

2015/16:2905 av Paula Bieler och Markus Wiechel (båda SD) och

2015/16:3090 av Markus Wiechel (SD).

Ställningstagande

I det moderna och snabbt föränderliga samhället vet många betydligt mer om samhället och dess grundläggande regler än tidigare. Samtidigt ser vi att det är många som inte alls har kunskap om hur olika myndigheter och rättsväsendet som helhet fungerar och varför saker och ting förhåller sig på det ena eller andra sättet. Rättsväsendet har typiskt sett också svårigheter att hänga med i den snabba utvecklingen. Vi anser att detta skapar problem som i längden kan bli mycket allvarliga för det fria öppna samhället. Skolans ansvar att förmedla grundläggande kunskaper i lag och rätt är därför enligt vår mening av stor betydelse och måste utvecklas både i grundskolan och i gymnasieskolan. Sådana kunskaper behövs i livet, men också för att på ett konstruktivt sätt kunna förstå och kritiskt granska det media rapporterar om.

Vi anser att det är viktigt att unga känner till och känner förtroende för rättsväsendets roll i samhället. Det förekommer att polisen upplever att unga inte vill anmäla brott, berätta vad de sett eller medverka som målsägande eller vittnen. Av läroplanen framgår det att eleverna redan i grundskolan ska få undervisning om ”Rättssystemet i Sverige och principer för rättssäkerhet. Hur normuppfattning och lagstiftning påverkar varandra. Kriminalitet, våld och organiserad brottslighet. Kriminalvårdens uppgifter och brottsoffers

situation”. Vi anser att den undervisningen blir allt viktigare. Enligt vår uppfattning behövs det en utvärdering av hur den genomförs som underlag för fortsatta initiativ.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

45. Vissa undervisningsämnen, punkt 23 (SD)

av Stefan Jakobsson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2901 av Markus Wiechel och Jeff Ahl (båda SD) yrkande 2 och avslår motionerna

2015/16:518 av Birgitta Ohlsson och Robert Hannah (båda FP),

2015/16:804 av Boriana Åberg (M),

2015/16:1583 av Hans Rothenberg (M),

2015/16:2002 av Markus Wiechel och Richard Jomshof (båda SD) yrkande 1,

2015/16:2147 av Veronica Lindholm m.fl. (S),

2015/16:2283 av Larry Söder (KD),

2015/16:2303 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 3,

2015/16:2305 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 3,

2015/16:2805 av Magda Rasmusson (MP) yrkande 2,

2015/16:2905 av Paula Bieler och Markus Wiechel (båda SD) och

2015/16:3090 av Markus Wiechel (SD).

Ställningstagande

Vi anser att det är tydligt att mer behöver göras för att locka skolelever att vilja bli soldater och att engagera sig för vårt lands försvar. Att locka nya rekryter behöver enligt vår mening inte vara alltför svårt och det behöver inte heller bli så komplicerat om man inför ett nytt ämne i högstadie- eller gymnasieskolan där annan allmän fostran också inkluderas.

Framför allt våra äldre generationer kan vittna om att värnplikten har lärt dem en hel del om fostran och inneburit en viktig del i mognadsprocessen. Man har jämfört det med en utveckling av konfirmationen, som haft en fostrande roll där man lärt sig om s.k. vett och etikett. I samband med att färre konfirmerar sig och att värnplikten har avskaffats har dessa viktiga delar som bidragit till att samhället knutits ihop tyvärr försvunnit.

Genom att införa ett nytt ämne som fokuserar på både fostran och civilförsvar kan enligt vår bedömning viljan hos fler elever att engagera sig för vårt lands försvar öka, samtidigt som den skolning i vett och etikett som

en gång i tiden var självklar upprätthålls. Skolan bör engagera sina elever i försvaret. Därför anser vi att kontakten mellan gymnasieskolor och försvaret bör öka ytterligare. På detta sätt kan t.ex. försvaret visa vilka möjligheter som finns och eleverna får därigenom kännedom om nya alternativ på arbetsmarknaden efter avslutade studier. Vi anser att samtliga elever exempelvis bör bjudas in till försvarets årliga dag, vilket ska ses som en integrerad del av gymnasieutbildningen.

Riksdagen bör ge regeringen ett tydligt uppdrag att verka för försvarsvänliga kurser i gymnasieskolan där allmän fostran lärs ut samt att samverkan mellan försvaret och gymnasieskolan utvecklas ytterligare i enlighet med intentionerna i motionen.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

46. Samverkan med arbetslivet och entreprenörskap, punkt 24 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Erik Bengtzboe (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2775 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 6 och avslår motionerna

2015/16:1446 av Johan Nissinen (SD),

2015/16:1447 av Johan Nissinen (SD),

2015/16:1556 av Jörgen Warborn (M),

2015/16:2366 av Kerstin Lundgren (C) och

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 14.

Ställningstagande

I år driver ca 22 000 elever UF-företag (Ung företagsamhet) som en del av sin gymnasieutbildning, dock är det fortsatt lågt intresse för UF på yrkesprogrammen. Vi anser att det förvånar stort med tanke på att många av dem är presumtiva företagare. Forskningsrapporten Effekter av utbildning i entreprenörskap visar många intressanta resultat. Till exempel att de som drivit UF-företag har starkare etablering på arbetsmarknaden, färre arbetslöshetsdagar, högre inkomst och att de hellre blir nyföretagare. Det finns också studier som visar att kvinnor med UF-bakgrund är betydligt mer benägna att starta företag än andra kvinnor. Mot bakgrund av dessa positiva erfarenheter tycker

vi att alla gymnasieskolor bör överväga att erbjuda sina elever att vara UF-företagare eller liknande verksamhet.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

47. Samverkan med arbetslivet och entreprenörskap, punkt 24 (SD)

av Stefan Jakobsson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2015/16:1446 av Johan Nissinen (SD) och
2015/16:1447 av Johan Nissinen (SD) samt
avslår motionerna
2015/16:1556 av Jörgen Warborn (M),
2015/16:2366 av Kerstin Lundgren (C),
2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 14 och
2015/16:2775 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 6.

Ställningstagande

Företag skapar arbetstillfällen och bidrar till välfärden. Vi anser att det är viktigt att ungdomar får en positiv bild och erfarenhet av företag ifrån olika branscher. Högstadiet och gymnasiet bör därför enligt vår mening ha en årlig företagsdag där företag kommer till skolorna och informerar om sina branscher. Det ger eleverna en möjlighet att komma i kontakt med olika företag ifrån olika branscher och möjlighet att hitta nya arbetstillfällen.

Entreprenörer är nyckeln till fler företag. Genom att väcka intresset för entreprenörskap hos ungdomar ökar enligt vår mening chanserna för fler företag och kreativa produkter och tjänster i samhället. Vår uppfattning är att ett bra sätt att öka intresset för entreprenörskap hos ungdomar är att ha en årlig entreprenörsdag i högstadiet och gymnasiet, där ungdomar får chansen att träffa olika entreprenörer.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

48. Samverkan med arbetslivet och entreprenörskap, punkt 24 (C)

av Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 14 och avslår motionerna

2015/16:1446 av Johan Nissinen (SD),

2015/16:1447 av Johan Nissinen (SD),

2015/16:1556 av Jörgen Warborn (M),

2015/16:2366 av Kerstin Lundgren (C) och

2015/16:2775 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 6.

Ställningstagande

Jag anser att entreprenörskap, företagande och praktik måste bli en röd tråd i skolans alla år och inte bara finnas som en liten begränsad del i vissa årskurser. Detta ska enligt min uppfattning göras i nära samverkan med det lokala näringslivet.

Det entreprenöriella lärandet främjar kompetens att fatta beslut, kommunicera och samarbeta. Det handlar om att utveckla nyfikenhet, självförtroende, kreativitet och mod att ta risker. Det betyder att ta till vara möjligheter och förändringar samt att utveckla och skapa värden – personliga, kulturella, sociala eller ekonomiska. Entreprenörskap i skolan är ett pedagogiskt förhållningssätt i klassrummet där arbetsformerna stimulerar fantasi och skapande. Inre drivkrafter och motivation är enligt min mening väsentligt för det entreprenöriella lärandet i alla åldrar, från förskola till vuxenutbildning.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

49. Utvärdering av styrdokumentens effekt när det gäller hållbar utveckling och entreprenöriellt lärande, punkt 25 (M, C, L, KD)

av Christer Nylander (L), Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M), Erik Bengtzboe (M), Annika Eclund (KD) och Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2767 av Christer Nylander m.fl. (FP, M, C, KD).

Ställningstagande

Vi anser att det bör utvärderas vilken effekt och vilka resultat styrdokumenterna med betoning på lärande för hållbar utveckling och entreprenöriellt lärande har fått för verksamheterna, alltifrån grundskola till högre utbildning.

FN har beslutat om ett globalt handlingsprogram för lärande för hållbar utveckling, ett s.k. Global Action Programme om Education for Sustainable Development (ESD). I internationella sammanhang framställs Sverige ofta som en förebild då det gäller ESD. Detta beror enligt vår mening med stor sannolikhet på att inriktningen mot lärande för hållbar utveckling sedan många år finns inskriven i olika styrdokument på utbildningsområdet, alltifrån läroplanerna i förskolan till högskolelagen.

År 2009 antog regeringen dessutom en strategi för entreprenörskap på utbildningsområdet, en strategi som i många delar sammanfaller med syftet med lärande för hållbar utveckling. Vi anser emellertid att Sverige har brustit i uppföljningsarbetet när det gäller vilken eventuell effekt styrdokumentens formulering om ESD har fått på utbildning. Vi anser även att uppdragen om entreprenöriellt lärande behöver följas upp. Vi behöver veta om styrningen fungerar och faktiskt leder utvecklingen i önskvärd riktning.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

50. Ökad samverkan mellan grundskolan och arbetslivet, punkt 26 (M, SD)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Stefan Jakobsson (SD), Michael Svensson (M), Erik Bengtzboe (M) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2775 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att det är viktigt att intresset för fortsatt utbildning och för ett framtida yrkesliv väcks redan i grundskolans tidiga år. Det handlar om att öka förståelsen för vad kunskaperna ska användas till. Genom att redan tidigt i skolan förbereda eleverna genom entreprenöriellt lärande, prao och UF-företagande ökar enligt vår bedömning möjligheterna att intressera elever för

sin framtid. Entreprenörskap i skolan är ett pedagogiskt förhållningssätt i klassrummet lika mycket som en kunskap i eget ansvar. I dag finns entreprenörskap som ett eget ämne i svenska skolor och det återfinns även i gymnasieprogrammets examensmål. Det tycker vi är bra.

För att eleverna ska förstå hur många olika yrkesval som finns har skolorna ett stort ansvar för att se till att praoveckor genomförs. Även om detta inte är reglerat vet vi att prao ger eleverna erfarenhet och många gånger också ett kontaktnät med arbetsmarknaden på orten. Vi ser att det första jobbet, praktiken eller provanställningen är den absolut svåraste tröskeln för unga att ta sig över. För många är därför praoveckan en viktig ingång. Tyvärr motsvarar den dock inte alltid de förväntningar som eleverna har. Att ha plockat frukt på livsmedelsaffären eller att ha kopierat papper under en vecka ska naturligtvis inte förringas men det ger knappast hela den förståelse för yrkeslivet som elever behöver. Upplägget kan därför enligt vår uppfattning utvecklas, vilket vi har sett många goda exempel på.

En rapport från IFAU (Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering) visar att 35 procent av de unga som haft sommar- eller extrajobb sedan har möjlighet att få jobba vidare på just den arbetsplatsen efter avslutat gymnasium. Rapporten visade även på att de personliga kontakter som tas ger en positiv bild för att komma i arbete. I detta arbetssätt finns enligt vår mening bara vinnare. Arbetslivet får en chans att visa upp sig, eleverna får se verkligheten och kan förstå betydelsen av det man gör hela dagarna i skolbänken. Det finns dessutom kommuner som har kunnat se att i de skolor där prao erbjuds har färre elever ändrat sitt gymnasieval. Vi anser att detta naturligtvis blir en stor vinst för både individer och samhälle.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

51. Digitalt lärande, punkt 27 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Erik Bengtzboe (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 27 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:3073 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 25 och avslår motionerna

2015/16:203 av Mathias Sundin (FP),

2015/16:1389 av Monica Green (S),

2015/16:2195 av Johan Büser (S),

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 11 och

2015/16:2441 av Kristina Yngwe (C) yrkandena 2, 4 och 7.

Ställningstagande

Programmering är ett språk som allt fler lär sig. Precis som med engelska eller matematik kommer det att vara en avgörande kunskap både för att klara sig på framtidens arbetsmarknad och för att klara många vardagsuppgifter. Oavsett vilken kommun en elev kommer ifrån ska hon eller han ha samma förutsättningar för vidare studier och arbete. Programmering bör därför ingå i skolans läroplan redan från årskurs 1 och vi vill ge Skolverket i uppdrag att utreda hur det skulle kunna införas.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

52. Digitalt lärande, punkt 27 (C)

av Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 27 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 11 och avslår motionerna

2015/16:203 av Mathias Sundin (FP),

2015/16:1389 av Monica Green (S),

2015/16:2195 av Johan Büser (S),

2015/16:2441 av Kristina Yngwe (C) yrkandena 2, 4 och 7 samt

2015/16:3073 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 25.

Ställningstagande

För att vara en skola som ligger i framkant och som ser till varje enskild elevs behov måste vi dra nytta av den moderna tekniken. Jag vill se över möjligheten att inkludera det digitala perspektivet i alla delar av utbildningsväsendet, såsom lärarutbildningen och lärarnas och rektorernas kompetensutveckling. Digitala hjälpmedel i klassrummet höjer skolresultatet när de används rätt. Elever med de rätta digitala hjälpmedlen kan fortare lära sig att läsa och skriva och hjälpmedlen kan vara till nytta för personer med inlärningssvårigheter. Det digitala lärandet måste därför bli en naturlig del av elevers undervisning. Många kommuner och andra huvudmän har varit bra på att köpa in datorer och annan utrustning men den digitala pedagogiken har inte riktigt hängt med. Många lärare saknar kunskap om hur den nya tekniken ska användas i undervisningen och det finns även en brist på digitala läromedel. Jag vill därför ha en tydlig och långsiktig satsning på ett nationellt digitalt lärarlyft för lärare. Jag vill också att lärarutbildningarna ska ta in det digitala perspektivet i alla

relevanta ämnen och att lärare och skolledare får en kontinuerlig uppdatering i digitalt lärande.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

53. Skolbibliotek, punkt 28 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 28 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:279 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 4.

Ställningstagande

I 2 kap. 36 § skollagen, som började tillämpas den 1 juli 2011, står det att eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek. Bestämmelsen gäller såväl offentliga som fristående skolor. Men trots detta finns det skolor, främst fristående, som fortfarande inte satsar på att ha ett skolbibliotek som en integrerad del av skolan utan hänvisar till stadsbibliotek som ibland finns i närområdet.

Jag anser att skolbiblioteket ska vara en integrerad del av skolan och att alla skolor ska ha ett skolbibliotek. Även om omfattningen av dessa bibliotek kan variera så ska det inte räcka med biblioteksbussar eller stadsbibliotek. Dessa ska i stället ses som kompletterande verksamheter till det integrerade skolbiblioteket.

Skolbiblioteken ska enligt min mening ge eleverna tillgång till ett rikt utbud av media, till såväl skön- som facklitteratur. Ett bibliotek där välutbildad bibliotekspersonal samarbetar med den pedagogiska personalen kan locka fram och tillfredsställa barnens och ungdomarnas läslust, nyfikenhet och forskarintresse, och dessutom hjälpa dem att orientera sig bland nya medier och i flödet av information på nätet.

Jag välkomnar att regeringen har gett Kungl. biblioteket i uppdrag att ta fram en nationell biblioteksstrategi och att skolbibliotekens utvecklingsbehov ingår i detta uppdrag. Vänsterpartiet är även överens med regeringen om den satsning på personalförstärkningar vid skolbiblioteken som presenteras i budgetpropositionen för 2016. Detta är enligt min uppfattning bra åtgärder som kommer att förbättra kvaliteten på befintliga skolbibliotek, men risken är stor att situationen ändå inte förbättras för de elever som i dag inte har ett bibliotek på sin skola.

Jag anser därför att regeringen bör utreda förutsättningarna för att införa krav på att samtliga skolor i landet ska ha skolbibliotek. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

54. Betyg och nationella prov, punkt 29 (KD)

av Annika Eclund (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 29 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 21 och
avslår motion
2015/16:43 av Jonas Jacobsson Gjörtler (M) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Jag anser att resultaten i de nationella proven i högre grad ska speglas i betygen. Jag är positiv till de nationella proven eftersom de ska vara stöd för en likvärdig och rättvis bedömning för betygssättning samt ge underlag för en analys av i vilken utsträckning kunskapskraven uppfylls på skolnivå, på huvudmannanivå och på nationell nivå. I dag är det inte reglerat hur stor betydelse provet har för den enskilde elevens betyg. Det nationella provet är framför allt ett stöd för läraren, så att betygssättningen ska bli likvärdig över hela landet. Eleven kan därför få ett annat slutbetyg än provbetyget. Tidigare fanns regler om att medelbetyget i en klass skulle ligga nära medelbetyget på de centrala proven men en motsvarande bestämmelse finns inte idag.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

55. Digitaliserade nationella prov med extern rättning, punkt 30 (S, MP, V)

av Lena Hallengren (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Jabar Amin (MP), Daniel Riazat (V), Roza Güclü Hedin (S) och Lena Emilsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 30 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna
2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 29 och
2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 20.

Ställningstagande

En särskild utredare har nyligen lämnat ett omfattande betänkande (SOU 2016:25) med ett flertal förslag om ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning. De nationella proven är en viktig beståndsdel i detta. Utredaren lyfter bl.a. fram frågan om digitalisering av nationella prov liksom möjligheter för en mer likvärdig bedömning av de nationella proven. Ett förslag är därför att en försöksverksamhet med extern bedömning ska påbörjas inom ramen för ett försök med datorbaserade prov. En sådan försöksverksamhet skulle kunna pågå mellan 2018 och 2021, enligt utredaren.

Skolverket har också redan påbörjat ett arbete med utprovning av digitala provuppgifter och förbereder sig för ett fortsatt utvecklingsarbete av digitala nationella prov.

Mot bakgrund av de förslag som har presenterats på området är vår mening att Regeringskansliets (Utbildningsdepartementets) beredning av denna fråga inte ska föregripas. Vi anser också i likhet med utredaren att en digitalisering måste ske stegvis och ges tillräckligt med tid innan den är fullt utbyggd. Att skynda snabbt kan komma att ge bakslag om inte systemet är väl utprovat och välfungerande. Så har skett i andra länder som vi självklart ska lära av. Vi ser fram emot remissvaren och ett successivt införande och menar att det inte är rimligt att frångå de bedömningar som såväl utredare och eventuellt remissinstanser kommer att delge oss.

Vi motsätter oss därför utskottets förslag om att riksdagen ska tillkänna för regeringen att digitala nationella prov med extern rättning av nationella examinatorer ska införas.

56. Arbets- och skolmiljö, punkt 31 (SD)

av Stefan Jakobsson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 31 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:1847 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 40 och avslår motionerna

2015/16:265 av Jonas Eriksson (MP),

2015/16:649 av Lennart Axelsson (S) och

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 35 och 36.

Ställningstagande

Vi vill att det ska genomföras en satsning på skolmiljön i den svenska grundskolan. Många av landets skolor lider av dåliga inomhusmiljöer, vilket

är ett problem för såväl lärare som elever. Dessa problem kan exempelvis vara fukt, dålig luftkvalitet, flimmerbelysning, akustikproblem eller risk för legionella. Vi anser att staten bör ta ett större ansvar för landets skolor.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

57. Arbets- och skolmiljö, punkt 31 (KD)

av Annika Eclund (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 31 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 35 och 36 samt
avslår motionerna
2015/16:265 av Jonas Eriksson (MP),
2015/16:649 av Lennart Axelsson (S) och
2015/16:1847 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 40.

Ställningstagande

Jag vill att regeringen återkommer till riksdagen med förslag på lagstiftning som tydliggör att elever respektive föräldrar har ett ansvar för att medverka till en god skolmiljö. I nuläget riktar skollagen krav på rektor och huvudman vad gäller ansvaret för god arbetsmiljö och trygghet, men inte på elever och vårdnadshavare. Jag anser att det behöver tydliggöras vilket ansvar eleverna och vårdnadshavarna har för att skolans ordningsregler respekteras. Det är ett lagkrav att rektor ska besluta om ordningsregler på varje skolenhet, som ska utarbetas under medverkan av eleverna. I dessa ordningsregler bör det beskrivas vilka sanktioner som ska gälla för den elev som bryter mot dessa regler. När en elev vid upprepade tillfällen och allvarligt bryter mot ordningsreglerna är det centralt att skolan och vårdnadshavare samarbetar för att lösa problemen. Alltför länge har utgångspunkten varit att varje problem som rör barn och unga ska lösas av skolan och lärarna. Föräldrar har ansvar för sina barn, även under skoltid.

Jag vill också att regeringen återkommer till riksdagen med förslag på lagstiftning som tydliggör att den som avsiktligt saboterar skolans fysiska miljö ska delta i att återställa det som skadats. För att tydliggöra elevernas ansvar för den fysiska miljön bör den som medvetet saboterar miljön delta i att återställa skadan.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

58. Arbetsmiljö i fritidshemmen, punkt 32 (SD, V)

av Stefan Jakobsson (SD), Robert Stenkvist (SD) och Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 32 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:51 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 3.

Ställningstagande

Vi vill att regeringen återkommer med förslag om att arbetsmiljölagen ska omfatta elever i fritidshem på ett liknande sätt som den omfattar elever i grund- och gymnasieskola. Eftersom arbetsmiljölagen gäller för övriga skolformer (undantaget förskolan) men inte för fritidshemmen så varierar arbetsmiljöskyddet för yngre skolbarn under dagen. En olycka som sker under skoltid kan anmälas till Arbetsmiljöverket, men det gäller inte för samma olycka före eller efter skoltid. Trots att verksamheten ofta bedrivs i samma lokaler. Detta är inte rimligt.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

59. Inventering av den fysiska skolmiljön, punkt 33 (SD, KD)

av Stefan Jakobsson (SD), Robert Stenkvist (SD) och Annika Eclund (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 33 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 34.

Ställningstagande

Lärare och elever har rätt till en lugn, säker och trygg arbetsmiljö. Det är skolhuvudmännen som har huvudansvaret för skolmiljön. De ska förebygga och förhindra risker för olycksfall eller sjukdom samt skapa en god miljö för lärande. Vi anser därför att varje kommun ska genomföra en inventering av den fysiska skolmiljön.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

60. Idrott och fysisk aktivitet, punkt 35 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Erik Bengtzboe (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 35 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:2483 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 2 och
avslår motionerna
2015/16:463 av Fredrik Lundh Sammeli (S) yrkandena 1 och 2,
2015/16:753 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 2,
2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 34 och
2015/16:2548 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4.

Ställningstagande

Det är oroande att alltför många barn och unga har en ökande psykisk ohälsa. Därtill upplever vuxna i arbetslivet mer och mer stress för att få livspusslet att fungera. Detta måste vägas in i det samlade hälsoarbetet. Det hälsofrämjande strukturella arbetet och det sjukdomsförebyggande arbetet måste föras brett och bl.a. syfta till ökad samverkan mellan olika aktörer.

Vi måste särskilt värna barns och ungas behov av och tillgång till fysisk rörelse och psykiskt välbefinnande i en alltmer fortsatt krävande verklighet. Vi anser därför att man bör pröva möjligheten att under mandatperioden införa upp till en timmes rörelse om dagen i skolan och på fritis.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

61. Idrott och fysisk aktivitet, punkt 35 (SD)

av Stefan Jakobsson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 35 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:2548 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4 samt
avslår motionerna

2015/16:463 av Fredrik Lundh Sammeli (S) yrkandena 1 och 2,
 2015/16:753 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 2,
 2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 34 och
 2015/16:2483 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 2.

Ställningstagande

Antalet friluftsdagar har minskat sedan 1994 och vi noterar även att antalet friluftsdagar sannolikt minskade även innan 1994. Det är framför allt de organisatoriska ramarna, där skolledningen kan ha en avgörande roll, som skapar hinder för friluftsverksamheten i skolan såsom olika tidsfaktorer samt schema och ämnessamverkan. Ofta finns det inte tillräckliga resurser till transport och den utrustning som krävs.

Vi föreslår mot bakgrund av detta att regeringen tillsätter en utredning för att se över möjligheten av att återinföra reglerade friluftsdagar. Vi anser även att Skolverket därefter ska få i uppdrag att återkomma med en rapport och förslag för implementering av reglerade friluftsdagar.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

62. Idrott och fysisk aktivitet, punkt 35 (C)

av Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 35 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 34 och avslår motionerna

2015/16:463 av Fredrik Lundh Sammeli (S) yrkandena 1 och 2,

2015/16:753 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 2,

2015/16:2483 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 2 och

2015/16:2548 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4.

Ställningstagande

Det som är avgörande för att elever ska kunna uppnå goda resultat i skolan är deras psykiska och fysiska hälsa. Här kan skolan och samhället bidra genom att både lägga mer tid på detta och se över skolans arbetsformer. Det finns studier som visar att daglig fysisk aktivitet förbättrar elevernas fysiska och psykiska hälsa samtidigt som det har positiva effekter på lärandet. Därför anser jag att idrottsundervisningen i grundskolan bör utökas.

Regeringen bör vidta åtgärder som ser över möjligheten att utöka idrottsundervisningen i grundskolan.

63. Idrott och fysisk aktivitet, punkt 35 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 35 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:753 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 2 och
avslår motionerna
2015/16:463 av Fredrik Lundh Sammeli (S) yrkandena 1 och 2,
2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 34,
2015/16:2483 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 2 och
2015/16:2548 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4.

Ställningstagande

Jag anser att skolornas huvudmän måste se till att samtliga elever minst når kraven för simkunnighet inom ramen för läroplanen. Många av de elever som nyligen kommit till Sverige och som inte varit här innan årskurs 6 kan inte simma och därför bör Skolverket ge ytterligare direktiv till huvudmännen så att samtliga elever blir simkunniga innan de går vidare från gymnasiet till vidare studier eller arbete. Skolverket bör dessutom följa upp simundervisningen i grundskolan och sätta hårdare press på huvudmännen så att alla elever inom grundskolan ska klara av kraven för simkunnighet. Då detta redan finns inom grundskolans befintliga uppdrag behövs inte ytterligare medel från statligt håll för att hantera detta.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

64. Uppföljning av kvaliteteten i undervisningen i idrott och hälsa, punkt 36 (SD, V)

av Stefan Jakobsson (SD), Robert Stenkvist (SD) och Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 36 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:753 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 1.

Ställningstagande

Inom den svenska skolan förekommer det på flera håll problem med kvaliteten på undervisningen. Det handlar om att det är svårt att få tillgång till idrottshallar, att många lärare är obehöriga och att kursdelen som handlar om hälsa prioriteras bort. Trots dessa dåliga förutsättningar förekommer det ofta att skolorna ger högre betyg i detta ämne jämfört med andra ämnen.

Vi anser därför att Skolverket och Skolinspektionen snarast bör genomföra samlade uppföljningar med fokus på kvaliteten inom undervisning i ämnet idrott och hälsa och säkerställa att läroplanen följs.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

65. Utökad undervisningstid i idrott och hälsa, punkt 37 (S, MP, V)

av Lena Hallengren (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Jabar Amin (MP), Daniel Riazat (V), Roza Güclü Hedin (S) och Lena Emilsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 37 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2015/16:2764 av Christer Nylander m.fl. (FP, M, C, KD).

Ställningstagande

Skolidrotten ska utformas så att den stärker alla elevers lust att röra på sig och bidrar till elevernas hälsa och inlärningsförmåga.

Som ett tilläggsuppdrag till regeringsuppdraget (U2014/3489/S) att ta fram förslag till en stadieindelad timplan för grundskolan fick Skolverket i uppdrag att i detta arbete utgå från att den totala undervisningstiden i ämnet idrott och hälsa ökas från 500 timmar till 600 timmar från höstterminen 2016. Utrymmet för elevens val från samma tidpunkt skulle minska med motsvarande antal timmar, till 282 timmar (U2014/5377/S). I november 2014 redovisade Skolverket ett förslag på en stadieindelad timplan inklusive en utökning av ämnet idrott och hälsa med 100 timmar (dnr 2014:574).

Regeringen och Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna kom i februari 2015 överens om att samtal ska föras om grundskolans timplan mot bakgrund av Skolverkets förslag om en ny reglering av timplanen. Ett sådant samtal har påbörjats.

Vidare framkom flera viktiga synpunkter vid Utbildningsutskottets öppna utfrågning den 7 april 2015 om idrott och hälsa. Bland annat framhölls att hälsoperspektivet ofta saknas i undervisningen, och att fokus i stället ofta

ligger på bollspel och fysiska prestationer. Det påpekades också att idrottslärarna ofta inte är en del av övriga skolans lärarlag och därmed inte deltar i skolans utvecklingsarbete. Frågan om hur vi stärker alla elevers lust att röra på sig är således betydligt mer komplex än antalet undervisningstimmar i idrott och hälsa.

Vår uppfattning är att regleringar av grundskolans timplan bör behandlas och beredas på ett seriöst och samlat sätt. Mot denna bakgrund anser vi att man inte ska föregripa Regeringskansliets (Utbildningsdepartementets) beredning av denna fråga. Vi motsätter oss därför utskottets förslag om en ytterligare utökning av undervisningstiden i ämnet idrott och hälsa.

Särskilda yttranden

1. Skolavslutningar och andra traditionella högtider, punkt 10 (SD)

Stefan Jakobsson (SD) och Robert Stenkvist (SD) anför:

Om vårt förslag till ställningstagande i frågan om skolavslutningar och traditionella högtider (res. 21) avvisas i den förberedande voteringen i kammaren avser vi att i huvudomröstningen stödja det alternativ som förordas av företrädarna för M, C, L och KD.

2. Skolledare, punkt 15 (L)

Christer Nylander (L) anför:

Jag har valt att inte reservera mig mot utskottets förslag till beslut under punkt 14 men vill ändå utveckla min syn på rektorsutbildningen.

Det finns i dag få karriärmöjligheter för lärare och förskollärare. Det ställs i dag dessutom stora krav på nyrekryterade skolledare; parallellt med uppdraget att vara pedagogiska ledare ska alla nya skolledare läsa den treåriga rektorsutbildningen. Med hänvisning till detta anser jag att rektorsutbildningen bör vidgas till att även omfatta personer som inte redan har en anställning som skolledare. Detta skulle kunna bidra till att fler får insikt i vad det innebär att vara rektor, att rekryteringsbasen utökas samt även leda till att fler rektorer stannar i yrket.

3. Vissa undervisningsämnen, punkt 23 (L)

Christer Nylander (L) anför:

Jag har valt att inte reservera mig mot utskottets beslut, men vill med ett särskilt yttrande framföra följande.

Kunskap om den mörka historien är en förutsättning för att nya generationer ska vinnas för idén om demokrati och mänskliga rättigheter. Skolväsendets undervisning kring folkmord behöver därför förstärkas. Det är centralt att elever lämnar skolan med tillräckliga kunskaper om exempelvis förintelsen, folkmorden i Rwanda, folkmordet i det dåvarande Jugoslavien, det armeniska folkmordet och seyfo. Detta bör speglas i skolans läro- och kursplaner.

4. Motioner som bereds förenklad, punkt 39 (M)

Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Erik Bengtzboe (M) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i förslagspunkt 39. När det gäller motionsförslagen från företrädare från vårt parti hänvisar vi till de senaste ställningstaganden som

gjorts av företrädare för vårt parti i motsvarande frågor i betänkandena 2014/15:UbU9, 2014/15:UbU11 m.fl. Vi vidhåller de synpunkter som företrädare för vårt parti framfört i dessa sammanhang men avstår från att på nytt ge uttryck för dem i en reservation.

5. Motioner som bereds förenklat, punkt 39 (SD)

Stefan Jakobsson (SD) och Robert Stenkvist (SD) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i förslagspunkt 39. När det gäller motionsförslagen från företrädare från vårt parti hänvisar vi till de senaste ställningstaganden som gjorts av företrädare för vårt parti i motsvarande frågor i betänkandena 2014/15:UbU9, 2014/15:UbU11 m.fl. Vi vidhåller de synpunkter som företrädare för vårt parti framfört i dessa sammanhang men avstår från att på nytt ge uttryck för dem i en reservation.

6. Motioner som bereds förenklat, punkt 39 (C)

Fredrik Christensson (C) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i förslagspunkt 39. När det gäller motionsförslagen från företrädare från vårt parti hänvisar jag till de senaste ställningstaganden som gjorts av företrädare för vårt parti i motsvarande frågor i betänkande 2014/15:UbU11. Jag vidhåller de synpunkter som företrädare för vårt parti framfört i dessa sammanhang men avstår från att på nytt ge uttryck för dem i en reservation.

7. Motioner som bereds förenklat, punkt 39 (L)

Christer Nylander (L) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i förslagspunkt 39.

Liberalerna har utvecklat sin politik och har nya ståndpunkter i frågorna om ett förstatligande av skolan och om skolornas likabehandlingsarbete, men jag har valt att avstå från att reservera mig med hänsyn till att dessa frågor redan tidigare behandlats av utskottet och därför bereds förenklat.

När det gäller övriga motionsförslag från företrädare från vårt parti hänvisar jag till de senaste ställningstaganden som gjorts av företrädare för vårt parti i motsvarande frågor i betänkande 2014/15:UbU11. Jag vidhåller de synpunkter som företrädare för vårt parti framfört i dessa sammanhang men avstår från att på nytt ge uttryck för dem i en reservation.

8. Motioner som bereds förenklat, punkt 39 (KD)

Annika Eclund (KD) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i förslagspunkt 39. När det gäller motionsförslagen från företrädare från vårt parti hänvisar jag till det senaste ställningstagandet som gjorts av företrädare för vårt parti i motsvarande fråga i betänkandena 2014/15:UbU9 och 2014/15:UbU11. Jag vidhåller de synpunkter som företrädare för vårt parti framfört i det sammanhanget men avstår från att på nytt ge uttryck för dem i en reservation.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2014/15

2014/15:207 av Torkild Strandberg (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att varje gymnasieskola ska vara skyldig att ha en drogpolicy med handlingsplan och säkerställa att skolan är en narkotikafri arbetsmiljö.

2014/15:2385 av Mikael Oscarsson (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utforma riktlinjer för skolavslutningar i kyrkan som inte strider mot grundlagen.

2014/15:2744 av Richard Jomshof m.fl. (SD):

23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att landets skolor bör vara skyldiga att ordna traditionella avslutningar för de elever och föräldrar som så önskar.

2014/15:2839 av Tomas Tobé m.fl. (M, FP, C, KD):

44. Riksdagen beslutar att 1 kap. 6 § skollagen (2010:800) ska ges följande lydelse med ikraftträdande den 1 april 2015: ”Utbildningen vid en skolenhet eller förskoleenhet med offentlig huvudman ska vara icke-konfessionell. Trots första stycket får det i annan utbildning än undervisning förekomma enstaka konfessionella inslag som syftar till att överföra och utveckla traditioner som är en del av samhällets kulturarv. Deltagandet i sådana delar av utbildningen som innehåller konfessionella inslag ska vara frivilligt.”

2014/15:2999 av Tomas Tobé m.fl. (M, FP, C, KD):

Riksdagen beslutar att 1 kap. 6 § skollagen (2010:800) ska ges följande lydelse med ikraftträdande den 1 april 2015: ”Utbildningen vid en skolenhet eller förskoleenhet med offentlig huvudman ska vara icke-konfessionell. Trots första stycket får det i annan utbildning än undervisning förekomma enstaka konfessionella inslag som syftar till att överföra och utveckla traditioner som är en del av samhällets kulturarv. Att delta i sådana delar av utbildningen som innehåller konfessionella inslag ska vara frivilligt.”

Motioner från allmänna motionstiden 2015/16

2015/16:7 av Robert Stenkvist (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utbildning för skolpersonal i heders- och radikaliseringsproblematik och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:20 av Daniel Riazat m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Skolverket i uppdrag att utreda ett inrättande av en kvalitetsmärkning av läromedel som är utformade i enlighet med läroplanernas värdegrund och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att feministiskt självförsvar bör erbjudas alla flickor från årskurs 7 och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förändringar i läroplanerna för grundskolan och gymnasieskolan samt i högskoleförordningens examensordningar och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Skolverket i uppdrag att upprätta nationell statistik över genuspedagoger samt att utarbeta råd och riktlinjer för hur genuspedagogerna ska arbeta med jämställdhetsfrågorna och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda upprättande av resurscentrum för jämställdhet i skolan på kommunal eller regional nivå och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:22 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att se över skollagen för att komplettera den med krav på att skolmat ska upplevas som välsmakande av eleverna, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

2015/16:26 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att genomföra en nationell kunskapskampanj mot totalitära ideologier på våra skolor och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:43 av Jonas Jacobsson Gjörtlér (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur betygsättningen kan förändras för att bättre säkerställa objektivitet,

i enlighet med motionens intentioner, och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att betygska gå att överklaga och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:51 av Daniel Riazat m.fl. (V):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återkomma med förslag om att arbetsmiljölagen ska omfatta elever i fritidshem på ett liknande sätt som den omfattar elever i grund- och gymnasieskola och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:63 av Robert Stenkvist och Stefan Jakobsson (båda SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att slopa modersmålsundervisningen inom förskolan och i stället satsa på svenskundervisning och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:67 av Amir Adan och Saila Quicklund (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga möjligheten att erbjuda barn och unga minst 100 timmars idrottande under skoltid och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:73 av Robert Stenkvist (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbjuda finansiering av friskolor med bidrag och lån från aktörer utanför Norden och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:93 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att digitalisera de nationella proven och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:100 av Daniel Riazat m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återkomma med förslag till ändring i skollagen i syfte att ge kommunerna makt över etableringen av nya förskolor genom krav på kommunala förskoleavtal för privata utförare och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra förskolechefer till rektorer och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Skolverket i uppdrag att genomföra en fördjupad kartläggning av situationen när det gäller modersmålsstöd i förskolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:111 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa mer tid för undervisning i privatekonomi i skolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:157 av Richard Jomshof m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska verka för att de ändringsförslag som föreslås i motionen genomförs i Lgr 11 och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:159 av Robert Stenkvist och Stefan Jakobsson (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att religiösa friskolor ska följa och leva upp till skollagen och läroplanen likt alla övriga skolor och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:170 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en tydlighet vad gäller olika skolors resultat och hur dessa ska publiceras och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:203 av Mathias Sundin (FP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att digitalisera skolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:265 av Jonas Eriksson (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna barns och elevers rätt till hälsofrämjande och pedagogiska utemiljöer och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:279 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förändra skolvalet i grundskolan och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning i syfte att införa statligt huvudmannaskap för hela skolväsendet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa obligatorisk förskoleklass och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för att införa krav på att samtliga skolor i landet ska ha skolbibliotek, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om förenklade och förändrade

behörighetsregler för att öka tillgången till lärare som är behöriga att bedriva särskilt stöd, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

2015/16:281 av Bengt Eliasson (FP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa förutsättningar för att ansvaret för skolhälsovården i framtiden förs över till sjukvårdshuvudmännen, dvs. landstingen/regionerna, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

2015/16:316 av Carina Ohlsson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten till ett långsiktigt och genusmedvetet förändringsarbete kring maskulinitet och våld och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:441 av Linus Sköld och Anna Wallentheim (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återupprätta förtroendet för skolans professioner genom att se över hur uppföljningen på skolans område kan utvecklas och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:442 av Linus Sköld och Anna Wallentheim (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta friskolereformens baksidor och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:463 av Fredrik Lundh Sammeli (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att vidta åtgärder för att alla barn ska nå målet att vara simkunniga och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att flytta simkunnighetsmålet till årskurs 3 och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:473 av Linus Sköld och Anna Wallentheim (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta proffsen i skolan vara proffs och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:476 av Robert Stenkvist m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att slopa modersmålsundervisningen inom förskolan och i stället satsa på svenskundervisning och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:499 av Arhe Hamednaca (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att tydliggöra skolans ansvar för demokrati och mänskliga rättigheter och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:518 av Birgitta Ohlsson och Robert Hannah (båda FP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undervisning om seyfo bör skrivas i den svenska läroplanen och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:531 av Helena Bouveng (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skolans uppdrag att erbjuda skolidrott till alla elever och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:608 av Jessika Roswall (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa mer idrott och fysisk aktivitet i skolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:612 av Patrik Engström m.fl. (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga möjligheterna att stärka skolors skyldighet att agera vid missförhållanden i skolan och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att vidta ytterligare åtgärder för att förebygga mobbning och kränkande behandling i skolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:627 av Pia Nilsson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om betydelsen av studie- och yrkesvägledning och elevhälsa i grundskolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:636 av Olle Thorell m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga behovet av fler pedagoger med genuskunskap inom skolan och förskolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:649 av Lennart Axelsson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att komplettera regeringens satsning på skolans arbetsmiljö med mer information

kring vad som krävs för att åstadkomma en god ljudmiljö i skollokaler och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:678 av Anders Hansson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka antalet idrottstimmar i skolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:684 av Anders Hansson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över införandet av en obligatorisk informationsvecka för grundskoleelever om blåljusyrken och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:708 av Johan Forssell (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbättrad skolmat och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:709 av Johan Forssell (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om betydelsen av att verka för skolmiljöer som inbjuder till fysisk aktivitet och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:714 av Tina Ghasemi (M):

Riksdagen ställer sig bakom vad som anförs i motionen om att införa en elevhälsogaranti och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:753 av Daniel Riazat m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att följa upp kvaliteten i undervisningen i idrott och hälsa och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppföljning av skolans simundervisning och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:762 av Johan Forssell (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbättringar av skolidrotten och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:786 av Christina Örnebjär (FP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att vidga rektorsutbildningen för de som inte redan har en anställning som skolledare, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

2015/16:804 av Boriana Åberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka trafikundervisningen i grundskolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:824 av Monica Green m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga möjligheten att ge elever i grundskolan och på gymnasiet kunskap om privat ekonomi och konsumentfrågor och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:832 av Anders Österberg (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att elever i den svenska förskolan, oavsett huvudman, ska garanteras en undervisning som står fri från religiös eller politisk påverkan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:834 av Lawen Redar (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten för skolor att följa 1 kap. 4 § skollagen om att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:838 av Monica Green (S):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över huruvida lärare ska ha utbildning och fortbildning vad gäller FN:s kvinnokonvention och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:862 av Penilla Gunther (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sjukhusskolorna även ska vara öppna för barn som är anhöriga så att de får sin undervisning där under exempelvis syskons sjukhusvistelser och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:946 av Gunilla Nordgren (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om mer idrott och rörelse i skolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:963 av Margareta Cederfelt och Lars-Arne Staxäng (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om elevers trygghet och säkerhet i skolan och om att minska mobbning och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1000 av Hannah Bergstedt m.fl. (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga möjligheterna att stärka skolors skyldighet att agera vid missförhållanden i skolan och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta vikten av skolans kunskap om hbt och förmågan att möta alla elever och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1024 av Jasenko Omanovic och Kristina Nilsson (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av fysisk aktivitet i skolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1048 av Jessica Rosencrantz (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om mer ung företagsamhet (UF) i skolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1108 av Said Abdu (FP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stödja Ung Företagsamhet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rikta löneökningarna i skolan mot UF-lärare och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1166 av Marta Obminska (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lika villkor för fristående skolor, förskolor och annan pedagogisk verksamhet och att barn och elever ska få del av samma resurser oberoende av vilken förskola, skola eller annan pedagogisk verksamhet som de väljer och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1182 av Eva Lohman och Cecilia Magnusson (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att grundskolan ska inkluderas i lagen om nationella minoriteter och att skollagen och minoritetslagen harmoniseras och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1227 av Jenny Petersson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fler obligatoriska schemalagda idrottstimmar i skolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1229 av Jenny Petersson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga satsningar på entreprenörskap i skolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1236 av Christian Holm Barenfeld (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga om ansvaret för arbetet mot kränkande behandling bör samlas under en myndighet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fler skolor bör arbeta med Kiva-metoden och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga möjligheten att inrätta en webbaserad kontaktplattform för barn och unga som mår dåligt, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1237 av Christian Holm Barenfeld (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolinspektionen bör fokusera mer på trygghet och studiero i sina utvärderingar och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska administrationen för lärare särskilt vad avser möjligheten att använda sanktioner och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1240 av Christian Holm Barenfeld (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga om det bör inrättas ett centrum för kompetensutveckling för lärare och skolledare och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1244 av Christian Holm Barenfeld och Cecilie Tenffjord-Toftby (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga möjligheten att se över om alla kommuner kan ge samtliga elever på gymnasieskolan möjlighet att driva egna företag och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1285 av Richard Jomshof (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förskoleklassen ska bli en obligatorisk del av grundskolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1287 av Richard Jomshof (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett kommunalt veto mot friskoleetableringar och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1295 av Richard Jomshof och Carina Herrstedt (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en hårdare granskning av de konfessionella friskolorna och om att de ska följa styrdokument och lagstiftning och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1339 av Sotiris Delis (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta att fristående skolor inkluderas i lagen om valfrihetssystem (LOV) och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1389 av Monica Green (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra undervisning inom it i grundskolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1419 av Fredrik Schulte m.fl. (M):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att överväga en översyn av regelverket för grundskoleelevers möjligheter att gå i skolor som ligger i andra kommuner än de som eleverna är folkbokförda i och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att göra en översyn av reglerna om tillståndsgivning för friskolor så att ett helt nytt tillstånd inte behöver utfärdas varje gång en friskolekoncern önskar etablera en ny skola, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att överväga att tillåta kommunala och fristående skolor att lägga ut delar av sin undervisning på entreprenad till andra friskolor och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1446 av Johan Nissinen (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en företagsdag på högstadiet och gymnasiet och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1447 av Johan Nissinen (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en entreprenörsdag på högstadiet och gymnasiet och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1466 av Johan Nissinen (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att grundläggande ekonomiskt tänkande ska ingå i undervisningen och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1467 av Jan Björklund m.fl. (FP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett förstatligande av skolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1472 av Robert Hannah och Lars Tysklind (båda FP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa samtycke och normkritik i läroplanen för grund- och gymnasieskolan och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa särskilda satsningar för att motverka antipluggkultur bland killar och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1548 av Hans Rothenberg (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över skollagen så att omfattningen av elevhälsoteamets insatser tydligt definieras och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det i skolhälsovårdens riktlinjer bör fastställas att elevhälsovårdens insatser ska sättas i relation till antal elever och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1556 av Jörgen Warborn (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för skolhuvudmän att erbjuda prao och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1583 av Hans Rothenberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ämnet geologi på schemat i grundskolan och gymnasiet och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1584 av Magda Rasmusson (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta förstelärare med ansvar för skolans demokratiuppdrag med särskilt fokus på normkritiska värden och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att försteläraryppdraget med ansvar för skolans demokratiuppdrag

omfattas av dagens statliga finansiering av förstelärare och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1586 av Jonas Eriksson (MP):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör framgå av skollagen att även förskolor ska servera näringsriktig mat och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1610 av Sten Bergheden (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att se över förutsättningarna för mer jobbfokus inom studie- och yrkesvägledningen och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1647 av Richard Jomshof och Carina Herrstedt (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta bort möjligheterna till undantag från reglerna om legitimation och betygsättning i fråga om lärarlegitimationen och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1686 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det måste finnas ett påvisbart behov av den utbildning som en ny friskola avser att ge, exempelvis en viss pedagogisk profil eller språkprofil, för att en friskola ska få starta, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lika villkor för fristående och kommunala skolor och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett kommunalt veto mot friskoleetableringar och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1751 av Ulrika Heindorff (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att införa en timmes idrott varje skoldag i grundskolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1784 av Johnny Skalin (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en ändring i skollagen om mobbning och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1786 av Johnny Skalin (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta kommunala utbildningsförvaltningar bedöma enskilda lovangelägenheter och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1847 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att svensk grundskola, gymnasieskola och komvux ska få ett statligt huvudmannaskap, samt att regeringen skyndsamt ska utreda hur övergången till ett statligt huvudmannaskap ska gå till, och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en tydlighet vad gäller olika skolors resultat och hur dessa ska publiceras, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att digitalisera de nationella proven och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förskoleklassen ska bli en obligatorisk del av grundskolan, som därmed blir tioårig, och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att betyg ska sättas från och med årskurs 4 i grundskolan och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta bort möjligheten för rektorer att besluta om sammanfattande betyg för samhällsorienterande (SO) respektive naturorienterande (NO) ämnen i årskurs 6 och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska utreda hur ett system med s.k. jourskolor ska kunna införas i samtliga svenska kommuner, dit elever som inte fungerar i den normala skolsituationen ska kunna flyttas med omedelbar verkan, och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska genomföras en antimobbningssatsning i den svenska skolan och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa skriftliga ordningsomdömen från första klass och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att grundskolorna huvudsakligen bör delas upp i enheter om F–6 och 7–9 och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa den obligatoriska modersmålsundervisningen, de nationella minoritetsspråken undantagna, och tillkännager detta för regeringen.

29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att utöka den schemalagda idrottsundervisningen till att innehålla något moment varje dag och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skolan ska förmedla en djupgående förståelse och acceptans för vårt svenska kulturarv och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att landets skolor bör vara skyldiga att ordna traditionella avslutningar för de elever och föräldrar som så önskar, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skolan ska ge våra elever en naturlig relation till äldre generationer och motverka de ökande åldersklyftorna i samhället och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skolan ska lära ut den djupa innebörden av demokrati och respekt för andras åsikter samt stimulera till kritiskt och konstruktivt tänkande och reflektion kring etiska och moraliska frågor och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stimulera elevernas miljömedvetande och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kött från djur som slaktats utan bedövning, så kallat halal- eller koscherslaktat kött, inte ska få förekomma i svenska skolor och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att etik och moral ska betonas mer än i dag, så att eleverna lär sig att samarbeta och visa hänsyn, kamratanda och ärlighet och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska genomföras en satsning på skolmiljön i den svenska grundskolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1862 av Anna Wallentheim m.fl. (S):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om se över möjligheten att ge skolor och lärare ökade förutsättningar att motverka mobbning och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1886 av Linus Sköld och Anna Wallentheim (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga en översyn av hur skolans styrning kan förändras för att göra den psykosociala arbetsmiljön, elevernas utveckling och likvärdigheten i skolan bättre och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1918 av Sailsa Quicklund (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att utreda förslaget om förstärkt elevhälsa och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1920 av Sailsa Quicklund (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att entreprenörskap bör främjas redan från grundskolan och i större omfattning än i dag och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1937 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta till vara det entreprenöriella lärandet som ett brett svenskt förhållningssätt inom hela utbildningsområdet och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2002 av Markus Wiechel och Richard Jomshof (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om elevers möjlighet att i större utsträckning tillbringa tid med djur och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2010 av Runar Filper (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa skrivningen i skollagen så att skolledningen får rätt att stoppa elever från att ta med sig mobiltelefoner in på lektionerna och tillkännager detta för regeringen

2015/16:2057 av Runar Filper (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa morgonsamling i skolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2102 av Julia Kronlid (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ämnet samlevnad och relationer bör få större utrymme i skolans sex- och samlevnadsundervisning än vad det får i dag och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sex- och samlevnadsundervisningen bör kompletteras med undervisning av personer med rätt utbildning och behörighet såsom barnmorskor, sjuksköterskor och kuratorer och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2147 av Veronica Lindholm m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att verka för en integrerad sex- och samlevnadsundervisning i skolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2156 av Lars Eriksson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kommunernas inflytande vid nyetableringar av skolor som drivs med vinstsyfte och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2179 av Stefan Nilsson och Annika Hirvonen (båda MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tillgång till modersmålsundervisning för barn som placerats av socialtjänsten, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2195 av Johan Büser (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga behovet av programmering i grundskolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2224 av Roger Haddad (FP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skolledare ska vara utbildade lärare i grunden för att verka som rektor och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2258 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD):

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka antalet undervisningstimmar för ämnet Idrott och hälsa i grundskolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2283 av Larry Söder (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten för en informationskampanj i Sverige kring trafiksäkerhet och trafikregler, där skolorna kan vara motorn i informationskampanjen, och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2303 av Beatrice Ask m.fl. (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skolans ansvar enligt läroplanen att förmedla grundläggande kunskaper i lag och rätt måste utvecklas och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2305 av Beatrice Ask m.fl. (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utvärdering av undervisningen i lag och rätt i grundskolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2341 av Sanne Eriksson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att öka ungdomsförbundens möjligheter att komma in på skolor, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2364 av Annika Qarlssoon och Kristina Yngwe (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolinspektionen ska ges skärpta direktiv att granska skolans verksamhet ur ett jämställdhetsperspektiv och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2366 av Kerstin Lundgren (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rätten till prao för alla elever i grundskolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska administrationen för lärare och skolledare och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att inrätta referensgrupper bestående av exempelvis forskare inom utbildning, lärare och annan expertis som för en mer lyhörd skola skulle kunna göra små justeringar i kursplan och metoder, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten till ett ökat samarbete mellan skolhuvudmännen så att lärares kompetens kan delas mellan skolor och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att det digitala perspektivet inkluderas i alla delar av utbildningsväsendet, såsom lärarutbildningen och lärarnas och rektorernas kompetensutveckling, och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att studie- och yrkesvägledarnas roll i skolan måste stärkas och i högre grad än i dag vara integrerad i hela skolans verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att entreprenöriellt lärande ska vara ett naturligt perspektiv i hela utbildningssystemet och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna det fria skolvalet och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla det fria skolvalet och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att etablera en lättförståelig webbplats där skolor kan jämföras och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att det införs en skyldighet för kommuner att erbjuda andra aktörer att ta över nedläggningshotade skolor och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att inrätta ett snabbspår hos Skolinspektionen för de friskolor som ansöker om att ta över en nedläggningshotad skola, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att de nationella proven hanteras och rättas av från eleven fristående examinatorer och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna att se över kösystemet till skolor och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolinspektionen bör fokusera på skolor som missköter sig, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att idrottsundervisningen i grundskolan utökas och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samverka mellan skolhälsovården, barnvården, barn- och ungdomspsykiatri, ungdomsmottagningen och socialförvaltningen bör öka och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en strategi bör utarbetas för att ta till vara de små landsbygds- och skärgårdsskolornas potential och höja deras status som arbetsplatser och unika skärgårdsmiljöer, som tar hänsyn till deras speciella utmaningar, förutsättningar och möjligheter samt deras avgörande betydelse för ett levande lokalsamhälle, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2427 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att ge lärare kunskap vad gäller FN:s barnkonvention och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2431 av Annika Qarlsson m.fl. (C):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bryta invanda könsrelaterade mönster vid utbildnings- och yrkesval genom en mer aktiv studie- och yrkesvägledning och ett tydligare genusperspektiv genom hela skolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2441 av Kristina Yngwe (C):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översyn av lagstiftning rörande utbildning för att riva hinder för digitalisering och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa en nationell strategi för digitalisering av utbildning och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att programmering blir en del av grundutbildningen och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2482 av Cecilia Widegren m.fl. (M):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att familjer som får stöd av socialtjänsten ska få hjälp att söka sig till skolor utanför s.k. utanförskapsområden och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2483 av Cecilia Widegren m.fl. (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att pröva möjligheten att under mandatperioden införa upp till en timmes rörelse om dagen i skolan eller på fritis och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2532 av Runar Filper och Aron Emilsson (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur man kan införa dialektundervisning på skolschemat och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2548 av Aron Emilsson m.fl. (SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna att återinföra de reglerade friluftsdagarna i svensk skola och tillkännager detta för regeringen.

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Skolverket i uppdrag att återkomma med en rapport och förslag för implementering av reglerade friluftsdagar och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2552 av Johan Nissinen m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommunismens och nationalsocialismens brott mot mänskligheten ska läggas till i läroplanen för historia i årskurs 7–9 och tillkännager detta för regeringen

2015/16:2636 av Ulrika Karlsson i Uppsala (M):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över undervisning för barn och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2690 av Andreas Carlson (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka studie- och yrkesvägledarens roll som länk mellan skolan och näringslivet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja entreprenörskap i skolan och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att privatekonomi ska ingå som ett kursmoment i grund- och gymnasieskolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2727 av Cecilia Widegren (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förenkla för yrkeslärare att utöka sin behörighet i fler yrkesämnen än det ämne eller de ämnen som examen är avsedd för och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att göra detta mer tillgängligt för fler, för att stärka yrket och karriärvägar, och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2732 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda och tydliggöra ansvarsfördelningen mellan stat och kommun samt på skol-, lärar- och rektorsnivå och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2736 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning för införandet av tioårig grundskola och tillkännager detta för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning på fortbildning av förskollärare och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2738 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om digitalt innehåll på flera språk för elever med annat modersmål än svenska och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av utvecklingsprogram och insatser för mindre skolor och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda distans- och fjärrundervisningen och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2739 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna till anpassade kurser i Svenska som andraspråk för svensklärare och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla lärare på sikt bör ha kompetens i Svenska som andraspråk och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna till kompetensutveckling för lärare som undervisar i Svenska som andraspråk och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna till kompetensutveckling för rektorer rörande undervisning av nyanlända elever och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2753 av Hanna Wigh (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en ny lagstiftning om att slöjor ej ska bäras av elever i för- och grundskolornas verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2764 av Christer Nylander m.fl. (FP, M, C, KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att utöka undervisningstiden i ämnet idrott och hälsa i grundskolan med 100 timmar, vilket motsvarar en ökning av ämnet med 20 procent, och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2767 av Christer Nylander m.fl. (FP, M, C, KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera den effekt och de resultat styrdokumentet har fått när det gäller hållbar utveckling och entreprenöriellt lärande och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2768 av Christer Nylander m.fl. (FP, M, C, KD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett införande av ett nationellt digitalt lärarlyft och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2769 av Christer Nylander m.fl. (FP, M, C, KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna rätten till det fria skolvalet och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2774 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förstelärare i förskolan och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en obligatorisk och förskoleanpassad befattningsutbildning i förskolan och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra om förskolechefens titel till rektor och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en kvalificerad överlämning mellan förskola och förskoleklass och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Förskolelyftet och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2775 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetslivets samverkan med grundskolan bör öka och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att SYV:arnas roll måste uppvärderas och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att Ung Företagsamhet (UF) eller liknande verksamhet erbjuds vid alla gymnasieskolor och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2786 av Jan Björklund m.fl. (FP):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skolornas likabehandlingsarbete och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2787 av Mathias Sundin m.fl. (FP):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hinder för startande av skolor med minoritetsspråksprofil och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2805 av Magda Rasmusson (MP):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att uppdra till Skolverket att regelbundet stödja, följa och utvärdera sex- och samlevnadsundervisningen i den svenska skolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2867 av Markus Wiechel (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av möjligheten att rekrytering av rektorer inom statliga, regionala eller kommunala skolor kan ske internt inom respektive skola, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka andelen rektorer med lärarbakgrund och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om inrättandet av en insats för utvärdering av skolans undervisningsmetoder och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att vetenskapliga utvärderingar i större utsträckning ska ligga till grund för de pedagogiska metoder som används i skolan och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av mer forskning kring vilka pedagogiska metoder som faktiskt fungerar och ger bra resultat och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om värdet av fler vuxna i skolan och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att ge lärare möjlighet till kontinuerlig kompetensutbildning med delvis bibehållen lön och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidga Skolinspektionens uppdrag till att också ge förbättringsorienterad återkoppling som stöder skolorna i arbetet med att åtgärda missförhållanden, brister och kvalitetsproblem och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rektorsutbildningen bör öppnas för fler och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rektorer ska erbjudas regelbunden återkommande handledning och tillkännager detta för regeringen.

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en vidareutbildning för lärare som saknar utbildning i läsinläring och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att regeringen återkommer med förslag på hur en klassikerlista ska införas i den svenska skolan och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett införande av digitaliserade nationella prov med extern rättning och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att resultatet i de nationella proven i högre grad ska speglas i betygen och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att säkerställa att nyanlända elevers kunskaper bedöms skyndsamt och att de snabbt får en placering i lämplig årskurs och undervisningsgrupp, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att förtydliga regelverket kring förberedelseklasser, bl.a. för att undvika att eleverna blir kvar för länge i dessa, och att öka möjligheterna för nyanlända att under en period få fokusera mer på ämnet svenska och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att grundprincipen ska vara att alla föräldrar aktivt ska ta ställning till vilken skola deras barn ska gå i och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att transparensen och förståelsen för skolpengens beräkning ska stärkas genom en tydlig modell där beräkningsunderlaget från kommunen är transparent och lika för alla skolor, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommunerna ska tillämpa reglerna för skolskjuts lika, oavsett huvudman, och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hur skolor med stora brister i verksamheten, och som därigenom inte kan erbjuda eleverna den skolgång de har rätt till, ska stängas, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de som bedriver utbildningsverksamhet ska ta ett långsiktigt ägaransvar och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolinspektionen ska pröva den fristående huvudmannens lämplighet inför etablering eller vid ägarbyte och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att insynen i fristående och kommunala skolors ekonomi ska öka och tillkännager detta för regeringen.

34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att varje kommun ska genomföra en inventering av den fysiska skolmiljön och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på lagstiftning som tydliggör att elev respektive föräldrar har ett ansvar för att medverka till en god skolmiljö, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på lagstiftning som tydliggör att den som avsiktligt saboterar skolans fysiska miljö ska delta i att återställa det som skadats och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att antalet idrottstimmar ska utökas med 100 timmar i grundskolan och att antalet timmar i elevens val bör minskas i motsvarande grad och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att konfessionella inslag vid vissa tillfällen bör få förekomma i offentliga skolor i samband med firande av traditionella högtider. Deltagande vid sådana högtider ska vara frivilligt för eleverna. Det bör därför införas ett tillägg till skollagens sjätte paragraf: ”Undantag från 6 § får i offentliga skolor förekomma vid vissa tillfällen under ett skolår i samband med firande av traditionella högtider. Deltagande vid sådana högtider ska vara frivilligt för eleverna”, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2899 av Paula Bieler m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om genuspedagogik och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2901 av Markus Wiechel och Jeff Ahl (båda SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utbilda skolelever i samhällsplikt och fostran samt öka samverkan mellan skolan och Försvarsmakten och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2905 av Paula Bieler och Markus Wiechel (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur ökade kunskaper om arbetsrätt och arbetsmarknadens villkor på bästa sätt förs in i grundskolans utbildningsplaner och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2924 av Lotta Olsson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om god kompetens inom adhd och dyslexi och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2937 av Lotta Olsson och Sten Bergheden (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla barn och ungdomar någon gång under sin skoltid bör ges utbildning i entreprenörskap och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:3073 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna till förstelärare i förskolan och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en förbättrad överlämning mellan förskola och förskoleklass och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolinspektionen ska kunna ta över huvudmannskapet för svagpresterande skolor och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda och tydliggöra ansvarsfördelningen mellan stat och kommun och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kompetensutveckling för lärare och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tioårig grundskola och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fortbildning av förskollärare och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om programmering från årskurs 1 och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:3090 av Markus Wiechel (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om trafikteori i skolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:3091 av Markus Wiechel (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökad kunskap i skolan kring hur man startar företag, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

2015/16:3094 av Markus Wiechel (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om privat- och hushållsekonomi i skolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:3099 av Carina Herrstedt m.fl. (SD):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om regelbundna lokala kartläggningar av elevers attityder och erfarenheter gällande våra demokratiska fri- och rättigheter såväl som skyldigheter och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla undervisningen om mänskliga rättigheter samt fördjupa skolans arbete med att förankra grundläggande svenska värderingar hos alla elever och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kontinuerliga utbildningar för skolpersonal i att förstå, identifiera och agera säkert gällande hedersförtryck och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om anmälningsplikt för skolpersonal vid misstanke om hedersrelaterat våld eller förtryck i elevers hemmiljö och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nolltolerans mot särbehandling av elever baserad på kulturella eller religiösa trosuppfattningar och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:3133 av Ulrika Carlsson i Skövde och Johanna Jönsson (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en möjlighet för fristående förskolor och grundskolor att ta emot nyanlända barn och elever, med undantag från kösystemet, och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:3161 av Roger Haddad (FP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skolledare ska vara utbildade lärare i grunden för att verka som rektorer och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet i förslagspunkt 39

Motion	Motionärer	Yrkanden
39. Motioner som bereds förenklad		
2015/16:7	Robert Stenkvist (SD)	
2015/16:22	Edward Riedl (M)	
2015/16:26	Edward Riedl (M)	
2015/16:63	Robert Stenkvist och Stefan Jakobsson (båda SD)	2
2015/16:67	Amir Adan och Saila Quicklund (båda M)	
2015/16:73	Robert Stenkvist (SD)	
2015/16:93	Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD)	2
2015/16:111	Edward Riedl (M)	
2015/16:157	Richard Jomshof m.fl. (SD)	
2015/16:279	Jonas Sjöstedt m.fl. (V)	2
2015/16:281	Bengt Eliasson (FP)	
2015/16:316	Carina Ohlsson (S)	
2015/16:476	Robert Stenkvist m.fl. (SD)	2
2015/16:499	Arhe Hamednaca (S)	
2015/16:531	Helena Bouveng (M)	
2015/16:608	Jessika Roswall (M)	
2015/16:627	Pia Nilsson m.fl. (S)	
2015/16:678	Anders Hansson (M)	
2015/16:684	Anders Hansson (M)	
2015/16:708	Johan Forssell (M)	
2015/16:709	Johan Forssell (M)	
2015/16:714	Tina Ghasemi (M)	
2015/16:762	Johan Forssell (M)	
2015/16:824	Monica Green m.fl. (S)	
2015/16:946	Gunilla Nordgren (M)	
2015/16:963	Margareta Cederfelt och Lars-Arne Staxäng (båda M)	

2015/16:1024	Jasenko Omanovic och Kristina Nilsson (båda S)	
2015/16:1048	Jessica Rosencrantz (M)	2
2015/16:1108	Said Abdu (FP)	1
2015/16:1227	Jenny Petersson (M)	
2015/16:1229	Jenny Petersson (M)	
2015/16:1236	Christian Holm Barenfeld (M)	1 och 2
2015/16:1237	Christian Holm Barenfeld (M)	1 och 3
2015/16:1240	Christian Holm Barenfeld (M)	
2015/16:1244	Christian Holm Barenfeld och Cecilie Tenfjord-Toftby (båda M)	
2015/16:1287	Richard Jomshof (SD)	
2015/16:1339	Sotiris Delis (M)	
2015/16:1419	Fredrik Schulte m.fl. (M)	5–7
2015/16:1466	Johan Nissinen (SD)	
2015/16:1467	Jan Björklund m.fl. (FP)	
2015/16:1610	Sten Bergheden (M)	2
2015/16:1647	Richard Jomshof och Carina Herrstedt (båda SD)	
2015/16:1686	Stefan Jakobsson m.fl. (SD)	1, 2 och 4
2015/16:1751	Ulrika Heindorff (M)	
2015/16:1784	Johnny Skalin (SD)	
2015/16:1786	Johnny Skalin (SD)	
2015/16:1847	Stefan Jakobsson m.fl. (SD)	1, 8, 14–16, 18, 20, 22, 29, 31, 33–35, 37 och 38
2015/16:1920	Saila Quicklund (M)	
2015/16:1937	Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M)	
2015/16:2010	Runar Filper (SD)	
2015/16:2102	Julia Kronlid (SD)	1 och 3
2015/16:2258	Lars-Axel Nordell m.fl. (KD)	16
2015/16:2399	Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C)	31 och 35
2015/16:2532	Runar Filper och Aron Emilsson (båda SD)	
2015/16:2552	Johan Nissinen m.fl. (SD)	
2015/16:2690	Andreas Carlson (KD)	1, 3 och 4
2015/16:2786	Jan Björklund m.fl. (FP)	3

2015/16:2878	Annika Eclund m.fl. (KD)	19, 30–32 och 38
2015/16:2899	Paula Bieler m.fl. (SD)	2
2015/16:2924	Lotta Olsson (M)	
2015/16:2937	Lotta Olsson och Sten Bergheden (båda M)	
2015/16:3091	Markus Wiechel (SD)	
2015/16:3094	Markus Wiechel (SD)	
2015/16:3099	Carina Herrstedt m.fl. (SD)	9

BILAGA 3

Konstitutionsutskottets yttrande 2015/16:KU7y

Skolväsendet

Till utbildningsutskottet

Utbildningsutskottet beslutade den 3 mars 2016, inom ramen för beredningen av motioner i betänkande 2015/16:UbU14 Skolväsendet, att bereda konstitutionsutskottet tillfälle att yttra sig över angivandet av tidsgränser i tillkännagivanden till regeringen i de fall tillkännagivandet har en hög detaljeringsgrad när det gäller inriktningen på det förslag som utskottet vill att regeringen ska återkomma med till riksdagen. Gränsdragningen mellan riksdagen och regeringen är av särskilt intresse då regeringen enligt regeringsformen styr riket och ansvarar för beredning av lagförslag inför riksdagsbeslut.

Utskottets överväganden

Riksdagen, regeringen och tillkännagivanden

Inledning

Enligt 1 kap. 4 § regeringsformen (RF) är riksdagen folkets främsta företrädare. Riksdagen stiftar lagar, beslutar om skatter till staten och bestämmer hur statens medel ska användas. Vidare granskar riksdagen rikets styrelse och förvaltning.

Riksdagen fattar således beslut som är bindande för medborgare och myndigheter i form av lagar eller anslag. Enligt en grundlagskommentar finns det givetvis inget hinder för riksdagen att fatta beslut som inte är rättsligt bindande (Holmberg m.fl., Grundlagarna, 3 uppl. 2012, s. 67). Det kan röra sig om principbeslut eller beslut i form av riktlinjer eller uttalanden. En sådan mer obestämd beslutsform kan som Grundlagberedningen påpekade (SOU 1972:15 s. 101) ofta vara ändamålsenlig bl.a. genom att den gör det möjligt för riksdagen att pröva större frågor på ett tidigt stadium. Beslut av detta slag kan alltefter omständigheterna medföra en ”politisk” bundenhet. I grundlagskommentaren konstateras att en vanlig form av riksdagsuttalanden är s.k. tillkännagivanden till regeringen. Dessa avser vanligen en begäran om utredning eller förslag i ett lagärende (Holmberg m.fl., Grundlagarna, 3 uppl. 2012, s. 67).

I en annan grundlagskommentar framförs att användningen av tillkännagivanden ibland kan framstå som om riksdagens majoritet i strid mot regeringens politik har fattat ett beslut som har rättsliga verkningar. Besluten är dock inte bindande för regeringen utan kan snarare förstås som en sorts ”beställningar” som likväl kan ha politisk betydelse. Tillkännagivanden är alltså ett politiskt betydelsefullt men oreglerat institut (Eka m.fl., Regeringsformen med kommentarer, 2012 s. 35 f.).

I ytterligare en grundlagskommentar sägs att regeringen inte är skyldig att följa tillkännagivanden som strider mot regeringens politik utan tvärtom har en skyldighet att slå vakt om den styrande makten enligt RF, i den mån riksdagen skulle överträda gränsen mot den (Bull och Sterzel, Regeringsformen en kommentar, 3 uppl. 2015, s. 131).

Regeringen styr enligt 1 kap. 6 § RF riket. Den är ansvarig inför riksdagen. I motiven (prop. 1973:90 s. 230) sägs att den närmare innebörden i stort av att regeringen styr riket framgår av bestämmelser i olika kapitel i regeringsformen. Men allt som ingår i den styrande makten är inte omnämnt i grundlagen, påpekas i en grundlagskommentar (Holmberg m.fl., Grundlagarna, 3 uppl. 2012, s. 70). Den styrande funktionen bör uppfattas som en restfunktion först och främst i förhållande till riksdagens funktioner.

Enligt 4 kap. 4 § RF får regeringen och varje riksdagsledamot, i enlighet med bestämmelser i riksdagsordningen (RO), väcka förslag i fråga om allt som

kan komma under riksdagens prövning, om inte annat anges i regeringsformen.

Historik

Inom ramen för konstitutionsutskottets uppföljnings- och utvärderingsarbete genomfördes under riksmötet 2005/06 en studie av tillkännagivanden där det framhölls att riksdagen mycket länge har beslutat om att ställa föreställningar och önskemål till kungen eller regeringen (bet. 2005/06:KU34 bil. 7). Enligt 89 § 1809 års regeringsform fick frågor väckas i riksdagens kamrar om förändringar, förklaringar och upphävanden av lagar och författningar som rörde rikets allmänna hushållning, om stiftande av nya sådana lagar samt om grunderna för allmänna inrättningar av olika slag. Riksdagen hade dock inte möjlighet att i dessa frågor besluta annat eller mer än föreställningar och önskningsar som anmäldes hos kungen varefter kungen, sedan statsrådet hörts, gjorde det som han fann nyttigt för riket. Bestämmelsen var så formulerad att den täckte all lagstiftning som utgick från kungen ensam.

Enligt Robert Malmgren (Sveriges riksdag, del 14 Riksdagen och lagstiftningen, s. 170, 1934) kunde väl riksdagens rätt att över huvud taget göra framställningar hos kungen betraktas som tillkommande riksdagen även utan något uttryckligt grundlagsstadgande. Detta följde också av den begränsning som gällde enligt 90 §. Enligt denna paragraf fick det under riksdagens eller utskottens överläggningar och prövning inte komma frågor om ämbets- och tjänstemäns till- och avsättande, regerings- och domarmakternas beslut, resolutioner och utslag, enskilda medborgares och korporationers förhållanden eller verkställigheten av någon lag, författning eller inrättning. Vad som inte tillhörde området för riksdagens bestämmande, medbestämmande eller bemyndigande lagstiftning utgjorde området för kungens bestämmande och riksdagens hemställande. De framställningar och önskningsar riksdagen i ekonomiska och administrativa lagstiftningsfrågor framförde till kungen kunde vara mer allmänt avfattade eller utmytna i mer eller mindre detaljerade förslag. Riksdagen kunde t.ex. helt allmänt anhålla om utfärdande av en författning, när det som gällde ansågs otillfredsställande. Men inget hindrade att framställningen innehöll ett i detalj utformat förslag till en författning eller en enstaka författningsbestämmelse.

1974 års regeringsform

1974 års regeringsform bröt med det maktindelningssystem som präglade 1809 års regeringsform. Riksdagen framhävs i 1974 års regeringsform som det centrala statsorganet, och dess huvudfunktioner anges (1 kap. 4 § RF). Regeringen ska grunda sin ställning på riksdagens sammansättning och ansvara inför riksdagen. Regeringen borde enligt förarbetena så länge den tolereras av riksdagen och inom den ram som riksdagens grundläggande beslut bildar kunna agera med den kraft och snabbhet som fordras i ett utvecklat

samhälle (SOU 1972:15 s. 75, prop. 1973:90 s. 91, bet. KU 1973:26 s. 17). Grundlagen skulle ge regeringen de befogenheter som detta kräver.

En funktionsuppdelning mellan olika statsorgan innebär enligt Författningsutredningen inte detsamma som maktindelning i äldre betydelse utan kunde sägas vara motiverad av följande överväganden (SOU 1963:17 s. 151):

Statens många uppgifter är av så inbördes skiftande natur att de bör anförtros åt skilda organ, sammansatta med hänsyn just till vad de särskilda uppgifterna kräver och verksamma i former som anpassats efter uppgifterna. Funktionsuppdelningen betingas av kravet på en ändamålsenlig arbetsfördelning. Härtill kommer att en bestämd och klar funktionsuppdelning underlättar den offentliga insynen i statsorganens verksamhet liksom att den också kan läggas till grund för olika slag av ansvarsreglering och kontroll.

Till riksstyrelseärendena hörde enligt Författningsutredningen (SOU 1963:17 s. 153) i främsta rummet förslag till riksdagen och verkställighet av riksdagens beslut, dvs. utfärdande av lagar och regeringens dispositionsrätt till statens medel. En annan väsentlig uppgift för regeringen som särskilt omnämndes i 1809 års regeringsform var att besluta författningar för rikets styrelse och förvaltning. Området för denna beslutanderätt begränsas genom bestämningen av lagområdet. Författningsutredningen underströk att dess förslag till regeringsform lika lite som de då gällande grundlagarna innehöll en fullständig uppräknning av regeringens uppgifter. Konstruktionen var i stället den att övriga statsfunktioner skulle specificeras så långt möjligt och att regeringens verksamhet, förutom de uppgifter som angavs i regeringsformen, i princip kunde omfatta allt som inte var förbehållet något annat statsorgan eller på något annat sätt reglerat i en grundlag eller lag. Detta sätt att betrakta riksstyrelsefunktionen anslöt sig till uppfattningen att regeringen är det statsorgan som har huvudansvaret för initiativ, planering och överblick för hela den statliga verksamheten.

I förhållande till rikets styrelse och förvaltning har riksdagen en särskild, alltmer väsentlig kontrollfunktion. Enligt Författningsutredningen (s. 154) var det av betydelse att kontrollfunktionen utövades enligt bestämda former som lagts fast i grundlagen. Statsråden skulle sålunda enligt förslaget vara föremål för politisk kontroll från riksdagens sida genom möjlighet till misstroendeförklaring och genom rätt för riksdagsledamöter att framställa interpellationer och frågor samt för administrativ och juridisk kontroll genom konstitutionsutskottets granskning.

Enligt grundlagspropositionen (prop. 1973:90 s. 401) borde principen vara att riksdagen inte ska vara ett förvaltande eller rättskipande organ utan att förvaltnings- och rättskipningsuppgifter ska ligga hos regeringen, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna. Redan på grund av sin organisation och sammansättning var riksdagen som regel inte lämpad att handha uppgifter av detta slag utan borde i huvudsak ägna sig åt de uppgifter som följer med dess innehav av normgivnings- och finansmakten och åt kontrollen av rikets styrelse och förvaltning.

I konstitutionsutskottets uppföljning och utvärdering av tillkännagivanden 2005/06 påpekas att om regeringen inte hör-sammar ett tillkännagivande från riksdagen har riksdagen vid sidan av möjligheten till misstroendeförklaring möjlighet att genom att utöva sin normgivningsmakt eller finansmakt åstadkomma det resultat tillkännagivandet syftar till (bet. 2005/06:KU34 s. 58).

Redogörelser för riksdagens skrivelser

Enligt 79 § 1866 års riksdagsordning skulle riksdagens framställningar till kungen, liksom svaren på kungens förslag till riksdagen, avlämnas genom skrivelser till kungen.

Enligt 11 kap. 21 § 2014 års riksdagsordning gäller att om ett riksdagsbeslut kräver verkställighet, ska det organ som har att verkställa beslutet underrättas genom en skrivelse. Riksdagens beslut med anledning av en proposition eller en framställning ska alltid meddelas regeringen respektive det riksdagsorgan som lämnat framställningen genom en skrivelse.

Sedan 1810 har regeringen redovisat vilka åtgärder tillkännagivanden har lett till. Redovisningen lämnades fram till 1961 till Justitieombudsmannen och därefter direkt till riksdagen. Sedan riksmötet 1997/98 har skrivelsen nummer 75. Skrivelsen omfattar samtliga riksdagsskrivelser som inte tidigare har avrapporterats som slutbehandlade. Således ingår också riksdagens beslut om lagar och anslag m.m. I det följande refereras till skrivelsen som skrivelse 75.

Sedan 2014 föreskrivs i 9 kap. 8 § RO att regeringen varje år i en skrivelse till riksdagen ska redovisa vilka åtgärder regeringen har vidtagit med anledning av de riksdagsskrivelser som överlämnats till regeringen. I förarbetena till 9 kap. 8 § RO konstateras att skrivelse 75 har kommit att få en viktig roll i uppföljningen av riksdagens beslut, särskilt i fråga om tillkännagivandena. Mot denna bakgrund är det rimligt att regeringens skyldighet att årligen lämna denna skrivelse regleras i riksdagsordningen (2012/13:URF3 s. 174, förs. 2013/14:RS3 s. 142).

Konstitutionsutskottets uppföljning och utvärdering 2005/06

Ordningen med tillkännagivanden var föremål för ett omfattande uppföljnings- och utvärderingsarbete av konstitutionsutskottet under 2005/06. Arbetet redovisades i en promemoria (bet. 2005/06:KU34 bil. 7). Promemorian sammanfattas i det följande.

I promemorian görs en genomgång av riksdagens tillkännagivanden till regeringen sedan regeringsformen trädde i kraft (studien granskar tre tidsperioder: 1975–1979/80, 1988/89–1992/93 och 2000/01–2004/05). En märkbar nedgång i antalet tillkännagivanden kan noteras under denna tidsperiod. Antalet minskade från ca 1 300 under perioden 1975–1979/80 till färre än 400 under perioden 2000/01–2004/05. Som tänkbara bidragande orsaker till denna nedgång anges dels att de socialdemokratiska

regeringsförslagen under den senare delen av den studerade perioden förbereddes i samråd med samarbetspartierna Vänsterpartiet och Miljöpartiet, dels att den reformerade budgetprocessen inneburit att riksdagen genom ett enda beslut fattar beslut om utgiftsramar och utgiftstak, vilket enligt utvärderingen förefaller ha minskat oppositionspartiernas möjligheter att söka majoriteter för sina förslag. Vidare diskuteras i promemorian om det skett en attitydförändring bland riksdagsledamöterna.

Det minskade antalet tillkännagivanden har enligt promemorian inte lett till att tillkännagivandena åtgärdas snabbare än tidigare. Tvärtom tycks de genomsnittliga handläggningstiderna ha förlängts. Samtidigt har andelen propositioner som åberopats som åtgärd med anledning av tillkännagivanden tydligt ökat. Detta skulle, enligt konstitutionsutskottet, möjligen kunna tyda på att tillkännagivandena under senare år varit av en annan och mer krävande karaktär än tidigare.

Av promemorian framgår vidare att regeringens redogörelser för behandlingen av riksdagens skrivelser har förbättrats avsevärt med åren. Under den första perioden (1975–1979/80) var redovisningarna i allmänhet mycket knapphändiga. Successivt och i takt med att riksdagens utskott tagit upp be-hovet av förbättringar i skilda avseenden har redovisningarna blivit mer lättillgängliga och även utförligare. Av promemorian framgår även att det dock inte alltid går att direkt utläsa av redogörelserna om tillkännagivandena följts helt eller delvis. I stor utsträckning hänvisar regeringen till att frågan behandlas i propositioner, utan att ange om tillkännagivandet därigenom tillgodoses eller inte. För det stora flertalet tillkännagivanden förefaller emellertid regeringen ha följt riksdagens tillkännagivanden även om det många gånger dragit ut på tiden. Det är dock inte ovanligt att det direkt av redogörelsen framgår att regeringen inte avser att följa ett tillkännagivande.

Grundlagsutredningen

Grundlagsutredningen (SOU 2008:125 s. 302 f.) konstaterade att enligt den konstitutionella praxis som vuxit fram bör utgångspunkten vara att regeringen tillgodoser ett tillkännagivande. Om regeringen emellertid inte delar riksdagens mening i en fråga och inte har för avsikt att tillgodose riksdagens önskemål, bör den underrätta riksdagen om detta inom den tidsgräns som angetts i tillkännagivandet. Även skälen till att regeringen inte har tillgodosett tillkännagivandet bör redovisas (se också t.ex. bet. 2007/08:KU21 s. 11 f.).

Grundlagsutredningen (SOU 2008:125 s. 304 f.) framhöll att möjligheten att besluta om tillkännagivanden till regeringen är en viktig funktion för riksdagen. Detta kommer dock inte till uttryck i regeringsformen, där begreppet tillkännagivanden inte nämns. Inom Grundlagsutredningen hade det bl.a. mot denna bakgrund diskuterats om det fanns anledning att i någon form reglera användningen av tillkännagivanden.

Någon konstitutionell skyldighet för regeringen att följa ett tillkännagivande från riksdagen finns inte, konstaterade utredningen. Om

regeringen inte följer ett tillkännagivande, har riksdagen möjlighet att utnyttja sin normgivningmakt eller finansmakt för att åstadkomma det resultat som tillkännagivandet syftade till. Riksdagen har även ytterst möjligheten att avge en misstroendeförklaring mot regeringen.

Grundlagsutredningen ställde frågan om praxis för tillkännagivanden borde återspeglas i regeringsformen. Det skulle t.ex. kunna åstadkommas genom att en bestämmelse infördes som innebar att regeringen inom den tidsgräns som ges i ett tillkännagivande ska underrätta riksdagen om vilka åtgärder som vidtagits eller som man avser att vidta med anledning av riksdagens önskemål.

Samtidigt kunde Grundlagsutredningen konstatera att dagens ordning i allt väsentligt fungerar väl. Det kunde dessutom inte uteslutas att den praxis som i dag finns kan komma att utvecklas ytterligare, något som skulle kunna försvåras med en reglering i grundlag. Sammanfattningsvis ansåg således Grundlagsutredningen att det inte borde införas någon bestämmelse som reglerar riksdagens tillkännagivanden till regeringen i regeringsformen.

Kommittén för översyn av riksdagsordningen

Kommittén för översyn av riksdagsordningen skulle enligt sina direktiv närmare analysera den konstitutionella betydelsen och innebörden av riksdagens tillkännagivanden.

Kommittén redovisade uttalanden av konstitutionsutskottet och andra och konstaterade att det finns uttalanden om tillkännagivandenas status (2012/13:URF3 s. 159 f.). Genom den årliga granskningen av skrivelse 75 finns också en mekanism för att följa upp tillkännagivandena (utöver riksdagens kontrollinstrument, t.ex. frågeinstitutet).

Kommittén noterade att Grundlagsutredningen konstaterade att dagens ordning i allt väsentligt fungerar väl och att Grundlagsutredningen ansåg att det inte borde införas någon bestämmelse som reglerar riksdagens tillkännagivanden till regeringen i regeringsformen.

Kommittén redovisade också andra former av riksdagsuttalanden än tillkännagivanden. I kommitténs arbete gick man igenom utskottets förslag till riksdagsbeslut under de fem riksmötena 2007/08–2011/12. Vid varje riksmöte fanns det drygt 2 000 förslag till riksdagsbeslut, dvs. punkter i utskottets förslag till riksdagsbeslut. Huvuddelen avsåg motioner som föreslogs bli avslagna. Vidare fanns förslag om att lagar skulle antas och anslag anvisas. I ca 150 fall per riksmöte föreslogs riksdagen bemyndiga regeringen olika saker, t.ex. att ingå åtaganden som innebar framtida utgifter. I genomsnitt ungefär 120 gånger per riksmöte föreslogs riksdagen godkänna t.ex. mål för utgiftsområden, investeringsplaner och frågor som anses kräva riksdagens godkännande utan att de regleras i lag (t.ex. lån till hemutrustning). I kommitténs betänkande kallas dessa förslag till riksdagsbeslut för godkännandeklämmor. De allra flesta frågor som kräver ett godkännande från riksdagens sida har initierats av regeringen i budgetpropositionen och andra propositioner. Det förekommer emellertid också, anförde kommittén, att ett

utskott föreslår att riksdagen ska godkänna vad utskottet anfört utan att det finns något förslag från regeringen. Till exempel brukar finansutskottet i utvärderingen av penningpolitiken föreslå att riksdagen ska godkänna vad utskottet anfört om penningpolitiken under den granskade perioden. Kommittén anförde att man kan säga att beslut av detta slag alltefter omständigheterna kan medföra en ”politisk” bundenhet. Om tillkännagivanden skulle regleras är frågan hur man ska se på t.ex. godkännandeklämmar. Det finns enligt kommittén en risk att den oklarhet som redan finns om godkännandeklämmars ställning skulle öka.

Grundlagsutredningens resonemang om att en reglering i grundlag skulle kunna försvåra en ytterligare utveckling av den praxis som finns i dag kan sägas vara tillämpligt också på en reglering i riksdagsordningen. Därtill kommer alltså att riksdagen fattar andra slags riktlinjebeslut än tillkännagivanden. En reglering av tillkännagivanden skulle också kunna försvåra en utveckling av den typen av beslut.

Kommittén fann således inte skäl att föreslå några ytterligare uttalanden om tillkännagivandenas status.

Konsistens mellan olika riksdagsbeslut och över tid

Kommittén för översyn av riksdagsordningen förde ett resonemang om konsistens mellan olika riksdagsbeslut och över tid. Kommittén anförde följande (2012/13:URF s. 172 f.):

Det finns i detta sammanhang skäl att beröra vikten av att riksdagens beslut hänger ihop över tid. Det är olyckligt om riksdagen fattar motsägande beslut som går i olika riktning. Det är rimligt att riksdagen åtminstone på medellång sikt inte ger regeringen olika och motstridande signaler.

Givet att utgångspunkten bör vara att regeringen tillgodoser tillkännagivanden har riksdagen ett ansvar för att tillkännagivandena är tydliga och genomförbara. Det är svårt för en regering att leva upp till riksdagens beslut om besluten inte hänger ihop.

Oklara och skiftande besked från riksdagen riskerar att skada riksdagens konstitutionella ställning. Självfallet kan verkligheten medföra att riksdagens ställningstaganden behöver förändras, men det är rimligt att riksdagens grundinställning är stabil över en mandatperiod.

Rambeslutsmodellen i den nya budgetprocessen från 1996/97 har lett till ökad koordinering i riksdagens budgetarbete (förs. 2000/01:RS1 s. 61). Ett syfte med modellen var att undvika hoppande majoriteter som försvagar statens budget. Det kan nämnas att regeringen har tillsatt en parlamentarisk kommitté om en förstärkt budgetprocess (dir. 2012:124). Kommittén ska överväga på vilket sätt principen om en samlad budgetbehandling bör komma till uttryck i fråga om förslag med budgetpåverkan.

Utan att föregripa den utredningen finns det skäl att påminna om att det är angeläget att utskotten i sin beredning av olika ärenden är medvetna om och beaktar tidigare riksdagsbeslut. Beslut som fattas under budgetprocessen måste respekteras. Det finns annars en risk för att fördelarna med en samordnad budgetprocess motverkas.

Partigrupperna har också ett ansvar för att det sker en faktisk samordning mellan olika utskott.

Som framgått ovan återredovisar och hanterar regeringen över hälften av tillkännagivandena i propositioner till riksdagen. Det är värdefullt för riksdagens arbete om det tydligt av redovisningen i den aktuella propositionen framgår vilket tillkännagivande som redovisningen görs med anledning av. Detta sker redan i dag i stor utsträckning. En tydlig redovisning innebär att riksdagen får kännedom om att regeringen anser att ett tillkännagivande är behandlat. Självfallet ska tillkännagivandena sedan redovisas också i regeringens skrivelse med redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser.

Kommitténs resonemang ledde inte till något förslag om lagstiftning. I riksdagsstyrelsens förslag till ny riksdagsordning upprepades inte resonemanget (jfr förs. 2013/14:RS3 s. 139 f.).

Budgetprocesskommittén

Budgetprocesskommittén hade i uppdrag att göra en översyn av budgetprocessen (dir. 2012:124). Utredningen överlämnade sitt slutbetänkande i september 2013 och tog upp frågan om budgetrelaterade tillkännagivanden (SOU 2013:73 s. 66 f. och 152 f.). Utredningen anförde att trots att tillkännagivanden inte har någon rättslig verkan anses budgetrelaterade förslag om tillkännagivanden enligt riksdagens praxis utgöra en potentiell källa till motstridighet i förhållande till budgetbesluten.

Budgetprocesskommittén gjorde bedömningen att förslag till tillkännagivanden som väcks under allmänna motionstiden och som innehållsmässigt sammanfaller med en del av regeringens eller något oppositionspartis budgetalternativ för nästföljande budgetår bör beslutas inom rambeslutsprocessen (SOU 2013:73 s. 154).

Vidare gjorde kommittén bedömningen att förslag som väckts inom riksdagen och som har en tydlig påverkan på statens budget i enlighet med nuvarande praxis bör avgöras inom ramen för något av besluten i den ordinarie budgetbehandlingen (SOU 2013:73 s. 163 f.). För att intentionerna bakom rambeslutsprocessen ska upprätthållas är det också viktigt att riksdagen vidmakthåller sin praxis när det gäller att inte i efterhand genom separata beslut bryta sönder eller helt eller delvis upphäva en beslutad budget. Någon reglering av förslags- och initiativrätten i riksdagen föreslogs inte av kommittén.

Representanterna för S, MP, V och SD reserverade sig i utredningen mot de bedömningar som här redovisats.

I den proposition som följde på utredningen anförde regeringen att betänkandet innehåller vissa bedömningar med koppling till budgetprocessen som är föremål för fortsatt beredning i Regeringskansliet (prop. 2013/14:173 s. 10). Detta gäller bl.a. utredningens bedömningar av vilka förslag som bör behandlas i något av rambeslutsprocessens två steg. Regeringen avser enligt propositionen att återkomma till riksdagen i dessa frågor. Några förslag i de delarna har dock inte lagts fram av regeringen.

Beredningskrav för regeringen och riksdagen

I 7 kap. 2 § regeringsformen uttrycks ett allmänt beredningskrav för regeringsärenden. Enligt bestämmelsen ska behövliga upplysningar och yttranden hämtas in från berörda myndigheter vid beredningen av regeringsärenden. Upplysningar och yttranden ska också i den omfattning som behövs hämtas in från kommuner. Även sammanslutningar och enskilda ska i den omfattning som behövs ges möjlighet att yttra sig.

Hösten 2008 (bet. 2008/09:KU10 s. 46 f.) granskade konstitutionsutskottet hur beredningskravet enligt regeringsformen fullgörs för en rad olika typer av regeringsärenden. Syftet med granskningen var att klargöra och bedöma rutinerna i Regeringskansliets arbete. Inom ramen för granskningen gjordes en genomgång av utskottets tidigare granskningar av beredningen av regeringsärenden. I sammanfattningen av resultaten av genomgången nämndes bl.a. att vissa omständigheter, t.ex. tidsbrist efter ett val, kan tillåtas påverka beredningsförfarandet. Om möjligt bör regeringen dock planera sitt arbete så att det inte uppstår någon tidsnöd. Utskottet påminde om att beredningskravet enligt 7 kap. 2 § regeringsformen gäller alla ärenden i vilka regeringen fattar beslut. Den ordning som där föreskrivs ska, ansåg utskottet, tillmätas stor vikt. Genom att låta förslag och pågående ärenden komma myndigheter, organisationer och andra till del kan de bli allsidigt belysta och konsekvenserna av dem så långt möjligt kända på förhand. Kvaliteten på regeringens beslutsfattande ökar därmed till gagn för demokrati, rättssäkerhet och effektivitet. Samtidigt påminde utskottet om att beredningskravet inte är absolut utan att upplysningar och yttranden ska hämtas in i den mån det behövs. Vidare påminde utskottet om att det i regeringsformen inte föreskrivs någon särskild form för hur upplysningar och yttranden ska hämtas in. Granskningen visade att sättet på vilket beredningskravet uppfylldes varierar stort mellan olika ärendetyper, vilket utskottet ansåg var naturligt med hänsyn till ärendenas skiftande karaktär och förenligt med regeringsformens bestämmelser.

Sedan 2014 föreskrivs det i 10 kap. 4 § första stycket RO att innan ett utskott helt eller delvis tillstyrker ett motionsförslag om att riksdagen ska anta en lag, eller väcker ett sådant förslag genom ett utskottsinitiativ, ska utskottet inhämta behövliga upplysningar och yttranden om inte utskottet finner synnerliga skäl mot det. Detta gäller också för förslag som påverkar statens budget. Om utskottet inte har inhämtat upplysningar eller yttranden, ska utskottet i sitt betänkande redovisa skälen för detta. Kommittén för översyn av riksdagsordningen, som föreslog bestämmelsen, konstaterade att de föreslagna beredningskraven inte tar sikte på de fall när utskotten avser att föreslå tillkännagivanden (2012/13:URF3 s. 181).

Riksdagsledamöters motionsrätt

Riksdagsutredningen lämnade förslag i juni 1993. Talmanskonferensen överlämnade detta i förslag 1993/94:TK1. Utredningen föreslog inga

principiella förändringar eller formella begränsningar i motionsrätten. I stället utarbetade utredningen riktlinjer som rekommenderar frivillig restriktivitet vid väckandet av motioner (förs. 1993/94:TK1 s. 95). Enligt de föreslagna riktlinjerna bör motioner på områden där beslutanderätten är delegerad till regeringen eller myndigheter undvikas. I många fall synes enligt utredningen det huvudsakliga syftet med en motion vara att väcka uppmärksamhet och skapa opinion kring en viss fråga, som dessutom har lokal eller regional anknytning. Utredningen menar att syftet med att skapa opinion givetvis är legitimt för den politiska verksamheten. Med hänsyn till de statsrättsliga effekterna är det emellertid önskvärt att frågorna aktualiseras genom t.ex. frågor eller interpellationer, anser utredningen.

Konstitutionsutskottet behandlade förslaget i betänkande 1993/94:KU18 och anförde följande (bet. 1993/94:KU18 s. 26):

Utskottet anser att den fria motionsrätten har stor betydelse för den demokratiska processen i vårt land, både från opinionsbildningssynpunkt och som ett led i riksdagens kontroll av regeringen. Utskottet har tidigare uttalat att begränsningar i motionsrätten skulle innebära ett uppgivande av en viktig princip i svenskt parlamentariskt liv. Härtill kommer svårigheterna att konstruera sådana regler för ändamålet som är både verkningsfulla och inte för byråkratiska. På denna grund anser utskottet i likhet med utredningen att begränsningar i motionsverksamheten bör vara frivilliga. Liksom utredningen anser utskottet att det är de politiska partierna som själva bör verka för en viss återhållsamhet i framläggandet av motioner.

Av utredningens förslag till riktlinjer för utformning av motioner framgår att motioner i frågor som delegerats från riksdagen till regeringen och myndigheter bör undvikas. Som redovisats i det föregående finns emellertid inga konstitutionella hinder mot att även delegerade frågor vid behov blir föremål för både prövning och debatt i riksdagen. Härtill kommer att det får anses legitimt för den politiska verksamheten att motionsvägen väcka uppmärksamhet eller skapa opinion i en viss fråga, som formellt sett tillhör regeringens eller en myndighets beslutsområde.

Konstitutionsutskottets granskningar våren 2003 och 2004

Våren 2003 granskade konstitutionsutskottet finansminister Bosse Ringholms hantering av frågan om de s.k. 3:12-reglerna om andelsbyten. Skatteutskottet hade föreslagit ett tillkännagivande om att regeringen skulle återkomma till riksdagen med ett förslag till en retroaktivt verkande lagändring som skulle eliminera de effekter som kunde uppstå i förlustsituationer till följd av att ett tjänstebelopp skulle upptas till beskattning av den som genom ett uppskovsgrundande andelsbyte hade avyttrat kvalificerade andelar i fåmansföretag. Av skatteutskottets ställningstagande framgick vidare att regeringen – efter lagrådsgranskning och de eventuella kompletteringar som därefter kunde behövas – borde återkomma till riksdagen med förslaget senast under augusti 2002 (bet. 2001/02:SkU29). Riksdagen beslutade den 16 maj 2002 i enlighet med skatteutskottets förslag (rskr. 2001/02:245). I propositionsförteckningen den 1 oktober 2002 aviserades en proposition till den 8 oktober 2002. Propositionen lämnades i november 2002.

Konstitutionsutskottet gjorde följande ställningstagande (bet. 2002/03:KU30 s. 28):

Riksdagens tillkännagivande innebar att det begärdes att en proposition skulle lämnas till riksdagen senast under augusti månad. Propositionen lämnades dock först i november efter att den 1 oktober ha aviserats i propositionsförteckningen. Det uppstod därigenom ett dröjsmål som innebar att det under en tid kunde råda osäkerhet om regeringens avsikter både bland riksdagsledamöter och berörda skattskyldiga

Som konstitutionsutskottet tidigare anfört förutsätter utskottet att regeringen hörsammar riksdagens tillkännagivanden och att regeringen redovisar för riksdagen sina bedömningar om de begärda åtgärderna inte vidtas. Om regeringen inte avser att vidta en begärd åtgärd i enlighet med riksdagsbeslutet måste detta enligt utskottets mening redovisas för riksdagen inom tidsramen, om en sådan uppställts av riksdagen. Även skälen för att riksdagsbeslutet inte följs bör tas upp i sammanhanget. Om en redovisning inte kan ges i skrivelse eller proposition till riksdagen bör den enligt utskottets mening lämnas till riksdagen i annan form som gör den tillgänglig för riksdagens samtliga ledamöter.

Granskningen föranleder inte något uttalande i övrigt.

Våren 2004 granskade utskottet regeringens hantering av ett tillkännagivande från november 2001 om att regeringen snarast borde återkomma till riksdagen med ett förslag till en ny instans- och processordning i utlänningsärenden. Utskottet gjorde följande ställningstagande (bet. 2003/04:KU20 s. 36):

Riksdagens tillkännagivande i november 2001 innebar att regeringen snarast borde återkomma till riksdagen med ett förslag till en ny instans- och processordning i utlänningsärenden. Något förslag har ännu inte förelagts riksdagen. I granskningen har framkommit att ett förslag sannolikt inte heller kommer att föreläggas riksdagen så att en ny ordning kan inrättas den 1 januari 2005, utan en reform kommer att dröja ytterligare. Enligt utskottets mening har beredningen av ärendet tagit orimligt lång tid.

Granskningen föranleder inte något uttalande i övrigt.

I en reservation (S) anfördes att med hänsyn till bl.a. reformens omfattning och komplexitet kunde regeringen inte kritiseras för tidsutdräkten i ärendet. Det är av ytterst stor vikt att en reform som den här aktuella kan genomföras med bibehållen rättstrygghet och rättssäkerhet, vilket ställer stora krav på beredningsarbetet, anförde reservanterna. Det bör även framhållas att regeringen fortlöpande har informerat riksdagen om beredningsläget och skälen till tidsutdräkten i ärendet.

Konstitutionsutskottets granskning våren 2015

Våren 2015 granskade konstitutionsutskottet regeringens beslut att tillsätta en förhandlingsperson för Bromma flygplats (bet. 2014/15:KU20 s. 57 f.). I ärendet höll utskottet en utfrågning den 7 april 2015 med f.d. justitierådet Marianne Eliason, docent Magnus Isberg och justitierådet Henrik Jermsten. Syftet med utfrågningen var att belysa regeringens styrelsefunktion i relation till utredningsväsendet och riksdagens möjlighet till inflytande över

detsamma. Utfrågningen återges i utskottets betänkande (bet. 2014/15:KU20 del 1 s. 68–75 och bet. 2014/15:KU20 del 3 s. 2–17). Utskottet gjorde följande ställningstagande (bet. 2014/15:KU20 s. 79):

Trafikutskottet föreslog den 10 december 2014 (bet. 2014/15:TU1) att riksdagen skulle tillkänna för regeringen vad trafikutskottet anfört om att någon förhandlingsperson inte borde tillsättas rörande frågan om att avveckla citynära flygplatser. Kammaren beslutade den 18 december 2014 ett tillkännagivande till regeringen enligt utskottets förslag. Tidigare samma dag beslutade regeringen ett uppdrag till en statlig samordnare för Bromma flygplats.

Av utredningen framgår att trafikutskottets betänkande var känt inom Regeringskansliet inför den 18 december 2014, liksom av det föredragande statsrådet. Trafikutskottets förslag till tillkännagivande och regeringens beslut om ett uppdrag till en statlig samordnare för Bromma flygplats rör enligt utskottets mening om inte fullt ut så i väsentliga delar samma sak. Mot den bakgrunden anser utskottet att det var olämpligt av regeringen att så tydligt föregripa riksdagens beslut genom att besluta om ett uppdrag till en statlig samordnare för Bromma flygplats. Med utgångspunkt i den sedan lång tid etablerade konstitutionella praxis som gäller för regeringens hantering av tillkännagivanden anser utskottet att det hade funnits skäl för regeringen att invänta riksdagens beslut och först därefter bedöma vilket ställningstagande som kunde bli aktuellt.

Av utredningen i ärendet framgår att Stockholms kommuns vilja att hemställa hos regeringen om en prövning av förutsättningarna för att avveckla Bromma flygplats och göra marken tillgänglig för bostadsbyggande bekräftades vid ett telefonsamtal den 17 december 2014 mellan infrastrukturstatssekreterare och finansborgarrådet i Stockholms kommun. Några minnesteckningar eller någon tjänsteanteckning som dokumenterar samtalet finns inte i akten. Enligt utskottets mening borde den information som regeringen fick genom telefonsamtalet ha dokumenterats.

I granskningen har aktualiserats frågeställningar kring tillkännagivanden från riksdagen. Detta särskilt rörande tillkännagivanden med innebörden att regeringen bör avstå från att vidta åtgärder, s.k. negativa tillkännagivanden. Utskottet anser att det finns anledning för utskottet att i ett annat sammanhang ta upp frågeställningar vad gäller tillkännagivanden av olika slag och hanteringen av dessa.

Konstitutionsutskottets behandling av skrivelse 75

Sedan 1991 har konstitutionsutskottet som ett led i beredningen av regeringens skrivelser med redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen begärt och fått in yttranden från övriga riksdagsutskott. Formuleringen är numera att konstitutionsutskottet anmodar övriga utskott att yttra sig över skrivelse 75.

Konstitutionsutskottet har funnit anledning att göra uttalanden om tillkännagivanden i sin behandling av skrivelse 75. Utgångspunkten bör, i enlighet med den konstitutionella praxis som vuxit fram, enligt utskottet vara att regeringen tillgodoser ett tillkännagivande. Om regeringen inte delar riksdagens mening i en fråga och inte har för avsikt att tillgodose riksdagens önskemål bör den underrätta riksdagen om detta inom den tidsgräns – när sådan anges – som angetts i tillkännagivandet. Även skälen till att regeringen

inte har tillgodosett tillkännagivandet bör då redovisas (t.ex. bet. 2011/12:KU21).

Utskottet har också understrukt vikten av att regeringen gör ansträngningar för att undvika onödigt tidsutdräkt i behandlingen av riksdagens tillkännagivanden. Utskottet har också framhållit vikten av att regeringen särskilt vid längre tidsutdräkter lämnar fullgod information om orsakerna till fördröjningen. Utskottet har vidare betonat dels att stor tidsåtgång skapar en osäkerhet som ofta leder till att ämnet för tillkännagivandet kommer upp på nytt i olika sammanhang i riksdagen, dels att det är angeläget att en åtgärd som aviseras till en viss tidpunkt verkligen vidtas och inte gång på gång skjuts upp (t.ex. bet. 2003/04:KU21 och bet. 2011/12:KU21).

Konstitutionsutskottet föreslog i sin behandling av skrivelse 75 våren 2012 ett tillkännagivande till regeringen om vikten av att beredningsåtgärder med anledning av ett tillkännagivande från riksdagen påbörjas så snart som möjligt. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (bet. 2011/12:KU21 s. 34, rskr. 2011/12:269–271). Regeringen redovisade i den följande skrivelse 75 att regeringen hade lagt riksdagens skrivelse till handlingarna, och regeringen angav att vad riksdagen tillkännagett hade delgetts berörda inom Regeringskansliet (skr. 2012/13:75 s. 12).

En mer detaljerad redogörelse för utskottets ställningstaganden lämnas nedan.

Ställningstaganden före 2015

I den senaste behandlingen våren 2015 redovisade utskottet sina tidigare ställningstaganden enligt följande (bet. 2014/15:KU21 s. 16 f.):

När det gäller regeringens behandling av riksdagens tillkännagivanden har konstitutionsutskottet framhållit att utgångspunkten, i enlighet med den konstitutionella praxis som vuxit fram, bör vara att regeringen tillgodoser ett tillkännagivande. Om regeringen inte delar riksdagens mening i en fråga och inte har för avsikt att tillgodose riksdagens önskemål bör den underrätta riksdagen om detta inom den tidsgräns – när sådan anges – som angetts i tillkännagivandet. Även skälen till att regeringen inte har tillgodosett tillkännagivandet bör då redovisas (se t.ex. bet. 2011/12:KU21).

Konstitutionsutskottet har vidare vid flera tillfällen understrukt vikten av att regeringen gör ansträngningar för att undvika onödigt tidsutdräkt i behandlingen av riksdagens tillkännagivanden. I sammanhanget har utskottet också framhållit vikten av att regeringen särskilt vid längre tidsutdräkter lämnar fullgod information om orsakerna till fördröjningen (se t.ex. bet. 2003/04:KU21, bet. 2008/09:KU21, bet. 2010/11:KU21, bet. 2011/12:KU21 och bet. 2013/14:KU21). Utskottet har vidare betonat dels att stor tidsåtgång skapar en osäkerhet som ofta leder till att ämnet för tillkännagivandet kommer upp på nytt i olika sammanhang i riksdagen, dels att det är angeläget att en åtgärd som aviseras till en viss tidpunkt verkligen vidtas och inte gång på gång skjuts upp (bet. 2007/08:KU21 och bet. 2011/12:KU21). Våren 2012 konstaterade konstitutionsutskottet på sitt eget område bl.a. att ett tillkännagivande som gällde upphovsrätten och offentlighetsprincipen efter mer än tolv år ännu inte hade slutbehandlats och att den senast redovisade beredningsåtgärden låg flera år tillbaka i

tiden. Utskottet föreslog att riksdagen skulle tillkänna för regeringen som sin mening att regeringen skulle återkomma till riksdagen i frågan under 2012. Vidare föreslog utskottet utifrån sina iakttagelser ett mer generellt tillkännagivande till regeringen om vikten av att beredningsåtgärder med anledning av ett tillkännagivande från riksdagen påbörjas så snart som möjligt. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (rskr. 2011/12:269–271).

Utskottet har även uttalat sig om vissa generella tidsgränser för slutbehandling av tillkännagivanden. Inom ramen för utskottets beredning av regeringens skrivelse 75 våren 2006 gjordes inom utskottets kansli en genomgång av riksdagens tillkännagivanden till regeringen sedan 1975. Mot bakgrund av de iakttagelser som gjordes i samband med beredningen av skrivelsen och uppföljnings- och utvärderingsarbetet anförde utskottet att det inte kan bortses ifrån att tillkännagivanden ibland kan vara av sådan karaktär att de kräver ett omfattande och långvarigt utredningsarbete, men att det ändå borde höra till undantagen att tillkännagivanden inte kan slutredovisas inom två till tre år (bet. 2005/06:KU34). Våren 2010 framhöll utskottet bl.a. att elva år inte kan anses vara en acceptabel tidsåtgång för behandlingen av ett tillkännagivande, i synnerhet om regeringen samtidigt brister i information till riksdagen om ärendets beredning. Om det finns omständigheter som hindrar ett genomförande ska regeringen redovisa skälen för sin bedömning (bet. 2009/10:KU21). Senare har utskottet betonat – med hänvisning till tillkännagivanden som inte slutbehandlats inom elva år – att handläggningstiden för slutbehandlingen av ett enskilt tillkännagivande är beroende av dess innehåll och de beredningsåtgärder som förutsätts för slutbehandlingen (bet. 2012/13:KU21 och bet. 2013/14:KU21).

Under en följd av år har utskottet konstaterat att regeringens redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser har förbättrats och förutsatt att redogörelsens kvalitet kommer att behållas i kommande redogörelser (se t.ex. bet. 2010/11:KU21, bet. 2011/12:KU21, bet. 2012/13:KU21 och bet. 2013/14:KU21). Samtidigt har utskottet pekat på att det finns utrymme för förbättringar, bl.a. i fråga om information om vilka åtgärder som planeras och om bedömningar av när riksdagsskrivelser kan antas bli slutbehandlade (se t.ex. bet. 2006/07:KU17 och bet. 2010/11:KU21) samt i fråga om utförligheten i regeringens redovisningar av orsaker till dröjsmål i beredningsåtgärder och av regeringens slutsatser och genomförda åtgärder vid slutbehandling av tillkännagivanden (bet. 2012/13:KU21). Våren 2014 anförde utskottet att det vore värdefullt för riksdagens arbete om det framgick tydligt av redovisningen av regeringens åtgärder, i t.ex. en proposition eller ett utredningsdirektiv, att dessa åtgärder berör ett tillkännagivande eller om en viss åtgärd enligt regeringen innebär att ett tillkännagivande slutbehandlas (bet. 2013/14:KU21).

I fråga om fullständigheten och korrektheten i regeringens redogörelse till riksdagen har utskottet bl.a. framhållit vikten av att en riksdagsskrivelse inte redovisas som slutbehandlad utan att samtliga delar av tillkännagivandet redovisats (bet. 2006/07:KU17). Vid 2010 års behandling av regeringens redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen framhöll konstitutionsutskottet den betydelse regeringens rapportering om huruvida riksdagsskrivelser är slutbehandlade eller inte och om de beredningsåtgärder som genomförts eller planeras har för att riksdagen ska kunna avgöra om regeringen genomfört de beslut som riksdagen fattat (bet. 2009/10:KU21). Vidare har utskottet understrukit vikten av att redovisningen i regeringens redogörelse är omsorgsfull och rättvisande. De redovisade åtgärderna bör svara mot de krav som ställs i de tillkännagivanden som avses, och utskotten ska kunna

utgå från att de redovisade uppgifterna är korrekta utan att behöva göra vidare efterforskningar (se t.ex. bet. 2004/05:KU24 och bet. 2010/11:KU21).

Utskottet har även vid några tillfällen konstaterat att uppgifter om tillkännagivanden saknats i regeringens redogörelse och har då betonat vikten av att regeringen noggrant behandlar samtliga riksdagsbeslut som har meddelats till regeringen genom riksdagsskrivelser, och förutsatt att brister i Regeringskansliets rutiner åtgärdas i syfte att förhindra att det inträffade upprepas (bet. 2008/09:KU21, bet. 2010/11:KU21 och bet. 2012/13:KU21). Våren 2014 såg sig utskottet tvingat att konstatera – mot bakgrund av att ett tillkännagivande på utbildningsutskottets område saknades i regeringens redogörelse – att det inte hör till de synnerliga undantagsfallen att tillkännagivanden saknas i regeringens redogörelser, trots upprepade påpekanden sedan våren 2009 om hur viktigt det är att åtgärda brister i Regeringskansliets rutiner för att förhindra detta (bet. 2013/14:KU21). Utskottet menade att detta var uppseendeväckande och förutsatte att regeringen vidtar nödvändiga åtgärder för att säkra att dess redogörelse uppfyller de krav på att vara korrekt, vederhäftig och kontrollerad som följer på regeringsformens objektivitetsprincip.

Ställningstagande våren 2015

Utskottet konstaterade våren 2015 att regeringens redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser under flera år har förbättrats och med enstaka undantag ger en fullständig och korrekt bild av riksdagens skrivelser och tillkännagivanden (bet. 2014/15:KU21 s. 27 f.). Utskottet framhöll vikten av att regeringen så långt som möjligt redovisar sin bedömning av när riksdagsskrivelser antas bli slutbehandlade. Utskottet hänvisade till sitt tidigare uttalande att elva år inte kan anses vara en acceptabel tidsåtgång för behandlingen av ett tillkännagivande. Utskottet noterade emellertid att olika beredningsåtgärder hade vidtagits med anledning av aktuella tillkännagivanden under det gångna året. Därtill gäller alltså enligt utskottet att handläggningstiden för slutbehandlingen av ett enskilt tillkännagivande är avhängig tillkännagivandets innehåll och de beredningsåtgärder som förutsätts för en sådan slutbehandling. Utskottet ansåg det dock vara bekymmersamt att det för några av de äldre tillkännagivandena alltså saknas en tydlig bedömning av när de kan antas bli slutbehandlade.

Utskottet upprepade sitt tidigare ställningstagande att det inte bör förekomma att tillkännagivanden inte är slutbehandlade efter flera år utan att det redovisas en bedömning av när de kan bli slutbehandlade. I fråga om redogörelsens utförlighet pekade utskottet särskilt på den betydelse som regeringens redogörelse för genomförda eller planerade åtgärder har för att riksdagen ska kunna avgöra om regeringen har genomfört de beslut som riksdagen har fattat. En omsorgsfull redogörelse är ett viktigt politiskt uppföljningsdokument för den parlamentariska kontrollen.

Konstitutionsutskottets uppföljning och utvärdering

Konstitutionsutskottet beslutade den 10 december 2015 att utvärdera vissa frågeställningar kring tillkännagivanden från riksdagen och gränsdragningen mellan riksdagen och regeringen. Utskottets kansli fick i uppdrag att genomföra en inledande kartläggning (utskottets protokoll 2015/16:17 § 7).

Utskottets ställningstagande

Konstitutionsutskottet vill inledningsvis framhålla att när det gäller regeringens behandling av riksdagens tillkännagivanden bör utgångspunkten, i enlighet med den konstitutionella praxis som vuxit fram, vara att regeringen tillgodoser ett tillkännagivande. Om regeringen inte delar riksdagens mening i en fråga och inte har för avsikt att tillgodose riksdagens önskemål bör den underrätta riksdagen om detta inom den tidsgräns – när en sådan anges – som angetts i tillkännagivandet. Även skälen till att regeringen inte har tillgodosett tillkännagivandet bör då redovisas.

Konstitutionsutskottet vidhåller också i övrigt sina tidigare ställningstaganden. Utskottet har vid flera tillfällen understrukit vikten av att regeringen gör ansträngningar för att undvika onödig tidsutdräkt i behandlingen av riksdagens tillkännagivanden. I sammanhanget har utskottet också framhållit vikten av att regeringen särskilt vid längre tidsutdräkter lämnar fullgod information om orsakerna till fördröjningen. Utskottet har vidare betonat dels att stor tidsåtgång skapar en osäkerhet som ofta leder till att ämnet för tillkännagivandet kommer upp på nytt i olika sammanhang i riksdagen, dels att det är angeläget att en åtgärd som aviseras till en viss tidpunkt verkligen vidtas och inte gång på gång skjuts upp.

Utskottet har även uttalat sig om vissa generella tidsgränser för slutbehandling av tillkännagivanden. Inom ramen för utskottets beredning av regeringens skrivelse 75 våren 2006 gjordes inom utskottets kansli en genomgång av riksdagens tillkännagivanden till regeringen sedan 1975. Mot bakgrund av de iakttagelser som gjordes i samband med beredningen av skrivelsen och uppföljnings- och utvärderingsarbetet anförde utskottet att det inte kan bortses ifrån att tillkännagivanden ibland kan vara av sådan karaktär att de kräver ett omfattande och långvarigt utredningsarbete, men att det ändå borde höra till undantagen att tillkännagivanden inte kan slutredovisas inom två till tre år (bet. 2005/06:KU34 s. 19; jfr bet. 2002/03:KU30 s. 28). Om det finns omständigheter som hindrar ett genomförande ska regeringen redovisa skälen för sin bedömning.

Enligt utskottet gäller att handläggningstiden för slutbehandlingen av ett enskilt tillkännagivande är avhängig tillkännagivandets innehåll och de beredningsåtgärder som förutsätts för en sådan slutbehandling. Det bör inte förekomma att tillkännagivanden inte är slutbehandlade efter flera år utan att det redovisas en bedömning av när de kan bli slutbehandlade. I fråga om utförligheten i skrivelse 75 vill utskottet betona den betydelse som regeringens

redogörelse för genomförda eller planerade åtgärder har för att riksdagen ska kunna avgöra om regeringen har genomfört de beslut som riksdagen har fattat. En omsorgsfull redogörelse är ett viktigt politiskt uppföljningsdokument för den parlamentariska kontrollen.

Också när det gäller regeringsformens beredningskrav vill utskottet hänvisa till sina tidigare uttalanden. Hösten 2008 (bet. 2008/09:KU10 s. 46 f.) granskade utskottet hur beredningskravet enligt regeringsformen fullgörs för en rad olika typer av regeringsärenden. I sammanfattningen av resultaten av genomgången nämndes bl.a. att vissa omständigheter, t.ex. tidsbrist efter ett val, kan tillåtas påverka beredningsförfarandet. Om möjligt bör regeringen dock planera sitt arbete så att det inte uppstår någon tidsnöd. Utskottet påminde om att beredningskravet enligt 7 kap. 2 § regeringsformen gäller alla ärenden i vilka regeringen fattar beslut. Den ordning som där föreskrivs ska, ansåg utskottet, tillmätas stor vikt. Genom att låta förslag och pågående ärenden komma myndigheter, organisationer och andra till del kan de bli allsidigt belysta och konsekvenserna av dem så långt möjligt kända på förhand. Kvaliteten på regeringens beslutsfattande ökar därmed till gagn för demokrati, rättssäkerhet och effektivitet. Samtidigt påminde utskottet om att beredningskravet inte är absolut utan att upplysningar och yttranden ska hämtas in i den mån det behövs. Vidare påminde utskottet om att det i regeringsformen inte föreskrivs någon särskild form för hur upplysningar och yttranden ska hämtas in. Granskningen visade att sättet på vilket beredningskravet uppfylldes varierar stort mellan olika ärendetyper, vilket utskottet ansåg var naturligt med hänsyn till ärendenas skiftande karaktär och förenligt med regeringsformens bestämmelser.

Avslutningsvis vill utskottet nämna att det i december 2015 beslutade att utvärdera vissa frågeställningar om tillkännagivanden från riksdagen och gränsdragningen mellan riksdagen och regeringen. Utskottets kansli fick i uppdrag att genomföra en inledande kartläggning, som har påbörjats.

Stockholm den 5 april 2016

På konstitutionsutskottets vägnar

Andreas Norlén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Andreas Norlén (M), Björn von Sydow (S), Hans Ekström (S), Annicka Engblom (M), Veronica Lindholm (S), Jonas Millard (SD), Maria Abrahamsson (M), Jonas Gunnarsson (S), Per-Ingvar Johnsson (C), Agneta Börjesson (MP), Patrick Reslow (M), Emanuel Öz (S), Fredrik Eriksson (SD), Mathias Sundin (L), Mia Sydow Mölleby (V), Tuve Skånberg (KD) och Emilia Töyrä (S).